קובץ גליונות

פרשת שלח

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

זכות הלימוד בקובץ זה, לע"נ הטהורה של רבינו הגדול, אביהם ולבם של ישראל, מרן ראש הישיבה הגאון רבי **מיכל יהודה** ב"ר **משה דוד ליפקוביץ** זללה"ה

מתוך צוואתו:

"הנני מבקש מכל אחד שקיבל תועלת ברוחניות על ידי שישתדל לעשות עבורי לעילוי נשמתי.... כי הרי אין גבול ושיעור לדרגות האדם".

נלב"ע כ"ו סיון תשע"א

תנצב"ה

ניתן לשלם גם במכשירי **'קהילות'** ו**'נדרים פלוס'** ע"ש קובץ גליונות.

הדיסק המרתק
של 'מכון תורת הקרבנות' על פרק 'איזהו מקומן'
בס"ד הופיע הדיסק המרתק להמחשת סדר הקרבת הקרבנות,
על סדר המשניות בפרק "איזהו מקומן".
ב-80 דקות של הסרטה חיה על בהמה עם דגמים של מזבח וכלי המקדש,
תוכל לראות את הקרבת כל סוגי הקרבנות, חטאות פנימיות וחיצוניות, עולה אשם ושלמים,
בכור מעשר בהמה וקרבן פסח, החל מהבאתם לעזרה, זביחה, קבלה, הולכה וזריקות הדם בכל הקרבנות, עד לאחר ההקטרה.
מחיר הדיסק 20 ₪ בלבד. [בדואר 30 ₪].
המוקד הטלפוני לנקודות המכירה בכל רחבי הארץ: 07722-73333

הודעה ובקשה

כפי שנכתב הננו רוצים להדיר ולהדפיס מחדש
במהדורה מכובדת את הקונטרס
'חסד לאלפים'
אשר חברו הרב **אליהו פנחס הכהן מריינא**
[נדפס בירושלים בשנת תרע"א]
נשמח במי שיכול להמציא לידינו מתולדותיו של המחבר

וכן כל המעונין להיות שותף בהוצאה זו

יפנה בהקדם למס' 053-3145900.

עדיף לשלם ולתרום במכשירי
"קהילות" ו"נדרים פלוס"
בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות'
ובחיפוש קובץ גליונות,
או בטלפון:
נדרים פלוס
03-7630585 שלוחה- **486**
קהילות
073-2757000 שלוחה- **4311**

או בהעברה לבנק מרכנתיל-17
סניף: 745
מס' חשבון: 71262
ע"ש קובץ גליונות

להקדשות ע"ג הקובץ
או המעונינים לפתוח מוקד הפצה
באיזור מגוריהם

ובכל עניני הקובץ
ניתן לפנות למס': 053-3145900
פקס: 077-2092005
או במייל: k.gilyonot@gmail.com
לקבלת הקובץ במייל
ניתן לשלוח בקשה
למערכת 'קובץ גליונות'
kovetz+subscribe@googlegroups.com

יו"ל בסיוע:
יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א
הקדישו ע"ג הקובץ את יקיריכם באחת משבתות השנה
ותזכו להיות שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה

כ"ו סיון	שלח
ג' תמוז	קרח
י' תמוז	חוקת
י"ז תמוז	בלק
כ"ד תמוז	פנחס

ב' אב	מטות מסעי
ט' אב	דברים
ז' אלול	שופטים
י"ד אלול	כי תצא
כ"א אלול	כי תבא

גיליון מס' 282 פרשת שלח
תשע"ח שנה שישית

גליון זה יוצא לע"נ
צילה חנה רוזן ע"ה
בת ר' **חיים יצחק** הי"ד
נלב"ע **י"ד איר תשע"ח**
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן שר התורה **הגר"ח קניבסקי** שליט"א

על הפרשה

"ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (יג, טז)

פירש"י א"ל קה יושיעך מעצת מרגלים (והוא מסוטה ל"ד ב). וקשה הרי רש"י פי' כולם אנשים כו' באותה שעה כשרים היו ולמה א"ל משה ליהושע קה יושיעך מעצת מרגלים (ורק כשהלכו התחילו בעצה רעה) ואם משה ידע ברוה"ק שיקלקלו למה שלחם הרי הקב"ה א"ל שלח לך מדעתך אני איני מצוך. וי"ל שמ"ר לא ידע והוא א"ל דבר אחר שהרמב"ם כ' ברפ"י מסנהדרין ה"א שאחד מהדיינים שהי' מהמזכין או מהמחייבין לא מפני שאמר דבר הנראה לו לדעתו אלא נטה אחר דברי חברו ה"ז עובר בל"ת וע"ז נאמר לא תענה על ריב לנטות מפי השמועה למדו שלא תאמר בשעת מנין די שאהי' כאיש פלוני אלא אמור מה שלפניך (והוא מתוספתא דסנהדרין פ"ג), והנה משה שלחם להכריע איך ילחמו ובאיזה דרך ילכו ואיך יתנהגו ולזה היו צריכין לידע אם הם אנשים חזקים וכה"ג ואי זו ארץ זו, ולזה לימד משה לתלמידו יהושע קה יושיעך מעצת מרגלים היינו שלא תלך אחריהם אלא אמור מה שבדעתך וזה היתה כונתו אלא שמן השמים זה הועיל ג"כ שלא ימשך אחר עצתם הרעה.

"שם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפלים ונהי בעינינו כחגבים" (יג, לג)

יל"ע למה כתיב ב"פ נפילים, ועוד נפילים הראשון מלא והשני חסר, ועוד למה כתיב בני ענק וביהושע כתיב ויכרת יהושע את הענקים ולא כתיב בני ענקים. וי"ל ע"פ המדרש מובא בהדר זקנים מבעה"ת ר"פ שלח ונמצא במדרש פתרון תורה פ' שלח פ"א נכנסה בתו של ענק בפרדס ואכלה רמון והשליכה קליפתו והיו מרגלים טמונים בקליפה וסבורים המרגלים שהקליפה היתה מערה ונכנסו בתוכה י"ב מרגלים לאחר אותה שעה נזכרה הבת שאכלה רמון והשליכה הקליפה חוץ לפרדס שלא יראה אבי' הקליפה ולא הרגישה מן הי"ב מרגלים שהיו בתוכה אמרו זה לזה ראו כמה גדולה גבורה יש בנשים ק"ו באנשים ולכן הוציאו דבה עכ"ל (והובא מדרש זה ג"כ בקצרה בתוס' שאנץ סוטה ל"ה א' ובתוס' הרא"ש שם) וי"ל דזה כונת הפסוק מן הנפלים היינו ממה שנפלנו מתוך הקליפה משם ראינו את בתו של הענק ונפלים בתרא ל' נפלו הוא ולכן נכתב חסר ולכן כתיב ג"כ בני ענק שלא ראו את הענק עצמו רק בת קטנה שלו וכמ"ש בפ"ק דחולין בני יונה קטנים ולא גדולים (מיהו בתדא"ר פכ"ט אי' שראו את הענקים עצמן).

ועוד יש לפרש למה נפילים הראשון מלא והשני חסר, דנפילים הראשון הוא המלאכים שנפלו מן השמים, והשני כונתו לשון נפל שמי שאינו גדור וחזק כאלו נופל ומת כי הארץ אין מקיימת רק גבורים כמש"כ ארץ אוכלת יושבי' היא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות וכמש"כ הרמב"ן, ובאמת זה הי' להראות גבורתו של הקב"ה שמשמיד גבורים כאלו כמ"ש בבכורות מ"ה ב' מנין שהקב"ה משתבח בבעלי קומה שנא' ואנכי השמדתי את האמורי אשר כגובה ארזים גבהו.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"כשרבינו מבקש ברכה"

כידוע, רבינו שליט"א מחשיב מאוד את הכהנים ומכבד אותם, שהרי בתורה נאמר עליהם 'וקדשתו'. לא פעם כשהוא שומע שזה שעומד מולו הוא כהן, הוא מבקש בפשטות: תן לי ברכה. מרבית האנשים מתפלאים 'שאני יברך את הרב?' הרי הרב הוא משפיע את הברכות. אבל רבינו אינו מוותר ומסביר, הרי אתה כהן, הקב"ה ציוה את הברכה אצלך.

באחד הפעמים היה כהן תלמיד חכם שאכן ניצל את ההזדמנות ואחרי שבירך את רבינו, ביקש שבתמורה רבינו יתן לו ברכה הגונה לאיזה ענין פלוני, על אתר השיב לו רבינו: מצוות לאו ליהנות ניתנו... (א"ה, וכוונתו שלכהן יש מצוה לברך ואל לו ליהנות מזה, ובאמת שעיקר המצוה הוא בנשיאת כפים מ"מ הרבה סוברים שיש מעלה גם בסתם ברכה וקיצרנו).

כמה פעמים עורר רבינו את הענין של ברכת כהנים, שכלול בזה את מרבית הישועות, ובספרי על הפסוקים האלו מובא שכל מילה בברכה רומז לדברים אחרים, ובטעמא דקרא בפרשת נשא כותב שכל פסוק מכוין על זמן אחר עי"ש.

ולפני שנים רבות הופיע קונטרס שמלקט את כל הסגולות של הברכה, ואיזה דבר רומז כל מילה. כגון המבקש על הפרנסה והנצרך לרפואה והזקוק לזיוג וכו' באיזה מילה בברכות כהנים ניתן לכוין על כך. ולאחרונה אזל מן השוק.

ולא מזמן פרסמנו כי בקרוב אנו עומדים להדפיסו מחדש, ואכן יש היענות רבה לדבר, ורבים ביקשו לשמוע מתי יצא והיכן ניתן להשיג.

לשם כך נכנסתי אל רבינו, לבקש את עצתו וברכתו. וכשהגשתי בפניו צילום של המהדורה הראשונה מיד אמר בשמחה אני זוכר את זה, ולאחמ"כ התעניין רבינו מאיזה מהדורה אני מתכוין להדפיס, כי במשך הזמן יצאו כמה מהדורות, והשבתי שאנו נדפיס שוב את הקונטרס חסד לאלפים שחיברו הרב אליהו פנחס הכהן מריינא, ע"פ המהדורה הראשונה. וכידוע שמרן רשכבה"ג הגראי"ל שטינמן דיבר כמה פעמים על מעלתו, ורצה להדפיסו בעצמו. ואמר רבינו שהוא דבר טוב ומועיל ובירך שיהא בהצלחה.

לאחר מכן הערתי שבסוף הקונטרס נדפס מהמחבר שם שאלות ותשובות בשפת האידיש בנושאי ברכת כהנים, ויש שאמרו שאין בזה תועלת כ"כ, ואמר לי להדפיס את זה. (וב"ה שו"ת זה כבר מתורגם לעברית)

ונקוה בקרוב לפרסם על הוצאת המהדורה ונזכה להועיל ולזכות את הרבים בלי שום תקלה ומכשול בס"ד.

בברכת שבת שלום
יצחק שולשטוק

לעילוי נשמת הרבני **מרדכי יוסף** בן ר' **אברהם קוזמה** נלב"ע **כ"ז סיון תשל"ה** תנצב"ה

בדרך היומי

בענין יסוד המזבח

זבחים נ"ד א' ת"ש היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת. וכ' מרן החזו"א ז"ל (זבחים סי' ט"ז סק"ג) ר"ל אמה אחת כנגד המזבח מלבד האמה שהיא כנגד עובי יסוד מערבי נמצא דב' אמות יסוד בצד דרום וכן במזרח עכ"ד וכ"כ הגר"א בבאורו למדות (פ"ג מ"א) וכ"כ בלקוטי הלכות זבחים (נ"ד א') בזבח תודה בשם טהרת הקודש וכ' שדבריו נכונים וכ"ז דלא כהתפארת ישראל (רפ"ג דמדות) שכתב שלא היה אלא אמה אחת כנגד האמה יסוד של מערב וצפון ולא היה נכנס כנגד המזבח וכ"כ הפנים מאירות. והנה מרן ז"ל הקשה מלעיל (נ"ג ב') דר' ישמעאל ס"ל שהי' פיסוק ד' מתנות וחצי מתנה היתה לדרום הקרן ולמערב ואם לא הי' שם יסוד אינו כנגד היסוד, והגמ' פריך שם ואימא ד' מתנות ומשני עולה טעונה יסוד אלמא שם הי' יסוד, וכה"ק בטהרת הקודש על הפנים מאירות שכ' ג"כ כהתפא"י, אמנם בפיה"מ החדש שנדפס מכת"י נדפס שם ג"כ הציור כהתפא"י והוא מיוחס לכת"י הרמב"ם, ואולי אפשר ליישב בדוחק (אם זה נכון שזה מכת"י הרמב"ם) שכשהי' נותן מצד דרום ומזרח כיון שהי' סמוך לקרן ושם הי' יסוד בולט הי' מטה ידו קצת ומזה באלכסון המזבח כדי שהדם יפול על היסוד הסמוך לו בצד צפון ומערב וזה נקרא ג"כ כנגד היסוד ודוחק, וגם לשון המשנה דמדות (פ"ג מ"ב) ועל יסוד דרומי וכן בפיה"מ לרבנו שם לא נראה כלל כן וצ"ע.

(דרך חכמה פ"ב מהל' בית הבחירה ה"י בה"ל ד"ה היסוד)

"מעיניני הפרשה"

מוסר ולימוד המוסר

למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר (רש"י)

פלוני נכנס ושאל. מה עיקר הדגש להשריש בלב הצאצאים? יראת שמים ובדרך כלל אפשר לעשות זאת על ידי שלומדים איתם מוסר, וכמה ללמוד הכל לפי הענין. אמרתי. לפני כארבעים שנה, הקה"י דיבר איתי כי ראוי ללמוד עם יוצאי חלצי על גיהנום מות והשראת הנפש, ודיברתי איתם על כך עם תיאורים במידה מרובה, האם גם היום בזמננו זו הדרך? וכי העולם השתנה? גם היום כך הוא שצריך ללמוד על גהינום והשראת הנפש ועולם הבא.

המשיך רבנו בחיוך: יהודי אמר לרבו: היום ביזו אותי והשפילו אותי והיה לי צער נורא, שאלו רבו, ומה החזרת למשפיל, ענהו, נתתי לו נשיקה, שאלו רבו, מי זה? והשיב לו: הספר "שבט מוסר".

כולל ערב בבני ברק שחברי הכולל מעוניינים לקבוע 'סדר מוסר' על חשבון זמן הכולל, זמן הלימודים שם הוא מ 9-11 . וב 20- דקות לפני 11 החליטו ללמוד מוסר, אך ראש הכולל מתנגד ואומר שאם יעשו כן - זה גזל. יש כאן ב' חלקים, האם הנדבנים נותנים על דעת כן, ובזה אם ראש הכולל יסכים, נתנו על דעתו. ויש כאן את הנושא מה שראש הכולל מעכב. והנה אף שאין הכסף שלו מ"מ אפוטרופוס הוא ודעתו קובעת. אבל הדבר תלוי מדוע מעכב, אם משום שגם הוא מבין שצריך ללמוד מוסר רק שדעתו שלא ללמוד על חשבון סדרי הכולל, זכותו לקבוע כן, אבל אם משום שהוא מתנגד למוסר בכלל, זה שטויות ואין לאפוטרופוס כוח על שטויות.

ולענין לימוד המוסר הוסיף רבנו, כבר כתב במשנה ברורה סי' א' ס"ק י"ב שצריך לקבוע אדם ללמוד מוסר כל יום ויום אם מעט אם הרבה וכו', ובשער הציון כתב שהוא חיוב יותר ממשניות, ויש עוד במשנה ברורה בענין לימוד מוסר בסי' תר"ג סק"ב ושה"צ.

אמרתי. מסרו לי עובדה מבנו או נכדו של השל"ה הק' שלמד עם חבורת תלמידים 36 פעם ש"ס בעיון, ואחרי פטירתו ביקשו 'בית דין של מעלה' להושיבו עם סבו, אך סבו לא הסכים כי לא למד עם תלמידיו מוסר. ואחרי ז' להסתלקותו ביקשו יוצאי חלציו להמשיך את שיעוריו ובאו לביהמ"ד, ונבהלו שהנה הוא ישב על מקומו. כי הוא בא לומר להם שפסקו את דינו שירד למטה ויזהירם ללמוד מוסר, ועל ידי זה יתוקן הדבר ויוכל לשבת ליד סבו, ע"כ. האם ידוע לרבנו הדבר (כאמת)? לא כהנ"ל, אלא שהיו ב' גדולים שאחד לא רצה שהשני יישב לידו, כי הוא חיבר ספר מוסר וחברו לא חיבר במוסר.

מה שאני חברתי אורחות יושר הוא מטעם המעשה הנ"ל - שהרי יתבעו בשמים למה מוסר לא, וכמדומה שמהאי טעמא גם אבא הדפיס ספר מוסר [ומה שלא הדפסתי חלק נוסף של "אורחות יושר" כי הדפסתי מה שחשבתי שצריך לעורר, ותו לא צריך].

יש שרוצים לומר בשם החזון איש שמוסר יוצאים ידי חובה באגדות ש"ס, ואם כן אם הם למדו כל הש"ס יש בזה מוסר, ואמרו כי הנצי"ב אמר: אנו לא צריכים מוסר יש לנו שו"ת רע"א.

הרי גם לפי מה שאתה אומר הרי לבעלי בתים זה לא מספיק, [כי לא לומדים ש"ס, ואם נכון המעשה הנ"ל עם נכד השל"ה הרי המדובר היה בהללו שלמדו אגדות הש"ס ואעפ"כ לא היה די] אכן גם תלמידי חכמים לא צריכים ללמוד את המוסר באגדות הש"ס בתורת לימוד מוסר.

אבא ז"ל היה לומד ספרי מוסר? מידי לילה היה לומד מוסר, בספרים הרגילים כגון שערי תשובה ומסילת ישרים.

פעם אחת המשגיח בישיבה ראה שאני מסתכל בגמ' גדולה במוסר, ונגש אלי, הראיתיו שזה 'אבות דרבי נתן' ואמר לי שמשום מראית העין לא אנהג כך.

ולא תתורו אחרי עיניכם

הכרעות בענין שמירת העיניים ברחובות הערים

האם לקנות דירה בשכונה מתחרדת בירושלים, שישנה כבר קהילה חרדית מסודרת עם תלמודי תורה, בתי ספר ובית המדרש, אבל מתגוררים שם עדיין חילונים רבים, וכל המשפחה מתגוררת ורגילה שם במשך זמן רב. האשה ואמא שלה מאד רוצים לקנות שם, אך אני חושש בגלל הפריצות, שהרי יש שם הרבה חילונים. שמירת העיניים היא לעיכובא. אבל, כיון שהם רוצים חייב אדם בכבודם, יקנה דירה שם, ויזהר בשמירת עיניו.

נשאל רבנו על ידי פלוני שרצה לעזוב את בני ברק לטובת מקום אחר שלדעתו יש שם יותר אפשרות לשמירת העיניים מבני ברק מחמת רחוב רבי עקיבא והחנויות שבו ועוד (כלשונו), ומאידך הוא מפסיד את צורת הלימוד הטובה שלו בבני ברק, ועוד.

רבנו השיב לו: הבעיה של שמירת העניים תהיה לו בכל מקום. ועליו להיזהר, התגוררנו בחו"ל בין גויים וצריך להיזהר.

שאלה יפה של בן ישיבה: האם חובה להוריד את המשקפים ברחוב כאשר זה גורם לכאב ראש.

בחור נכנס ושאל. הוא הולך ברחוב ומעוניין להיזהר ממראות אסורות, ומוריד את המשקפיים אבל זה גורם לו כאב ראש רציני, האם הורדת משקפיים זה חיוב מדין כמו דאיכא דרכא אחרינא אין זה חיוב ולא נחשב כדרכא אחרינא, די לו שיחשוב בלימוד [שאלתי עוד לגבי שמיעת ד"ת 'נגן' והשיב לחיוב - אם אכן הנגן לא מסכן אותו בדרכים]. אם יסע באוטובוס יכשל במראות אסורות אם חייב לקחת מונית? שלא יסע, או שלא יסתכל.

האם זה נחשב "אפשר", לענין חיוב לשכור מונית? בתוס' אמרו שאפשר זה רק בשווים, ולא כאן שעולה כסף [עי' ע"ז מ"ח: תוד"ה אין].

א' דברים כ"ז תמוז תשס"ד. בחור מצוין בישיבה אצלנו. וליד הישיבה רק יוצאים ממפתן הישיבה יש פריצות גדולה, האבא של הבחור שואל האם שהבן יסע במונית או יתכן שעל ידי זה מכניס את בנו לבעיה כאילו שאין אפשרות ללכת ברחוב, הרי יתכן שהבן נזהר, ועל ידי זה שיסע עם מוניות יכניסוהו לנערוען. לא צריך להיות אחרת מכולם.

א' ויקהל פקודי י"ט אדר תש"ס. בחור מב"ב לומד אצלנו בפ"ת וכל שבועיים בא ביום ו' הביתה וחוזר לישיבה לשבת, ואביו שולחו לישיבה עם טקסי. האבא חושב שמה שהבן נוסע עם טקסי זה מחמת נוחיות, אבל אין הדבר כן, אלא זה משום ששומר עיניו ולכן ביקש מאביו מוניות. (א.ה. מסתבר שהבן הציע לאבא וביקש, והאבא מסכים בשופי לבקשתו לתת לו מונית). והבן שואל, שאם זה נחשב בכלל הוצאות בניו לת"ת, יקח מאביו כסף לטקסי, אבל אם זה לא בכלל הוצאות בניו לת"ת אינו רוצה לקחת טקסי, ויסע באוטובוס.

בודאי שזה בכלל הוצאות בניו לתלמוד תורה.

(כל משאלותיך)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א •

אמונה – יסוד השלמות

עיקר המדרגה ועיקר החיוב זה אמונה, וזוהי הדיברה הראשונה בעשרת הדיברות "אנכי השם אלוקיך", להאמין שהקב"ה הוא המשגיח, הבורא והמנהיג, המחיה והמשפיע את כל הכוחות שבבריאה.

ואמרו חז"ל בסוף מסכת מכות (כג, ב) שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה וכו' בא דוד והעמידן על אחת עשרה, ופירש רש"י: שבתחילה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצוות הרבה, אבל דורות האחרונים לא היו צדיקים כל כך, ואם באו לשמור כולן אין לך אדם שזוכה, ובא דוד והעמידן כו' כדי שיזכו אם יקיימו י"א מצוות הללו וכו', ע"כ. וצריך ביאור, שהרי בודאי גם בדורות האחרונים חייבים לקיים תרי"ג מצוות, ומהו שהעמידן דוד על אחת עשרה?

וביארו המפרשים, שכוונת הגמרא היא לא על עצם קיום המצוות, שזה בודאי חייבים ואפשר לקיים את כל המצוות, אבל יש הרבה מדרגות בקיום המצוות, שיהיו בשלמות לשם שמים, וזה קשה מאד, שהכל יהיה לשם שמים, רק לשם שמים, בלי שום חשבונות, וקשה לקיים בשלמות עד כדי כך. ועל זה אמרו שיש כמה דרכים ועצות המועילות לזה, ודוד המלך אמר אחד עשר דברים, שהם כל מיני הנהגות ומידות טובות, שאם יתחזקו בהם, יבואו מזה לקיום כל המצוות בשלמות.

כגון "הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו" – **הולך תמים** זה אמונה, כמו אברהם אבינו שנאמר בו התהלך לפני והיה תמים, **ופועל צדק** זה מדרגה של זהירות בין אדם לחברו, כמו אבא חלקיה, שהחמיר לעצמו בהלכות שכירות פועלים, שלא לענות שלום לשום אדם בזמן מלאכתו אצל בעל הבית, **ודובר אמת בלבבו** כמו רב ספרא, שאחרי שחשב בלבו למכור החפץ במחיר מסוים, לא הסכים לקבל עליו מחיר גבוה יותר, וזוהי גם כן מדרגה של מידת האמת, ובין אדם לחברו, שאחרי שחשב לעשות טובה לשני, שוב אינו חוזר בו, למרות שלא היה נדר, ורק חשב והסכים כן בלבו, אף על פי כן לא חזר בו ממה שחשב.

וכל אלו הם מדרגות במידת חסידות, הנהגות טובות שנותנות שלמות לאדם, ומזה יבוא לקיום כל המצוות בשלמות.

ותחילה בא דוד המלך ואמר אחד עשר דברים, ואחר כך בא ישעיה והעמידן על שש, מפני שראה לפי מצבם של בני דורו שאי אפשר להתחיל מכל הפרטים שאמר דוד, וצריכים לצמצם ולהתחיל מששה דברים, שעל ידי החיזוק בהם יבואו לשלמות בכל המצוות, ואחר כך נמשכה ירידת הדורות, ובא מיכה והעמידן על שלוש, חזר ישעיה והעמידן על שתיים, ולבסוף בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה, היינו שחבקוק ראה לפי מצבם של בני דורו, שמוכרחים להתחיל מחיזוק האמונה, שהיא היסוד, ובלי אמונה לא שייך להגיע לשלמות.

וקודם דורו של חבקוק עדיין הייתה האמונה בשלמות, בהירות האמונה הייתה בשלמות, ולא היו צריכים כל כך חיזוק מיוחד על זה, רק היה יצר הרע שאפשר להיכשל בדקות, וכנגד זה היה מספיק להתחזק בדברים שאמרו הנביאים הקודמים, אבל בזמן חבקוק שהיה בסוף הנביאים, כבר הייתה ירידה גם באמונה, ולכן אמר חבקוק כי **לפני הכל צריכים להתחיל מחיזוק האמונה, שהיא היסוד לכל השלמות.**

חיזוק האמונה על ידי מוסר והתבוננות

וכיצד עושים חיזוק האמונה? – על ידי "שויתי השם לנגדי תמיד", כמו שכתוב בשולחן ערוך בסעיף הראשון, והוא מהמורה נבוכים להרמב"ם: "שויתי השם לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים", שאדם יזכור תמיד שיש השגחה, שבשמים רואים אותו – רואים מה שהוא עושה ושומעים מה שהוא מדבר, כמו שאמרו בפרקי אבות (ב, א) דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבין, ועל הכל יש דין וחשבון.

וכשאדם זוכר ולא שוכח את זה, כל הנהגתו משתנה, הדיבור משתנה והמעשים משתנים, וכל ההתנהגות היא אחרת לגמרי. זהו על ידי 'שויתי'. אבל איך עושים את זה, ומה היא הדרך לזה?

בודאי שהעצה היא על ידי ספרי מוסר, קביעות בספרי מוסר לחיזוק האמונה, שכל ספרי המוסר הם דברי אמונה, וכשיש קביעות בכל יום בדברי אמונה, נזכרים! יש משהו שמזכיר בכל יום, ועל ידי זה זוכרים את ההשגחה, שיש עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבין. זוהי העצה, קביעות בספרי מוסר שמזכירים את האמונה.

ואמנם עדיין, עיקר ההשפעה היא בשעה שלומדים את המוסר, אבל אחר כך כשמפסיקים ללמוד חסרה ההשפעה, ואף על פי שלימוד המוסר משפיע גם על כל ההנהגה במשך היום, כידוע מה שלימוד המוסר משפיע על האדם, אבל עדיין אפשר גם לשכוח, וצריכים עוד השפעה במשך היום שכל המעשים יהיו בשלמות. והדרך לזה היא על ידי התבוננות.

תפילה מעומק הלב, כדבר איש אל רעהו

ולמשל בתפילה, שהתפילה תהיה בשלמות, עם הרגשה כמו שכתב המסילת ישרים (פרק יט) "שהוא עומד ממש לפני הבורא יתברך שמו ונושא ונותן עימו וכו', ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש, והוא ית"ש מאזין לו מקשיב לדבריו כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב שומע אליו", כך צריך להרגיש בתפילה, שהוא עומד ומדבר עם הקב"ה כדבר איש אל רעהו, ומבקש ממנו, ומחכה לעזרה, שיקבל את מה שהוא מבקש.

וכדי להגיע להרגשה כזו צריך התבוננות ושימת לב, כמו שכתב המסילת ישרים שם: "ותראה כי זה הוא היותר קשה שיצטייר בלב האדם ציור אמיתי, יען כי אין החוש עוזר לזה כלל. אמנם מי שהוא בעל שכל נכון, במעט התבוננות ושימת לב יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר", והיינו כיון שלא מרגישים זאת בחוש, צריכים התבוננות לזה, ומי שהוא "בעל שכל נכון" עם התבוננות יוכל להרגיש את זה.

ובאמת ראיתי בעלי מדרגה שהתפללו באופן כזה [וכך מובא בהקדמה לספר הוד צבי, על אבי רבינו: תפילתו וברכותיו היו בשפה ברורה ובנעימה ובהתרגשות הלב, והיה נראה בתפילתו כמו שכתב בספר מסילת ישרים שהוא עומד ממש לפני הבורא יתברך ונושא ונותן עימו ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש כאשר ידבר איש אל רעהו] – יש כאלה מדרגות.

אבל **כיצד זוכים למדרגות אלו? על זה גופא צריכים תפילה! להתפלל לזכות למדרגה של הרגשת הלב בתפילה. וכדי שהתפילה תעזור, צריך להתפלל מעומק הלב, שבאמת הוא רוצה את המדרגה הזו, וכואב לו: למה אני לא מרגיש טעם בתפילה ומדוע אינני מרגיש שאני מדבר עם מישהו?! ומי שזה כואב לו ומבקש באמת מעומק הלב – התפילה עוזרת.**

ואם לא כואב לו, צריך שוב תפילה, להתפלל שיכאב לו! כי אם לא כואב לו ואינו מתפלל מעומק הלב – אין זו תפילה, **וצריך התבוננות ומחשבות של תפילה להגיע לזה שיכאב לו, שיהיה אכפת לו למה אינו במדרגה, ומדוע הוא לא מרגיש את האמת.** צריך תפילה וצריך זכויות לזה.

כוונה בתפילה – לפי מדרגת הדבקות בתורה

והנה כבר הזכרנו מהשל"ה (מובא בסידור הגר"א אשי ישראל עמוד 7) שכתב בשם קדמונים עשר עצות לכוונה בתפילה, והעצה הראשונה היא דבקות בתורה, שמי שהוא דבוק בתורה ועוסק הרבה בתורה, יותר קל לו לכוון בתפילה, מפני שהתורה מקדשת אותו, ומביאה לחיזוק האמונה וקרבת אלוקים, ועל ידי זה יותר קל לכוון בתפילה.

אבל זה תלוי עד כמה הדבקות בתורה, ויש כאלה שדבוקים בתורה עד כדי כך שקשה להם להפסיק מלחשוב בדברי תורה, כמו שמצינו בגמרא (תענית כ, ב) על רב אדא בר אהבה, ששאלוהו "במה הארכת ימים", והשיב: שלא הרהרתי בדברי תורה במבואות המטונפות, ולכאורה מה החידוש בזה, הרי כך ההלכה שאסור להרהר בדברי תורה במקומות אלו, וכי מגיע שכר מיוחד של אריכות ימים על מה שלא עבר על ההלכה?

והביאור בזה, כי רב אדא בר אהבה היה דבוק בתורה כל כך שמחשבתו נמשכה ממילא לזה, בעל כורחו, ולא היה בכוחו להפסיק מלחשוב בדברי

נערך מתוך הועד השבועי בבית רבינו שליט"א. לתרומות והנצחות – 0527600485
ניתן לקבל את השיחות במייל B0527600485@gmail.com

תורה, ובאופן כזה מעיקר הדין אינו עובר באיסור, כיון שהוא אנוס, ומפורש בגמרא (זבחים קב, ב) שאם הרהר בדברי תורה לאונסו במבואות המטונפות אינו עובר באיסור, אבל רב אדא התגבר במאמצים מיוחדים נגד הטבע, שמחשבתו לא תימשך לדברי תורה במבואות המטונפות אפילו באונס, ועל זה קיבל שכר מיוחד של אריכות ימים.

והנה זוהי מדרגה גדולה, שהמחשבה דבוקה בתורה עד שקשה להפסיק לחשוב בזה, אבל מי זוכה למדרגה כזאת?! ויש לראות לכל הפחות איך "מתקרבים" לזה, שהמחשבה תימשך לדברי תורה.

דבקות המחשבה בתורה, באמונה, ובחסד

ידוע שבדרך כלל דבר שמעניין את האדם, דבר שאהוב עליו, הוא נמשך לזה, וחושב על זה בלי היסח הדעת, ומחכה מתי זה יהיה, כמו שכתוב בספר החינוך (מצוה שו) על ספירת העומר, שבני ישראל חיכו לקבלת התורה "כעבד ישאף צל", וספרו את הימים מרוב תשוקתם לזה.

וכן כל דבר שאדם רוצה מאד, הוא חושב על זה ולא מסיח דעת מזה. אם יש לו דבר מתוק, הוא רוצה להמשיך את המתיקות, וכן אם יש דבר מעניין שיש לו סקרנות לזה, הוא רוצה להמשיך, וקשה לו להפסיק לחשוב על זה. לכן שייך דבקות המחשבה בתורה, כי דברי תורה יש בהם מתיקות וסקרנות, והמחשבה נמשכת לזה ממילא.

וכך גם באמונה, שייך דבקות המחשבה באמונה, כידוע שהיו גדולי מוסר שלא היה להם היסח הדעת מדברי אמונה, ומרן החזון איש זצ"ל אמר פעם על שלושה מגדולי בעלי המוסר שהיו בדורו: שאחד מהם היה לו "אמונה בראש" – שהמוח חושב כל הזמן בענייני האמונה, והשני היה "אמונה בלב" – שהלב מלא רגשי אמונה, והשלישי היה "אמונה בחוש" – שהוא חי ומרגיש את האמונה כמו שרואה בחוש.

ולכל המדרגות האלו מגיעים על ידי דבקות באמונה, שחושבים ומתבוננים בענייני האמונה, והמחשבה נמשכת לזה, עד שאי אפשר להפסיק לחשוב על זה, והאמונה נעשית מוחשית, מדרגה כזו של אמונה בחוש! "שויתי השם לנגדי תמיד" ממש כפשוטו, מדרגה גדולה מאד, לכל זה מגיעים על ידי התבוננות ומחשבות של אמונה.

וזהו שאמרו חז"ל (ברכות לג, ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, היינו שיראת שמים אינה תלויה בידי שמים, אלא באדם עצמו – עד כמה הוא מתבונן וחושב מחשבות לחיזוק האמונה והיראה.

ובאמת יש להבין, מאחר שהיראה אינה בידי שמים, אם כן מהו שמבקשים בתפילה על יראת שמים, כגון בברכת אהבה רבה "ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך", וכן בתהלים יש הרבה פסוקים של בקשות על יראה, כגון "יחד לבבי ליראה שמך" (פו, יא), וצריך ביאור, שהרי היראה אינה בידי שמים, ומדוע מבקשים על זה?

וביארו המפרשים, שהבקשה היא לא על עצם היראה, אלא לסלק המפריעים ליראה, כי באמת כל אדם יש לו יצר טוב והוא רוצה לקיים את התורה, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות גירושין (ב, כ) לגבי אדם שבית דין כופין אותו לגרש את אשתו עד שיאמר רוצה אני, שאין זה גט באונס, כי באמת כל יהודי רוצה לקיים את התורה, אלא שיש יצר הרע המפריע לזה, ובכפייה על ידי המכות נסתלק היצר הרע, וחוזר לרצונו האמיתי, ועושה כן מפני שכדאי לו, וכך רצונו, ולא מתוך ההכרח.

וכך גם מה שמבקשים בתפילה על יראת שמים, זהו מפני שבאמת יש באדם יצר טוב שרוצה את היראה, רק יש יצר הרע שמתנגד ומפריע לזה, ומבקשים סייעתא דשמיא לסלק ההפרעות של היצר הרע, ואז תחזור הבחירה, ויוכל לבחור ביראה כרצונו האמיתי.

על כל פנים זהו הענין, ששייך רציפות המחשבה **בתורה**, מפני שזה מעניין, וממילא המחשבה נמשכת לזה כל הזמן, ונעים מאד לחשוב על זה. וכן **באמונה** שייך רציפות המחשבה באמונה כפי שהזכרנו. ושייך גם **במידות טובות**, **באהבת חסד**, אדם שאוהב חסד ועושה חסד -כפי שיש בימינו ברוך השם הרבה אנשים שהם אנשי חסד- יכול להיות שהוא חושב כל הזמן איך לעשות חסד, עם זה, ועם זה, ועם זה, לעשות עוד חסד, ועוד חסד, ועוד חסד, וכל הזמן מחשבתו תפוסה בזה, ונמשכת לזה. כל אחד לפי האפשרויות שלו, לפי הדבר המושך אותו יותר.

נס ההשגחה על כלל ישראל – תלוי בזכויות

וברצוני לעורר כעת עוד דבר, הנה ידוע שכלל ישראל נמצא תמיד בסכנה, כמו שאמרו חז"ל (אסתר רבה יא, י) "שה אחת בין שבעים זאבים", שבעים זאבים מול שה אחת – וכולם שונאים אותנו. וידוע שגם אחרי השואה, היו כאלה שאמרו: שהיטלר ימ"ש לא גמר את מה שהיה צריך לעשות, היו גויים שאמרו כך בגלוי, והיו כאלה שלא רצו לומר בגלוי, אבל בלבם שמחו במה שהיה בשואה. וכבר אמרו חז"ל (ספרי בהעלותך) הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, כלומר שזוהי המציאות שאי אפשר לשנות, שעשו שונא ליעקב, ואין צורך בהסברים על זה, אלא כך המציאות, "הלכה היא"!

ואם כן נמצא שאנו תמיד בסכנה, רק שלא תמיד מרגישים את הסכנה, ומה שלא מרגישים את הסכנה זהו גם כן נס.

וגם יש נס שהגויים מתביישים, כמו שאמרו בגמרא (פסחים פז, ב; ע"ז י, ב) קרי לכו מלכותא קטיעתא, היינו שהם מתביישים לעשות את מה שעשו הגרמנים, ואינם עושים כל כך צרות לישראל, מפני שיש להם קצת בושה בזה, שלא נעים להם לעשות כן, ומתביישים לגבי אחרים, וכל זה בהשגחה מן השמים שיתביישו, והוא נס והשגחה מיוחדת.

ובימים אלו גם כן, ידוע שהמצב הביטחוני בדרום הארץ לא רגוע. אם כן עכשיו רואים את הסכנה. אבל מה היה כל הזמן?! הרי אנו מוקפים אויבים מסביב, מצד אחד נמצא הים, ומסביב כולם שונאים אותנו, גם אלו שיש איתם "הסכם שלום" אינם אוהבים אותנו, ועשו שונא ליעקב, רק יש השגחה שיתביישו ולא יעשו צרות.

וכדי שההשגחה תימשך צריכים זכויות, ומה הם הזכויות? – חיזוק, שמתחזקים, ומתחזקים, ומתחזקים. אין סוף כמה שאפשר להתחזק, יש מדרגות, וכל אחד לפי כוחו יכול, לפי המצב שלו, כל אחד יכול להוסיף משהו, אפילו מחשבה של חיזוק, **כמו שכתב מרן הגרא"מ שך זצ"ל בצוואתו "מחשבה אחת של מוסר", עוד מחשבה אחת! מחשבה טובה, מחשבה של מצוה, זה מקדש את האדם ומשפיע בעולמות העליונים, ומזכה את כל העולם**, כמו שאמרו חז"ל (קידושין מ, ב) עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, והיינו לא דווקא מצוה שבמעשה, אלא אפילו מחשבה אחת, זה מכריע ומשפיע על כל העולם.

וזה תלוי בחיזוק התמידי, כמו שאמרו בברכות (לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק, ופירש רש"י שם "שיתחזק אדם בהם תמיד ובכל כוחו", היינו שחיזוק נקרא כאשר מתחזקים תמיד בלי הפסק, ועם כל הכוחות, **כל אחד לפי כוחו כמה שהוא יכול, כל תוספת משהו, אין לשער החשיבות שבזה! עוד רגע של תורה, ועוד רגע מחשבה, מחשבה של תורה ושל אמונה, ומחשבה של חסד, של מעשים טובים ואהבת הבריות, כל מחשבה טובה זה דבר עצום**, ואין לשער מה שמחשיבים את זה בשמים.

המתחזק – משפיע ומגין על הכלל

ומוסיף בזה זכויות לעצמו ולכל כלל ישראל, כמו שמצינו באנשי סדום, שהקב"ה אמר לאברהם אבינו, שאם יהיו עשרה צדיקים בתוך העיר "ונשאתי לכל המקום בעבורם" (בראשית יח, כו), ואפילו צדיק אחד יכול להציל [עיין באור החיים שם פסוק ל"ג: כשיהיה צדיק מופלא וכו'] ומגין בזכותו על כל סביבתו, כמו שכתב רש"י על הפסוק (במדבר יג, כ) "היש בה עץ אם אין" – אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם בזכותו.

וכל אחד שמתחזק משפיע על כל העולם, כמו שכתב מרן החזון איש זצ"ל (קו"א ח"ג סב) שבעל תורה אמיתי משפיע על כל סביבתו, וגם במקומות הרחוקים יש השפעה נסתרת מכוחו. אם כן כל אחד, כמה שאדם יותר מתחזק משהו, מלבד מה שזוהי טובתו, הרי הוא גם משפיע בזה על כל עם ישראל. זה מה שאנחנו יכולים וצריכים לעשות כעת.

וכפי שכבר אמרנו, העצה לחיזוק היא קביעות יום יומית בלימוד המוסר, שזה משפיע חיזוק, וגם נותן הרגשה נעימה מאד, כמו שסיפרו לי הרבה שהתחילו ללמוד מוסר בקביעות – ונעשו מאושרים, כמובן אם לומדים ביישוב הדעת בלי מתח, ובצורה מעניינת, לימוד מתוך התעניינות, כי לימוד שמשעמם אינו משפיע, וכן כל דבר שנעשה מתוך שעמום, אינו בשלמות. הקב"ה יעזור שנזכה כולנו להיות מושלמים!

לעילוי נשמת הרב הצדיק
רבי **יצחק גרודזינסקי** זצוק"ל
בן ר' **זאב וואלף** זצ"ל
נלב"ע כ"ה סיון תרפ"א - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרבנית
מרת **חיה מלכה גרודזינסקי** ע"ה
בת רבי **אברהם** זצ"ל
נלב"ע כ"ג סיון תרפ"ח - תנצב"ה

לעילוי נשמת
ר' **ישראל ארנטרוי** ז"ל
בן ר' **אלחנן הכהן** הי"ד
נלב"ע כ"ה סיון תשס"ח - תנצב"ה

לעילוי נשמת
מרת **פנינה פערל גטקר** ע"ה
ב"ר **יעקב אריה** זצ"ל
נלב"ע כ"ו סיון תש"ס - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת **אסתר שפרה גוטרמן** ע"ה
בת הר"ר **יצחק שטרנבוך** זצ"ל **נלב"ע כ' סיון תשע"ד - תנצב"ה**

פרשת שלח לך
כ"ה סיון תשע"ח
גליון – 25

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מו"ר הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

חבר מזעצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. וראש כולל 'בית דוד' חולון

כיצד להתפלל לרפואת תינוק ששמו עשו

אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר אֶת הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ (יג-טז).

מדרש רבה (טז-י): אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים (במדבר יג, טז), מָה הָיוּ שְׁמוֹתָן (במדבר יג, יג טו): סְתוּר בֶּן מִיכָאֵל, נַחְבִּי בֶּן וָפְסִי, גְּאוּאֵל בֶּן מָכִי, יַשׁ בְּנֵי אָדָם שְׁשְׁמוֹתָם נָאִים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעוּרִים, שְׁמוֹתָם כְּעוּרִים וּמַעֲשֵׂיהֶם נָאִים, שֶׁשְּׁמוֹתֵיהֶם נָאִים וּמַעֲשֵׂיהֶם נָאִים, שְׁמוֹתֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעוּרִים. שְׁמוֹתֵיהֶם נָאִים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעוּרִים, זֶה יִשְׁמָעֵאל וְעֵשָׂו, יִשְׁמָעֵאל, שׁוּמַע אֵל, עֵשָׂו, עוֹשֶׂה לְמוֹן עוֹשָׂיו, וּמַעֲשֵׂיהֶם רָעִים. שְׁמוֹתֵיהֶם כְּעוּרִים וּמַעֲשֵׂיהֶם נָאִים, אֵלּוּ עוֹלֵי גוֹלָה (עזרא ב, נג): בְּנֵי בַרְקוֹס בְּנֵי סִיסְרָא בְּנֵי תָמַח. שְׁמוֹתֵיהֶם כְּעוּרִים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעוּרִים, אֵלּוּ הַמְּרַגְּלִים, מָה כְּתִיב בָּהֶן, סְתוּר, שֶׁסָּתְרוּ מִן הָעוֹלָם.

שאלה: מעשה באדם המתנדב בעזר מציון לשמור על ילדים בבתי חולים, כשהגיע באחד הימים לשמור על ילד, שאל את אמו איך קוראים לו, תשובת האמא היתה, קוראים לו עשו! כשהאמא ראתה שהאדם מתפלא על השם המוזר, סיפרה לו, שהם שומרים מסורת, ונולדו לה תאומים בפרשת תולדות, ולאבא קוראים 'יצחק', ולי האמא קוראים 'רבקה', ולכן החלטנו שהשמות הכי מתאימים לתאומים האלו, הם 'יעקב ועשו'. אך דא עקא שהילד יעקב מתפתח יפה מאוד, ועשו לא עולה במשקל ולא גדל, ולכן הוא מאושפז כעת בבית חולים. ולכן אני מבקשת ממך שתמסור את שמו לרבנים, שיתפללו עליו שיבריא? ועתה שואל המתנדב היש טעם להתפלל עליו כשהוא נושא שם כזה, או שמא יש לומר לאם להחליף את השם?

תשובה: איתא ביומא (דף לח ע"ב) מאי ושם רשעים ירקב? אמר רבי אלעזר רקביבות [פירש"י, חלודה] תעלה בשמותן, דלא מסקינן בשמייהו, ופירש"י לא יקרא אדם לבנו שם אדם רשע. ושם בגמרא מבואר [מעשה בדואג בן יוסף] שיש גם סכנה בדבר. וכן מבואר בתוס' במגילה (דף י ע"ב ד"ה רבה) שאין לקרוא בשמו של עפרון משום שהיה רשע.

ויעוין בספר שיח השדה (סוף קונטרס בשער המלך) שדן אם זה איסור, או שזה זהירות ממדת חסידות, והביא שם מהמהרש"א (חי"א תענית דף כח ע"ב ד"ה הואא) שכתב דברשעים גם שם עצם שלהם ירקב, שאסור לקרוא אדם בשמם כדאמרינן ביומא גבי דואג, משמע דהוה איסור.

ויעוין בשו"ת בשמים ראש (סימן קצ) שדן האיך קורין ישמעאל, כתב וז"ל: אין אנו צריכין לדברי המדרש שעשה תשובה, דכל ששמותיהם נאים ומעשיהם כעורין, השם ניתן מעצמו לקרות, אבל בשם כעור, או שאין לו הוראה נעימה, מתוך שנתלבש בה רשע סימנא מילתא, עכ"ל. וכתב שם בכסא דהרסנא, וראיה לדברי רבינו, דהא המרגלים רשעים היו, ואשכחן במקרא פלטי בן ליש, ועמיאל אביו של מכיר, ושמוע בן דוד המלך ע"ה, אלא אי קשיא דשם במדרש נראה דעשו יש לו הוראה נעימה, וכן ודאי שהרי יצחק ורבקה קראוהו כך, והכתוב מודיענו זאת, וודאי לסימן דבר הגון הוא.

ויעוין בשו"ת יוסף אומץ (סימן יא) שתירץ את קושייתו וז"ל: דכונת הרב המשיב בשו"ת בשמים ראש היינו דבעינן שהשם יהיה לו הוראה נעימה כמו ישמעאל, אבל עשו אע"ג דיש לפותרו לטובה נעשה ונגמר לטובה, וכן מ"ש **במדרש רבה פרשת שלח** עשו עושה רצון עושיו, ולצד זה נתרצו יצחק ורבקה בשם עשו שקראוהו העולם כשנולד (וכעין זה במדרש תנחומא פרשת שמות), מ"מ יש לו פתרון רע הא שוא שבראתי וכו', כמ"ש בבראשית רבה, ומשום הכי אין לקרות על שמו, עכ"ד. [ויעוין עוד מש"כ בזה בחשוקי חמד יומא (דף לח ע"ב) בענין האם מותר לקרוא לילד בשם אדם רשע].

ושמעתי **ממו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל**, דמצד הסברא היה מקום לומר דשם רשעים ירקב, נאמר רק על מי שנתן שם זה על שמו של הרשע ולזכרו, אבל מי שקראו לו שם של רשע לא מחמת הזכרון, אלא מחמת הצליל שנראה יפה, בזה לא נאמר דלא מסקו בשמייהו. אך דחה דברים אלו מהא דכתבו התוס' במגילה (דף י ע"ב ד"ה רבה) דגרסינן רבה בר עופרן ולא גרסינן עפרון, דשם רשעים ירקב ולא מסקו בשמייהו. והרי בודאי לא קראו לאביו של האמורא רבה, על שם הרשע עפרון, כי אם מחמת סיבה אחרת, ובכל זאת אמרו התוס' שצריך להגיה בגמ' ולגרוס עופרן, ש"מ דבכל גונא אין מסקי בשמייהו.

ולכן נראה שיש להמליץ להורים להחליף את שם התינוק ולקראו בשם של אדם צדיק. אולם אם אין ההורים רוצים להחליף את השם, והוא חולה ויש להתפלל לרפואתו, ודאי שצריך להתפלל, כי יהודי הוא לכל דבר ונתחייבנו בהצלתו ורפואתו, ובכלל זה להעתיר בעדו בתפילה.

ולכאורה אין זה הגון להתפלל על ילד ולהזכיר את שמו שהוא על שם אדם רשע, והוא כעין מזכרת עון בתפילה, ונראה שיש ב' עצות כיצד להתפלל:

א. להזכיר רק את שם האמא 'פלונית בת פלונית ובנה הנולד לה'.

ב. הרב המקומי יוסיף לילד שם הגון, מבלי ליידע את ההורים, ויתפללו בשם החדש הזה. וזאת על פי מה שמצינו בחז"ל שלמשה רבנו היו כמה שמות, ואחד מהם קראוהו בני ישראל, כמבואר בילקוט שמעוני (שמות רמז קסו) 'ישראל קראו לו שמעיה בן נתנאל כי בימיו שמע אלהים את נאקתם מיד דוחקיהם'. (חש"ח ב"מ קה ע"א).

להקריב את שלום הבית שלו, כדי להשיא בתו לת"ח

וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הָהָר לֵאמֹר הִנֵּנוּ וְעָלִינוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' כִּי חָטָאנוּ (יד-מ).

שאלה: לראובן יש בת שהציעו לה חתן בן תורה אמיתי מצוין, בר אבהן ובר אוריין והבת רוצה להינשא לו, והוא גם כן רוצה לשאתה לאשה, וכל הצדדין מתרצים זה לזה, פרט לאשת ראובן המתנגדת לשידוך בכל תוקף, בגלל שהחתן משתייך לחוג אחר, ואשתו של ראובן מתנגדת לאותו חוג, הבת שמעה את דברי אמה ואומרת אעפ"כ רוצה אני את הבחור, כי הוא תלמיד-חכם מופלג וגם בעל מידות טובות וירא שמים. ראובן רוצה לעזור לבתו ולתת לה נדוניה כמו שמתוכנן, אך אשתו אמרה לו שאם יתמוך בשידוך הזה היא תעזוב את הבית ותשוב לבית אביה, וראובן חושש מדבריה, ושואל מה לעשות?

תשובה: ראובן לא חייב לתמוך בבתו במחיר כה קשה של איבוד שלום הבית שלו. כי החיוב של אדם מישראל להשיא את בתו, נלמד מהפסוק בירמיה (כט-ו) 'קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים', שואלת הגמרא במסכת כתובות (דף נב ע"ב) בשלמא בנים בידיה קיימי, אלא בנתיה מי קיימן בידיה? הא קמ"ל דנילבשה וניכסה וניתוב לה מידי כי היכי דקפצי עלה ואתא נסבי לה. ועד כמה?... עד עישור נכסיה. ועל כל מצוה חייב אדם לבזבז עד חומש נכסיו, ואיבוד שלום בית שוה יותר מחומש נכסים. אך אם כאבה של בתו קשה עליו מאד וקשה לו לקבל דעת אשתו כי נראה לו שלא צודקת, מותר לו להקריב את שלום הבית שלו למען הצדק והיושר.

אמנם כתוב בתחילת מסכת גיטין (דף ב ע"א) 'המביא גט' וכתב המלאכת שלמה בשם תוס' שאנץ דנקט 'המביא' לשון דיעבד משום דלכתחילה אסור לגרש, כדאיתא בסוף המסכת עכ"ל. נראה דבענינו מותר לראובן לתמוך ביד בתו הגם שיאבד את אשתו ויצטרך לגרשה, ואין בידו חטא. וכדאמרינן **בפרשת שלח** (במדבר יד מ) 'וישכימו בבוקר ויעלו אל ראש ההר... כי חטאנו'. וכתב העמק דבר: רצו לשוב מעין החטא של הוצאת דיבה על ארץ ישראל, וקבלו על עצמם למסור נפשם על הכניסה לארץ גם שלא בצירוף ארון ה' ומשה. 'כי חטאנו', במה שחטאנו עלינו לתקן, ע"כ הננו מוסרים עצמנו לסכנה זו. מבואר שלפעמים מותר לאדם לסכן את חייו בשביל קיום מצות תשובה [אלא ששם לא היתה התשובה נכונה ע"ש]. כמו כן מותר לאדם לצער עצמו ולהפסיד את אשתו, כדי להשיא בתו לת"ח כשבתו רוצה זאת.

ויעוין בקריינא דאיגרתא (ח"א איגרת צ) בענין אחד שמתנגד להצעת שידוכין לבתו שבגרה. וכתב לו: "אכתוב בקצרה צרת הבת של כת"ר. היא מבינה היטב שאם לא יעלה ההצעה הזו הידועה הרי היא מושלכת שתשב עד שתלבין ראשה ח"ו וכו'. ואם לפעמים יזדמן איזו שהיא הצעה שיסכים למבוגרת, ברור שלא יהא כלל לפי כבודו של מעלת כבודו וברור שירחיקנה וכו' והיא תשאר ח"ו ממורמרת וגלמודה מלאה יאוש ח"ו. והתוצאות מזה מי יראנה כי העצבים של אדם אינם מברזל וכו', והנה אין אדם חי לעולם וסוף סוף ויבא יום, שמעלת כבודו יעמוד לפני בית-דין של מעלה, וישאלו אותו למה ומדוע שפך דמה של בתו, וכל התירוצים שכת"ר מגיד בעוה"ז כאילו מכוון לטובת בתו לא יתקבל בשמים כלל וכלל, כי שם המדות מבוררין ומה שעושים מפני תאות הכבוד הדבר נראה בחוש, ע"ד שאמרו חז"ל נשמתו מעידה בו ומה יענה ביום הדין, ואנה יברח ויטמין עצמו ממידת הדין, הלא טוב שכת"ר יפסיק התנגדותו ולא ישפוך דם בתו שהיא בת ת"ח גדול. ואחז"ל כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו ויזכה מעכ"ת לרוב נחת מכל יוצאי חלציו שיחיו לאורך ימים טובים. עכ"ל. דברים אלו יש להשמיע לאשתו של ראובן, ותשוב ממחשבתה הלא נכונה, ותרווה נחת מכל יוצאי חלציה. (חש"ח גיטין ב ע"א).

ראה אדם אוכל מאכלות אסורות, יאמר לו: בתיאבון! הכיצד?

וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ ה' כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵּאמֹר (יד-יז).

מ"ר יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות. אמר לו: משה מי שלוש בעולם? אמר לפניו: כלום יש עבד שנותן שלום לרבו? א"ל: היה לך לעזרני. מיד אמר לו (במדבר יד-יז): ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת (גמרא שבת דף פט ע"ב).

שאלה: נאמר במסכת גיטין (דף סא ע"א) ומחזיקין ידי נכרים בשביעית, אבל לא ידי ישראל, וציין הגאון רבי עקיבא איגר לדברי המגן אברהם (סימן שמז סק"ד הו"ד במשנ"ב סק"ז) וז"ל: דרך ארץ לומר לאדם שעוסק במלאכה תצלח במלאכתך (שבת דף פט ע"א) ואפילו לעכו"ם, אבל מי שעוסק במלאכת איסור אסור לומר לו כך. ולאור זאת, היתכן שיראה אדם אוכל מאכלות אסורות, ויאמר לו בתיאבון?

תשובה: מעשה ברבנו בעל ה'בית הלוי' זצ"ל שראה יהודי פורק עול שיושב וסועד מקערה מלאה בשר דבר אחר, וניגש אליו ואמר לו: ["מיט אגוטען אפטיט"] "בתיאבון!" היהודי נשתומם, ואמר לו: "וכי אינך רואה שאני אוכל מאכלות אסורות, במסעדה של גויים, ואיך אתה אומר שאוכל בתיאבון? אין זה כי אם שאתה חנפן, ורוצה לקבל ממני תרומה!".

הסביר ה'בית הלוי' בנועם פיו: בתורה ישנם שני סוגי מומרים, א. מומר לתיאבון. ב. מומר להכעיס שנחשב כגוי לכל דבריו, ואין דרגתם שווה, כי הראשון אמנם רשע הוא, אך עדיין נחשב לישראל, לעומת זאת המומר להכעיס יצא מן הכלל, ולכן כשראיתי אותך אוכל מקערה גדולה, אמרתי לך ואיחלתי לך שהאכילה תהיה מתוך תיאבון ולא להכעיס ח"ו, ועל ידי זה תינצל מדינה החמור של גיהנם.

היהודי שמע את הדברים ונתפעל, והרהר בתשובה. (חש"ח גיטין סא ע"א).

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת שלח תשע"ח

והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ. (י"ג, כ').

הנה בביאור מה שאמר להם 'והתחזקתם', שמשמע שהיו צריכין התחזקות מיוחד, יש לפרש כפשוטו, דכיון דהיו פירות כבדין מאוד, וכמו שכתב ברש"י בפסוק כ"ג חשבון כובד הפירות, על כן היו צריכין התחזקות מיוחדת ליטול עמהם הפירות, ולכן אמר להם שיתחזקו, שיוכלו ליטות עמהם הפירות.

וברמב"ן כתב, דהיו צריכין חיזוק, שלא יפחדו פן יכירו בהם שהם מרגלים, בלקחם מפרי הארץ.

ויש לבאר בזה עוד, דהנה איתא בגמ' בב"ב דף ל"ו ע"א, אמר רב יהודה, האי מאן דנקיט מגלא ותובליא, ואמר איזיל איגזרה לדקלא דפלניא וכו' מהימן, מאי טעמא, משום דלא חציף איניש למגזר דיקלא דלאו דיליה, ומבואר דלא חציף איניש ללקוט פירות שאינם שלו, וצריך עזות בשביל לעשות כן.

ולפי זה יש לבאר, דזהו ההתחזקות שהיו צריכין, שיעיזו פניהם לקחת פירות של הכנענים, ועל כן אמר להם 'והתחזקתם'.

והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים. (י"ג, כ').

א. הנה בתרגום יונתן מפרש והתחזקתם, 'ותעבדון חזקתא', דיעשו קנין חזקה בארץ, ולפי"ז המשך הכתוב 'ולקחתם מפרי הארץ', מתפרש דעל ידי לקיחת הפירות הוא דיהא להם קנין חזקה בארץ.

וזהו כשיטת הרמב"ם פרק א' מהלכות מכירה הל' ט"ו, דאכילת פירות מהני לקנין חזקה. והנה לגבי חזקת ג' שנים אמרינן בגמ' בבבא בתרא דף ל"ו ע"א דאכל השדה בעודה שחת, שעדיין לא גדלה התבואה, אינה חזקה. ויש לדון דה"ה דגם באכילה הבאה בשביל קנין חזקה, נמי לא יהני באכלה שחת.

ולפי זה יש לומר, דזהו שהוסיף הכתוב ד'והימים ימי ביכורי ענבים', לומר דלכן אכילת הפירות לא תהא אכילת שחת, שאינה מועלת לחזקה, אלא תהא אכילת פירות גמורים המועלת לקנין חזקה.

ב. והנה בגמ' בסוטה דף ל"ד ע"ב מבואר, שהמרגלים לקחו את הפירות כדי להוציא דיבה, אולם במדרש רבה (פרשה ט"ז י"ד) מפורש שכלב כפאם לכך. ולפי דברי התרגום יונתן יש לומר דלכן לא רצו ליטול הפירות, וכלב כפאם לכך, שהם לא רצו לעשות חזקה בארץ, וכלב כפהם על כך.

ואולם חי אני וגו' כי כל האנשים וגו' וכל מנאצי לא יראוה ועבדי כלב וגו'. וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר וגו' אם אתם תבאו אל הארץ וגו' כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון וגו'. (י"ד, כ"א –ל"ח).

הנה לכאורה נכפל ענין הגזירה שתי פעמים, ונאמרה בשתי פרשיות, דבתחילה כתוב 'ואולם חי אני וגו', כי כל האנשים וגו', וכל מנאצי לא יראוה', שבפסוקים אלו נאמרה הגזירה שלא יכנסו לארץ, ואח"כ בפסוק כ"ו, שוב חוזר הכתוב על הגזירה ואומר 'אמור עליהם חי אני נאום ה' וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', וצריך ביאור למה נכפלה ונכתבה הגזירה בשתי פעמים.

והן אמנם דבפעם השניה נתפרש יותר כל הפרטים על מי נגזרה הגזרה, וכמפורש בפסוק כ"ט ובדברי רש"י שם, שהגזירה היתה על אותם שנמנו, ולאפוקי שבטו של לוי וכו', אבל עדיין אינו מובן מדוע נאמר כן בהזרה מיוחדת על כל ענין הגזירה.

עוד צריך ביאור מאי טעמא בפרשה הראשונה הכתוב מוציא מן הכלל רק את כלב, כדכתיב בפסוק כ"ד 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו', ואילו בפרשה השניה הכתוב מוציא מהכלל גם את כלב בן יפונה, וגם את יהושע בן נון, כמפורש בפסוק ל'.

ונראה בביאור הדברים עפ"י מה דאיתא במדרש (מדרש תנחומא י"ג), דמבן עשרים שנה ומעלה, בין שהיה עמהם בעצה, בין שלא היה עמהם בעצה, לא נכנס לא"י, אבל פחות מבן עשרים שנה והביא שתי שערות רק אם היה עמהם בעצה לא נכנס. הרי מבואר דהיו כאן שתי גזירות נפרדות, גזירה על כל מבן עשרים ומעלה, וזה היה בין היה עמהם בעצה, ובין לא היה עמהם בעצה, וגזירה נפרדת היה על מי שהיה עמהם בעצה, גם אם הוא פחות מבן עשרים [והביא שתי שערות]. ועיין בחידושי מרן רי"ז הלוי מה שביאר לפי דברי המדרש הא דכתיב 'וכל מנאצי לא יראוה', דבא לרבות דגם הפחותים מבן עשרים, אם הם בכלל מנאצי, אז הם בכלל הגזירה שלא יראוה, וזהו כונת הכתוב 'וכל מנאצי'.

מעתה יש לומר, דלכן נכפלה הגזירה ונכתבה בשתי פרשיות חלוקות, דבאמת היו כאן שתי גזירות נפרדות, וכל אחת נכתבה בפרשה בפני עצמה, דבפרשה הראשונה נאמרה הגזירה על מי שהיה עמהם בעצה, וכמו שנאמר שם, 'כי כל האנשים וגו', וגזירה זו היא גם על פחות מבן עשרים, וזהו שסיים הכתוב 'וכל מנאצי לא יראוה', דר"ל דגם הפחותים מבן עשרים, אם היו עמהם בעצה, והיו בכלל המנאצים, ה"ה בכלל הגזירה. ואח"כ נכתבה עוד פרשה נוספת בפני עצמה, שכל מבן עשרים ומעלה, לא יכנס לארץ ישראל, שזהו גזירה נוספת בפני עצמה על כל מבן עשרים, בין היה עמהם בעצה ובין שלא היה עמהם בעצה, וזהו הפרשה השניה, שחזר הכתוב ואמר, 'אמור עליהם חי אני נאום ה' וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', שבזה נאמרה הגזירה על כל מבן עשרים, גם אם לא היה עמהם בעצה, וכמו שכתוב בסוף פרשה זו בפסוק כ"ט 'במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקודיכם לכל מספרכם מבן עשרים שנה ומעלה'.

ולפי זה נראה לבאר, הא דבפרשה שניה הוזכרו גם כלב בן יפונה וגם יהושע בן נון, ובפרשה הראשונה נזכר רק כלב, דהגזירה שבפרשה השניה הייתה על כל מבן עשרים ומעלה, גם מי שלא היה עמהם בעצה, על כן הוצרך הכתוב להוציא מכלל הגזירה גם את כלב, וגם את יהושע, אבל בפרשה הראשונה שגזירה זו הייתה רק לאותם שהיו עמהם בעצה, בגזירה זו אין צריך להוציא את יהושע, שהוא הרי לא היה עמהם בעצה, וממילא אינו שייך לגזירה זו כלל, אבל כלב בן יפונה, כתב ברש"י שהיו לו שתי רוחות, אחת בפה, ואחת בלב, למרגלים אמר אני עמכם בעצה, ובלבו היה לומר האמת, עכ"ד רש"י, ואם כן נמצא דבפיו היה עמהם בעצה, על כן היה צריך להוציאו מכלל הגזירה של מי שהיו עמהם בעצה, וגם נתן הכתוב טעם לזה, 'עקב היתה רוח אחרת עמו', דאע"פ דבפיו היה עמהם בעצה, מכל מקום בלבו היתה רוח אחרת, ולא היה עמהם בעצה, על כן אינו בכלל הגזירה.

ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה. (י"ד, ל"ב).

הנה לפי פשוטו בא הכתוב לומר דהם עצמם ימותו במדבר, וכמבואר בדברי רש"י כאן. אמנם צריך ביאור הלשון 'ופגריכם'.

ונראה לבאר בזה, דהנה 'פגריכם' היינו הגוף לאחר מיתה, וכלשון הברכה 'המחזיר נשמות לפגרים מתים', ובא הכתוב לומר, דלא רק שימותו במדבר, ולא יכנסו לארץ ישראל בעודם חיים, אלא גם לאחר מיתתם ישארו במדבר, וגם לאחר מיתתם לא יכנסו לארץ ישראל.

והנה בגמ' בב"ב דף ע"ג ע"ב איתא, אמר רבה בר בר חנא, זימנא חדא הוה קא אזלינן במדברא, ואתלוי בהדין ההוא טייעא, ואמר לי ההוא טייעא, תא אחוי לך מתי מדבר. הרי דמתי מדבר, נקברו במדבר, וגם לאחר מיתתם לא נכנסו לארץ, ואע"פ שאת עצמות השבטים הכניסו לארץ ישראל, כמבואר ברש"י פר' בשלח (י"ג, י"ט) מדברי המכילתא, אבל את מתי מדבר לא הכניסו.

ולהמבואר יש לומר, דמה שלא הכניסו אותם לארץ, לא היה זה סתם, אלא היה זה מכלל הגזירה שלא יכנסו לארץ, דגם לאחר מיתתם לא יכנסו לארץ אלא ישארו במדבר.

וזהו ביאור הכתוב 'ופגריכם', לומר דגם בעת שיהיו פגרים, דהיינו לאחר מיתה, גם אז יהיו בכלל הגזירה, ש'יפלו במדבר הזה'.

ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת וגו'. ויניחו אותו במשמר כי לא פירש מה יעשה לו. (ט"ו, ל"ב – ל"ד).

וצריך ביאור למה הקדימה התורה בתחילת הפרשה שהיה בעת שהיו בני ישראל במדבר. ועיין ברש"י שהביא דברי חז"ל, דבגנותן של ישראל דבר הכתוב, שלא שמרו ישראל אלא שבת ראשונה, ובשניה בא זה והללה.

ויש לומר בזה עוד, דהנה בגמ' בסנהדרין דף ע"ח ע"ב איתא, תניא, יודע היה משה רבינו שהמקושש במיתה, שנאמר מחלליה מות יומת, אלא לא היה יודע באיזו מיתה נהרג, שנאמר כי לא פורש וגו'. ובתוס' שם (ד"ה לא היה) כתבו, דאע"ג דמיתה סתם חנק היא, מתוך הסברא היה מדמה לעובד עבודת כוכבים דבסקילה, דמחלל שבת בפרהסיא, ככופר בעיקר, דכופר במעשה בראשית. ומבואר בדברי התוס', דהספק של משה רבנו היה רק משום דהיה זה חילול שבת בפרהסיא, ועל כן דמי לעובד ע"ז, דדינו בסקילה.

אשר לפי זה יש לבאר, דזהו כונת הכתוב שהיה זה בעת שהיו בני ישראל במדבר, לומר שלא היה זה בצינעא, אלא נעשה בפרהסיא, ומשום כן לא ידעו את עונשו.

הדברים נערכו מתוך שיעור הנמסר בעש"ק
בישיבת "עטרת שלמה – קרית הישיבה"
את השיעור במלואו ניתן לשמוע בקול הלשון
03-6171001-1-1-1-5-5-1 (מס' חדש)

השיעור מוקדש לרפואת
הבחור חיים יהודה בן לאה בתושח"י

בס"ד

ריבית הלכה למעשה

שאלות ותשובות בהלכות ריבית הלכה למעשה

ע"י הרה"ג רבי פנחס רונר שליט"א
ראש בית הוראה לענייני ריבית

מענק לידה בתוספת רבית

שאלה: נולד לו בן בשעה טובה וכנהוג מקבלים מענק לידה מביטוח לאומי, למעשה לאחר שכבר אישרו לו המענק התאחר מאוד קבלת המענק, לאחר כמה שבועות קיבל את המענק בתוספת רבית על איחור קבלת המענק, ומסתפק האם יש בזה איסור רבית, דהרי מקבל יותר עבור האיחור.

תשובה: יש בזה איסור רבית. אלא שיש לביטוח לאומי 'היתר עיסקא', ולכן אפשר לסמוך להקל, ואפי' אם אין לאב זה נכסים המרויחים מותר דהרי הלוה הוא ביטוח לאומי ולא האבא.

סברת הדברים: לכאורה היה מקום לומר דאין בזה חשש איסור דהרי מבואר ברמ"א (סי' קעו סעיף ו) דאין איסור רבית בנדוניא, והיינו דאם האב מתחייב בתחילה שאם אשלם עכשיו את הנדוניא אתן סכום זה, ואם אשלם בעוד תקופת זמן אשלם יותר, אין בזה איסור, דכיון שאינו משלם עבור חוב אלא מתחייב בעצמו לתת מתנה לבנו, יכול להתחייב בתחילה בשני אופציות דבזמן זה ישלם סכום זה, ואם יאחר לשלם ישלם יותר ואין התוספת עבור איחור התשלום כי עדיין אינו חייב כלום אלא לכתחילה מתחייב דבזמן מאוחר ישלם יותר, אבל אם בתחילה התחייב סכום מסוים ולא יותר ואחר שכבר מחויב רוצה להוסיף יותר עבור האיחור יש בזה איסור דנמצא מוסיף עבור ההמתנה ויש בזה משום רבית.

וא"כ היה מקום לומר דכן הוא גם במענק לידה, שאין המענק כתשלום עבור החוב שהוא משלם לביטוח לאומי, שהרי לוקחים ממנו כסף בכל אופן, גם בלי לידה, אלא שיש להם הטבה ומתנה מיוחדת שהם נותנים מענק לכל לידה, וא"כ הרי בתחילה יש להם הסדר זה, שאם מאחרים לתת את המענק יוסיפו יותר, וא"כ הרי זה כנדוניא שיש בתחילתה את שתי הברירות שמותר להוסיף יותר.

אולם לאחר העיון נראה דאין היתר זה נכון, דההיתר של נדוניא היינו רק באופן שיש לו האופציה השניה בידו לשלם לאחר זמן יותר, ואין המקבל יכול לתובעו לשלם לפני זה, אבל אם ביד המקבל לתבוע מהנותן שישלם כפי ההתחייבות הראשונה, ואין הברירה ביד הנותן לשלם כפי האופציה השניה ורק אם יאחר לשלם יוסיף, אין בזה ההיתר של נדוניא, דבאופן זה נחשב התשלום הראשון כחוב, וכל מה שמוסיף הוא על ההמתנה. וא"כ גם במעשה זה הרי מצד כללי החוק הם מחויבים לשלם מיד, ואין להם האפשרות לחכות ולהוסיף, וביד האב לתבוע מהם הכסף, וא"כ אין בזה ההיתר של נדוניא.

ונראה, דהוא הדין בשאר תשלומי המדינה אין בהם ההיתר של נדוניא, אף באופנים שאין התשלום עבור איזה שירות וכדו' אלא חוב שהמדינה מחייבת, וכגון בארנונה, אסור להוסיף כשמאחר לשלם, כיון שהעירייה תובעת ממנו את הכסף מיד, ואין בידו לבחור באיזו אפשרות לשלם אם מיד או לשלם בתוספת באיחור. אמנם יש בזה היתר אחר וכמבואר ב'רבית הלכה למעשה' (פרק יז סעי' נה- נו), כיון שאינו משלם מרצונו אלא כן הוא קביעת החוק.

להשאיר למשכיר מזרונים חדשים, במקום הישנים שנגנבו

שאלה: שכר דירה, ובדירה היו מזרונים השייכים למשכיר שהכינם לשוכרים. לשוכר היו מזרונים חדשים משלו, ולכן לא השתמש במזרונים הישנים והמשומשים של המשכיר, אלא הניחם באיזה מחסן והשתמש במזרונים שלו.

לאחר תקופת זמן יצא מהדירה, וכמובן רצה לקחת איתו את המזרונים שלו, ולהשאיר את המזרונים של המשכיר, אולם לא מצא את המזרונים של המשכיר במחסן, ואפי' אחר כמה חיפושים לא מצאם, לכן אמר למשכיר שבנתיים משאיר את המזרונים שלו שיוכלו השוכרים הבאים להשתמש בהם, ואם לאחר מכן ימצאו את המזרונים של המשכיר יחזירו לו את המזרונים שלו, ואם לא יימצא, ישארו מזרונים אלו למשכיר במקום המזרונים שלו שנאבדו על ידו.

ויש לדון האם יש בזה איסור רבית, שהרי המזרונים שלו הם יותר חדשים וטובים מהמזרונים של המשכיר, ונמצא מחזיר למשכיר מזרונים השוים יותר ממה שמחויב להחזיר לו.

תשובה: אין בזה חשש איסור.

סברת הדברים: יש להקל בזה מפני ב' סיבות.

ראשית כל, יש לדון אם תשלום זה נחשב כתשלום על הלואה או לא, כי באמת המשכיר לא נתן את המזרונים בתור הלואה, אלא בתור שכירות, דהרי מצד ההסכם השוכר היה אמור להשתמש במזרונים של המשכיר ולהחזיר את המזרונים בגמר השימוש, באופן זה שמחזירו בעין אינו נחשב הלואה אלא שאלה ושכירות שמותר להחזיר יותר, אלא שכאן אחרי שלא נמצאו המזרונים הוא צריך לשלם מזרונים חדשים. וא"כ יש לדון מתי נעשה חיוב התשלום, דהרי רק עכשיו נודע לו שהמזרונים לא נמצאים ואפשר דרק עכשיו שנודע להם נהפך לחוב, וכיון שמשלם מיד אחר שנודע לו הרי אין כאן המתנת זמן של הלואה ומותר לשלם יותר.

מאידך גיסא אפשר, דכיון שהמזרונים כבר נאבדו בתחילת השכירות נחשב כבר כחוב מאותו זמן ואף שלא ידעו מזה מ"מ הרי

באמת כבר נאבד וא"כ יש כאן חוב של תקופה ארוכה ואסור לשלם על זה רבית.

ובאמת מסתבר כצד א', דכל זמן שהם חושבים שהמזרונים נמצאים כאן הרי זה עדיין בגדר שכירות, ורק כשנודע להם שהם חייבים לשלם נהפך לחוב וא"כ אין כאן הלואה והמתנת זמן וכיון שמשלם מיד אינו רבית.

זאת ועוד, אפי' אם נסכים שמיד כשנאבדו המזרונים כבר יש עליו חוב, הרי זה נחשב חוב מחמת מזיק, שהרי לא לוה ממנו המזרונים אלא שלא שמר על המזרונים ולכן נאבדו, ושומר הרי הוא אחד מכ"ד אבות נזיקין, כמבואר בגמרא (ב"ק ד, ב), והרי זה בגדר מזיק שמבואר בפוסקים (עי' שו"ת משאת בנימין (סימן לד) ושו"ת אבני נזר (יו"ד סי' קלג), שאם לא בא לידו בתורת הלואה לית ביה איסור רבית. ועי' גם הגהות רעק"א (סי' קס סעי' ט) בהלואה שלא באה מדעתו) שאין בזה איסור רבית.

...

מוסיף לילדים על עזרתם לארגון "אבות ובנים"

שאלה: הממונה על 'אבות ובנים' בבית מדרש השכונתי, ביקש מילד אחד שיעזור לו בתעמולה למען מבצע של הארגון, ע"י תליית פתקים, חלוקת ממתקים, גיוס ילדים, עזרה בהכנת המסיבות וכדו', והוא ישלם לו על כל שעת עבודה סכום מסוים, הילד קיבץ סביבו עוד חברים ומכרים שעזרו לארגון ולמבצע, ולכולם הבטיח סכום מסוים אם יעבדו ויעזרו למבצע.

המבצע נגמר והממונה עדיין לא שילם להם על עבודתם, הילדים רדפו אחריו שישלם להם, כעבור כמה חדשים הביא להם כל הכסף, והסכום שהיה צריך לתת היה סך- 800 ₪, אולם כיון שאיחר לשלם הוסיף להם עוד 100 ₪ שיתחלקו ביניהם, האם יש בזה איסור.

תשובה: אם מפרש שמוסיף בגלל האיחור - אסור.

ואפי' אם אינו מפרש - יש להחמיר בזה.

סברת הדברים: במעשה זה שהילדים עבדו בשבילו אין זה כהבטחה בעלמא שיתן להם מתנה, אלא הוא התחייבות גמורה לשלם להם, וככל מעביד שחייב לתת לפועליו על עבודתם, וא"כ כשמוסיף יותר ממה שמחויב, ומפרש שזהו עבור המתנת זמן הרי זה איסור גמור.

ואם אינו מפרש שמוסיף בגלל האיחור - יש מקום להקל בזה, שהרי נפסק ברמ"א (סי' קס סעיף ד, וע"ש בש"ך) שבהלואה דרך מקח מותר להוסיף יותר בעת הפרעון אם אינו מפרש שמוסיף בגלל ההמתנה, ובמעשה זה הרי הוי הלואה דרך מקח, שהם עבדו בשבילו והוא משלם להם על עבודתם, ואם כן כשאינו מפרש שמוסיף בגלל ההלואה אין בזה איסור.

אלא שמצינו ברעק"א וכן בבית מאיר (סי' קס סעי' ד) שהחמירו שההיתר להוסיף במקח היינו רק כשהקדים לשלם על המוצר, והמוכר מוסיף לו יותר סחורה כשמביא את המוצר, אבל אם צריך לשלם על חפץ ומוסיף יותר אסור אפי' בדרך מקח, ולשיטתם אין היתר של מקח במעשה דידן שהרי מוסיף יותר כסף על עבודתו, וא"כ לשיטתם יש להחמיר במעשה זה אף שאינו מפרש שמוסיף בגלל האיחור.

יראת מאלוקיך

בתורה הקדושה (ויקרא כה לו) כשמובא איסור ריבית מפורש בכתוב 'אל תקח מאתו משך ותרבית, ויראת מאלוקיך', ומגלה לנו המדרש (שמו"ר לא ו) אור חדש בביאור הכתוב "מכאן אתה למד שכל מי שלוקח רבית אין ירא אלוקים". והיינו שהאיסור לקחת ריבית הוא סגולה ופתח לזכות ליראת שמים, ומי שאינו נזהר בזה, הוא מתרחק מיראת ה'.

ולא דבר של מה בכך הוא, כידוע נתברך דורנו ב"ה בריבוי של תורה, אלפי לומדים ותלמידי חכמים ההוגים ויגעים בתלמודם יומם ולילה, וכמו כן נתברך דורנו בשפע של גמילות חסדים כן ירבו, בכל קהילה ובכל עיר מוצבים ממונים המשגיחים ומטפלים בכל מקרה המצריך נתינה וכו', אבל להשיג טיפת יראת שמים אמיתית הוא דבר שגם היום, וביותר כיום, הוא מוצר יקר ערך, שהאדם יהיה ירא שמים באמת ולקנות בלבו קנין אמיתי ליראה את ה' ללא חשבונות וללא פניות הוא דבר קשה, וכמה עבודה ויגיעה צריך כדי לזכות לכך.

ואם מצינו סגולה מפורשת בתורה הק' עצמה, שאם תהיה זהיר לא ליקח נשך ותרבית, יש לך הבטחה 'ויראת מאלוקיך' ותזכה ליראת שמים, היש לך דבר גדול מזה.

והסיבה שרבית היא סגולה ליראת שמים, אף שאין צריך טעם על הבטחת התורה, אעפ"כ נראה שהדבר מבואר בפשיטות, טבע האדם כשמגיע לידו כסף שעמל עבורו וטרח בו, הוא אוהב למצוא היכן יכול להרוויח עוד משהו מכספו, ואחד מהג' דברים שאדם ניכר בהם הוא 'בכיסו' (עירובין סה, ב), שהאדם נבהל ומאבד את הישוב הדעת כשמגיע לכספו, והרגשת האדם לגבי שימוש בכספו הוא האם הרווחתי מזה משהו או שלא הרווחתי מעסק זה כלום, והוא מלא נגיעות לגבי הרווח על כספו, ולכן כשהאדם מתגבר על הרגשותיו ונגיעותיו ואינו מאבד את ישוב דעתו ומלוה את כספו כפי דרך התורה, הרי זה מקנה בנפשו קנין עמוק של יראת שמים, וזהו סיום הפסוק 'ויראת מאלוקיך'.

והדבר נראה בחוש, כשאדם מקבל בחזרה קצת יותר ממה שהלוה לחבירו, אף שהוא דבר שאינו נרגש כל כך, ואף כשהלוה לחבירו בקבוק קולה והלוה החזיר לו בקבוק יותר גדול, הרי הרגשותיו הפנימיות לוחשים לו 'הרווחת פה משהו', 'קבלת יותר ממה שנתת', ולא משנה שאפי' אינו משתמש בתוספת שקיבל ואת שארית הקולה שנשאר בבקבוק שזהו התופסת שקיבל הוא זורק לאשפה, אבל זה לא מפחית את ההרגשה שהרוויח כאן משהו, והאדם מלא בנגיעות שירוויח איזה דבר מכספו, וזהו ציווי התורה להתגבר על הרגשה זו, ולהלוות בחינם כדי לקיים מצוות ה' ולא כדי להרוויח מכספו, וזהו המפתח ליראת שמים.

גרפיקה ועימוד חדש 052-7613021

למענה רבני בהלכות ריבית בכל שעות היום 02-5015-920 | לשיעורים ודרשות 072-3705-882

כאיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטינמן זללה"ה

בס"ד, פרשת שלח התשע"ח

רק בעל זקן

הג"ר מנחם מנדל שיינין סיפר לי שכשלמד בחברון עוד לפני מאורעות תרפ"ט, בא לשם האדמו"ר מגור בעל האמרי אמת. וכשנכנס לישיבה לא רצה לגשת לשום בחור, רק אליו, מפני שהוא היה מהיחידים שהיה להם זקן באותו זמן.

וסיפר בנו הגר"נ שיינין: בשנת תשס"ט סיפרתי לרבנו שהאמרי אמת באותו מפגש התעניין מה אתה לומד, והוא ענה לו סנהדרין, ושאל אותי שאלה, הלא אנו יודעים כי עדת זה עשרה ולומדים את זה מן המרגלים שהיו עשרה [כי לא מחשבים את יהושע וכלב שלא היו באותה עצה], לכאורה, נאמר בירושלמי (הובא בתוס' בסוטה לד, א) על הפסוק איש איש למטה כי לכל מטה=שבט, היו שני מרגלים שנאמר איש איש. ואם כן איך ניתן להוכיח שעדה היא עשרה, אדרבה היו 22? והוא לא תירץ, ובמשך הזמן שאל האבא הרבה אנשים שאלה זו, והם לא ידעו תשובה, סיפרתי את השאלה לרבנו.

רבנו חושב שני דקות ואומר לי, יש תוס' בעירובין דף ו' שם הוא כותב על הגמרא של שישים רבוא זה מחנה ישראל שואל תוס' למה לא מחשבים את כל הנשים והטף?

ועונה כי הם לא נזכרים מפורש בפסוק, הרי שרק מה שנזכר בפסוק כותבים, וזה גם התירוץ על מרגלים שכתוב רק מה שבפירוש בפסוק.

היה זה לא יאומן, שמונים שנה של קושיא ובשני דקות הוא יישב את זה הפלא ופלא.

זהירות בשמירת העיניים

הטהרה בשמירת העינים וכדו' של רבנו היתה שכל פעם שהיה פותח את הדלת מיד היו עיניו נעוצות בקרקע וכן כל דרכו והילוכו כל השנים היה שלא מרים עינו מד' אמותיו. וכן שכמעט לא קיבל נשים ופעמים שהיה נצרך לזה היה יושב וכולו בחרדה בעינים עצומות וכדו' וכבר שהיה מופלג ביותר בשנים שהוצרך לדבר לפני בנות הסמינרים דיבר רק אחרי מחיצה.

וכן שלא הביט בכלותיו וכו' ויש בזה דברים נוראים עד מאוד שא"א לכותבם וכבר נתפרסם שבפגישה הראשונה עם רעיתו לא הביט בה רק עד שראה במהלך השיחה שמתאים לו השידוך, ורק אז הרים את עיניו הק' כדי לקיים דין אסור לקדש את האשה עד שיראנה.

וכשהיה רבנו גר בכפר סבא היה הולך בימות הקיץ עם משקפי שמש כדי לא לראות מראות לא טובות. (מפי תלמידו הגר"ק גרוביץ)

שח הרה"ג ר' שמואל וינטרוב כי הייתה תקופה של כמה ימים שנכנס לשיעור ולא הרים רבנו את העינים מהגמרא בכלל, וככל שניסו להפריע וכו' לא הלך, התברר אח"כ שקנס את עצמו, כיון שבדרך הביט לאחור שלא לצורך, וקנס עצמו בגלל כך.

היתה לו את ההנהגה של רב - לא להוציא עיניים חוץ לד' אמות.

זהירות מלדבר לנשים

אמרו לרבנו שיעשו כינוס לנשים על הסכנה הנוראה הכרוכה באינטרנט, ושאל רבנו: מי ידבר?

ואמר נחרצות: שלדבר לפני נשים יש להיזהר בזה מאוד! ולדקדק עד כמה שאפשר שידברו רק אנשים באים בימים.

ורבנו עצמו כשהוצרך לדבר לפני נשים היה מדבר לפני מחיצה בלבד.

לא לראות

סיפר הג"ר נתן רוטשילד שפעם נכנס להגר"ש ואזנר עם עסקן אחד בנושא צניעות, והראו לו תמונות של בגדים צרים שהיו על דמות אשה, ושאלו אותו מה מותר ומה אסור, וישב ופסק מה מותר ומה אסור.

אח"כ נכנסו לרבינו ובקשו שגם הוא יצטרף, ולא רצה להסתכל, והעסקן אמר לו הרי הרב ואזנר הסתכל, אמר לו רבינו: הרב ואזנר הוא רב פוסק, ויש לו סייעתא דשמיא. והלה הפציר שוב, אמר לו רבינו: מימי לא הסתכלתי באשה, ואני רוצה לרדת לקבר כך...

ראיות בטלות

שח נכדו הרה"ג רי"כ: ובשתי הזדמנויות [הידועים לי] אמר, תדעו שיש בספרים על מדריגה, שכמו שצריך להזהר מדברים בטלים, כן צריך להזהר מראיות בטלות, לא לראות שום דבר שלא לצורך, (והראוני מקור הדברים ב"מרגניתא טבא" שנדפס בסו"ס "אהבת חסד" אות כ"ה) והיה מורגש שהוא אוחז בזה.

בחור השומר עיניו

ידוע הסלידה העצומה של רבינו מתוארים, בפרט תואר "צדיק", שהיה לו קשה מאד לשמוע כן על סתם אנשים, ובכל זאת פעם אמר שבחור בזמנינו ששומר על עיניו ברחוב, זכאי לתואר צדיק... כפי ערך הדור. [ועיין זו"ח (נח, דף כ"ג א'): כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, הוה ליה למימר צדיק לפני, מהו בדור הזה, כלומר לפי הדור, ע"כ].

והדברים מפורשים ב"שער הגלגולים" להאריז"ל (הקדמה ל"ח) וז"ל שם: פעם אחת שאלתי למורי [האר"י] ז"ל, איך היה אומר לי שנפשי היתה כ"כ מעולה, והרי הקטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקבו, ואמר לי דע לך כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא, כי מעשה קטן מאד בדור הזה שקול בכמה מצות גדולות שבדורות אחרים, כי בדורות אלו הקליפה גוברת מאד מאד לאין קץ, מה שאין כן בדורות ראשונים, ואילו הייתי בדורות ראשונים היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים ראשונים כו', ולכן שלא אצטער ע"ז כלל, כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה צדיקים הראשונים מזמן תנאים ואמוראים, עכ"ל.

הונצח על ידי הרב יחיאל ויספיש ומשפ'
מודיעין עילית
להצלחה לכל בני המשפחה
ולנחת מכל צאצאיו

הרבנית תמר שטינמן ע"ה

נלב"ע כ"ה סיון תשס"ב

שח הגאון רבי אברהם גרינימן בן הג"ר שמריהו זצ"ל.בשווייץ ידעו כי יש שתי נשים צדקניות האמא שלכם הרבנית תמר ע"ה והרבנית רעכל שטרנבוך ע"ה.

שח הגרמ"ג: סיפרתי למרן ז"ל מה שסיפרה חמותי. היא סיפרה על הקשר המופלא שהיה לה עם אמכם ע"ה, הם היו בשויץ ופעם הזדמן להם שם לבוא לעיר 'ניס' והיה שם מנזר גדול מאוד, והם נאלצו לעבור שם בלית ברירה, ושם היו המון צלמים, אמכם הורידה את הסוודר ותלתה על הצלם כדי שלא להשתחוות לו, זה היה סכנה של ממש כי אם הגויים היו מבחינים בזה היו יכולים להרוג על כך.

סיפרתי גם בשם חמותי שהיתה תקופה בשוויץ שהיה קשר בין הרבה בנים ובנות ישראל והיה תערובות, והיא סידרה שיעשו נישואין מסודרים שלא יבואו לידי מכשול, וסיפרה עוד הרבה אודותיה. היו שם 3 בנות מבוגרות בתוך הקבוצה והיא הייתה ביניהם, מדוע? כי היא חיכתה והמתינה למצוא בעל שישב וילמד. בהזדמנות אחרת אח"כ אמרה לחמותי - היה שווה לי לחכות!

אשתו של הג"ר ישעי' גולדשמיט היתה חברה מאוד טובה של אמכם הרבנית ע"ה ופעם אמרה לה: תראי, הבחנתי כי אין לכם בכלל וילונות, אני יודעת שאת מאוד אוהבת נוי, אני אקנה לכם וילונות, בטח אין לכם כסף. הרבנית ע"ה לא הסכימה. היא הפצירה בה: מה אכפת לך, אני אתפור בעצמי (הייתה תופרת גדולה) ואתן לכם מתנה. אז היא אמרה: טוב אשאל את בעלי, אח"כ חזרה עם תשובה שאין צורך בוילונות. היא שאלה אותה: תגידי את האמת, הרי אני יודעת שיש לך טעם ביופי ומדוע את לא רוצה וילון? הרבנית התחמקה ואמרה לה: אני אוהבת דברים יפים אבל גם כשזה אצל אחרים... מה משנה אם זה כאן דווקא על הקיר או תולה על הקיר של מישהו אחר.

שח הגאון רבי יצחק הקר: כאשר מרן ישב שבעה על רעייתו הרבנית ע"ה, אמרתי לו כי ב"ה זכתה ללויה גדולה ויש בכך מעלה גדולה כי כל המצוה שכולם קיימו - מצות הלוית המת, נזקף לזכותה שהיא גרמה לכך, אז הוא הקשיב והודה לי, למחרת בישיבה הגיע אלי ר' ברוך שרגא שפירא בשמו שזה דיבר אל ליבו, והוא מבקש לדעת מה המקור של הדברים, אמרתי לו שזה מובא במצבת משה בסוף.

סיפר חתן רבינו הגר"ז ברלין שליט"א, ששאל לרבינו האם אצלם נהגו שלא ללכת עם הפאה לכיסוי הראש, השיב רבינו שלא הקפידו על כך, א"כ שאלו למה הרבנית הלכה עם כובע לראשה, ולא עם הפאה, השיב רבינו האמת שבתחלה הלכה עם פאה, יום אחד שלחו לה פאה מחו"ל, ופאה זו היתה יותר יפה מפאה רגילה שהיתה אז להשגה כאן בארץ ישראל, אחת השכנות [שהיו בכפר סבא] אמרה לה, לי בעלי לא מפרגן כזאת פאה, הרבנית ראתה ששכנה זו מקנאה בפאה, שאלה לרבינו אולי נאמר שמהיום אנחנו לא הולכים עם פאה, השיב רבינו בסדר, דפקה אצל השכנה ואמרה לה הפסקתי ללכת עם הפאה, ויש פאה שאין לי צורך בה, אולי תקחי את את הפאה, והביאה את הפאה לשכנה, וזה הסיבה שהפסיקה ללכת עם הפאה.

טנא מלא ברכה

לידידנו הדגול נכד רבנו הרה"ג בעל 'המצות איש' שליט"א לרגל הוצאת הספר הנכבד 'בזאת תבחנו' ובו כ900 עמ' מלאים משאלות ששאל רבנו במחנים לבחורים בכל התורה כולה. ערוכים ומבוארים בהדר ובחן מיוחד

יתן ה' שיזכה עוד להגדיל תורה ולהאדירה בהוצאת ספרים וחיבורים מולאים מתורתו הרחבה ומתורת זקניו - רבותנו

מדע דאדעאן דישראל

במלאות חצי שנה לפטירתו של מרן רבנו הק' זיע"א, אמרנו להביא מעט מאשר דאג רבנו זצ"ל לכל הערים והעיירות בארץ ישראל מדן ועד באר שבע לרומם בתורה ובמעשים טובים, ולכוונם עד דרך האמת.

והיה רגיל להביא דברי חז"ל בתנא דבי אליהו (פי"ב): ושמא תאמר אותן שבעים אלף שנהרגו בגבעת בני בנימין מפני מה נהרגו, היה להן לסנהדרין גדולה שהניח משה ויהושע ופינחס בן אלעזר עימהם, שיקשרו חבלים של ברזל במתניהם, ויגביהו (בגדים) [בגדיהם] למעלה מארכובותיהם, ויחזרו בכל עיירות ישראל, יום אחד בבית אל, יום אחד לחברון, יום אחד לירושלים, וילמדו את ישראל דרך ארץ, בשנה בשתים בשלש, עד שיתישבו ישראל בארצם, יתגדל ויתקדש שמו של הקדוש ברוך הוא בעולם כולו שברא מסוף העולם ועד סופו, הן לא עשו כן, אלא כשנכנסו לארצם כל אחד ואחד נכנס לכרמו וליינם, אמר, שלום עליך נפשי, כדי שלא להרבות את הטורח וכו'.

ובאמת צריך לזה חיבור גדול, ומה גם שהרבה מהדברים, הם דברים שבצנעא שרבנו הורה לעתים לעשות מלחמה על ענינים הדת ולפעמים לעשות בדרך תחבולות וכדו', ואינם הנמסרים ברבים, וכן בודאי שנשמט מאיתנו הרבה מקומות שרבנו היה ופעל שם ולא הגיע לידנו, ויזכנו ה' להשלים את הדברים בל"נ. ונבקש מהקוראים שישלחו לנו.

אופקים

רבנו הגיע לחיזוק בעיר אופקים בכ"ג אדר א' תש"ס ומסר שיחת חיזוק בעניני אמונה בישיבה ובמוסדות התורה. וכן הגיע עוד מספר פעמים לחזק את בני הקהילה בכ"ז ניסן תשס"ח, ובאלול תשס"ח, ובי"ז כסלו תש"ע.

אודות ישיבת אופקים ראה כאיל תערוג פר' נח תשע"ז.

הכתרת הרב החדש

בעת פטירת רב הקהילה הגר"ש פינקוס זצ"ל נסע רבנו בד' אייר תשס"א לאופקים להכתיר את בנו ומ"מ ואלו דבריו שם:

שמענו שכבר הספידו, אמנם אינני יודע אם קיימו שלא יהי' ח"ו בגדר ת"ח שלא נספד כהלכה, אבל אני לא ספדן, ולא ראוי לזה. רק ידוע שאחרי הכל התכלית הוא לא רק הספד ובכי, אלא צריך לעשות שימשיך, החיים ימשיכו, גם במשפחה, גם בקהילה.

ובזה עושים חסד עם החיים ועם המתים וחסד עם החיים כמובן צריך להיות חסד גם עם המשפחה השבורה וגם עם הקהילה השבורה, וצריך מאד לרומם, לחזק , יוכלו להמשיך.

אחד מהדברים שצריך להמשיך הוא ג"כ מכבדו בחיים מכבדו במותו. והענין של כבוד הוא ג"כ עי"ז שממשיכים, שהבן ממשיך את דרכו, זה בחינה של מכבדו, מלבד מה שיש בזה חסד יש בזה ג"כ כבוד, שמכבדים.

והנה חסד יודעים בודאי כל אחד ואחד שתורה וחסד הרי זה הרי הם עמודי העולם העיקריים, ורצינו רק לומר גם על הענין של הכבוד לכבד את הרב. הרי ידוע יש הרבה פעמים בחז"ל שמביאים כדי לחזק ודוגמא למשל כתוב בפרשת אשם תלוי "ולא ידע ואשם ונשא עונו". ומביא רש"י מאמר חז"ל רבי יוסי הגלילי אומר מה אם כשלא ידע הוא אשם כ"ש כשידע בודאי שיעניש את מי שידע, ולכאו' האם צריך על זה ק"ו? הרי כתוב שאם אחד ידע ועשה עבירה יש על זה עונש, ומה צריך לעשות ק"ו.

אלא מה אה"נ לא צריך ק"ו, אבל בן אדם כששומע שאפילו אם לא יודע הוא מרגיש וזה נותן לו חוזק להבין את החומרא של הדבר, עד כמה שצריך להזהר, בזה ככה זה מוסיף, ובזה שיודעים בדרך זה זה מוסיף לו, למרות שלמעשה הרי זה פשוט?! לא! בן אדם יכול להתרגש יותר אם מראים לו גם זה.

וכעין זה אני רוצה רק להביא מאמר חז"ל, שהובא בילקוט שמעוני ביהושע (רמז כ"ג) כתוב בפרשה שם ביהושע (פ"ד פסוק ט"ו) "ושם חברון לפנים קרית ארבע האדם הגדול בענקים הוא והארץ שקטה ממלחמה". אומרים חז"ל מלמד שלא שקטה המלחמה מן הכנעניים אלא בזכות אברהם שנהגו בו כבוד ואמרו לו "נשא אלקים אתה בתוכנו". וכן הובא שם לעיל שבעצם היה צריך להיות שהכנעניים יעזבו את הארץ מ"ז שנה לפני זה, אלא בזכות שכבדו את אברהם, שאמרו לו נשיא אלקים אתה בתוכנו זכו שישארו בארץ ארבעים ושבע שנים ושקטה הארץ ממלחמה.

והרי הבני חת שכבדו ואמרו נשיא אלקים אתה בתוכנו, מי זה היה? רק עפרון הנשיא של בני חת ולא כל הכנעניים ולא כל האמוריים לא סיחון ועוג. כל אלה לא אמרו את זה, אבל בכל זה הזכות הזו היתה כ"כ גדולה שבשביל זה שקטה הארץ ממלחמה, שבע אומות, שמהם משמע שהיו עובדי ע"ז כל הזמן, והחטאים שלהם היה עד כדי כך שהקב"ה אמר "לא תחיה כל נשמה" מפני שהיו אנשים כ"כ גרועים שמחמת זה אמר הקב"ה לא תחיה כל נשמה! כ"כ נגזר דינם! וזה היה כל הזמן, לא רק ברגע האחרון, ובכל זאת בשביל שאמרו נשיא אלקים אתה בתוכנו. זכו כל האומות לא רק אנשי חברון ומה זכו? לארבעים ושבע שנים לחיות בלי מלחמה, בלי שום צרה, ולא הי' להם שום עונש למה? מפני שכבדו! א"כ רואים עד כמה זה גדול דבר זה לכבד! וי"ל ג"כ על דרך זה, אע"פ שלא צריך להביא ראי' שכל רב צריך לכבד ואין בזה שום ספק. אבל כמו שחז"ל אומרים שם, אפי' שאפשר לדעת את זה, אבל מ"מ זה מעורר עוד יותר, כך אפשר להביא ג"כ לענין זה להתבונן עד כמה הענין של כבוד שוקל עד כד כך!

אם רואים שאפי' בני חת שהיו אנשים גרועים ומשמע שגם הם היו עובדי ע"ז, ולא שהם היו צדיקים. רק מה? למרות זה אמרו נשיא אלקים אתה בתוכנו. כבדו את אברהם אבינו. אז הזכות הזה עמד להם כ"כ שיכו להיות שכל הז' אומות! היו חיים ארבעים ושבע שנים, בלי שום מלחמה, ונהנו מהארץ ומכל הטוב שהי' בארץ, הכל היה בגלל הזכות שכבדו את הזקן. כבדו את אברהם אבינו.

א"כ נוכל לדעת אם זה ככה! ואפי' לעובדי ע"ז, א"כ קל וחומר ליהודים שומרי תורה ומצות. הקהילה החשובה בזה שמכבדים את הרב, נותנים כבוד שמכבדים את הבן שיה' ממלא מקומו, עי"ז בודאי הזכות הזה יגרום שכולם, גם המשפחה, גם אנשי הקהילה, כולם יזכו להמשיך את החיים, שיהי' עוד ביתר שאת, ויה' נחת רוח להרב בעולם העליון, שבודאי ישמח בזה, וכלל ישראל יבנו את מה שנהרס, יבנו ויוסיפו יותר מה שהיה, והקב"ה יעזור שבזכות זה

כולכם תזכו שיהי' כמו שאמרנו שהקהילה תמשיך בדרך הטוב, ויתרבו שומרי תורה ומצות וכולם יהנו גם בזה וגם בבא.

מכתב ללב לאחים

בס"ד י"ט תמוז תשס"א לאברכים בני התורה הי"ו בעיר אופקים יצ"ו שלומכון ישגא לעד.

קוראים אנו לכם לבא לעזרתם של פעילי לב לאחים העוסקים כעת ברישום התלמידים החדשים לבתי הספר התורניים וכפי ששמענו מהעוסקים בדבר קצרה ידם מלהגיע אל כל ההורים שיש להם ילדים להביאם לחינוך של תורה וחוששים הם שלא יוכלו להגיע לבתיהם של כל ההורים והרי כל אחד מהילדים האלו הוא יכול לחיות גדול בתורה על באנו בזה לבקש ממכם כי גם אלה האברכים אשר מאיזה טעם לא יכולים לצאת לעבודת זיכוי הרבים בכל שבוע הרי בפעם הזאת מבקשים אנו מהם שלא יפרשו מן הציבור ויצאו גם הם לחיות שותפים בהבאת ילדי ישראל לחינוך של תורה ויראת שמים וגדולה זכות זו שתגו עליכם לראות ברכה בעמלכם בזה ובבא.

♣

ובליל כ"ז אדר תשס"ו הגיע רבנו למסור דברים לפני הבחירות.

אור יהודה

אודות הישיבה כתבנו בכאיל תערוג יתרו תשע"ז.

אזור

רבנו הגיע לסיום הש"ס באזור בה' אדר ב' תשס"ה ונדפס בקו' לכבודה של תורה עמ' 43.

אלעד

מכתב לבחירות

בס"ד לכל אברכי הכוללים ותלמידי הישיבות, תושבי העיר אלעד נעימות בימינם נצח

ע"ד הבחירות לעיריה באלעד, כידוע שהרבה עניני דת תלויים בהחלטות העיריה, ולמרות זאת שמענו שבקרב הציבור יש קרירות בזה

על כן הנני פונה לכל אחד ואחד **לא להתרשל בזה, וחובה מוטלת** על כל אחד, להצביע, לפעול ולהפעיל למען הצלחת הרשימה המאוחדת של החרדים, רשימת שג, ולראשות העיר הרב יצחק שלום עידן נ"י.

לכן באנו בזה לעורר ולקבוע שכל א' אחראי על המצב בעיר וכל מה שיוסיפו קולות לרשימה מוסיף בזה להגדיל הטוב והישר, ועל כל א' להצביע, ולהשפיע על ידידיו ומקורביו להוסיף קולות לרשימה הנ"ל שסימנה שג, ולראשות העיר הרב יצחק שלום עידן. ומן הראוי שכל א' וא' יהי' מן הזריזין לדבר השי"ת להקדים ולהצביע. ולשומעים יונעם ותזכו לקדש שם שמים וברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת. **אהרן יהודה לייב שטיינמן**

י"ב מרחשון תשס"ט לפ"ק. (קובץ אגרות סי' תפד)

♣

בס"ד לכ' מתפללי בית הכנסת המרכזי חניכי הישיבות בשכונת גבעת שאול באלעד ה' עליהם יחי'

שמחתי באומרים לי בית ד' נלך למקום שמגדלים בו תורה ותפילה.

אשר סביב לדגלו יחנו אברכים ת"ח ויראים להרבות כבוד שמים ומה נכבד היום אשר זוכים להכניס ס"ת אשר הרבה יגעו ועמלו עד אשר זכו לזה.

מי יתן והי' לבבם זה להרבות יקרא דאורייתא וכבוד שמים כל הימים וברכת ד' תשכון באהליהם. **בברכה א.י.ל. שטינמן**

ז' כסלו תשס"ו בני ברק יצ"ו

♣

בס"ד לכ' הרה"ג ר' שמואל כהן שיחי'

נעימות בימינו נצח.

שמחנו לשמוע בחנוכת בית הת"ת שבו לומדים תשב"ר על טהרת הקודש ויה"ר שיתרבו תלמידים ויהי' לתפארת לכלל ישראל, כה יתן וכה יוסיף עד יבוא גואל צדק ונזכה למלאה הארץ דעה כמים לים מכסים.

כ"ט כסלו תשס"ד לפ"ק בני ברק יצ"ו

♣

כנס התעוררות כ' אלול תשס"ד

אנחנו עומדים ממש ימים ספורים לפני ראש השנה, תשע ימים לפני ראש השנה, כל אחד יודע שהימים האלה הם ימים מאד "גורליים", לא רק לענין הבחירות, יש דבר יותר חשוב, כל החיים של בן אדם, הכל הקב"ה גוזר בראש השנה, "בראש השנה יכתבון וביום צום כפור יחתמון" מי לא יפחד מהיום של ראש השנה.

כל מה שקורה במשך השנה הכל נגזר בראש השנה, מי יודע מה חלילה וחס... הקב"ה צריך מאד לרחם על כלל ישראל, אנחנו רואים בשנה הקודמת כמה צרות כמה דברים מאורעות נוראות שקרה במשך השנה, וגם בשבוע האחרון לבד כמה אסונות היה, נורא ואיום! המצב מאד צריך רחמים גדולים, אז הזמן הזה האם זה זמן לחשוב על בחירות? הרי יש דבר שקובע את כל הגורל של האנשים, כמו שכתוב מי בחיים ומי רח"ל ח"ו להיפך...

אך מצד שני אפשר לומר שהקב"ה הזמין לנו, כיון שעכשיו יש דבר ששוקל אם להכניס ולשים שהעיר אלעד תהיה על יסודות של תורה ויראת שמים, ואם ח"ו לא, ואע"פ שח"ו כמעט כולם יראים, בכל זאת צריך מאד רחמים שהעיר תיוסד על יסודות של תורה, של יראת שמים, של אמונה בה', של חסד, של כל הדברים מה שהקב"ה רוצה.

ועכשיו יש לנו את ההזדמנות להביע בזה שאנחנו בוחרים בנציגים החרדים, שהם בעזרת ה' יעשו את כל המאמצים שהעיר תהי' עם תורה ויראת שמים, שיתרבו ישיבות, שיתרבו כוללים, ישיבות קטנות, ישיבות גדולות, חדרים, הכל תלוי באנשים שעכשיו יבחרו.

ואנחנו מצפים שהקב"ה יעזור בזכות זה שאנחנו נביע את דעתינו לכבוד שמים, שיתרבה כבוד שמים, שיתרבה תורה, שיתרבה כל הדברים של חסד, בזכות זה הקב"ה יעזור שנזכה כולנו כתיבה וחתימה טובה לאלתר לחיים טובים ולשלום במהרה בימינו אמן.

♣

ובמוצש"ק יתרו תשס"א הגיע לכינוס מיוחד בעיר למען לב לאחים.

♣

ובליל כ"ז אדר תשס"ו הגיע רבנו למסור דברים לפני הבחירות.

♣

כותב הרה"ג רש"ב גנוט שליט"א:

מרן ראש הישיבה זצוק"ל היה מעורב בנושאים רבים בעיר, וביקר בה עשרות פעמים, (לכאורה, יותר מכל אחד מגדולי ישראל האחרים). הוא היה מעורב בעיקר בהקמת מוסדות כתלמודי תורה, בהקמת בתי כנסת ועוד, ובמיוחד מסר הרבה שיעורים ושיחות בהזדמנויות שונות, גם בהיכל הכולל "מדרש אליהו", שם ביקר בהזדמנויות שונות. וכמובן, מרן זיע"א הקים את מבצרי התורה החשובים "תורה בתפארתה" ו"תורת חסד", שהתנהלו תחת הדרכתו התמידית. בד בבד כל כוללי האברכים, הישיבות ותלמודי התורה, הסמינרים ויתר מוסדות החינוך בעיר, זכו להדרכתו התמידית והמפורטת, לפרטי פרטים.

במהלך ימי השבעה על רבי מנחם אטינגר ז"ל, סיפר אחיו ראש הישיבה הגרב"מ אטינגר שליט"א על יסוד הישיבה הקדושה 'כנסת יחזקאל', מבצר התורה הגדול והראשון שהוקם בעירנו. הישיבה הוקמה לאחר פניות חוזרות ונשנות של הרב יעקב אשר, ולאחר שמרן רשכבה"ג ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל ביקש שהישיבה תוקם, משום ש"עיר ללא ישיבה- היא אינה עיר".

תורה בתפארתה

כ- 250 בני ישיבה מופלגים בתורה וביראה החלו ללמוד בעירנו בישיבת "תורה בתפארתה", שהעתיקה את משכנה מאשדוד לאלעד.

"זמן אלול" בישיבת "תורה בתפארתה" נפתח בערב ראש חודש אלול, כשביום שלישי ר"ח אלול התקיים מעמד פתיחת הזמן, בהשתתפות מרן רשכבה"ג הגראי"ל שטינמן זיע"א, נשיא הישיבה ומחוללה, בהשתתפות מאות תלמידי הישיבה ומאות אברכים ובני תורה מרחבי העיר.

מרן זצוק"ל אמר בדבריו כי "אנחנו עומדים כבר בחודש אלול. בדורות הקדמונים היה חיזוק גדול בחודש אלול. לדאבונינו, בדורות האחרונים החיזוק נחלש, אך צריך להתחזק. דבר ראשון צריך להתחזק בלימוד התורה. בדורינו יש ברוך ה' הרבה ישיבות והרבה מקומות תורה, אבל עדיין צריך להתחזק

בתורה ולהוסיף בתורה, ושהמקום הזה יתפתח בס"ד ויוסיף תורה, הקב"ה יעזור שתהיה שנה טובה ויהיה טוב יותר מהשנה האחרונה".

מרן הגראי"ל שטינמן זיע"א הוסיף ואמר: "צריך להתחזק הרבה בתלמוד תורה וביראת שמים ובתפילה, ונקווה שגם המקום הזה ישמש פאר, מקום גדול לעליה ברוחניות, ושכל הבחורים יעלו מאוד בתורה. בודאי לא יותר מהכוחות, אך כמה שאפשר צריך להשקיע בכל הכוחות, ואנחנו נקוה שהבחורים יעלו מאוד בתורה וביראת שמים".

"לימוד התורה משפיע על כל העולם. הגמרא בקידושין אומרת שכל אדם יכול להשפיע בכל מעשה שלו ולהטות את כל העולם לכף זכות או לכף חובה. כאן זה מקום חדש והקב"ה יעזור שנזכה לעלות בתורה ויראת שמים". מרן זצ"ל בירך את כל הנוכחים, רבנן ותלמידהון, בברכת "שנה טובה, כתיבה וחתימה טובה". [וראה עוד כאיל תערוג נצו"י תשע"ז]

צדקה מונעת אסונות

בפגישת מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצ"ל עם ראשי וגבאי "קופת העיר מתן בסתר אלעד", לפני מספר שנים, פתח מרן זצ"ל את מגבית הצדקה של הימים הנוראים ואמר בחום רב כי "תרומה לקופת הצדקה שלכם, המסייעת לנזקקי עיר התורה אלעד, תגרום בסייעתא דשמיא להפחתת הצרות והאסונות שפקדו את אלעד בשנה האחרונה". מרן זיע"א ציטט את דברי חז"ל ש"צדקה תציל ממוות" והאריך בדבריו בדברי חז"ל, שאמרו וכתבו במספר מקומות שצדקה מועילה להציל מצרות ואסונות, מחלות ופגעים, בהדגישו שתמיכה בקופת צדקה של יראי ה', המתנהלת באמונה וביושר היא היא צדקה חשובה ביותר, וסיים ש"הרי "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה". גבאי הצדקה התברכו אף הם בברכות נלבבות וממרן זצ"ל יצאו שמחים, מוכנים אל משימת מגביות הצדקה.

שטייגען בליל שבת

לפני מספר שנים, לאחר פטירת האברך הרה"ג ר' יוסף רוטנברג זצ"ל, מחכמי התורה היקרים באלעד, תיקנו כל רבני הקהילות באלעד סדר לימוד בלילות השבת, בו משתתפים מאות אברכים, בני תורה ובעלי בתים. סדר הלימוד הנפלא הזה, סדר 'יוסף דעת', התפשט לאחרונה גם לערים נוספות, כמו ירושלים, בני ברק ומודיעין עילית. גדולי ישראל שליט"א ובראשם מרנן הגראי"ל שטיינמן זיעא"א ויבלחט"א רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א, כתבו מכתבים נלהבים על מעלת ההתכנסות באלעד בשבתות כדי לעסוק בתורה בצוותא ובדיבוק חברים.

הרווח האדיר שבגמ"ח

מרן זצ"ל הגיע לביקור במשרד גמ"ח חניכי הישיבות בעירנו ועודד נמרצות את מעלת התורמים והמפקידים בגמ"ח, לתועלת הרבים בעירנו, הנצרכים להלוואות. בשיחה שערכו גבאי גמ"ח 'חניכי הישיבות' באלעד עם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה זצוק"ל, שאלו הגבאים מה ניתן לומר לאנשים שאינם בטוחים האם כדאי להפקיד את ממונם בגמ"ח או להפקידו בבנק ולהרויח תגמולים. השיב מרן זיע"א: "בכמה כסף מדובר?! הרי בדרך כלל לא מדובר על מליון שקל, שאז הרווחים בבנק גדולים. בא נאמר שמדובר במאתיים אלף שקל, והוא מקבל פחות מאחוז ריבית בשנה בערך. אם כן, מדובר על רווח של כמה מאות שקלים בחודש... אם הוא היה מרויח מליון שקל, אולי חצי מליון, אפילו חמישים אלף שקל בחודש, אפשר עוד להבין שיש לו תאווה להפקיד בבנק ולא בגמ"ח. אך על סכום שהרווח הוא כה קטן, למה הוא חושב שזה רווח? הרי זאת שטות. וכי חסרה ברכה במי שמפקיד כסף בגמ"ח?! והרי הקב"ה הבטיח בגמילות חסדים ש"אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא", והקב"ה יתן לנו הכל בכפל כפליים. אין ברכה והצלחה לעשירות יותר ממי שעוזר לצדקה ולחסד. הבעיה היא שראשו ומוחו של האדם הוא מצומצם מאד, לכן יש לו מחשבות כאלו"...

מבצרי התורה

הנחלת התורה וכוללי האברכים עמדה בראש מעיינו של רבינו זצ"ל. כל כוללי האברכים באלעד זכו להדרכתו, עצותיו ותמיכתו הבלתי מסויגת, כשמרן זצ"ל דואג בעצמו לדבר עם גבירים ועשירים, כותב להם מכתבים ומשוחח עימם על המעלה העליונה לתרום מכספם למען החזקת התורה, אברכי הכוללים המסולאים מפז.

כידוע לכל אברך, בכל הכוללים בארץ מגיעים בשעות הסדרים גבאי צדקה ומתרימים שונים, האוספים צדקה בשעות הלימוד. ואולם בכולל האברכים הגדול בעירנו, "מדרש אליהו", שבראשות הרה"ג רבי אברהם פכטר שליט"א, ניתנה הוראה מרבנו זיע"א לאסוף כסף בכולל רק בעשר הדקות האחרונות של הסדר. מרן זיע"א אמר להרב פכטר: "הרי גם כך קשה ללמוד וכל דבר מוציא מהלימוד. אם כן, אם יאספו צדקה באמצע הלימוד, האברכים יופרעו מלימודם ולכן כדאי להנהיג שיאספו כסף רק בסוף הסדר".

לא לנהוג בצרות עין

בחודש תמוז תשע"ב נפטר לב"ע הרה"ג רבי יעקב גלסנר זצ"ל, בעקבות כך נכנסו מספר אברכים למעונו של מרן זצוק"ל בכדי לקבל ממנו הדרכה כיצד להתחזק, בתחילה הוא לא רצה לענות, באומרו שהיו רבים מגדולי ישראל שנפטרו צעירים והתופעה, מחרידה ככל שתהיה, היתה ידועה מאז ומעולם. אך לאחר מכן אמר להתחזק בבין אדם לחבירו והביא כדוגמה, שאם שכן רוצה לבנות ולהרחיב את ביתו, לאפשר זאת ולא לנהוג בצרות עין.

בדיוק לפני 11 שנה – בחנוכה תשס"ז, התרחשו מספר אסונות בעירנו הצעירה ומרן זצוק"ל, כתב מכתב מיוחד לתושבי העיר, בו התייחס לאסונות, כשבמכתב זה הוא מורה להתחזק, בהפסקת המלאכה לפני שבת וקבלת שבת חצי שעה לפני השקיעה. כמו גם על לשמור על קדושת ביהכ"נ ועוד. כשהוא כותב באופן מיוחד לנשים שיעשו מצוות הפרשת חלה.

מכתב לת"ת דרכי שלום

בס"ד לכבוד הנהלת הת"ת

ידוע מה שאחז"ל שהעולם קיים על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן וב"ד צריכין לדאוג שלא ישארו לבד בלי למוד התורה, לכן יש לקרב ילדים מאד ללימוד התורה וזכותכם בזה גדול מאד, ויה"ר שכל לומדי ת"ת שלכם יגדלו לתפארת בתוי"ש ויכתבו בכוח"ט. **א.ל.** שטינמן

כ"א אלול תשס"ה

אשדוד

רבנו טרח כמה וכמה פעמים להגיע לעיר אשדוד לחיזוק המוסדות והכוללים שם, והבאנו כבר בכאיל תערוג אברכים ועוד, וכן ישיבתו תורה בתפארתה נוסדה בעיר אשדוד. ואודות הסמינר החדש באשדוד ראה כאיל תערוג עניני חינוך ח"ב.

כותב הגר"י צוקר: לפני למעלה חמש עשרה שנה כשחזרתי מבני ברק מאחד הכנסים בראשו עמד מרן זי"ע כשהגיע לכנס ציבור האלפים קבלו את מרן בקול שירה וזמרה בהתלהבות עצומה, נסעתי עם ראש ישיבת גרודנא הגאון רבי צבי דרבקין שליט"א ושאלתיו על מה שראינו בכנס, היה זה אחר שנות ההנהגה של מרן הגראמ"מ שך זי"ע, שאלתיו, מרן הרב שך היה מנהיג כרזמתי מאוד, הכריע וקבע דברים ונאומיו היו בצורה חיה מאוד שהכל נהרו לשומעם, לעומתו מרן הגראי"ל, בעניינים ציבוריים הואמנסה לא להתערב [כך היה אז], ואף סובל מאימתא דציבורא דבר שהיה ניכר מאוד בדרשותיו שהיה עומד כפוף כדרכו ועיניו מושפלות, דיבר בעיקר דברי חיזוק ומעולם לא שמעו בדרשותיו דברים "פיקנטיים..." מה מושך את הציבור אליו?

ענה הגר"צ: בזוהר מבואר שקבלת ההנהגה תלויה בשני דברים: א. "תורה לשמה" ב. "חיי קדושה" לשאלתי, נו יש רבים וגדולים. אמר לי הגר"צ: **"כבר לפני למעלה מחמישים שנה רבי אהרן לייב היה נחשב למעלה מכולם בשני עניינים אלו!"**

בשנת תשנ"ט נכנסנו קבוצת אברכים למרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל בעניין כאוב מאוד של ביזוי תלמיד חכם גדול, ולאחר שהבאנו בפניו את העובדות רבינו התייסר מאוד בעניין, וביקש שניכנס גם למרן הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל לספר לו את העובדות, ונראה יחדיו מה לעשות, ומיד הוסיף שניכנס גם ליבלחט"א מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, [הדברים היו אז לפלא גדול, מרן הגרח"ק לא היה מתערב בענייני הנהגת הכלל כלל, ואותנו שלח מרן זצ"ל שניכנס לספר...]

עשינו את שליחותו ובאנו אל מרן הגרמי"ל לישיבה קטנה פוניבז', הוא נכנס עם כל המשלחת לחדר שיעורים ושמע בקשב רב את הדברים ואף הוא התייסר מאוד מאוד, ובין הדברים אמרנו לו שמרן הגראי"ל שלח אותנו גם למרן הגרח"ק, הגרמי"ל נרתע והזדעזע ממש, ואמר, "את רבי חיים אסור לבטל אפילו רגע, כל שניה שלו חשובה, אבל רבי אהרן לייב אמר ללכת אליו אז חייבים ללכת! ולכן תכתבו לו את הדברים בקיצור נמרץ ובדיוק רב שיוכל להבין את הדברים כהוויתן...

כשסיימנו את שליחותנו אצל הגרמי"ל חזר ושאל: אתם תעשו מה שאמרתי לכם, לכתוב בקצרה? אתם יודעים לכתוב בקצרה ושהכל יובן מתוכו? משענינו שלכאורה כן, הוא פחד שלא נעשה זאת כמו שצריך, הוא בקש דף ועט וישב שוב לשמוע מאתנו במשך דקות ארוכות את כל הפרטים, וישב וכתב בדיוק ובקיצור את הדברים לר' חיים, ובקש למסור לו את המכתב!

ראשי כולל חשוב באשדוד נכנסו עם יהודי חסיד שתומך בכולל, יהודי זה עמד לפני הכנסת ספר תורה וביקש להתכבד בכתיבת אותיות של גדולי ישראל, והם סייעוהו להיכנס לכל הבתים האלו, משנכנסו למרן זי"ע הציגו ראש הכולל כתומך תורה גדול וגם הקים בית כנסת בחוג שלו וכעת הוא מכניס ס"ת... מרן זי"ע הגביה את עיניו הטהורות לכיון אותו גביר ואמר "בשביל מה צריך להקים בית כנסת זה רק מחלוקת!" הראש כולל לא ידע את נפשו מה רוצה ממנו מרן רה"י?!

לאחר תקופה התברר כי הלה תרם את ביהכ"נ במבנה נייד וקראו לביה"כ ע"ש אביו, ומשקבלו מגרש ובאו לבנות החל ויכוח חריף בין הגבאים לבינו, לטענתם מי שרוצה את שם ביהכ"נ צריך לתת סכום הגון לבנייה הקבועה, והוא טען שסו"ס הוא קנה לבדו את המבנה הנייד וביהכ"נ כבר קרוי ע"ש אביו ומגיע לו הלאה השם... מרן ראה את זאת מיד!

ביום שהלך לבית עולמו מורי ורבי הגאון הגדול רבי פינחס שרייבר זצוק"ל, הגענו לבית מרן רבינו עוד לפני תפילת נץ החמה, משבקשנו לדבר אתו לפני התפילה בקשו בני הבית שלא נספר לו מאומה לפני התפילה, עשינו כן ואחרי התפילה ספרנו לו, רבינו הוריד דמעות ודיבר מאוד בגדלותו, אמר לנו אז רבינו והוא חזר לי על זה אח"כ כמה פעמים שנכנסתי אליו: "ככל שיעבור הזמן תבינו כמה הפסד יש לכם, בחיים לא מבינים כשתראו את גודל החיסרון תראו עד כמה זה גדול"

לאחר מכן שאלנו לגבי הכתרת ממלא מקום, אמר מיד שצריך לפנות לבן הבכור, משאמרנו שאנו מבינים שיסרב אמר לפנות לבנו שאחריו. והזהיר שעוד בהלוויה יכתירו רב אחרת יש אח"כ מחלוקת.

לאחר מכן נכנסנו ביחד עם בנו הגרי"ב שרייבר שליט"א שניסה להתעקש לא לקחת על עצמו את התפקיד, טען בפני רבינו שאין לו היתר הוראה, רבינו ענה לו באידיש: אל תספר לי שאינך יודע שולחן ערוך, אלא מה לא עשית שימוש, תעשה שימוש חודש, מה שאחרים עושים בחצי שנה אתה תעשה בחודש אחד!

[לימים אמר לי רבינו זי"ע על הגרי"ב שעליו נאמר: "איזהו תלמיד חכם שממנין אותו פרנס על הציבור זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר ואפילו במסכת כלה (שבת קיד ע"א)]

כשביקש הגרי"ב מרבינו שיספיד את הגר"פ, אמר אני חושש מאוד להספיד, אם לא אומר כראוי - נפרעין מהספדנים, אם אומר גוזמאות זה מזיק לנפטר. וכך חשב רבות, עד שאמר: "טוב, אני יאמר שהוא ישב ולמד כל החיים, זה נכון וזה הדבר הגדול ביותר שיש"

כשהוקמה ישיבת "שערי בינה" באשדוד ונכנסתי עם מו"ר הגר"פ שריבר זצוק"ל להזמינו למעמד הפתיחה של הישיבה, הוא אמר שלא יגיע לפתיחה אך בהמשך הוא יבוא, לאחר מספר חודשים כשהגר"פ כבר נתבקש לישיבה של מעלה שוב נכנסנו לבקש ממנו, והיות ואז נולד לי בני הקטן בקשתי שבאותו הזדמנות הוא ישמש כסנדק לבני, מרן זי"ע נתן את הסכמתו, ונקבע יום הגעתו לישיבה ביום הברית.

יום לפני הברית התינוק לא אכל מאומה, ובערב היה אפאתי, חששנו מאוד ונסעתי עמו לביה"ח מעיני הישועה, הרופאים במבט ראשון ממש לא ראו שניתן יהיה לעשות לו ברית מחר, ואני הייתי במתח רב להחמיץ את הזכייה הגדולה שמרן ישמש כסנדק, קרוב לעשר בלילה צלצל אלי הרב נחום דיאמנט - המוהל, ושאל אותי האם מחר יש ברית? שאלתיו האם יש לו רוח הקודש, והוא ענה שקיבל טלפון מהרב סחייק (מחבר הספרים "מזקנים אתבונן")מבית מרן רה"י והוא שאל בשם רה"י האם יהיה ברית מחר? [אינני יודע מאיפה ידע מכך רבינו] ולכן הוא שואל מה מצבו, אמרתי לו שהרופאים מבקשים להישאר עוד שעתיים למעכב ורק אז ידעו.

לאחר מספר דקות התקשר אלי הרב סחייק, ואמר שרה"י ביקש להגיד לי שלא אדאג הוא בכל מצב יהיה סנדק אצל בני!,

להתבונן, רבינו שכל העולם על ראשו, על מה לא חשב?! מיד הבין שמסתמא אני מוטרד מכך שאם ידחה הברית אחמיץ את ההזדמנות, כעת חשוב להרגיע אותי!

ולפלא שאחרי חמש דקות בלי להבין מדוע החלטתי לנסות להאכיל את הילד, הוא אכל בקבוק ולאחר עשר דקות בדק אותו רופא ואמר שהכל בסדר! והברית התקיימה בזמן כשרה"י משמש כסנדק.

מכתב על חיזוק הצניעות

בס"ד, לכ' המתאספים לחזוק גדרי הצניעות בעיר אשדוד ד' עליהם יחי'

הנה ידוע שיש ירידת הדורות לא רק בחלק הרוחניות שכ"כ ירד בדורות האחרונים, אלא גם הבושה ירד עד כדי כך שמה שפעם הי' בושה היום זה להיפך ההצנע לכת נהפך לבושה.

כל א' מצווה ועומד שבני ביתו יתנהגו בצניעות זה כולל גם במלבושים ובכל הענינים, והבא לטהר מסייעין אותו, וכל מי שיתחזק בזה יזכה להארת פנים מאת השי"ת הכוללת הכל. **א.ל. שטינמן**

דברי רבנו בישב"ק וילקומיר ד' שבט תשס"ב

ידוע כי כל נשמות בני האדם באות מתחת כסא הכבוד. ולנשמות הי' שם טוב מאד. לא הי' חסר להם כלום. ובכל זאת הקב"ה מוריד את הנשמות לעולם הזה. כדי לעמוד בנסיונות. ועי"ז יזכו למה שלא זכו כל זמן שהיו שם. ונסיונות החיים הם דברים קשים מאד, וקשה שבן אדם יעבור את החיים שלו בטוב. ולא כל אחד זוכה ג"כ שיהי' לו את האמצעיים לזכות לזה. ושיוכל לעבור את החיים כפי מה שהקב"ה רוצה. אבל מי שזוכה לזה הוא המאושר.

לכן צריך לדעת שכל אלו שנמצאים בישיבה, וכל אלו שלומדים בחדר, כל אלו שלומדים תורה, הם המאושרים! כי הם התכלית מה שבשבילם הקב"ה ברא את העולם - בשביל אלו האנשים!

א"כ כל אחד ואחד מכם, שהוא זוכה ללמוד תורה, אם בישיבה או בחדר, צריך לדעת שזהו התכלית. כי בעצם לא הי' חסר לו כלום למעלה, רק שהקב"ה רצה שיעבור נסיונות. ככה ע"י שהוא נמצא כאן הוא עובר נסיונות, וכשיש נסיונות קשים מי שלא זוכה לעבור, באמת לא טוב לו ומי שזוכה לעבור הוא המאושר.

ואתם ב"ה כולכם יש לכם את האפשרות לעבור את הנסיונות בטוב. ולזכות לראות חיי עולם הבא, וחיי עולם הזה. אשריכם שתוכלו לזכות לזה.

רק צריך קצת שימת לב, לא לנטות ימין ושמאל. רק בדרך התורה ודרך היראה, ובזה תהיו מאושרים. וכולכם באמת ראויים לזה. ותמשיכו לילך בלימוד התורה ובלימוד יראת שמים ובזה תזכו להיות מהמאושרים בזה ובבא. הקב"ה יעזור לכולכם.

דברי רבנו בישיבת "תורה אור" אשדוד

בימינו שרוב הציבור לדאבונינו סטו מדרך הישר מדרך התורה ורוב רובם של כלל ישראל לא שומרי תורה ומצוות, וכ"ש שלא לומדים תורה, ומי שהיום לומד תורה הוא הרבה יותר חשוב מאשר הזמנים הקודמים, אע"פ שאנחנו הרבה יותר קטנים מהדורות הקודמים בכל המובנים בתורה וביראת שמים. בכל אנחנו יותר קטנים ובכל זאת הקב"ה, מתחשב איתנו, כך כתוב בשם מהרח"ו ששאל את האר"י ז"ל איך יכול להיות הרי קטנן של תנאים ואמוראים א"א להידמות אליהם איך זה יכול להיות. אמר נכון, אבל כיוון שהדור הזה אנו נחשבים אצל הקב"ה כמו דור של תנאים דור של אמוראים, נו אותו הדבר ועל אחת כמה וכמה מבני הדור של האר"י ז"ל ודור של רבי חיים ויטאל עד הדור שלנו א"א להידמות עד כמה שירדנו, ומה שירדנו, מצד אחד קטנים מאד, ומצד שני הקב"ה מאד מחשיב ועל אחת כמה וכמה אם על הדור ההוא הקב"ה מחשיב כמו תנאים ואמוראים אז הדור שלנו שכל

כך מלא טומאה כל הרחוב אז בחור שלומד תורה צריך להגיד שאשרינו מה טוב חלקינו שהוא ב"ה זוכה ללמוד תורה לקיים מצוות להיות מיועד עבד ה'.

ואני אומר לכם שכולכם צריכים להיות שמחים מאד שאתם זוכים בתוך דור כזה בתוך רחוב כזה כמו שיש היום ואתם לומדים תורה ומקיימים מצוות.

אתם צריכים להיות מאושרים, הקב"ה באמת יעזור שכולכם כל אחד ואחד מכם יהיה שמח ויחשוב בליבו ב"ה שאני עבד ה' אני לומד תורה אני לא כמו כל האנשים שח"ו מלאים טומאה וכל הדברים הגרועים, אני ב"ה לומד תורה מקיים מצוות מניח תפילין ומתעטף בציצית כל מה שאני עושה זה צריך להיות בשמחה. והקב"ה באמת יעזור שכל אחד ואחד מכם יגדל להיות גדול בתורה ויראת שמים וכולם יהנו מכם, ההורים הרבנים וכל כלל ישראל והקב"ה כמש"כ יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו, ויקויים כל הדברים הטובים שהקב"ה הבטיח שתזכו לזה אי"ה במהרה בימינו אמן.

ראה"י פנה למרן בברכת ישר כח על דברי החיזוק החמים וביקש ברכה עבור הישיבה.

מרן: שהישיבה תגדל ויתרבו ספסלי בבי מדרשא וירבה בתלמידים וכולם יהא זרע ברך ה' ברוחניות וגשמיות.

אשקלון

בג' אייר תשס"ג הגיע רבנו לישיבת בית אחיעזר באשקולון והגיעו כח בני העיר החרדים לדבר ה' לשם ואמר להם רבנו:

ברוך השם שזכינו לראות האיך שהעיר אשקלון... על עיר אשקלון כתוב במשנה בגיטין כתוב מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום, משמע שאשקלון זה כבר קרוב לגבול של ארץ ישראל, ובאמת מקום כזה תוס' אומרים שם כי מקום שזה רחוק מעיקר הישוב של ארץ ישראל, זה כבר נחלש, ובכל זאת רואים שאשקלון למרות שהיא בעצם כ"כ רחוקה מעיקר הישוב, עיקר הישוב זה במרכז של הארץ, ואשקלון רחוק ממרכז הארץ, בכל זאת רואים ב"ה שיש יהודים שומרי תורה ומצות, יהודים חמים, חמים לדבר שבקדושה, עושים גם ישיבה, יש כוללים, ברוך ה', עוד לא אלמן ישראל, בכל המקומות, למרות שבאמת הדורות שלנו מאד חלשים, ולא דומה לדורות הקודמים, אבל ב"ה גם כאן.

יש מדרש שכתוב שהקב"ה מסתפק במועט, וכתוב ששאלו את הגאון מוילנא מה הפירוש, במה הקב"ה מסתפק במועט?

ואמר כן, שבזמן הקודם הי' הרבה הרבה צדיקים, וגם צדיקים גדולים מאד! והיום יש קצת, וגם לא כ"כ כמו שהי' בדורות הקודמים, אבל הקב"ה מסתפק גם בזה, מסתפק במועט.

אנחנו צריכים ללמוד מהקב"ה, להיות מסתפקים במועט, מצד אחד לעשות מה שיותר להוסיף יהודים, להוסיף ירא שמים, להוסיף שיהודים יהיו יהודים, שיתנהגו כמו יהודים, אבל מצד שני צריך להסתפק ב"ה שגם זה יש לנו, חלילה וחס, היות שהי' כ"כ הרבה צרות ושחיתות, שח"ו רק לפני זמן קצר ח"ו הרגו שש מליון יהודים, וב"ה שהשאיר לנו הקב"ה שריד לפליטה, וזכינו שיש גם ישיבות ויש ספרי תורות, ויש כוללים, ויש הכל, למרות כל הקושיים האלה, הקב"ה השאיר לנו, ואנחנו צריכים מאד לשמוח.

ואפי' עיר כזאת שזה קצת רחוק מעיקר הישוב של ארץ ישראל, בכל זאת יש יהודים חמים, ביידישקייט, חמים לתורה, ב"ה.

אנחנו רוצים לברך את העיר הזאת כמו כל ערי ישראל, שיתוספו יהודים חמים, יהודים שומרי תורה ומצות, יהודים שרוצים שהקב"ה יעזור, ובזכות זה מה שיתוספו יותר יהודים טובים, נקוה שנזכה ג"כ לגאולה האמתית, כי זה לא כ"כ קל, עדיין המצב קשה, בין המצב כנגד האומות העולם, וגם ביהודים עצמם, יש כל מיני קושיים, אבל מקום שהקב"ה יעזור ויסתפק במועט, ומהמועט הזה יצא הרבה, עד שהקב"ה יעזור שכולנו ניגאל במהרה בימינו בגאולה האמתית.

וגם העיר אשקלון תהי' מאלה שיזכו ללכת לקראת פני משיח צדקינו בגאולה האמתית במהרה בימינו אמן, וכולנו נזכה לזה, והקב"ה יזכה את כל אנשי העיר שכולם יזכו לעלות ולעלות בתורה ויראת שמים, ברוחניות ובגשמיות בכל טוב, כולם יתברכו ונזכה כולנו לגאולה האמתית במהרה בימינו אמן.

באר יעקב

אודות ישיבות באר יעקב, וגרודנא באר יעקב נכתב בכאיל תערוג פר' ויחי תשע"ז ופר' תצוה תשע"ז.

באר שבע

רבנו הגיע כמה פעמים לחזק את תושבי העיר בסיום הש"ס ועוד ונביא כאן ב' מאמרים מדבריו:

נר ראשון של חנוכה, תשסא

כידוע שכל אסיפה שהיא אסיפה לשם שמים, אסיפה של דבר מצוה - סיום המסכתא. זה דבר גדול, וזה בכחו לעשות חיזוק גדול. לתורה ולירא שמים כי כל דבר שנעשה, "בטהרה" זה מביא חיזוק, ובודאי שמחה של מצוה של סיום מסכתא. אסיפה כזאת צריך להביא התעוררות וחיזוק ליראת שמים לתורה.

ומצינו באמת שזה הרי בכל הדורות הוצרכו לעשות חיזוק חז"ל אומרים ארבעה דברים צריכין חיזוק. ובעצם כל התורה כולה צריכה חיזוק. ומצינו כבר שבדורות הקודמים, כתוב בחז"ל בסוף מכות שהקב"ה נתן תרי"ג מצות, אבל אח"כ ראו שהדורות מתמעטים ואי אפשר לקיים את כל המצות בכל פרטן ודקדוקן, ובאו כבר "הנביאים" ועשו דברים כדי לחזק, אז דוד המלך בא והעמידן על אחת עשרה ואח"כ נביא אחר, ועוד נביא, ועוד נביא, עד שבא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחי', עכ"פ רואים שהי' כבר צריך תמיד לעשות חיזוקים, והחיזוק הי' דוקא עי"ז שלקחו כללים, שבתוך הכללים האלה, לא המצות הפרטיות קשה לבקש שכל אחד יקבל את כל הפרטים, לכן לקחו לכל הפחות שיהא כללים, ועל ידי הכללים האלה יתחזקו.

וא"כ אם זה הי' בדורות ההם מה אנחנו נאמר, הרי בודאי שצריך חיזוק.

א"כ בימינו בפרט שעכשיו יש צרה גדולה כל אחד יודע שאנחנו צריכים רחמי שמים מרובים, האיך שהשטן רח"ל עושה כל מיני דברים ומקטרג, וצריך מאד חיזוק, א"כ מה עלינו לעשות? לקבל את כל התרי"ג מצות? בודאי! אבל האיך אפשר, וצריך לכל הפחות לקחת דברים מיוחדים, מה שבזה נתחזק.

אני חושב כתוב בגמ' בשבת דף ל"ג ב' המעשה עם רשב"י שהוא הי' במערה שתים עשרה שנה, ואחרי זה כשיצא, כל דבר שהי' רואה, ראה אנשים חורשים, אנשים עובדים. אזה הוא אמר "מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה?! וכל מה שהי' מביט, הי' נשרף! יצאה בת קול ואמרה חזרו למערתכם, שיחזרו להיות במערה כי אי אפשר להתקיים העולם, כי הם היו כ"כ גדולים כ"כ רחוקים מהגשמיות, שלא היו יכולים לסבול האיך בן אדם עושה דבר גשמי, האיך הוא חורש האיך הוא זורע, ממש לא היו יכולים לסבול את זה. לכן מכח זה כל מה שהי' מסתכל הי' נשרף, ואמר הקב"ה אי אפשר , חזרו למערתכם.

אחרי שנה יצאה שוב בת קול, ואמרה שהם יכולים לצאת בכל זאת כתוב שר' אלעזר מה שהי' רואה הי' חל תיכף קללה, ור' שמעון הי' צריך לרפאות, הוא הי' מחי והוא היה מסי ובסוף הי', הם ראו בערב שבת, האיך שיהודי אחד רץ, עם שני הדסים, שאלו אותו למה אתה רץ? לכבוד שבת! ולמה צריך שתים? אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, נח דעתם. רשב"י כבר נח דעתו.

מה הוא ראה? בטח עד ערב שבת הוא ראה יהודים לובשים ציצית עם תפילין וכל המצות וזה לא עשה שום רושם עליו. ולא אמר שום דבר, רק כשראה את אותו יהודי רץ עם שני הדסים ושאל אותו מה זה ואמר לו אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, נח דעתו.

ולכאו' הרי מצות תפילין זה דאורייתא ומצות ציצית זה דאורייתא, ובטח הוא ראה במשך כל השבוע יהודים שעושים ככה, וזה לא עשה עליהם שום רושם, ועדיין הי' כל כך קשה להם לסבול האיך אנשים חיים, ולמרות שאחרי השנה הוא כבר לא שרף את הכל. אבל הי' קשה לו לסבול האיך אנשים מטפלים בגשמיות. האיך זה יכול להיות. הם היו לגמרי מופשטים מהעולם הזה. והי' כל כולם, רק תורה, ותורה, ותורה. ומה פתאום עוסקים בגשמיות, ובכל זאת כשראו את היהודי הזה נחה דעתם, והרי מה יותר גדול האם המצוה של תפילין או הענין לעשות שתי הדסים לשבת? שבכלל זה לא חיוב, ולא מצוה, ובודאי המצוה לקחת הדסים אין דומה למצות תפילין ולמצות ציצית. אלא מה? הם ראו שלאדם זה יש "שימת לב" מיוחד. אם אדם מניח תפילין, בודאי צריך ללבוש ציצית ולהניח תפילין כל התורה!

אבל בן אדם שהוא המציא, כל הלב הוא שם כדי לעבוד את הקב"ה. והוא

המציא שיש בשתי הדסים יותר כבוד שבת, במה? היות שיש זכור ושמור. הוא עושה שתי הדסים, כדי לעשות יותר.

רואים בזה שהוא "כל כך" רוצה לכבד את הקב"ה, ע"י שמירת השבת. עם שימת לב מיוחדת! לכן מזה הוא התפעל יותר מהכל, ואמר א"כ ישראל מחבבין מצות, אז נח דעתו.

א"כ מה אנחנו רואים, כי בן אדם יכול לעשות הרבה דברים, אבל בלי שימת לב מיוחדת, אז זה לא כ"כ "רצוי" לפני הקב"ה ומה רצוי, אם בן אדם שם את הלב. ומרגיש שהוא מקיים "בכל לבבך" ואהבת את ד' אלוקיך בכל לבבך, אנחנו קורים את זה פעמים בכל יום. חז"ל דורשים א' ביצר הטוב וא' ביצר הרע. אבל העיקר הרי זה כפשוטו ג"כ, "בכל לבבך" והאיך מקיימים בכל לבבך, אם בן אדם כל היום נתון לבו לדברים אחרים, ורק הוא "גם" מניח תפילין "וגם" מניח ציצית, אבל זה לא בכל לבבך, זה עדיין לא בסדר, וזה רואים, בן אדם שעושה דבר מיוחד, לא פשוט, ואפי' שהקב"ה לא ציוה על זה אבל רואים שהוא שם לב האיך לעבוד את הקב"ה, האיך לכבד את ה' אז הקב"ה שמח בזה, ואז נחה דעתו של רשב"י.

מה אנחנו, האם אנחנו בדרגה כזאת הרי אנחנו רחוק מזה, אבל בכל זאת מה שאנחנו רוצים לראות לעשות את הדברים בשימת לב מיוחד, הוא קורא קריאת שמע שיקרא בשימת לב מיוחד, הוא מניח תפילין שיהי' עם שימת לב מיוחד.

והעיקר ידע כל אחד, שהעיקר לשים את הדברים בלב, ומה שישים יותר את הדברים בלב, אז בזה יזכה הוא וכל יוצאי חלציו וכלל ישראל שיבנה, ובזכות זה הקב"ה יעזור לכל ישראל שניגאל גאולת עולמים.

דברי רבנו בסיום הש"ס ליל פורים קטן תשס"ה

ברוך השם אני רואה קהל גדול שבאו להשתתף בשמחה של מצוה בסיום הש"ס.

אחרי הש"ס כבר אין מה לחלוק, אי אפשר, הש"ס כבר נגמר כל תורה שבעל פה, כמו שיש תורה שבכתב ותורה שבעל פה, אז הש"ס כבר נגמר תורה שבעל פה, אפשר לומר חידושים אבל הכל צריך להוציא מהש"ס, זה תורה שלימה! וזהו שמחה שאין לשער, שכל כך הרבה טרחו ויגעו בתורה, כי הקב"ה בודאי רוצה את זה זה שמחה גדולה, והקב"ה יעזור שבאמת תזכו עוד פעם להוסיף תורה, להוסיף יראת שמים.

ורצינו לומר כמה מלים, למרות.. תורה כתוב בחז"ל צריכה תמיד חיזוק, ממילא מה שמוסיפים יותר לחזק, יותר נותן כח לכלל ישראל להמשיך, עד שהקב"ה יעזור שנבוא לגאולה האמיתית.

מצינו אחרי החטא של אדם הראשון אז התערב טוב ברע, כתוב בכל הספרים, וכל העבודה של האדם לנקות את הרע ושהטוב יתגבר על הרע. וזה צריך ליעשות דוקא על ידי בן אדם. אפילו שהקב"ה עושה נסים, רואים הרבה פעמים בכל הדורות היו כ"כ הרבה נסים שלא כדרך הטבע, זה ג"כ קצת כופה את הרע, אבל זה לא כ"כ מספיק כל זמן שלא האדם, כי החיוב על האדם, להשליט את הטוב על הרע.

לכן אפי' שהיו במצרים, הגויים ראו כ"כ נסים, עשר מכות הם ראו, אח"כ על הים, אבל מה היה, כל הגויים שמעו קריאת ים סוף ומלחמת עמלק, כל הדברים ששמעו, בכל זאת הם נשארו עובדי עבודה זרה, למרות שהם שמעו כ"כ הרבה נסים, קריאת ים סוף דבר כזה פלא, שהים סוף נקרע, וכלל ישראל הלכו ביבשה בתוך הים, ולהבדיל הגויים תיכף ומיד הקב"ה הציף את הים, וכולם נטבעו לא נשאר בהם עד אחד, האם דבר כזה זה טבע, זה בלתי אפשרי, דבר כזה לא שייך בטבע, ונס כזה היה צריך להשפיע עליהם שיעזבו את האלילים, וג"כ יתחילו לעבוד את הקב"ה, אבל לא ככה היה, הם נשארו, כל הגויים נשארו, למרות שהתפעלו מקריעת ים סוף, אבל זה לא השפיע עד כדי כך לכוף את הרע, שהרע כבר יפסיק ושלא יעבדו עבודה זרה, ושלא יעברו על כל העבירות שהם מחויבים, ובני נח הרי מצווים שבע מצות, וגם זה לא קיימו, האי, מה עם הנסים? הנס פעל משהו, אבל לא עד כדי כך שיעזבו את עצביהם, שיעזבו את כל הדברים הגרועים, אלא נשארו אותו דבר. ומה הקב"ה רוצה שאנשים הם ישליטו את הטוב על הרע, ובמה, בתורה במצות.

וכדי להמחיש את זה, עד כמה שיש נפקא מינה אם בן אדם עושה או בלי בן אדם, ובודאי יבוא זמן שהקב"ה יכוף את הרע, וחנותי את אשר אחון ורחמתי אשר ארחם, יכוף את הטוב על הרע, אבל כל זמן שלא הגענו לזה, הציווי הוא שכלל ישראל בעיקר ישליטו את הטוב על הרע.

מצינו חז"ל [מה שמסתמא חלק גדול מהציבור יודע], כשאליהו הנביא עלה על הר הכרמל, ורצה להוכיח שהקב"ה הוא אחד, הוא השולט, וכל שאר הדברים זה אפס! מה כתוב שבחר שני פרים, אחד לקח לעובדי הבעל, עובדי הבעל הי' ארבע מאות וחמשים, וגם היו עובדי אשירה ארבע מאות, כל העובדי עבודה זרה לקחו פר, וגם הוא לקח פר. והם לקחו את הפר שנבחר להם ושחטו אותו ועשו כל מיני דברים שתצא אש, ולא יצא אש, לקח אליהו הנביא את הפר שלו, ושחט אותו, והתפלל ויצא אש ושרפה את הכל, וראו כולם וצעקו "ה' הוא האלוקים" "ה' הוא האלוקים" כל כלל ישראל.

וכתוב שלפני זה כשבחר את הפר, אחד שיהי' לעובדי עבודה זרה, כתוב שהפר שרצו לתת לעובדי הבעל, הוא לא רצה ללכת, והתקבצו כל הארבע מאות וחמשים עובדי הבעל, ועוד ארבע מאות עובדי עבודה זרה, ורצו להזיז אותו, ולא יכלו להזיז אותו.

וכתוב הלשון בילקוט שמעוני פרו של אליהו היה נמשך אחריו והולך, ואותו הפר שעלה גורלו לשם הבעל, נתקבצו כל אותם נביאי הבעל ארבע מאות וחמשים ונביאי האשרה ארבע מאות, וכולם לא יכלו להזיז רגליו מן הארץ [שמונה מאות וחמשים איש! והאנשים האלו לא היו אנשים חלשים, הם לא היו רבי חנינא בן דוסא שהיה מסתפק בקב חרובים מערב שבת לערב שבת, אלא היו אנשים שמנים! וכל כך גבורים, ולא היו יכולים להזיז אותו], עד שפתח אליהו הנביא פיו ואמר לו לך עמהם [שילך הפר עם עובדי הבעל].

השיב הפר ואמר לאליהו לעיני כל העם אני וחברי יצאנו מבטן אחד, וגדלנו במרעה אחד, ועל אבוס אחד, והוא עולה לחלקו של הקב"ה, ושמו של הקב"ה מתקדש עליו, ואני עליתי לחלק הבעל להכעיס את בוראי, [כך טען הפר], אמר לו אליהו לך עמהם ואל ימצאו עלילה, שכשם ששמו של הקב"ה מתקדש על ידי זה שעמי כך מתקדש על ידך, א"ל וכך אתה יועצני, שבועה שלא אזוז מכאן עד שתמסרני בידם, מיד ויקחו את הפר אשר נתן להם, מי נתנו להם, אליהו הנביא.

וכולם מתקשים מה הנפקא מינה, קודם כל האם רק פר אחד מקריבים לעבודה זרה? הרי כל יום ויום מקריבים בבית עבודה זרה פרים וכבשים וכל מיני בהמות, ומה פתאום הפר הזה התנגד, מה שלא מצינו בשום מקום.

ועוד אפי' אם הפר היה בעל בחירה, והיה יכול להתנגד נגד שמונה מאות וחמשים אנשים, אבל מה באמת החילוק אם ימסרנו בידם או לא, אם ימסרנו בידם הוא ילך, ואם לא לא ילך, מאי נפקא מינה? ונאמרו בזה הרבה תירוצים.

אבל נראה לבאר כך, הרע לא יכול להכריע על ידי מופתים, על ידי דברים שהם למעלה מהטבע, כי זה עדיין לא מספיק, הרע נשאר. כמו שאמרנו שכל הגויים ידעו שהיה מעמד הר סיני, שהיה קריעת ים סוף, שהיה כל כך דברים נפלאים, אבל בכל זאת הם נשארו עובדי עבודה זרה, הם נשארו בדברים הרעים, וכל השבע מצות, בדרך כלל כמעט כולם לא שמרו את השבע מצוות, אַי הם ראו מופתים כאלה, זה לא מספיק לכוף את הרע לגמרי, הם היו שקועים בעבודה זרה ובעוד עבירות גרועות, וכדי שיצא התועלת הרצוי, שיצא קידוש השם כזה, שנעשה על ידי ישראל שהם עושים את המצות, הם מקדשים ע"י מצוה.

וזה מה שהפר אמר לאליהו הנביא, הרי כעת זה חילול השם, אתה רוצה שיצא קידוש השם, אז זה דוקא אם תמסרנו, כי אם הבעל בחירה שהוא מקיים מצוה, אז המצוה שבן אדם עושה, זה יכול לעשות קידוש השם, ובלי זה לא יכול לצאת קידוש השם מספיק, אפילו שרואים דברים, אבל זה לא מספיק קידוש השם, כדי שיהי' קידוש השם גדול, מוכרח להיות על ידי בן אדם שמקיים מצוה, שהקב"ה עושה אדם שהוא בעל בחירה, ומה שהוא עושה משפיע יותר מכל, אפילו שהקב"ה עושה נס, זה משפיע קצת, אבל זה לא מספיק, שיהי' עד כדי כך שכולם יבואו לידי הכרה, להגיד ה' הוא האלוקים, זה רק ע"י שאליהו הנביא שעשה את זה לשם שמים, כדי לקדש שם שמים, בן אדם בעל בחירה, צדיק כזה שעשה כי רוצה שיתקדש שם שמים, עי"ז יוצא קידוש השם כזה שבאמת כולם יבואו למדרגה כזאת שיכירו שהקב"ה ה' הוא האלוקים. ובאמת עי"ז יצא קידוש ה' גדול.

לכן אמרנו שהדבר הכי גדול שבן אדם יכול לעשות זה ע"י עשית מצות, ובמצות מצות תלמוד תורה, הלא ידוע שתלמוד תורה כנגד כולם, אין לך דבר

יותר גדול מתורה, ממילא במה שקהל גדול בישראל עושים קידוש השם כזה, שיתרבה לומדי תורה, מה שיתרבה לומדי תורה, זה נקרא קידוש השם גדול מאד! ועל ידי קידוש השם כזה יכול לבוא לידי הכרה שאפילו אלה שעדיין רחוקים מקומם שיותר יתקרבו, זה יעשה מהפיכה עי"ז שיתרבו לומדי תורה, ויתרבו עושי מצות, שיתרבו כלל ישראל כזה כמו שהקב"ה רוצה.

והקב"ה יעזור באמת שכל אחד ואחד מאתנו ישתדל בכל כחו להגביר כח הטוב על הרע, ע"י עשית מצות, ע"י לימוד התורה בפרט, שכתוב עליה ותלמוד תורה כנגד כולם, ומה שיותר יתחזקו, נקוה להקב"ה שיתקדש שם שמים ועי"ז הקב"ה יעזור שנזכה להגאל בגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן.

♣

לאחר הרצח הנורא של הרה"צ אדמו"ר ר' אלעזר אבוחצירא הגיע רבנו למסור דברי הספד, בענין חומר בין אדם לחבירו.

בית שמש

רבנו הגיע לחזק את הישיבות והכוללים שבעיר, והגיע הרבה מאוד פעמים לחזק את ידם, וכבר הבאנו בכמה הזדמנויות, ונביא כאן מעט מהדברים. ובעת שהקימו את שכונת בית ומנוחה ליה רבנו בעצה ובתושיה את בני השכונה וסמך ידו על רב השכונה הגאון רמ"ט דינקל שליט"א בהדרכה ובעצה.

מכתב לסיום הש"ס

בס"ד, לכבוד קהל ישראל קובעי עיתים לתורה בביהמ"ד ישועות דוד בבית שמש אשר זכו לגמור שלשה סדרים מתלמוד בבלי אשר הנחילנו רבינו הקדוש ורבינא ורב אשי אשר בם נלך לאורם כל ימי חיי כלל ישראל לנצח.

הנה בשמחה רבה אנו זוכים לשמוע כי דבר השי"ת מתרבה בכל תפוצות ישראל ושם שמים נתקדש על ידי זה, ויה"ר שיתרבו לומדי תורה והוגיה ומקיימיה כרצונו ית"ש ומלאה הארץ דעה את ה' ית"ש כמים לים מכסים ובביאת גואל צדק בב"א. **א.י.ל. שטיינמן**

י"ב טבת תשס"ט לפ"ק בני ברק יצ"ו

מכתב ברכה

בס"ד, לכ' מתפללי בית הכנסת קהלות יעקב בראשות הרה"ג ר' מרדכי גולדשטיין שליט"א - בית שמש.

שמחתי להוודע שאתם עוסקים ביסוד בית מדרש לתורה ולתפלה בה יוכלו החרדים לדבר ה' ולתורתו ללמוד בהרחבת הדעת ולשפוך שיח חנונם להבורא יתברך בבית המקדש מעט אשר בונים שיקרא שם שמים עליו, ולמותר יחשב להאריך ולבאר שבחה של יסוד בית כזה כי זה המובן לכל איש ירא ד', ובעז"ה בנין ביהמ"ד יוסיף להפיץ אור תורה ודעת ויראת שמים בכל הסביבה.

ואין לי אלא לברך שקול התורה לא יפסק שם יומם ולילה, וגבולות הקדושה תפרוצנה בכל עוזם ותפארתם על ידכם, כרצונכם וכרצון כל בית ישראל

י' סיון תשס"ז לפ"ק, בני ברק יצ"ו

מכתב לבחירות

בס"ד, ע"ד הבחירות לעיריה בבית שמש, כידוע שהרבה עניני דת תלויים בהחלטות העיריה

על כן הנני פונה לכל אחד ואחד לא להתרשל בזה, וחובה מוטלת על כל אחד, להצביע, לפעול ולהפעיל למען הצלחת הרשימה המאוחדת של החרדים, רשימת ג', אשר מטרות ושאיפות נציגיה לפעול למען חיזוק הדת ולמען החינוך החרדי.

וכפי שהנני מכיר את הרב אליעזר גרינבוים נ"י שפעל הרבה לטובת כלל הציבור בכמה ענינים ובעז"ה יזכה לקדש שם שמים.

לכן באנו בזה לעורר שכל א' אחראי על המצב בעיר וכל מה שיוסיפו קולות לרשימה מוסיף בזה להגדיל הטוב והישר, וישתדל כל א' להצביע, ולהשפיע, על ידידיו ומקורביו להוסיף קולות לרשימה הנ"ל שסימנה ג'.

(מקום החתימה) (קובץ אגרות סי' תפ)

♣

בס"ד, לכ' קהילת זכרון משה בעיר בית שמש

אבוא בדברים לאחר שנתפרסמו בשמי שמועות שונות לגבי הבחירות המתקיימות ביום ג' הבעל"ט, לכן אבקש שכל אחד ואחד ללא יוצא מן הכלל הוא ובני ביתו יצביעו אך ורק עבור רשימת יהדות התורה שסימנה ג' ועבור ראשות העיר מר נתן שטרית ואל יהי' פורש מן הציבור, ולשומעים ינעם ותזכו לקדש שם שמים וברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת.

א' דר"ח מרחשון תשס"ד

בני ברק יצ"ו

♣

בס"ד, שלהי תשרי תשס"ד לפ"ק

קריאת קודש

בענין הבחירות בבית שמש, שהרבה גופי תורה תלויים בהם, ונוגע הדבר למוסדות התורה בפרט ולהרחבת גבולי הקדושה בכלל, בעיר זו המתפתחת והולכת על ידי תושבים החרדים לדבר ד', ועתיד צביונה של העיר תלוי בהעומד בראשה, ובכוח הנציגות של החרדים בעיריה. ועל כן חוב גדול מוטל על כל אחד ואחד בלא יוצא מן הכלל להצביע, וגם להרגיש האחריות המוטלת עליו לפעול ולהפעיל אחרים ככל האפשר, עבור הצלחת רשימת יהדות התורה שסימנה ג'. וכן להצביע עבור ראשות העיריה כפי שיורו רבני העיר שליט"א. ובזכות זה שנשתדל ונתאמץ להרבות כבוד התורה וכבוד שמים, נזכה בעזרת השם שחפץ ד' בידינו יצליח להגדיל תורה ולהאדירה, ולהוושע במהרה בתשועת עולמים.

ע"ז באעה"ח למען הרבות כבוד שמים וכבוד תורתינו הק'

(קובץ אגרות סי' תעט)

♣

מספר הגר"מ גולדשטיין שליט"א שבעת שרצו להקים בית ספר פרטי לבנות בעיר באו לרבנו, ואמר שלמרות שבדרך כלל אין דעתו נוחה מזה, כאן היה צורך להקים והסכים, והציע שיביאו מנהל שלא גר בעיר, ועי"ז יהיה פחות לחצים וכדו', וכך עשו בס"ד ועלתה בידם.

♣

וכשהתעורר ענין של מפלגה של אנשים שרצו להלחם ביהדות החרדית נשא רבנו מיוחד לדבר, והרחיב בענין.

וכן בבחירות האחרונות שהיה תסיסה גדולה בעיר הגיע רבנו ב' פעמים לחזק את הצבעה לקדש שם שמים.

♣

בס"ד, לכ' ביהמ"ד חזון איש רמת בית שמש

ה' עליהם יחי',

שמחתי לשמוע איך שאתם זוכים להכניס ספר תורה וגם חנוכת בית מדרשכם יתן ה' שתזכו להרבות תורה ויראת שמים ויתרבו לומדי תורה ומקיימי מצות כרצון השי"ת, וכל אחד מכם יזכה גם ברוחניות וגם בגשמיות לבנות בתים לתפארת בישראל. **א.ל. שטינמן**

♣

ובאלול תשנ"ז הגיע לכינוס מיוחד בעיר למען לב לאחים.

♣

אודות ישיבת אור לישרים ראה כאיל תערוג חיי שרה תשע"ז.

♣

דברי רבנו בקהילת משכנות יעקב

ידוע שכל הדברים הטובים צריכים תמיד חיזוק. חז"ל אומרים שתורה בפרט צריך חיזוק. בפרט בדורנו הירוד כ"כ שבודאי צריך חיזוק. בתורה יש שבי חלקים יש בין אדם למקום ויש בין אדם לחבירו, ובאמת הכל צריך חיזוק אבל "בין אדם לחבירו" בד"כ צריך חיזוק גדול יותר.

בבריאת העולם מה היה החטא הראשון.

עץ הדעת שכתוב בספרים שבזה היה כלול הכל. לאחמ"כ היה החטא של קין והבל שזה חטא "בין אדם לחבירו" והדבר צריך לימוד וכי מה קין קינא האם קינא בגשמיות? בגשמיות הרי לא חסר לו דבר, הרי כל קנאתו הייתה רק על דבר ריחניות, שהוא הביא קרבן וגם אחיו הבל הביא ושל הבל התקבל יותר ממבו. יוצא שהיה לקין עגמ"נ למה שלו לא התקבל כשל הבל. ועיקר הקינאה היתהברוחניות, אע"פ שכתוב שאמר "לי כל הארץ" אבל עיקר הקבאה הייתה ענין הקרבן שלא התקבל כשל קין. ומשום קנאה זו הגיע עד כדי כך שהרג את הבל, רואים שבין "בין אדם לחבירו" קשה מאוד.

בדור המבול כתוב "כי מלאה הארץ חמס", ומוזכר ענין של השחתה בעריות, אבל עיקר גזירתם נחתמה על ענין הגזל, על חמס, שזה שוב "בין אדם לחבית". לאחר המבול גזרו על עצמם דברים להיתנזר, ולאחמ"כ בזמן של סדום עיקר חטאם היה שיד עני ואביון לא החזיקה ונחתם דינם למהפכת סדום, גם ענין של "בין אדם לחבירו", עד כדי כך שלא נשאר מהם זכר, ורק לוט ניצול בזכותו של אברהם. כך רואים בכל הדורות, וגם בדור שלנו רואים בעיקר הדברים שמה שקשה לאבשים זה "בין אדם לחבירו", ורואים כשיש דין אצל רב כגון בטריפות והרב פוסק לרעתו אעפ"כ זה מתקבל, אבל אם יש דין עם השני והרב פוסק לרעתו, אזי הוא כבר לא יכול לשקוט על זה, למה, משום "בין אדם לחבירו" זה הדבר הקשה ביותר.

הקב"ה ברא את העולם, הוא לא צריך שום דבר אבל הקב"ה מרוב טוב רוצה להנהיג את העולם ורוצה להביא חסד לעולם וטוב, ולכן ברא בריאה ורצונו להיות לו שכינה בתחתונים, חוץ ממה שיש לו בעליונים. ואיך עושים שיהיה שכינה בתחתונים לכתחילה הקב"ה הראה שבלי תורה זה לא הולך, אע"פ שהיו בכל הדורות צדיקים גדולים, על מתושלח כתוב במדרש שבאותו היום שמתושלח נפטר היה רעש בשמים ומלאכי השרת כיבדו אותו שורות שורות של רבבות מלאכים, דאי אפשר לתאר את הגדלות של מתושלח. על חנוך כתוב שהקב"ה לקח אותו להיות מלאך גדול מאוד, לא כל אחד יכול לזכות לזה, אך בלי תורה יהיו צדיקים יחידים. ומרוב טובו וחסדו ברא בריאה ורצה לעשות שיהיה שכינה, והשכינה צריך תורה. וזה הכל מרוב טובו וחסדו.

התורה תחילתה גמ"ח וסופה גמ"ח, להראות שמה שרוצים מבן אדם הוא שיהיה ענין של חסד, של אהבת בני אדם, ולכן כל מה שנגד זה – זה חורבן. דור המבול חורבן. בסוף סדום חורבן. ובכל הדורות עם יש ח"ו מצב של "נתמלאה

סאתם" אזי יש חורבן. והקב"ה רוצה שהעולם יתנהג בחסד בטוב וברחמים.

חז"ל אומרים בברכות שבעשרה יש השראת השכינה וגם בחמשה יש, בשלוש גם יש, בשנים גם יש, וגם באחד, ומה הביאור שיש יותר אנשים יותר אנשים שרבים? וכי בהם יש יותר שכינה? זה לא מסתבר. כתוב בספרים שכשיש יותר ציבור יש זכות גדולה יותר, ומובא ב"בית הלוי" (פר' וישב) "אבל עיקר הזכות שבשבילם יגיעו לישועה הוא הקיבוץ. וזהו שדרשו בזעקך יצילוך קיבוצך. כלומר כשאתם נאספים הרבה אנשים לתפילה אין התועלת מהריבוי. רק הקיבוץ שלך, הוא יצילוך במה שנאספים ונעשים אגודה אחת באהבה ואחוה. בלב שלם זהו המציל אותך". עכ"ל.

זהו היסוד מה שאנחנו רוצים לדעת, אם אנחנו רואים שלציבור שנאסף יש כח גדול כפי שמובא בש"ס ומדרשים, ואינו דומה יחיד לציבור - וזהו בציבור שהוא כאחד, ציבור שח"ו הפוך אז זה להפך. זהו האסון הכי גדול. ובאמת, בהכל צריך להתחזק אבל החלק הזה הוא מאוד עלול להיות להפך, וזה הוא החלק העיקרי ואם "בין אדם לחבירו' לא כראוי, אי אפשר שיהיה השראת השכינה.

חז"ל בב"ק אומרים כתוב "ובנוחו יאמר שובה רבבות אלפי ישראל", שאין השכינה שורה בפחות משתי ריבבות ושני אלפים מישראל. תוס' שואל והרי כתוב ש"בעשרה שכינתא שריה", עונה התוס' שבכדי שיהיה שכינה של משכן צריך עשרים ושניים אלף, והסברא אומרת שכמה שיש יותר אנשים, קשה יותר שיהיה ביניהם אהבה ואחוה, ואם כן יש ביניהם אהבה ואחווה אזי ראוי שהשכינה תשרה ביניהם, עכ"פ רואים שכמה שיש יותר אהבת רעים יש יותר השראת השכינה ובזכות כן נזכה שהקב"ה יושיענו ונזכה לגאולה הקרובה במהרה בימינו אמן.

ביתר

רבנו הגיע כמה וכמה פעמים לעיר לחזק את לומדי תורה. ונביא דברי רבנו בכנס חיזוק לתורה בעיר ביתר ליל אדר"ח אדר א' תשס"ה

חז"ל אומרים ארבעה דברים צריכין חיזוק, ואחד מהם זה תורה, וכפי ששמענו כבר האיך שדברו שמלא בש"ס ובמדרשים ובכל המקומות מבואר הענין של לימוד התורה, כמה שהוא גדול, ולא רק זה אלא כמה שבלי זה כבר אי אפשר, ואין כלל ישראל, אין כלום! מה יש להוסיף, הרי מלא בכל המקומות שבלי תורה אין כלום! ומה יש להוסיף?

בכל זאת נאמר איזה דבר מה שהגמ' אומרת בסוף ברכות (דף ס"ג ע"ב) על הפסוק, הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם לה' אלוקיך, כך כתוב בסוף פר נצבים בסוף חומש דברים, שואלת הגמ' וכי אותו היום נתנה תורה לישראל, והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה, [והתורה כבר נתנה מיד בהתחלה אחרי שיצאו ממצרים, אחרי זמן קצר נתנה תורה, ולמה הוא אומר היום הזה נהיית לעם, זאת אומרת זה ברור שנהיית לעם זה רק על ידי תורה, בלי תורה לא שייך נהיית לעם לה' אלוקיך, וא"כ למה כתוב היום הזה? האם זה היום הזה, הרי כבר עברו כמעט ארבעים שנה, אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני.

והשאלה היא ככה מה חז"ל מלמדים אותנו, עובדה? שמי שלומד תורה זה חביב עליו, או שחז"ל באים לומר שכך צריך להיות, לא שזה ככה, רק שצריך להיות שמי שלומד תורה יהי' חביב עליו כיום שניתן מהר סיני, ויותר מסתבר שלא רוצים לומר שככה זה, האם רוצים לספר סיפור?! אלא חז"ל רוצים "ללמדך" שצריך ללמוד. ומה צריך ללמוד, שחביבה תורה על לומדיה כיום שניתנה מהר סיני.

ומה הכונה כיום שניתנה מהר סיני, הרי לכאורה זה דבר גוזמא, שבן אדם יכול להרגיש כיום שנתנה מהר סיני?

אנחנו יודעים שמלא בגמ' בכמה מקומות, שביום שניתנה תורה בהר סיני היתה שמחה כזאת להקב"ה שאין לתאר, בשעת מעשה בראשית כתוב ג"כ שהקב"ה שמח כמובא במדרשים, אבל זה לא דומה כמו שהיה במתן תורה, במתן תורה כתוב בחז"ל לשון כאילו "יום חתונתו ויום שמחת לבו", מה זה יום שמחת לבו, זה מתן תורה, הקב"ה היה כ"כ שמח, עד כמה ששייך לומר על הקב"ה, הרי בעצם אין לו שום מדות, אבל בכל זאת ככה כתוב ביום שמחת לבו וחז"ל דורשים מתי זה יום שמחת לבו, זה יום מתן תורה.

ולמה מתן תורה, כי זה התיקון של כל הבריאה, כי הבריאה כולה בא על תיקונו רק ע"י תורה, בלי תורה אין עולם, הקב"ה לא היה בורא עולם, למה צריך את העולם, בשביל מה יברא אנשים? סתם בשביל שיאכלו וישתו וימותו? מה יש מזה? בשביל מה הקב"ה ברא כזה עולם? בשביל תכלית כזה?! אלא מה, התכלית הוא שהקב"ה רצה להנות את כל האנשים, כמו שכתוב במסלת ישרים שהאדם נברא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו, התענוג האמיתי מה שיש, זה רק עי"ז מה שמקיימים מצות, מקיימים את התורה, והקב"ה רוצה להנות, היות שהוא רוצה להיטיב לברואים, הוא רצה לברוא כזה עולם שכל אחד ואחד יכול לעלות למדרגה כזאת, ולהגיע להנאה כזאת שאי אפשר לתאר.

ואדם כשהוא נמצא בעולם הזה הוא מבין רק בהנאות גשמיות, מה שלגבי העונג הזה, להתענג על ה', זה אפס! ממש אפס! אבל בן אדם כל זמן שהוא בעולם הזה הוא לא מרגיש, הוא לא יכול להרגיש הנאה יותר מכמו שיש כאן בעולם, אבל התענוג האמיתי זה דוקא שם בעולם העליון, הקב"ה רצה להנות את כל אחד שיוכל להיות לו כזה עונג שאי אפשר לתאר, מרוב שהקב"ה רוצה להיטיב עם הברואים הוא רצה לברוא כזה דבר שבן אדם יוכל להנות הנאה כזאת שאי אפשר לתאר. וכל זמן שבן אדם בעולם הזה אי אפשר בשום אופן, כי זה לא שייך שאדם יהנה כזה הנאה כל זמן שהוא בעולם הזה, אבל התכלית הוא לא זה, רק להתענג על ה'.

והאיך מגיעים לזה, רק על ידי תורה, כי האנשים שלפני מתן תורה אמנם היו קצת אנשים גדולים מאד, כמו מתושלח, שם, עבר, ועוד כאלה, אבל מאברהם אבינו התחיל כבר שיצא על ידי שיהי' תורה, אברהם אבינו והאבות הקדושים והשבטים כבר התחיל תקופה של תורה, אבל התורה בזמן שנתנה, אז ששים רבוא יהודים קבלו את התורה, [חוץ מהערב רב] ששים רבוא, וכזה שמחה היה להקב"ה כי זה התכלית, הדבר הכי טוב שיש להתענג על ה', יצא על ידי מתן תורה.

א"כ בן אדם אם הוא רוצה ללמוד תורה ורוצה להגיע לתכלית האמיתי, אומרים לו חז"ל האיך צריך להיות, כמו שבמתן תורה כזה שמחה היה, וכמו שהקב"ה שמח ככה גם כל כלל ישראל הי' להם שמחה כ"כ גדולה, שאי אפשר להבין, ממש הרגישו את השמחה שבאו לתכלית האמיתי, שזה התכלית של הבריאה, והיה שמחה כ"כ כמו שהיה להקב"ה כך היה לכלל ישראל.

א"כ כ"כ צריך להיות שמחה שיכול לקיים תורה, ולהרגיש בכל יום ויום כיום שניתנה מהר סיני, ביום שנתנה מהר סיני, איזה שמחה היה, איזה הרגשה היה, כל אחד הרגיש את עצמו שהוא לא סתם, הוא לא בן אדם מהארץ, אלא הוא בן אדם שראשו בשמים, סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, כל

אחד הרגיש כ"כ עליה גדולה, וזה כל אחד צריך להתרומם להגיע לתכלית כזה.

ואי אפשר לומר שבן אדם כל אחד נמצא ככה, כל יום כיום שנתנה מהר סיני, לכן ביארנו שחז"ל אומרים שככה צריך להגיע לזה, שתהיה חביבה תורה על לומדיה כיום שנתנה מהר סיני, על ידי שמה שיותר ילמוד, מה שיותר יתעמק, מה שיותר יתאמץ בכל כחו ללמוד, הוא יכול להגיע שתהיה לו שמחה כזאת כמו שהיה ביום שנתנה מהר סיני, ואז הוא יתרומם לגמרי וירגיש כאילו הוא לא חי בעולם הגשמי, יתרומם שירגיש חביבות כזאת להקב"ה. וכל אחד ואחד מה שישתדל יותר בלמוד התורה. ולא לחשוב שאנחנו במדרגה כזאת, אבל כך חז"ל אומרים שבן אדם צריך להרגיש בכל יום כיום שנתנה מהר סיני, אתם יודעים איזה שמחה שהיה, גם להקב"ה וגם לכלל ישראל.

כתוב שכלל ישראל בזמן שחזרו מהר סיני הם שרו, ומובא שהגר"א אמר שיודע את הניגון מה שכלל ישראל שרו בזמן שהלכו מהר סיני. יכולים לתאר לכם האיך הם שרו?

האם הם למדו שירה, הם למדו נגינה? הם חברו איזה נגון מיוחד שהוצרכו ללמד את זה?! אלא שמחה כזאת התפרץ אצל כל אחד ואחד, שהלכו בשירה כזו גדולה, שהי' להם כזה שמחה, אפילו אחרי שגמרו מתן תורה. א"כ יכולים לתאר איזה שמחה שהיה, וזה צריכים לכל הפחות להרגיש משהו, וללמוד, ומה שיותר לומדים מה שמקבלים יותר טעם בלימוד, יגיעו למצב שחביבה תורה על על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני.

וכמו שאמרנו אנחנו רחוקים מאד מזה, אבל אם חז"ל אומרים "ללמדך" משמע שאפשר להגיע, ולכל הפחות אם לא ממש, לכה"פ מעין... אבל עכ"פ צריך להשתדל יותר להתחזק בלמוד התורה, ולהרגיש שזה האושר, אין אושר בעולם חוץ על ידי לימוד התורה, כל הדברים האלה הגשמיים זה כלום נגד הרוחניות, כנגד להתענג על ה', וזהו בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני.

הקב"ה יעזור שכל אחד מאתנו ישתדל להתחזק בלמוד התורה, ומה שיותר יתחזק יכול יותר להתרומם ויגיע למשהו, וזה מה שחז"ל אומרים כיום שנתנה מהר סיני.

♣

בס"ד, לכב' הנאספים למען חיזוק התורה ע"י הארגון הנקרא "כבוד חכמים ינחלו" לזכרו של האברך היקר הרב ישראל אייזנשטרק זצ"ל. בעיר ביתר תובב"א.

תזכו להרבות תורה ועמלי תורה וללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורה. הכו"ח לכב' התורה

♣

ובח"י אלול תשס"א הגיע לכינוס מיוחד בעיר למען לב לאחים.

בני ראם

אודות ישיבת בני ראם נכתב בכאיל תערוג וארא תשע"ז.

ברכיה

אודות ישיבת במושב ברכיה נכתב בכאיל תערוג ויצא תשע"ז.

בני ברק

לפני עשרים שנה בו' טבת תשנ"ח היה בבני ברק ועדה קרואה ולאחר מאמצים הצליחו לסדר בחירות, והיה בכך הרבה גופי תורה מכמה טעמים, ובפרט בטיפול בנוער הנושה, ורבנו השקיע מאמצים להעמיד את העיר על תילה ובחר בהרב מרדכי קרליץ שליט"א שיבוא לנהל את העיר. ונביא כאן מהדברים שאמר בכינוס מיוחד בביתו, ובכינוס אברכים בעיר. ובס"ד עלתה בידו הצלחה מופלאה להעמיד אותה על מכונה ונתקדש שם ה' על ידו.

אסיפה פנימית - בחירות לעירית בני ברק כ"ד כסלו תשנ"ח

כתוב בחובת הלבבות... שכשיבוא האדם לעולם העליון, יראה שמייחסים לו מצוות שלא עשה ועבירות שלא עשה, ויתפלא האדם על זה. ויאמרו לו שכשדיבר לשון הרע עברו מצוותיו לאדם שדיבר עליו. וכשאחר דיבר עליו הוא קיבל את מצותיו.

וזה בעולם האמת יש להתפלאות. אבל כאן בעוה"ז אין מה להתפלא! כי האדם אינו יודע את האחריות שיש בכל מינוי שיש בעיר, בכל עיריה, ובפרט בעיר כמו בני ברק. שיש בה ברוך השם... אך יש ג"כ מצב שילדים מתדרדרים. וכל מיני דברים כאלה. ויכול להיות שלאחר מאה ועשרים שנה, ח"ו ישאלו בן אדם, הילד הזה שהלך לקיבוץ של מרץ, השומר הצעיר, ועוד, זה על חשבונו של אדם זה.

ואמנם בדברי החובת הלבבות מתפלאים למה בשביל שדיבר עליו לשה"ר מקבל את העבירות שלו.

אבל כאן אפשר להבין כי הוא גורם בזה שחלילה וחס הוא לא עושה שיהיו אנשים הממונים על הציבור, שהם שומעים דעת תורה, מתאמצים בכל דבר, וכשהם לא עושים את זה, בודאי שיוצא כל מיני מכשולים. ויכול להיות שיתבעו בן אדם על איש פלוני שאינו שומר שבת או עשה עבירות חמורות, שהוא אשם על זה!

וכל אחד ואחד לא יכול להפטר, ולא יוכל לומר שאינו מבין למה, יסבירו לו כבר – למה! וכבר יראו לו שעל ידי זה שעשה את זה, קרה זה, וקרה זה, ועי"ז נגרם מה שיצא...

וממילא האחריות היא גדולה מאד. ויכול להיות כי "כל קול קובע" ממש "כל קול קובע", ואדם חושב מה אני, ונשאר בהרגשה של שלום עלי נפשי, באדישות, וחושב לעצמו "אני לא עושה שום דבר!" ואינו יודע כי כל קול קובע. וחלילה וחס אם לא משתדלים בכל הכח לעשות בשביל אלה שראויים להיות, אז חלילה וחס באים אנשים שלא ראויים, ועושים כל מיני דברים שיכולים לגרום חלילה וחס, שכמה וכמה ילדים, או כמה וכמה אנשים שחלילה וחס ילכו אינני רוצה לומר לאן...

וזוהי אחריות גדולה המוטלת על כל אחד ואחד, ואף אחד לא יכול להפטר מזה, ולומר מה אני, אלא צריך לדעת שזו אחריות גדולה.

אם רבנו החזו"א אמר שצריך למכור תפילין בשביל להצביע [כך אומרים בשמו] ואם צריך למכור תפילין בשביל זה, בודאי כמה שעושים לדבר הזה זה לא מספיק.

וכיום המצב לא יותר טוב מבזמנו של החזו"א, ומצד שני המצב היום הרבה יותר חמור, רואים שיש היום נוער שממש מסוכן מאד. והרבה לדאבוננו יורדים, ובזה כל דבר משפיע!

לכן צריך כל אחד להשתדל לעזור לרשימה שהנציגים שלה שומרים דעת תורה, וכולם אין שום עולה בהם. ובדרך כלל כולם אנשים מהוגנים. אפשר לומר כולם אנשים מהוגנים! ולא ראו בהם שום דבר...

והקב"ה יעזור שעל ידי שכל אחד ישתדל, עי"ז נזכה שעירנו, ולא רק עירנו אלא כמו שאמר הרב זילברשטיין שליט"א שכל העיירות מסתכלים על ב"ב, וזה ישפיע על כל הארץ. ואפי' על חוץ לארץ, כי כל העולם מסתכלים על ארץ ישראל. וארץ ישראל ג"כ בעיקר על העיירות החרדיות, והעיר החרדית ביותר היא בני ברק.

ויעזור הקב"ה שישפיע על כל העיר, ועל כל העולם, ועי"ז הקב"ה יעזור שנזכה כולנו, שתהיה עיר שכולה תורה, ויראת שמים, ועי"ז נזכה ל-ובא לציון גואל בב"א.

מודים לכל האנשים שבאו, ובזכות זה מקוים שהקב"ה יעזור שיצא דבר טוב. ויצא קידוש שם שמים עי"ז!

כנס לקראת בחירות לעירית בני ברק מוצש"ק מקץ - חנוכה תשנ"ח

הדברים שאמרו הם דברים שכל אחד צריך להרגיש את זה, ואין שום ספק שזה לא שאלה של סתם הצבעה... ומרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל היה תמיד אומר כי חוץ מהכל, עצם הדבר שאחד מצביע הוא מקדש בזה שם שמים. שאומר בזה שרוצה בהנהגה של חרדים, רוצה שיהא תחת עול התורה, באשר כל יתר הדברים הם בניגוד לתורה. ובזה שהוא מצביע הוא אומר בזה "אני רוצה שיהיה הנהגה של תורה". וזה עוד יותר מהכל. בפרט שזה שוקל ח"ו כנגד כמה דברים עיקריים שיכול להיות נוגע לכלל ישראל. וכמו שהחזו"א היה מאד מעודד בזה, וחושב שכל גופי תורה כלול בזה. אבל גם עצם הדבר שהוא אומר שהוא מצביע לחרדים, הוא מגלה בזה שהוא רוצה הנהגה של תורה.

ונפקא מינה בזה דאפי' אם תמצי לומר שיהיה אותו מספר נציגים גם בלי הקול שלו, אבל בכל זאת הוא אומר בזה שאני רוצה שיהיה הנהגה של תורה בכלל ישראל, בציבור, בעיר.

והנה במשנה במכות (דף ה' ע"ב) כתוב על פי שנים עדים או שלשה עדים

יומת המת, אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה, רבי עקיבא אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו. ואם כן ענש הכתוב לנטפל לעושי עבירה על אחת כמה וכמה ישלם שכר לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה.

וביאור הדברים דלמשל אם העידו שנים על אחד שהוא חייב מיתה, ובא השלישי והעיד גם כן, ואחרי כן הוזמו, נענש כל אחד ואחד מהם במיתה. וגם השלישי שהוסיף על עדותם ואפי' היו אלף עדים כולם יענשו במיתה אם הוזמו. ואע"פ שלא היה צורך לעדותן דגם בלי כל הנוספים היה נענש האיש מיתה ע"י שני עדים הראשונים, לימדה תורה שאינו כן, אלא במה שהוא נטפל לעוברי עבירה, מענישה אותו התורה כעובר עבירה.

וע"ז מוסיפה המשנה, על אחת כמה וכמה להיפך אם הוא נטפל לעושי מצוה. ג"כ אפי' אם בלי שהוא יהיה, היתה ג"כ מתקיימת המצוה, כיון שהוא נטפל לעושי המצוה הוא מקדש בזה שם שמים, ונחשב כעושי המצוה עצמם.

ולענינינו ג"כ בכל הצבעה הוא אומר בזה **"אני רוצה שתהיה הנהגת התורה"**, וזהו הזכות הגדולה ביותר מה שיכול להיות! ולא בכל פעם יש הזדמנות גדולה כזו. כי אמנם בכל פעם כשאדם עושה קידוש שם שמים זה מצוה. אבל מה שיותר ברבים, יותר ניכר.

ותדעו אם יש כל כך הרבה קולות שהביעו דעתם שרוצים שישלוט הנהגת התורה בכלל ישראל, זה הקידוש השם. שעל זה יש שכר גדול מאד. ואם לעוברי עבירה כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה. אם רואים שהתורה מחייבית אפי' מיתה, לדבר כזה מה שנטפל לעוברי עבירה, הגם שהיתה כבר עדות גם בלי שהיה הוא מעיד. ובין כך הי' נענש האיש מיתה. בכל זאת הוא שהוסיף ואמר ג"כ אותו הדבר. נחשב שגם הוא זמם, ואח"כ אם הוזם הוא חייב "מיתה", עד כדי כך!

ואם זה לעונש עאכו"כ לשכר, איזה שכר יהיה לכל בן אדם אם יכול להצביע להראות שהוא רוצה לקדש שם שמים. שרוצה שהכלל ישראל, יתנהגו ע"פ התורה. וכל עניני העיר יתנהגו ע"פ התורה. וזה זכות גדול מאד. ואל לנו להחמיץ את זה! כי לא בכל רגע מזדמן מצוה כזו.

ויעזור הקב"ה שבאמת כל אחד ואחד יראה לקדש שם שמים, ועי"ז באמת נזכה שהעיר תתנהל ע"פ דרכי התורה, כמו שהחכמים אומרים, וכפי שלכל ישראל יהיה תועלת והקב"ה יעזור לכולנו.

אסיפת נציגי העיריה לבחירות הבעל"ט ליל י' כסלו תשנ"ח

רש"י מביא בפר' פנחס (פכ"ז פסוק כ"ב) על הפסוק ויקח את יהושע. לקחו בדברים והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעולם הבא.

רואים שאי"ז דבר פשוט ואפשר לזכות הרבה מאד עי"ז. אם עושים את הדבר כמו שצריך.

והגר"ח מוולוז'ין זצ"ל אמר על אביו, דחז"ל אמרו... שפרנס המתגאה על הציבור שלא לשם שמים אינו זוכה לבן ת"ח. ואמר הגר"ח **על אביו שהיה גבאי ופרנס הממונה על הציבור לשם שמים. וזכה לבן ת"ח שאפי' בימי התנאים היה נחשב לת"ח.** וזה אמר על אחיו ר' זלמלע. ובעצם גם הוא עצמו הגר"ח זצ"ל, ועוד שלשה אחים היו כולם חמשה ת"ח גדולים שאין לשעה, ובעיקר הדגיש על אחיו ר' זלמלע.

נו! יש כזה דבר שאפשר לזכות כ"כ הרבה... ומצד שני אפשר ח"ו לאבד את זה, אם לא עושים לשם שמים, אז זה הפוך.

ה' יעזור שבאמת תזכו לעשות לשם שמים, ותצליחו במעשיכם, ותצליחו שיעזרו על ידיכם, ויעזור ה' לכם ולכל משפחותיכם בזה ובבא.

ברכה מיוחדת להרב מרדכי שליט"א אתם צריכים באמת ברכה מיוחדת יותר מכולם, כי הכל עליך. ה' יעזור לך שבאמת תצליח, כמו שכתוב שכר פרנסי ישראל לעוה"ב, והעבודה באמת גדולה מאד.

וכתבו באמת בשו"ע... שהעוסק בצרכי ציבור יש דברים שהוא פטור מהם, ואפי' מתפילה, ויש מעשה עם הח"ח זצ"ל שבא לאיזה אסיפה, והי' שם רב אחד שאמר, שהגיע זמן מנחה, התבטא הח"ח ואמר, איך בין געקומען צו דאוונען מנחה?! האם באנו לכאן כדי להתפלל מנחה, כי היו פטורים ממנחה מחמת שעוסקים בצרכי ציבור.

ה' יעזור לך שתצליח!!

מכתב רבנו

בס"ד, לכב' תלמידי הישיבות אשר לומדים מחוץ לבני ברק (וכ"ש הלומדים בבני ברק).הנה יום הבחירות לעירית בני ברק עומד להתקיים ביום ג' ויחי ח' טבת תשנ"ח, וצריך כל מי שיש לו זכות הצבעה לבוא ביום הנ"ל ולבחור לעיריה עבור הרשימה התורתית המרכזית שסימנה אות ג' ולראשות העיר עבור הרב מרדכי קרליץ. ויזכו לקדש שם שמים ויקיים לכל א' ברוך אשר יקים את דברי התורה.

ר"ח טבת תשנ"ח הכו"ח למען הענין החשוב. בני ברק יצ"ו

מכתבים לבחירות

בס"ד אור לב' מרחשון תשס"ד

לכל השואלים בענין הבחירות בעירנו בני ברק על כל אחד ואחד מכל החוגים להצביע אך ורק לרשימה התורתית המרכזית שסימנה אות ג'.

ולשומעים יונעם ויתברכו בברכה והצלחה. **א.ל. שטינמן**

בס"ד, לכל אברכי הכוללים ותלמידי הישיבות, בין הלומדים בבני ברק בין הלומדים במקום אחר ה' עליהם יחי'.

הנה יום הבחירות לעירית בני ברק עומד להתקיים ביום ג' ב' מר חשון תשס"ד, והיות שהרבה ענינים הנוגעים לתורה תלוים בתוצאות הבחירות לכן צריך כל מי שיש לו זכות הצבעה לבוא ביום הנ"ל ולבחור אך ורק עבור הרשימה התורתית המרכזית שסימנה ג' ולראשות העיר עבור ר' ישכר פרנקנטל וגם לפעול כפי הצורך בכל מקום ומקום.

ויזכו כל א' לקדש שם שמים ויקיים לכל א' ברוך אשר יקיים את דברי התורה. כ"ז תשרי תשס"ד

הכו"ח למען חשיבות הדבר.

בס"ד, לכ' ידידי הר' יעקב אשר נ"י

היות ימי הבחירות עומדים להתקיים בזמן הקרוב ומאד רצוי לעשות רשימה בלי שיצטרכו ללכת ולבחור וכדאי מאד למנוע מחלוקת לשון הרע וכל מיני דברים שאנשים נכשלים בזמן הבחירות והלואי שאתה בתור ראש הרשימה תצליח לעשות רשימה מאוחדת ולא יהי' שום מחלוקת ושנאת חינם וזה יועיל מאד לזכות כולנו בכתיבה וחתימה טובה וממנו יראו והרבה ילמדו לעשות כן ויתרבה אהבה ואחוה בכלל ישראל ויהי' זה לזכות לך ולכל משפחתך.

אקוה שאתה משתדל בזה וה' יזכה אותך שתצליח במשימה הזאת ונזכה שכולנו נתברך משמי מרומים בכוח"ט וגמח"ט. **אהרן יהודה ליב שטיינמן**

ו' תשרי תשס"ט לפ"ק, בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרות סי' תעג)

רמת אלחנן

כבר הבאנו במק"א דברי רבנו לשכונה זו על הקדמת קבלת שבת ושרבנו הגיע במיוחד לחזקם על כך.

פרדס כץ וקרית הרצוג

רבנו עודד מאוד את המתישבים והגיע כמה פעמים לחזקם, ולהעמיד את הרבנים שומרי הגחלת על תילם.

שיכון ה'

פינה חמה היתה לרבינו לשכונה זו, מאז מינה את תלמידו הגרמ"ב זילברברג שליט"א לרב השכונה למלאות מקום חותנו הגאון רבי יעקב פרץ פרידמן זצ"ל. בסוד הענין נשלח המשגיח הגה"צ חזקיהו מישקובסקי שליט"א למרן הגר"נ קרליץ שליט"א, שסמך ידו על המינוי והכריז עליו בשעת הלוויה. רבנו התבטא כמה פעמים שהשכונה עוד תהפוך להיות השכונה הגדולה ביותר בב"ב ע"י שיהרסו את הבנינים הקטנים ויבנו בה בנינים גדולים ותתמלא באברכים בני תורה, כמו כן התענין תדיר בנעשה בשכונה ובהתפתחות האידישקייט בה, ותמך עד סוף ימיו בכולל האברכים שהוקם בה תוך שהוא מתענין ומדרבן להגדיל תורה ולהאדירה. מידי שבת, בעת הקביעות של תלמידו המרא דאתרא שליט"א היה מתענין אודות השיעור שנאמר בליל שבת והיה מוסיף ומקשה, והיה אומר בדרך צחות "על מה היתה האש אתמול בשיכון ה', והלא נאמר "לא תבערו אש ביום השבת".

כמו כן היה רבינו מגיע באופן נדיר להשתתף בשמחת בית השואבה בבית הכנסת המרכזי בראשות תלמידו הגרמ"ב זילברברג, אף שהיה רבינו מקפיד מאוד לא לצאת מן הסוכה כלל. שמחת בית השואבה נערכה בהשתתפות אדמורי"ם ורבנים המתגוררים בשכונה ובהזדמנות זו פגש רבנו בכ"ק האדמו"ר רבי שמעון מלעלוב זצ"ל, ומאז התענין מספר פעמים בשלומו, ואף השתתף בהלויתו שנערכה במוצאי יום הכיפורים. באחת השנים ניסו מקורביו להניאו מלהשתתף בשמחת בית השואבה עקב עומס רב שהיה במקום, אך רבינו התבטא ואמר 'אם לא תקחו אותי, אני אסע לבדי'.

באחת השנים העיר רבינו אודות מחיצות העזרת נשים שצריכות תיקון, ולאחר מכן שמח כשסיפרו לו על התיקון שעשו, באחד הימים השתתף רבינו בארוע שנערך בחצרו של האדמו"ר מסאדיגורא זצ"ל בשיכון ה', ולאחר מכן אמר לתלמידו הגרמ"ב זילברברג 'ביקרתי בשטעטל שלך, ולא ביקשתי רשות, עכשיו אני מבקש'.

בת ים

רבנו הגיע לחזק את בני העיר בה' ניסן תשס"ח בישיבת בין הזמנים שע"י חסידות באבוב.

דימונה

רבנו נסע לחזק את הישיבה ארחות אפרים בי"א סיו תשס"ז.

הרצליה

סיפר רבה של הרצליה הגר"י יעקבוביץ כי פעם בעת כהונתו בהרצליה רצו לפרסם איזה כתבה בעיתון שהיה יכול להיות מזה נזק, הוא בא בלילה למרן ומרן פתח סדק צר, שמע את הענין ומיד טיפל בזה עם כל כוח האחריות.

זכרון יעקב

רבנו הגיע ב' פעמים לחזק את הקהילה. בי"ב כסלו תשס"ו ועוד והישיבה וראה בכאיל תערוג פר' אמור תשע"ז.

חדרה

רבנו הגיע שלש פעמים לחזק את העיר והישיבה דשם, א' בשנת תשנ"א, ובר"ח ניסן תש"ס, ובח' תשרי תשס"ח. והרבה טרח להעמיד ולבסס את הישיבה שם וגייס לטובת הישיבה סכומים אדירים מגבירים בעולם וכו', ולעזור לה בענינים שונים באופן מיוחד במינו, עד שראה ששינו רח"ל מדרך המסורה וכו' והורה לבני הישיבה לעבור למק"א. [ועברה הישיבה לישיבת תורה בתפארתה, ופרח מטה אהרן שהצליחה הישיבה בתוך שנים ספורות להיות פאר הישיבות]

♣

פ"א הגיע לרבנו אחד מראשי העיר שאינם שומ"ת בתוך משלחת שלימה, וסיפר לרבנו שהוריו הם משומרי הצעיר וכו'. וכשגמר את דבריו ויצא, אמר רבנו שישאלו אותו אם הוא מהול, כי נראה לו שאביו לא מל אותו, ויש לו כל כך הרבה זכיות וחבל... והם התביישו ורק למחרת העיזו לשאול אותו, ואכן אמר שאינו מהול, והתעורר לבו למצוה ומל א"ע.

♣

ובי"ט סיון תשנ"ט הגיע רבנו לחנוכת בית לב לאחים בעיר.

חיפה

רבנו טרח כמה וכמה פעמים לבוא לעיר חיפה ולחזק את הישיבות דשם, ישיבת נחלת הלוים, וישיבת משכן יעקב של תלמידו הגאון רבי דוד כץ שליט"א.

וכן הגיע לחיזוק בכ"ז ניסן תשס"ו במוסדות סרט ויזניץ וישיבת תפארת ישראל, ולאחר מכאן ישב עם עסקני ורבני העיר ודן עמהם כל הענינים הנוגעים שם.

ולאחר מלחמת לבנון שהיה בקיץ תשס"ו הגיע רבנו באלול לסיום מסכת יומא, לחזק את התושבים אחרי המלחמה שעברו.

♣

בס"ד ב' סיון ה'תשס"ג, לרגל הבחירות המתקיימות בחיפה ביום ג' סיון ש.ז. שהרבה גופי תורה תלויים בזה לכן על כל אחד לפעול ולהפעיל ולהצביע לרשימת יהדות התורה שסימנה ג' ולראשות העיריה עבור הר"ר אריה בליטנטל הי"ו

א.י.ל. שטינמן

♣

בס"ד, לאחינו בני ישראל תושבי חיפה שלו' וישע רב. הנה בעוד שבוע עומד להתקיים בחירות וכבר כ' החזו"א זצוק"ל שהרבה גופי תורה תלוי בבחירת נציגים חרדים בעיר.

וכל אחד אחראי על הנעשה בעיר וכל מה שיכולין להוסיף שיהי' נציגים בעיריה חרדים לדבר השם יכולין לעצור דברים שהם לא כדעת תורתינו הקדושה וכל א' יכול וצריך לפעול לטובת הרשימה של החרדים לדבר השי"ת שסימנה אות ג' ויזכה עי"ז להתברך ברוחניות ובגשמיות.

הכו"ח בברכת ברוך אשר יקים את דברי התורה **אהרן יהודה לייב שטיינמן**

ו' מרחשון תשס"ט לפ"ק. (קובץ אגרות סי' תפג)

♣

כבוד הרה"ג ר' יחיאל במברגר שיחי'. הנה כידוע הרחוב לדאבונינו מאד לא טוב ומשפיע על כל אחד, **ובזמן האחרון התחילו בחורי ואברכי ישיבות לילך ברחוב בלי כובע רק בכיפה ובלי מלבוש עליון, ואם כי אין איסור מ"מ זה לא דרך הראוי להתנהג לבן תורה, וכשלובשים באופן שהוא מתבדל מהרחוב זה מחיצה מבדלת בינו ובין אנשי הרחוב אשר מאד לא נוהגים כהוגן, וזה כתריס מפני קלקול.**

וכעת שגם מחיצה זאת הפסיקו לעשות יכולין לירד מאד ביראת שמים וראוי מאד להתחזק בזה, בפרט בעיר כמו חיפה אשר רבו בה המתפרצים ואשר רחוקים מריח תורה, ומאד צריך לעשות חיזוקים, וזה חיזוק שמאד יכול להועיל. ויה"ר שישים בלבנו אהבתו ויראתו ולעשות כל מיני גדרים לא להגרר להרחוקים מיראי השי"ת ותורתו. ע"ז באתי על החתום

דברי רבנו בישיבת "משכן יעקב" חיפה אור לכ"ט כסלו תשס"ג

כפי שאני רואה זה מקום טוב מאד ללמוד תורה, ומסתמא אם יש את כל התנאים שצריך ללימוד התורה מסתמא לומדים, ואם לומדים, אז צריך לדעת שהזמן הכי טוב לעלות בתורה ויראת שמים, זה ימי הנעורים, כי אחרי זה כבר קשה, עכשיו זה הזמן הכי ראוי לעלות בתורה ויראת שמים, ומי שלא מנצל, אז אחרי זה כשהוא מתבגר, אם הוא מקבל "שכל" הוא רואה כמה הוא הפסיד... ולא ניצל מה שצריך לנצל.

אבל נקוה שכל אחד ילמוד וינצל את הזמן, כי זה הזמן הכי ראוי, ואחרי זה כבר בן אדם אחרי שהוא כבר לא צעיר, הוא רואה מה הוא הפסיד במשך הזמן שלא ניצל. ונקוה שהבחורים יבינו את זה, וישתדלו לנצל את הזמן לתורה ויראת שמים, כי זה הזמן שראוי לעלות, ומי שניצל את זה הוא מאושר, וחלילה וחס להיפך...

ונקוה שכל אחד יבין את זה וישתדל לנצל את כל הזמן ללימוד התורה ויראת שמים ולשמוע בקול הורים ומורים, ויעלה מאד, וגם ההורים וגם הרבנים כולם ישמחו, והקב"ה ישמח, משמח את המקום משמח את הבריות, ואז כולכם תתברכו ותזכו לכל טוב בזה ובבא.

וגם לזכות לזמן שהקב"ה ירחם על עמו, ויגאל אותנו ויאמר לצרותינו די! שלא יהי' ח"ו כאלה מחלות מה שיש, ופיגועים רח"ל, ותאונות דרכים, כל מיני צרות שבא יום יום, הקב"ה יעזור שבזכות לימוד התורה ישמרינו ויצילינו מכל זה, ויקרבינו לגאולה האמתית במהרה בימינו אמן.

♣

ובכ"ח כסלו תשס"ג הגיע לכינוס מיוחד בעיר למען לב לאחים.

ובכ"ט אדר א' תשס"ה הגיע רבנו לסיום השס בחיפה ראה קו' לכבודה של תורה עמ' 33

ואודות ישיבת נחלת הלווים ראה כאיל תערוג דברים תשע"ז.

טבריה

מכתב לבחירות

בס"ד, לאחינו בני ישראל תושבי טבריה הי"ו

לרגל הבחירות לעיריה המתקימות ביום ג' י"ג מרחשון ש.ז. שהרבה גופי תורה תלויים בזה לכן על כל אחד לפעול ולהפעיל ולהצביע לרשימת יהדות התורה שסימנה ג' ולראשות העיריה עבור הר"ר אריה בליטנטל הי"ו

א.י.ל. שטינמן

♣

בס"ד, לאחינו בני ישראל תושבי חיפה שלו' וישע רב. הנה בעוד שבוע עומד להתקיים בחירות וכבר כ' החזו"א זצוק"ל שהרבה גופי תורה תלוי בבחירת נציגים חרדים בעיר.

וכל אחד אחראי על הנעשה בעיר וכל מה שיכולין להוסיף שיהי' נציגים בעיריה חרדים לדבר השם יכולין לעצור דברים שהם לא כדעת תורתינו הקדושה וכל א' יכול וצריך לפעול לטובת הרשימה של החרדים לדבר השי"ת שסימנה אות ג' ויזכה עי"ז להתברך ברוחניות ובגשמיות.

הכו"ח בברכת ברוך אשר יקים את דברי התורה **אהרן יהודה לייב שטיינמן**

ו' מרחשון תשס"ט לפ"ק. (קובץ אגרות סי' תפג)

♣

כבוד הרה"ג ר' יחיאל במברגר שיחי'. הנה כידוע הרחוב לדאבונינו מאד לא טוב ומשפיע על כל אחד, **ובזמן האחרון התחילו בחורי ואברכי ישיבות לילך ברחוב בלי כובע רק בכיפה ובלי מלבוש עליון, ואם כי אין איסור מ"מ זה לא דרך הראוי להתנהג לבן תורה, וכשלובשים באופן שהוא מתבדל מהרחוב זה מחיצה מבדלת בינו ובין אנשי הרחוב אשר מאד לא נוהגים כהוגן, וזה כתריס מפני קלקול.**

וכעת שגם מחיצה זאת הפסיקו לעשות יכולין לירד מאד ביראת שמים וראוי מאד להתחזק בזה, בפרט בעיר כמו חיפה אשר רבו בה המתפרצים ואשר רחוקים מריח תורה, ומאד צריך לעשות חיזוקים, וזה חיזוק שמאד יכול להועיל. ויה"ר שישים בלבנו אהבתו ויראתו ולעשות כל מיני גדרים לא להגרר להרחוקים מיראי השי"ת ותורתו. ע"ז באתי על החתום

מופיע נציג דגל התורה הר' דוד אוחנה נ"י, ולשומעים יונעם ויתברכו ממקור הברכות בברכה והצלחה וכט"ס. **א.י.ל. שטינמן**

ז' מרחשון תשס"ט לפ"ק

דברי רבנו לאברכי הכוללים שבעיר, הבאנו בכאיל תערוג אברכים.

רבנו הגיע לחזק את ישיבות שבעיר בי"ח אדר א' תשס"ח והרבה היו מתייעצים עמו על כל פרט ופרט. ובפרט הגאון רבי שמעון הכהן פופוביץ שליט"א ראש ישיבת "עטרת יצחק" וראש כולל חשוב בטבריה, שלא זזה ידו מתח"י.

בס"ד, לכבוד קהל ישראל בעיר טבריה אשר זכו לגמור ששה הסדרים מתלמוד בבלי אשר הנחילנו רבינו הקדוש ורבינא ורב אשי אשר בם נלך לאורם כל ימי חיי כלל ישראל לנצח.

הנה בשמחה רבה אנו זוכים לשמוע כי דבר השי"ת מתרבה בכל תפוצות ישראל ושם שמים נתקדש על ידי זה, ויה"ר שיתרבו לומדי תורה והוגיה ומקיימיה כרצונו ית"ש ומלאה הארץ דעה את ה' ית"ש כמים לים מכסים ובביאת גואל צדק בב"א. אדר ראשון תשס"ה לפ"ק, בני ברק

וזכו בני העיר שבנו הגאון ר' שרגא שליט"א נטל ע"ע את הכרעות והנהגות העיר.

דברי רבנו לבחורים בישיבה קטנה עטרת יצחק כ"א אייר תשס"ה

הגמ' אומרת שבזכות תינוקות של בית רבן העולם קיים. מה נקרא תינוקות של בית רבן, יכול להיות גם בגיל כזה עדיין נקרא תינוקות של בית רבן, ממילא על זה העולם עומד.ועל זה מביאה הגמ' בשבת שאביי שאל דידי ודידך מאי, לימוד התורה שלי ושלך, אמר לו אינו דומה הבל פיהם שאין בהם חטא לשיש בהם חטא. איזה חטא היה לאביי אני לא יודע, קשה לומר שאביי היה לו חטא ממשי. הגמ' אומרת בתענית שאביי היה מקבל כל ערב שבת שלום מן השמים, מן השמים שלחו לו שלום. ולאבא אומנא, היה אחד שקראו לו אבא אומנא והעבודה שלו היתה להקיז דם, כמו חובש, הוא היה מקבל כל יום, ואביי היה מקבל כל ערב שבת, רבא כל ערב יום כפור. ואדם שמקבל מהשמים שלום זה לא אדם פשוט, האם אתם שמעתם על אדם שקב"ה שלח לו מהשמים שלום? לא שמעתם, לא שמענו בימינו אין כאלו אנשים, ובכל זאת הוא אמר שזה לא דומה למה שהילדים לומדים תורה.

א"כ יכולים להבין כמה זה חשוב ללמוד וללמד ילדים תורה, בפרט שלומדים את זה על טהרת הקדש, בלי שום דבר, רק תורה, "רק תורה" בלי שום דבר! והזכות של זה אין לשער, על דברים כאלה העולם עומד, זה הגמ' אומרת, ואפילו הזכות של אביי ורבא שהם אנשים כאלה ששולחים להם שלום מהשמים, ולילדים לא שולחים שלום מהשמים, בכל זאת הגדלות של הבל פיהם שאין בהם חטא, זה כ"כ גדול.

א"כ מה שייך לומר, רק יש לברך שכל אלה שלומדים כאן ובכל ישראל, יגדלו להיות תלמידי חכמים צדיקים יראי ה', שהקב"ה ישמח בנו, שהקב"ה יהיה שמח שיש לו כאלה ילדים, ממילא כולם יצמחו לגדלות בתורה ויראת שמים, הקב"ה ישמח וההורים ישמחו, כולנו נשמח. והקב"ה יעזור שנשמח בשמחה האמיתית בזמן שתהיה הגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה.

טלז סטון

רבנו הגיע כמה פעמים לשאת משאות חיזוק בעיר בעניני חינוך ועוד.

מכתב לבחירות

בס"ד. הן ידוע שבכל מקום יש כאלה אשר רוצים לכבוש מקומות ציבוריות אשר זה משפיע על רוח המקום ורבים המתפרצים להכניס רוח זר בכרם בית ישראל, ובאנו בזה בקריאה נחוצה לכל אחד לפעול ולהצביע בעד אלה אשר פועלים על דבר שבקדושה וכן על ראש המועצה הנוכחי הרב רוזנטל נ"י וזה הרשימה שסימנה י"ד ולהשומעים יונעם ויזכו לכל טוב כ"ז טבת תשע"ג לפ"ק

יסודות

רבנו הגיע לחיזוק בישיבה שנמצאת שם, שהרבה טרח בהקמתה למען שיהיה ישיבה חשובה לבני התורה הספרדים, והיה מוסר שיעורים כללים ושיחות בישיבה תמידים כסדרם.

ירוחם

רבנו טרח להגיע לירוחם כמה פעמים לחזק לומדי התורה דשם, ובי"א סיון תשס"ז הגיע למסור שיחה לאברכים בכוללל שם ואח"כ דיבר להורי תלמידי הת"ת תורת משה שם. ולאחר מכאן הגיע לסיום סדר מועד בבית הכנסת הספרדי שם. וראה בכאיל תערוג עולם הישיבות אודות הישיבה דשם.

ירושלים

מכתב לבחירות

ג' סיון תשס"ג, כפי ששמענו כי בעיר ירושלים תובב"א עומד על כף המאזניים הרבה ענינים של חיזוק והעמדת הדת על תילה ומאידך סכנה של עקירת כל הקדוש והיקר לנו ולמרות זאת שמענו שבקרב הציבור יש קרירות בזה ויש גם שמהרסים ומחריבים לכן באנו בזה שכל אחד ואחד בלי יוצא מן הכלל יצביע ויפעל אך ורק למען רשימת יהדות התורה שסימנה ג' ולראשות העיר עבור הרב אורי לופוליאנסקי הי"ו וחלילה להתרשל בזה.

ולשומעים יונעם ויתברכו ממקור הברכות בברכה והצלחה וכט"ס וכלול בברכת ברוך אשר לא יקים את דברי התורה הזאת **א.י.ל. שטינמן**

(קובץ אגרות סי' תעח)

הר נוף

רבנו הגיע כמה פעמים לחזק את תשובי השכונה, וכן בעת הריגת קדושי 'בני תורה' מסר רבנו הספד עליהם.

וסיפר רב הקהילה הגרי"מ רובין: שנה אחת הזמנתי את מרן לדבר אצלנו בעשי"ת והיה התעוררות גדולה מאוד, שנה אחרי זה פנה אלי אברך ואמר לי אולי כדי להזמין אותו עוד פעם, אמרתי לו אין בעיה אתה תטפל בזה, לי קשה, אז הוא נסע למרן וביקש שיבוא מרן אמר אחזיר תשובה תוך יום. בלילה אני מקבל טל' משניידר שמרן שואל שקיבל פניה לבוא לדרוש האם זה על דעתכם או שצעירים מנסים לחנך אותכם...

כמו"כ הגיע רבנו למסור שם משא בניני חינוך, והבאנו את הדברים במשנת החינוך ח"א.

דברי רבנו בחנוכת הבית והכנסת ס"ת ליל ר"ח ניסן תשס"ד.

נתאספנו כאן, הכנס הזה בודאי כנס לשם שמים, כי בודאי לא עשו כל אחד בשביל דברים פרטיים, אישיים, כל אחד שבא, הוא בא לכבד את התורה, לכבד מקום תורה, ומקום בית הכנסת, שני הדברים הם דברים שהם לא רק מצוה פרטית, אלא מצוה ציבורית, כי ספר תורה שיש לציבור, לכל אחד יש לו חלק במצוה, וגם יקראו בתורה, קריאת התורה בציבור זה תקנת עזרא, וגם בית כנסת זה מקום תפילה מקום תורה, הכל.

חז"ל אומרים בסנהדרין כינוס לצדיקים טוב להם וטוב לעולם, ובודאי כל מצוה יש טוב להם וטוב לעולם, ובודאי אין הכונה רק לעולם הזה, גם לעולם הבא, בודאי שבן אדם שעושה דבר בלי נגיעות, בודאי שזה מצוה גדולה, ואפשר לקרוא לזה "כינוס לצדיקים", וכינוס לצדיקים זה טוב להם וטוב לעולם, א"כ זה בודאי שיש זכות גדול.

בפרט כבוד התורה שכל כך חשוב, מצוה חשובה מאד, האם צריך דבר יותר גדול מכבוד התורה, כל מה שעושים לכבוד התורה, שוקל, ואין לדמות ואין ערך לשער ולהעריך את גודל השכר, את גודל הענין מה שיש בזה.

בחז"ל רואים שכל מצוה שאדם עושה צריך לחשוב הגמ' אומרת בקידושין (דף מ' ב') כאילו הוא מחצה חייב ומחצה זכאי, וגם העולם אומר רבי שמעון בן אלעזר שצריך שיחשוב את כל העולם כאילו חצי זכאי וחצי חייב, אם עושה מצוה אחת הוא מכריע שכל העולם יהי' רובן צדיקים, ממילא זה זכות גדול, הוא מכריע את כל העולם לכף זכות, א"כ זה כתוב על כל מצוה, לא דוקא מצוה מיוחדת כמו שכאן, אז כאן מסתמא זה עוד יותר, יכול להיות שכאן זה מכריע ממש, שמה כתוב מחצה זכויות מחצה עונות, וכאן יכול להיות שהזכות הזה כ"כ שוקל שאפי' אם אין מחצה זכויות ומחצה עונות, ג"כ יכריע, כי כתוב שטוב להם וטוב לעולם, משמע שכיון שזה כינוס לצדיקים שטוב להם

וטוב לעולם, זה מכריע את כל העולם לכף זכות.

כאן שיש מצוה כזאת אפשר לקרוא לזה כינוס לצדיקים, כיון שזה לא בשביל ענינים אישיים, ענינים פרטיים, בשביל הנאות גשמיות, כל אחד שבא לכאן כונתו כדי לכבד את התורה, אם הוא רוצה לכבד את התורה לכבד מקום קדוש, מקום תורה מקום תפילה, אז אין לשער איזה זכות שזה, ובודאי הזכות גדול מאד.

ורצינו להביא עוד יותר, להבין דוגמא עד כמה שחשוב אם עושים מצוה, שאנחנו לא יכולים לתאר, הגמ' אומרת במנחות (דף מ"ג ע"ב) רבי מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין, [למה התורה אמרה שבציצית יש מצוה מיוחדת לעשות תכלת, חוץ ממה שיש לבן צריך גם תכלת], מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע לכסא הכבוד, שנאמר (שמות כ"ד) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר, וכתיב (יחזקאל א') כמראה אבן ספיר דמות כסא.

ומבאר רש"י מה נשתנה תכלת, שיחדו הקב"ה למצוה זו, [דוקא למצוה זו של ציצית נאמר לעשות תכלת], מפני שדומה לים שנעשו בו נסים לישראל, ורקיע לכסא הכבוד, מכח התכלת מזכיר היושב על כסא, ועוד נאה לישראל שיהא כסאו עליהם שנאמר ותחת רגליו וגו' דהיינו רקיע.

אנחנו לא יכולים להבין כ"כ, הרי לכאורה כתוב שמצות ציצית שוקל כנגד כל התרי"ג מצות, האם לא מספיק הזכות הזה מה שזה שוקל כנגד כל המצות, ובא רבי מאיר ואומר עוד דבר, היות שבזה יש "זכר" לכסא הכבוד, ומה יש בזה, אלא כל מה שיש איזה שייכות יותר לשכינה, לכסא הכבוד, זה זכות גדול מאד, ורבי מאיר רוצה לומר עד כמה שזה מאד חשוב המצוה של תכלת, כיון שבמצוה של תכלת יכול לבוא עד כדי כך שזה רומז לענין של שייכות לכסא הכבוד, אבל זה לא ישיר, רק תכלת לים וים לרקיע ורקיע לכסא הכבוד, ממילא יש שייכות למשהו לכסא הכבוד.

א"כ הרי ידוע בגמ' בברכות כמה מדרגות שיש לענין השראת השכינה, הגמ' אומרת שבעשרה שיושבים ולומדים יש שכינה, אח"כ אומרת הגמ' שגם בחמש וגם שלוש וגם שתים וגם אחד, אפי' אחד ג"כ אבוא אליך וברכתיך, אבל מה הגמ' אומרת, אם זה עשרה, קדמה שכינה ואתיא, השכינה כבר באה קודם, ולכאורה אנחנו לא מבינים כ"כ מה נפק"מ אם השכינה באה קודם או השכינה באה אח"כ, אבל כך כתוב, משמע מה שיש יותר שייכות לשכינה, עוד רגע שכינה עוד רגע שכינה, מה שיש יותר שייכות, זה גדול מאד השכר שאין לתאר.

א"כ אם זה בדברים שאנחנו לא מבינים, אפי' דבר כזה שלא מבינים שבזה שיש בציצית תכלת, כבר יש שייכות לכסא הכבוד, על ידי שייכות לזה וזה לזה, רחוק מאד, בכל זאת זה כבר שייכות לכסא הכבוד, וזה משהו מיוחד, שרבי מאיר בא לומר שלכן זה חשוב מאד.

א"כ כמה חשוב דבר שעושים בציבור, מה שעושים בציבור קדמה שכינה ואתיא, א"כ אם עושים דבר כזה שגורם שיתרבה תורה, שיתרבה כסא הכבוד, שיתרבה כל מה ששייך לתורה, תורה זה הרי כנגד כולם, זה המצוה הכי גדולה מה שיש.

א"כ מקום כזה שיש ספר תורה, נקוה שכמו שיש ספר תורה שהציבור מכניס ושמח בזה, יזכו שיתרבו ספרי תורה אמיתיים", עי"ז יתרבו תלמידי חכמים, שהם הספרי תורה הכי חשובים, כי ספר תורה בלי לומדי תורה, העיקר הלומדי תורה, ושע"י הספר תורה יתרבו לומדי תורה, ויתרבו תלמידי חכמים, ועי"ז יצמחו תלמידי חכמים גדולים ויתרבה כבוד שמים בעולם, ועי"ז נזכה לכל הטוב מה שכתוב טוב להם וטוב לעולם, לא רק טוב לעולם הזה, כל הבריאה כולה תשמח עי"ז שהקב"ה יעזור שיתרבו לומדי תורה.

והקב"ה יעזור שבזכות הזה שכל אחד ואחד שבא לכאן בודאי כונתו אין לו דברים פרטיים, אישיים, כל אחד שבא לכאן רוצה שיתרבה כבוד שמים, ועל זה הוא נקרא כינוס לצדיקים, טוב להם וטוב לעולם, ויתרבה כבוד שמים ועי"ז נזכה לכל טוב, והקב"ה יעזור שעי"ז נזכה ג"כ לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן שיתרבה אז כבוד שמים מאד מאד, הקב"ה יעזור שנזכה לזה.

בית וגן

רבנו הגיע כמה פעמים לישיבות דשם ונכתב במק"א.

בס"ד, לכ' הנאספים לחנוכת בית המדרש "בית ראם" בשכונת בית וגן ירושלים ת"ו

שמחתי להוודע שאתם זוכים בחנוכת ביהמ"ד לתורה ולתפלה שהוקם בתרומת הנדיבים ר' משה יהודה זוננפלד ובנו ר' אליהו מרדכי שליט"א ובודאי המקום ישמש לדבר השי"ת ותורתו שיוכלו ללמוד שם בהרחבת הדעת ולשפוך שיח חנונם להבוית"ש בבית המקדש מעט שנקרא שם שמים עליו ולמותר יחשב להאריך ולבאר שבחה של יסוד בנין כזה ויתברכו הנדיבים החשובים יחד עם כל הציבור שבאו לכבד את המקום קדוש גם יתברכו שקול התורה לא יפסק שם, וגבולות הקדושה תפרוצנה בכל עוז על ידכם כרצונכם וכרצון כל מבקשי השי"ת.

אהרן יהודה לייב שטיינמן

ט"ו באב תשס"ז לפ"ק, בני ברק

מעלות דפנה

דברי רבנו בחנוכת הבית לבית המדרש שם.

הקב"ה התנה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלים את תורתי מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתוהו ובוהו וכל הדורות עד שלא קיבלו התורה חוץ מאברהם אבינו והאבות הקדושים והשבטים לא הי' הקב"ה מרוצה מהבריאה שהיו ביניהם אנשי דור המבול סדום ועמורה ועוד אנשים לא רצויים ותכלית הבריאה הי' מתן תורה ובמתן תורה נתן הקב"ה לעם ישראל עשרת הדיברות שכתוב בהם גם מדברים שבין אדם למקום וגם מדברים שבין אדם לחבירו הדיברות הראשונות הם דברים שבין אדם למקום והדיברות האחרונות הם דברים שבין אדם לחבירו והנה במציאות רואים שיותר יש לעורר את הציבור בדברים שבין אדם לחבירו מאשר בדברים שבין אדם למקום לא שח"ו הציבור הזה לקוי בזה ח"ו אלא שבעניני בין אדם לחבירו צריך תמיד להתחזק.

ועוד המשיך רבנו בענינים אלו.

בס"ד, לכ' מרכז תורני שע"י חניכי הישיבות מעלות דפנה בעיה"ק ירושלם ת"ו, ה' עליהם יחי' שמחתי לשמוע כי אתם מכניסים ספר תורה לבית מדרשכם, וזה מוסיף בקדושת המקום.

ויהי רצון שתפלותיכם תתקבל ברצון לפני אדון כל בבואכם לשפוך שיח לפני הקב"ה, ועי"ז מצוה גורדת מצוה שיתרבו באי בהמ"ד גם יתעוררו ברוח טהור ובנפש חפיצה ללמוד וללמד לשמור ולעשות עד נזכה למלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

י"ב סיון תשס"ו לפ"ק. בני ברק יצ"ו

נוה יעקב

רבנו הגיע לחזק בשכונה ובשיבת נחלת שמואל דשם.

דברי רבנו בחנוכת הבית לישיבת נחלת שמואל בשכונת "נוה יעקב" י-ם ליל אדר"ח אדר שני תשס"ג

אני רואה שברוך השם... ידוע לכולם שהמצב של כלל ישראל בזמנינו, בין מצד האומות העולם, אומות העולם לא כ"כ... בזמן האחרון השנאה לישראל גברה מאד, בכל המדינות כמעט, וגם המצב של רוחניות של כלל ישראל צריך רחמים גדולים, אבל ב"ה למרות זה אנחנו זוכים שמחנכים מקום תורה, מתרבים ב"ה ישיבות למרות הכל, זה חסדי ה' שלמרות כל הצרות כל זה, אנחנו זוכים לחנוך מקום תורה.

הגדלות של תורה לכאורה כל אחד פחות או יותר יודע, בלי תורה לא רק שאין כלל ישראל, אלא אין עולם! הסתכל באורייתא וברא עלמא, בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית, בלי תורה אין כלל ישראל אין עולם, שום דבר אין! ממילא מה שמתחזקים יותר בתורה יותר כח לכלל ישראל, יותר כח לעולם, ומאד יש לשמוח שהקב"ה עזר שמחנכים מקום תורה, כל מקום תורה יש בזה הצלת נפשות, אין דבר כזה שתורה לא ישפיע, זה משפיע, אם הרבה או קצת אבל זה משפיע וכו'

סנהדריה

דברי רבנו בהכנסת ס"ת לקהילה זו הבאנו במק"א.

רמות

קשר מיוחד היה לרבנו לשכונה זו שרצה הרבה בהצלחתה, ונביא כאן מעט מאשר טרח למענם. [ראה גליון רוממות שיוצא לאור ע"י קהילות רמות מס' 4 שהאריכו עוד בזה]

שיחות מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל בשכונת רמות א' בית מקדש מעט – כאיש אחד בלב אחד

מעמד חנוכת בהמ"ד הגדול "שערי תבונה"

אור לכ"ד תשרי תשס"ב

הגמ' אומרת במגילה (כ"ט א') על הפסוק 'ואהי להם למקדש מעט' – אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. אחרי שבית המקדש חרב בעונותינו הרבים, נשאר מקדש מעט, ומה הוא המקדש מעט, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל.

היו במשך זמן גלותינו המון בתי כנסיות ובתי מדרשות, ושם היה כל "הלב" של כלל ישראל, קול תורה ותפילה היה נשמע בכל הבתי כנסיות ובתי מדרשות, ולדאבונינו בשנים שבין ת"ש – תש"ה הכל חרב. יש מקומות ששרפו, יש מקומות שהחריבו, ויש שהפכו אותם לדברים שהם בניגוד לבית הכנסת כמו קולנוע, מגרש ספורט, וכהנה כל מיני דברים שחיללו את הבתי מקדש מעט. לדאבונינו ביחד עם כל ישראל החריבו את הבתי כנסיות ובתי מדרשות.

וברוך השם שחלק מכלל ישראל זכה להשתקם בארץ ישראל, ולבנות שוב את הבתי כנסיות ובתי מדרשות, ושוב לעשות מקדש מעט. עד שהקב"ה ירחם ויהיה המקדש האמיתי – לא המקדש "המעט" אלא המקדש "הגדול", אבל בינתיים בונים ב"ה מקדש מעט.

ומכל מקום המקדש מעט יש לו קצת דינים של בהמ"ק, כגון איסור נתיצה. כמו שאסור לנתוץ מאבני בהמ"ק ואבני המזבח, ככה יש ג"כ דין בשו"ע (סוסי' קנב) שאסור לעשות משהו שמחריב את המקדש מעט, אפי' לא חורבן ממש, אלא אפי' לקחת משהו מבית המדרש יש דברים שאסור, אפילו עד כדי כך שיש דיון אם מותר להוציא את המטלטלין, הכסאות והשולחנות של הבית המדרש (מ"ב שם סקי"א). ועכ"פ רואים שבבחינה מסוימת זה כעין מקדש, רק מקדש "מעט".

א"כ צריך להיות לפי"ז ג"כ כלל שכל מה שיש במקדש האמיתי, במקדש הגדול, צריך להיות גם במקדש מעט. ובמקדש האמיתי ידוע שלא היה זה סתם השתתפות ממונית שכל אחד השתתף בממונו, אלא כמו שכתוב בפסוק כל איש אשר ידבנו **לבו**, ואמנם נדבו זהב תכלת וכל הדברים האמורים בפרשת תרומה, וזה הי' ממון שנתנו כל אחד, אבל חוץ ממה שהיה ממון היה ג"כ "הלב" שלהם, ולכן הלב של כלל ישראל היה בבית המקדש.

וזה לא היה כמו שאחד בונה בית. הרי בשעה שהוא בונה את הבית אין שום חילוק מה הוא התכוין, העיקר שיש בית, שאפשר להשתמש בו את השימוש שבן אדם צריך, ואם רוצה שימוש אחר, משתמש שימוש אחר.

אבל לא כן הבית המקדש ולא כן המשכן, **הם היו עשויים עם הלב של כלל ישראל.** ונצרך הלב של כלל ישראל לא רק בזמן שעשו ובנו אלא גם בהמשך, כל זמן שהלב של כלל ישראל היה טוב, היה קיום למשכן ולמקדש, אבל אם ח"ו כלל ישראל ירד, ולא היה הלב שלהם בדרגה כמו שצריך להיות כשבאים לבנות מקדש ולבנות משכן, אז היה חלילה וחס החורבן.

המקדש שלנו – המקדש מעט, ג"כ צריך להיות כעין זה. כדי שהמקדש יתקיים, כדי שהמקדש מעט תהיה בו התועלת שצריכה להיות ממנו, צריך הוא להיות באותו מדרגה. דהיינו שבזמן שבונים אותו מתכוונים שתהיה הבנייה לשם מקום תפילה ולימוד תורה, שיהיה ליבן של ישראל לאביהם שבשמים, ובלי זה אין לו ערך! הוא סתם 'בית'. ואם הוא 'בית' זה לא מקדש מעט. כמו המקדש האמיתי כך גם המקדש מעט צריך להיות עם לב של כלל ישראל. לכל הפחות אלה שמשתתפים בו, אלה שיסדו אותו, אלה שבנו אותו, צריך להיות "הלב" שלהם שם.

ובמה הלב שלהם שם, במה? חוץ ממה שכל אחד צריך לעשות את הדברים שבין אדם למקום אבל צריך ג"כ שיהיה בין אדם לחבירו.

אם יש בית כזה שיש שנאת חנם, או מחלוקת, או חלילה וחס מהדברים האלה, אז המקדש לא קיים, זה לא מקדש מעט! זה חלילה וחס להיפך ממקדש. וזה צריך להיות לא רק בשעה שבונים, רק כל הזמן. ויש לפעמים דוקא במקומות קדושים השטן עושה את כל השליחות שלו. הוא רוצה לעשות פירוד הלבבות, בין איש לרעהו, אדם אחד נפגע על דבר קטן שהוא חושב שפגעו בכבודו, ועי"ז יש ריב, יש מחלוקת, ואז חלילה וחס זה לא מקדש! הבית מאבד את הצורה של המקדש. והוא ההיפך ממקדש, ואז ח"ו יש סכנה גדולה אם הוא יכול להתקיים.

לכן הדבר העיקר מה שצריך לדאוג, שכל אחד ישתדל עד כמה שאפשר, לתת "מלבו" למקום המקדש, שהלב שלו יהיה מאוחד עם כל האנשים שמתפללים בו, שלומדים בו, ושנמצאים בו. ואז המקדש המעט ישמש את תפקידו מה שצריך לשמש.

ולכן זה הדבר מהעיקרים מה שרואים לדאבונינו בכמה מקומות, שיש ריב דוקא במקום הקודש, "מקום המשפט שם הרשע". במקום הקודש שהיו צריכים להיות כולם באהבה ואחוה, שמה יש חלילה וחס ריב!

וזה צריך להיות אצל כל אחד מהמשתתפים, להיות לבם באחדות, ובזכות הזה הקב"ה יעזור, שזה יתקיים הרבה הרבה שנים, ותימצא מזה תורה ויראת שמים, ושהאנשים שיתפללו בו ושייכנסו בו, יתחזקו בתורה, ביראת שמים, ובכל הדברים של רוחניות.

ועד כדי כך רואים כמה צריך להיות הלב של כל אחד ואחד, שהרי בית המקדש חרב על שנאת חינם, ומה היא שנאת חנם אומר רש"י בשבת דף ל"ג, אם על פי דין אין חיוב לשנוא אותו, זה נקרא שנאת חנם! ולדאבונינו יש מקומות שנכשלים בזה, והדבר הזה הוא מהעיקריים כמו שכבר הזכרנו.

ורציתי להוסיף עוד דבר, מה שלכאורה הוא חידוש גדול. הנה אנחנו יודעים שאם עושים לאדם איזו טובה, בדרך הנימוס שצריך להגיד "תודה", וגם אם עושים טובה לבנו או לקרובו, ג"כ מרגישים שצריך להכיר לו טובה. אבל אם פלוני עשה טובה לאדם זר לי לגמרי, אז יהא זה פלא מאד אם אני אבוא ואומר לו תודה, הלה יענה: האם אתה מתכוין באמת? אתה מרגיש שעשיתי לך משהו?! מה אתה אומר תודה? הוא ירגיש שזה לא אמיתי, וכאילו שקר.

ומעתה נתבונן במה שאומר כל אחד בברכת המזון. הברכה הראשונה מתחילה, ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם הזן את העולם **כולו** בטובו בחן בחסד וברחמים, ומסיים ברוך אתה ה' הזן את **הכל.** זאת אומרת הוא מרגיש שהוא חייב להודות להקב"ה, מפני שהוא מפרנס וזן את כל העולם. **אך מי הם 'העולם כולו'? אנשים שהוא לא ראה אותם, לא מכיר אותם.** האם האדם מרגיש באמת שצריך להודות על זה שהקב"ה זן את **העולם כולו** בטובו בחן בחסד? האם הוא מרגיש שצריך להודות להקב"ה על מה שזן את הכל, אפי' בני אדם במדינות רחוקות, שאף פעם הוא לא היה שם ולא יגיע לשם, כמו אנשים בהודו בסין ובאפריקה, עליהם מתכוונים כשאומרים הזן את "הכל" [ואמנם אולי לא מתכוונים על הרוצחים ממש, אבל עכ"פ על אנשים סתם הוא מודה להקב"ה שאתה זן אותם].

וכל שכן שמדובר על אנשים שהם באותה מדינה, ובאותה עיר, ובודאי אם הם ידידים – ואם האדם שמברך לא מרגיש את זה אזי הוא משקר! אם הוא אומר ברוך אתה ה', שזן ומפרנס אותם, ואיננו מרגיש את הדבר, זה נקרא "שקר". "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני".

אלא צריך להרגיש אהבת הבריות, וזה צריך כל אחד לראות שיהיה שלום, שיהיה אהבת הבריות. שירגיש שהוא שמח [לא רק שהוא 'מגיב' כמו שאומרים] במה שהקב"ה זן את האחרים ומפרנס אותם. כשאדם מרגיש הרגשה כזאת, אז הוא יכול לומר תודה להקב"ה "שאתה זן ומפרנס לכל".

יוצא שאדם צריך לעבוד על עצמו, להגיע למצב כזה שיוכל לומר "הזן את הכל", אחרת הוא כאילו משקר, הוא אומר דברים נוגדים, אין פיו ולבו שוין! הוא לא מרגיש! צריך לראות לעבוד על זה.

ולא באתי לתבוע חלילה מאף אחד, אלא אדרבה רוצים שכולנו נגיע לדרגה כזאת וכל אחד ירגיש שיש שמחה בלבו אם יש לשני טוב. אם יש לכל יהודי טוב, בפרט יהודי שקרוב אליו, שירגיש שמחה, ועי"ז תהיה אהבת הבריות, אהבת איש לרעהו. מקוים שיהא במקום קדוש זה לא רק ההיפך משנאה, אלא יהיה "אהבה", ואז המקום הזה יתקיים, ונזכה עי"ז במשך הזמן לזכות למקדש האמיתי הגדול, שעל ידי זה יהיה ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, וכולם יהיו מאושרים.

קיום העולם ע"י תורה

מעמד פתיחת כולל וישיבת בין הזמנים בביהמ"ד המרכזי משכן שרגא אור לב' ניסן תשס"ה

כפי ששמעתי יש כאן ישיבת בין הזמנים. בודאי שלומדים טוב מאוד, ובכל זאת תורה צריכה תמיד חיזוק. ונדבר כמה מילים להתחזק בלימוד התורה.

נראה את השתלשלות הדורות עד מתן תורה. כשהקב"ה ברא את העולם, באותו יום נולדו קין והבל. תיכף ומיד הם התחילו במריבה, ולבסוף קין הרג את הבל. ומה הביא למריבה?

קין הביא קרבן לה' וגם הבל הביא קרבן, הקב"ה קיבל את המנחה של הבל ולא של קין, וקין קינא בו ומאוד חרה לו, ועי"ז באו לידי ריב. עוד כתוב בחז"ל שכל אחד אמר שכל העולם שייך לו. עכ"פ, תיכף בהתחלה שברא הקב"ה את העולם הדבר הראשון כמעט שקרה היה הענין של קנאת איש מרעהו עד שהגיע לרציחה.

אחרי כן קין היה צריך לנדוד וכתוב שבכל מקום שהוא הלך הקרקע היתה מזדעזעת. גם פחד שבעלי חיים יהרגו אותו, כי כל זמן שבן אדם אינו חוטא יש לו צלם אלקים וחיה לא מעיזה לנגוע בו, אבל כשהוא חוטא מסתלק הצלם אלקים ואז הוא עלול ליהרג ע"י חיה. לכן עשה לקין הקב"ה אות כדי שלא יהרוג אותו כל מוצאו.

אחרי כן כל הדורות עד המבול היו חוטאים, ובכל השנים הללו היו צדיקים יחידים. בדור אנוש התחילו לעבוד ע"ז והקב"ה הציף שליש העולם במים. העולם היום איננו כמו שהיה בזמן שהקב"ה בראו. בבריאת העולם היבשה היתה יותר גדולה ובדור אנוש שליש ממנו הוצף. אח"כ המשיכו לחטוא עד שהקב"ה כבר ראה צורך להשחית ולהחריב את כל העולם, חוץ מכמה אנשים שהקב"ה השאיר, נח ושלשת בניו ונשיהם. שאר האנשים מתו והיה חורבן כה גדול שאי אפשר חורבן כזה, וכל זה היה בגלל שהקב"ה ראה שכבר אין צורך בבריאה כזאת של רע שרודפים אחד את השני, וגוזלים. הקב"ה ראה שכזה עולם א"א לקיים. אחרי המבול התחיל עולם חדש, והיו שם הצדיקים שם ועבר, אבל עדיין רוב רובם של האנשים לא היו צדיקים, עד אברהם אבינו ויצחק ויעקב והשבטים, ולבסוף הגיעו למתן תורה וזה היה השיא שהבריאה באה על תיקונה, וכתוב בחז"ל שבזמן מתן תורה הגיעו כלל ישראל למצב כמו שהיה אדם הראשון לפני החטא שהיה כ"כ גדול עד שהמלאכים אמרו שירה לפניו, וכלל ישראל אז הגיעו לדרגה הזאת, הם אמרו נעשה ונשמע, והקב"ה אמר מי גילה רז זה לבני שמלאכי השרת משתמשים בו.

אנחנו רוצים להגיד: **בלי תורה העולם לא יכול להתקיים!** דור המבול ושאר הדורות המקולקלים שבאו אחר כך, כל הדורות הללו לא יכלו להתקיים, רק בזמן מתן תורה באו על התיקון, הבריאה התחדשה, העולם הוא חדש, ורק כך הוא יכול להתקיים.

חז"ל אמרו בירושלמי (ברכות פ"א) "רשב"י אמר אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאיתיהבת תורה לישראל הוינא מתבעי קומי רחמנא דיתברי לבר נשא תרין פומין, חד דהוי לעי באורייתא, וחד דעביד ליה כל צרכיה. חזר ואמר ומה אין חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה [מה אם יש פה אחד העולם לא יכול להתקיים מפני לשון הרע שלו] א"כ אילו הוו תרין על אחת כמה וכמה", רואים אנו שרשב"י אחז שבעצם צריך לעשות שתי פיות, למה? - כי לא יתכן שאותו פה יהיה ללמוד תורה ואותו פה לדברים אחרים! ולא מצד דיבורים אסורים, אלא אפי' הכל טוב והם דברים שבן אדם צריך לדבר, **אבל לתורה צריך פה נפרד, צריך לעשות פה אחד שידבר רק תורה!** רואים את הגדלות של התורה, שתורה זה דבר כ"כ קדוש, שאם משתמשים באותו פה לדברים אחרים, זה מגרע את המעלה של הפה של תורה. צריך להיות פה נקי לגמרי. כך סבר רשב"י, אלא שראה שאדם ינצל את שני הפיות לדברים אחרים ולפעמים ללשון הרע. עכ"פ רואים אנו גודל חשיבות התורה, וממילא אין לתאר כמה צריכים אנו להתחזק בלימוד התורה.

ובדוקא רשב"י הוא זה שאמר מימרא זו. הרי היה תנא קדוש וגדול כ"כ שחיבר את הזוהר הקדוש, והיה י"ג שנים במערה עם קצת מים וחרובים למאכלו, והוא ובנו סבלו יסורים נוראים ועסקו בתורה, הוא בא לידי הכרה שתורה זה דבר כ"כ גדול שלא שייך שאותו פה שמדברים בו דברים אחרים ידברו גם תורה. מה זה גדלות של תורה!

אמרו בגמ' [ברכות נ"ג.] "ת"ר היו יושבין בבית המדרש והביאו אור לפניהם, ב"ש אומרים כל אחד ואחד מברך לעצמו, וב"ה אומרים אחד מברך לכולן משום שנאמר ברוב עם הדרת מלך", ופירשו בגמ' טעמייהו דב"ש מפני ביטול בית המדרש. ופירש רש"י שבזמן שאחד מברך לכולם הם צריכים לשתוק מגרסתם כדי שיתכונו כולם וישמעו אליו ויענו אמן. אך, האם זה עבירה להגיד אמן? אומרים בשם ר' שמחה זיסל מקלם שכדאי לאדם להיבראי, ויעברו עליו כל יסורים שבני אדם עוברים במשך החיים [כל בן אדם יש לו במשך החיים כל מיני מצבים קשים ויסורים], בכדי לזכות להגיד פעם אחת אמן! אין לתאר זכות האמן! ובכל זאת לב"ש זה לא מספיק, שהרי באותו הרגע לא יהיה תורה! **אע"פ שאמן זה מצוה גדולה מאוד, אבל תורה זה עוד יותר!** אם תורה זה דבר כ"כ גדול, כמה אנחנו צריכים לייגע את עצמינו לנצל את הזמנים!

מאוד צריכים להתחזק לנצל את הזמן לתורה, רק תורה. חז"ל אומרים שאדם צריך לחשוב תמיד שהעולם חציו חייב וחציו זכאי, אם עושה מצוה מכריע את העולם לכף זכות, ואם עושה עבירה צריך לשלם מחיר גדול. והרי כל אחד יכול לתאר כמה אסונות יש כל יום רח"ל, תאונות דרכים וכל מיני צרות. אזי כל אחד שלומד תורה משפיע על העולם לכף זכות!

ומצינו שע"ז אדם נתבע מהשמים, הגמ' במכות (יא.) אומרת שבסביבה של ר' יהושע בן לוי בריחוק ג' פרסאות, אריה אכל יהודי, ואליהו לא בא אליו למשך כמה ימים היות ונהרג יהודי בסביבתו. כמה גדול היה ריב"ל שנכנס לגן עדן בחיים ורצה לקחת את החרב של מלאך המוות (כתובות עז:), ואעפ"כ אם יכול להיות כזה אסון בסביבתו שאריה אכל אדם, יש עליו תביעה גדולה!

א"כ כל אחד אחראי על הצרות! כמה שנתחזק יותר יהיו פחות אסונות, פחות תאונות דרכים! הקב"ה יעזור שלא יהיו צרות. הרי יש כ"כ הרבה מחלות, יום יום אנשים מתים ממחלות משונות, וצריך רחמים גדולים, ומה שיותר נתחזק בתורה גם כלל ישראל יתחזק, והקב"ה יעזור שזכות התורה תגן שלא יהיו שום אסונות, ונזכה לגאולה השלימה בב"א.

עוצם השכר על תיבה אחת של תורה

מעמד פתיחת כולל וישיבת בין הזמנים בביהמ"ד המרכזי "משכן שרגא", ג' ניסן תש"ע

חז"ל אומרים (ברכות לב:) ארבעה דברים צריכים חיזוק, ואחד מהם זה תורה. הכלל הוא שכל רוחניות צריכה חיזוק, ובפרט לענין תורה רואים במציאות שבכל פעם צריך לחזק ולחזק. לא מספיק שחיזקו פעם אחת, צריך כל פעם חיזוק. בפרט בבין הזמנים שלא לומדים בישיבות צריכים מאוד חיזוק. ולא רק עצם התורה, אלא כל הרוחניות כלול בתורה.

מצינו בריש פיאה "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב, כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והשכמת בית המדרש שחרית וערבית והכנסת אורחים וביקור חולים והכנסת כלה ולווית המת ועיון תפילה והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם", ת"ת שוקל כנגד הכל, פי' שהוא יותר מכולם!

ומביא הירושלמי שני פסוקים במשלי: פסוק אחד אומר "כל **חפציך** לא ישוו בה", דהיינו שחפציך לא דומים לתורה, ובפסוק אחר כתוב "כל **חפצים** לא ישוו בה", ומבאר הירושלמי שהפסוק הראשון מדבר ב'חפציך' - אלו אבנים טובות ומרגליות, כלומר דברים של עוה"ז. כל המיליארדים של הדולרים לא שווים לתורה. והפסוק השני מדבר ב'חפצים' דהיינו חפצי שמים שאפילו מצוות לא שוות לדבר אחד מהתורה, ולכן ת"ת כנגד כולם.

מה שהדבר יותר גדול צריך יותר חיזוק, מה שיותר רוחני צריך יותר חיזוק, אם כן, תורה שחשובה יותר מהכל, אפילו יותר מן המצוות, ודאי צריכה הכי הרבה חיזוק.

החובת הלבבות בשער הבחינה מפרט את החסדים שהקב"ה עושה בעולם, ואיך שהקב"ה ברא את האדם באופן כזה שכל רגע מעת שנולד הוא זקוק לחסד ומקבל חסד. אבל החסד הכי גדול, אומר החוה"ל, זהו מה שנתן לאדם את התורה. כל הדברים זה חסד ודאי, אבל החסד הכי גדול והכי נצרך לאדם זה תורה. כיון שזה הדבר הנצרך ביותר לאדם, ממילא צריך יותר חיזוק.

אנחנו רוצים להגיד דבר שלכאורה הוא פשוט. במסכת עוקצין שהיא האחרונה בש"ס כתוב: "עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנא' להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא", ולא מבינים כ"כ, איפה ישנם כ"כ הרבה עולמות? ש"י עולמות לכל צדיק וצדיק יוצא מיליארדים של עולמות! אך בפשטות עולמות אלה הם מושגים ברוחניות.

אבל הרמב"ם בפי' המשניות במקום אומר כך. בעוה"ז יש המון תענוגים: אוכל טוב, שתיה טובה, נגינה, שררה, כבוד, יש המון המון תענוגים והנאות שהקב"ה ברא שבני אדם יוכלו ליהנות בעוה"ז, ואומר הרמב"ם שש"י עולמות פירוש הדבר שתכפיל את כל ההנאות ביחד שלוש מאות ועשר פעמים, זה

מה שיהיה לצדיק, כל ההנאות שבעוה"ז זה עולם, וכשמכפילים זאת בשלוש מאות ועשר זה מה שיהיה לצדיק, כך אומר הרמב"ם.

ויש לשאול, הרי לא יתכן שכל הצדיקים שוים בשכרם, וכי כל צדיק הוא כמשה רבינו? על כרחך לפי מספר המצוות והדרגה שלו, א"כ מה הפשט שכל צדיק יש לו ש"י עולמות. על כרחך שהמשנה מדברת על מצוה אחת (דאל"כ מה השיעור). ונמצא שעל מצוה אחת יש שכר כ"כ עד שאין לשער, שאפילו כל התענוגים שבנ"א מרגיש בעוה"ז אינם דומים לזה. וזה בשאר מצוות, על אחת כמה וכמה בתלמוד תורה שהוא כנגד כולם וכל חפצי שמים לא ישוו בה. ואומר הגאון בירושלמי שלא דווקא אם אחד למד כל היום תורה, אלא אף מילה אחת של תורה, וכל מילה ומילה בפני עצמה היא כנגד כל המצוות. כך אומר הגאון בשם הירושלמי.

כתוב באחד מספרי החפץ חיים (תורת הבית פ"ב) שהוא מדד כמה אדם יכול לדבר במשך דקה, ובא לידי מסקנא שאדם מדבר בדקה מאתיים מילים, ובשעה מאתיים כפול שישים. ואם אדם לומד במשך יום שלם הרי אין לשער שכרו. שאפילו על מילה אחת של תורה יש כ"כ הרבה שכר שאין לתאר. **א"כ איזה אושר הוא שהקב"ה נתן לאדם האפשרות לזכות בכ"כ הרבה עושר שאין לשער.**

הלא כל התענוגים של עוה"ז לגבי זה הם אפס! אפס! וכל זה על כל מילה אחת של תורה! א"כ אפילו אדם שלומד רק שעה אחת ביום אין לשער איזה עושר יכול להגיע אליו, כמה מילים הוא יכול, וכל מילה עד כדי כך כנגד כולם, ו'כנגד כולם' זה כולל כל המצוות אשר כל אחת היא יותר מכל הנאות העולם. נמצא שכל ההנאות שיש בעוה"ז הן אפס ממש לעומת מה שאפשר לזכות במילה אחת של תורה.

לגבי בין הזמנים. יש אנשים שצריכים לנוח קצת או שצריכים לעזור בבית לכבוד הפסח, אבל בזמן שנותר, כל אחד צריך להשתדל לנצל את השעות האלה, הלא כל שעה זה אלפים אלפים של מילים! וכל מילה של תורה אין לשער, שזה יותר מכל המצוות! א"כ אנחנו צריכים לראות לנצל עד כמה שאפשר את בין הזמנים, בפרט צעירים כי אין להם דאגת פרנסה, ההורים דואגים להם, הישיבה דואגת בשבילם. אפשר לנצל את הזמן הזה לרכוש על כל מילה ומילה כ"כ הרבה אושר שאין לתאר!

הקב"ה יעזור לנו שננצל את החיים, רוב האנשים לדאבונינו מבזבזים את החיים בזמן שיכולים לעשות כ"כ הרבה רוחניות, כ"כ העכערקייט, כ"כ להיות גדול, וכ"כ הרבה מצוות שא"א לתאר. אבל מי שיש לו מח בקדקדו יראה לנצל את החיים עד כמה שאפשר, לא ח"ו יותר מהבריאות, אבל עד כמה ששייך, לנצל את החיים ולא לבזבז, וכל אחד יהיה מאושר.

הקב"ה יעזור שכולנו נתחזק בזה אפילו בבין הזמנים. לנצל את החיים זה האושר הגדול ביותר שיש. ונזכה עי"ז ג"כ לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן סלה. - **שיחה נוספת שמסר רבנו בקהילת שערי תבונה לא הגיע לידנו-**

מכתב רבנו

בס"ד. ג' לסדר בראשית תשנ"ז לפ"ק בני ברק יצ"ו

לכ' ועד קהילת שערי תבונה הי"ו. שמחתי לשמוע שאתם זכיתם לכתוב ספר תורה בהידור רב אשר יש בזה כבוד שמים, ויש לקוות שכל א' מחברי הקהילה ירגישו התעוררות בעת ישפכו שיח חנונם לפני הבוית"ש, ומצוה גוררת מצוה שיעדתם לבנות בית מקדש מעט קבוע עד עת ארמון על משפטו יקום, ובבנינו נשמח כולנו מהרה בימינו אמן. הכו"ח למען כ' התורה. **א.ל. שטינמן**

כ"ד תשרי תשנ"ז, בני ברק יצ"ו

♣

בס"ד, לכ' מתפללי בית מדרש וחברי קהילת שערי תבונה

שע"ש מרן הקהילות יעקב זי"ע רמות א' ירושלים

שמחתי לשמוע שאתם עומדים כעת להתחיל בס"ד בבנין בית מדרש גדול לתורה ולתפילה בה יוכלו החרדים לדבר ה' ולתורתו ללמוד בהרחבת הדעת ולשפוך שיח חנונם להבורא יתברך בבית המקדש מעט אשר בונים שיקרא שם שמים עליו, ולמותר יחשב להאריך ולבאר שבחה של יסוד בית כזה כי זה המובן לכל איש ירא ד', ובפרט ששמעתי שהמקום שהי' שכונה של אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות ועכשיו הולך ומתחזק ע"י האברכים חברי הקהילה שיחי' שאף יסדו תלמוד תורה במקום בדרך המסורה לנו מרבותינו והמקום קיבל צורה אחרת, ובעז"ה בנין ביהמ"ד יוסיף להפיץ אור תורה ודעת ויראת שמים בכל הסביבה.

ואין לי אלא לברך שקול התורה לא יפסק שם יומם ולילה, וגבולות הקדושה תפרוצנה בכל עוזם ותפארתם על ידכם, כרצונכם וכרצון כל בית ישראל.

אהרן יהודה ליב שטינמן

רמת אשכול

דברי רבנו בחנוכת הבית ל' ניסן תשס"ד הדבר ראשון שצריך לדעת, כי יש מקומות מה שח"ו למרות שהיו בתי כנסיות חשובים מאד, אבל היה דברים שגרמו להחריב אותם ח"ו, ממילא לא מספיק רק שילמדו תורה, ובודאי זה הדבר הכי גדול, אבל יש לפעמים מחלוקת, וזה יכול להרוס את הכל! ולדאבונינו בהרבה מקומות, אם יש רק דבר טוב, השטן עושה מחלוקת, ואם יש מחלוקת כבר לא שוה, הכל הולך לטמיון.

ובודאי מקוים שאין כאן ח"ו, וצריך לקבל על עצמכם כל האנשים שנמצאים כאן, בקבלה גמורה, שלא לעשות שום דבר שיבוא לידי ריב, ואם יש ריב כל אחד צריך לוותר ואז לא יהי' ריב, זה אחד מהכללים.

גם עוד דבר מה שיש, שצריך להיזהר מלדבר דברים בטלים, אם מדברים דברים בטלים בבית הכנסת, כתוב בזוהר הקדוש ובעוד כמה מקומות, מאד חמור על זה, שהוא נמצא בתוך פלטרין של מלך, בתוך ארמון המלך, והולך ועושה נגד רצונו, לכן בבית הכנסת זה יותר חמור מאשר סתם מקום.

וממילא זה דבר מאד טוב, שיעשו עד כמה שאפשר, שלא יריבו, ולא ידברו דברים בטלים, וכ"ש לשון הרע ורכילות אין מה לדבר, וזה מה שמקיים את המקום, אם רוצים שהדבר יתקיים, ואז באמת תהי' השפעה גדולה, שבמקום הזה אם לומדים זה לימוד אחר, ותפלה היא תפלה אחרת, ועל כל כלל ישראל זה ישפיע.

והרי חז"ל אומרים שצריך לחשוב תמיד שכל העולם הוא חציו חייב וחציו זכאי, ואם עושים דבר טוב זה משפיע לטוב, וח"ו להיפך, א"כ כל מה שישפיע כאן לטוב יש לזה השפעה גדולה מאד, וכל אחד ואחד יזכה שעי"ז שהוא מתנהג כמו שצריך, הוא ישפיע כאן שיתרומם ויתקדש שם שמים, ועי"ז כל אחד ואחד יזכה הוא ומשפחתו, וכל כלל ישראל יזכו שיהי' להם כל הגאולה הפרטית, וממילא נזכה גם לגאולה האמיתית לגמרי, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

רוממה

רבנו הגיע **תשע פעמים** לקהילת חניכי הישיבות שבראשות הגר"מ קופשיץ זצ"ל ויבדלח"ט בנו הגר"נ שליט"א וכתבנו אודות זה בגליון פר' אמור תשע"ז.

ובעת שהקימו את בית הנכנסת החורבה הגיע רבנו למסור שיחה במקום לחזק את החרדים לדבר ה' הגרים שם.

כפר סבא

כבר הבאנו באריכות בכ"מ השפעת רבנו בעיר זו. ובימי השבעה הגיעו כמה מתושבי העיר ואמרו שעד היום נשאר השפעה שם מכחו.

כרמיאל

גולת הכותרת של העיר היתה בהקמתה של הישיבה הגדולה רנה של תורה בכך אפשר לומר כי הגרא"צ מרגלית שליט"א השלים את המהפכה כולה והיא מהווה את הנדבך החשוב והמרכזי לפריחתה התורנית של העיר הישיבה פתחה את שעריה בר"ח אייר תשע"א ובתקופה הקצרה מאז הקמתה כבר הולך שמעה הטוב לפניה ובזמן אלול מונה הישיבה כמאה בחורים זכתה כרמיאל שרבנו זצ"ל מצא אותה ראויה להוות משכן לישיבתו החדשה. במשך שנים רבות בנה והקים המרא דאתרא שליט"א את הקהילה שלב אחר שלב נדבך אחר נדבך בהקמת ישיבות קטנות תלמודי תורה בתי ספר גני ילדים וכוללים רבים ועל אדני עשייה מבורכת זו אפשר היה לצקת ולהקים את הישיבה הגדולה מאז הקמת הישיבה הפכו ביקוריו של ראש הישיבה לעיר חמש פעמים כאשר הביקור האחרון היה בתחילת חודש אלול תש"ע על אף הדרך הארוכה לא ניכרים בו אותות הדרך חיוך מחיה נשפך מפניו אל כל הסובבים אותו עם תום השיחה נשאר ראש הישיבה זצ"ל ושוחח עם הבחורים במשך שעה ארוכה וענה בנעימות לעשרות השאלות שהוצגו בפניו.

דברי רבנו באלול בישיבה: היום בערב מתחיל ראש חודש אלול, אלול קובע על ראש השנה וראש השנה קובע את המצב של כל הבריאה כולה, ביום זה שופטים יהודים וגם גויים את כל הבריאה כולה אין לשער גדלות היום וצריך באמת לראות שיהיה הרבה סייעתא דשמיא שיזכו בדין ואפילו על מלאכים כתוב כי לא יזכו בעיניך בדין אחד מהדברים שמאוד חשובים זה קידוש השם אם נמצאים במקום שיש הרבה שהם לא כל כך יראי שמים כמו כאן בעיר אם מתנהגים כמו שצריך זה קידוש השם קידוש השם זוהי המצוה הכי גדולה וחילול השם זה העבירה הכי גדולה כך כתוב בגמרא וברמב"ם! קודם יש עשה אח"כ לא תעשה אח"כ חייבי כריתות ורק אחר כך חילול השם שזו מדרגה הכי נמוכה ולעומתו קידוש השם זה הדבר הכי טוב אין לשער אנו נמצאים במקום שאינו לא כמו ירושלים או בני ברק שיש הרבה חרדים אלא במקום שהם מעטים ממילא זה קידוש השם גדול מאד אתם מקדשים כאן שם שמים וזוכים בזכויות גדולות מאוד אע"פ שמצד אחד רחוקים מעיקר מהישוב מצד שני אדרבה כיון שאין שייכות עם החילונים ממילא זה קידוש השם גדול מאוד המשנה בתחילת ברכות היא המסכתא הראשונה של הש"ס הלא יש תורה.

אודות הישיבה באריכות ראה כאיל תערוג כי תצא תשעז.

מבשרת

רבנו הגיע לחזק ישיבת כנסת מרדכי שהיתה במקום זו ודיבר שם במעלת התורה ולומדיה.

מודיעין

סיפר רבה של מודיעין הגר"ד לאו שליט"א [כיום הרה"ר] שפ"א בא לרבנו, וביקש ברכה על עירו, ואמר לו רבנו **שכולם יהיו ירא"י ה'**. והתפלא הלה הרי הם רחוקים מאוד.

ואמר לו רבנו שאמנם זה נכון, אבל עדיין אי"ז פוטר אותך מהתפלל על זה.

כמו"כ רבנו היה נותן תמיכה חודשית להחזקת הכולל ובתי המדרש דשם.

מודיעין עילית - ברכפלד

רבות טרח רבנו על יסוד העד, ומיסידי העיר הרה"ג ר' דוד שרייבר ז"ל ור' יוסף קורלינסקי ויבדלח"ט ר' יצחק טוקצינסקי ורבי נפתלי ארנפרויד ועוד, שאלו אותו על כל פרט ופרט בהקמת העיר.

וכן דאג למינוי הגאון רבי שמחה קסלר זצ"ל ולאחר מכאן למלאות מקומו ע"י הגאון רבי מאיר שליט"א

והרבה פעמים הגיע רבנו לעיר לחזק את הכוללים והמוסדות ואכמ"ל.

והתבטא רבנו שאינו מסיח דעת מעיר הזו ומקדושה מדי יום ביומו.

ואלו דברי הגר"מ קסלר שליט"א: כי אמר פעם למרן שהוא חושב שמאז הקים את קרית ספר הוא לא הסיח דעתו רגע אחד מזה, מרן חשב רגע ואמר נכון.

עוד סיפר: כשביקשו ממני להיות רב בקרית ספר אימי לא כ"כ אהבה את זה והיא פיחדה מזה, מרן אמר שיגידו לה – אני יעזור לו !

וסיפר הרב גוטרמן ראש העיר דקרית ספר, קשה לי לספר כי חלק גדול מהכרעות הם ציבוריות וא"א לפרסם אותם אבל אספר שמשנת תשנ"ו התקרבתי אליו מאוד ואני אומר בפה מלא בלעדיו קרית ספר לא היתה קיימת. הוא נתן גיבוי מלא למייסדים, רבי שמחה קסלר נתן לו מלא שמות של מועמדים ולא הסכים עד שהציע אותי והסכים.

פעם קראו לי לדין תורה אצל הרה"י ואמרו כל אחד את הצד שלו ומרן שאל אותי מה אני אומר ואמרתי שאני ישתדל שהענין יסודר ומרן אמר אם הוא אומר שהוא ישתדל אתם יכולים לסמוך על זה, הוא לא צריך להבטיח. באותו הסיפור גם ראיתי איך שהוא העביר על המדות וכו'

בחירות בעיר

בס"ד, לכ' תושבי מודיעין עילית [קרית ספר] שלו' וברכה

הנה ידוע שבכל בחירות נכשלים בעוונות של לשה"ר מחלוקת והלבנת פנים, ויבורכו כל אלה שמשתדלים שלא יהי' בחירות, וגם לא מרויחים כלום מבחירות, ונא אחים אל תריבו ולא תעשו רשימה נפרדת לא לראשות העיר ולא למועצה שבזה הוא עושה נגד אבינו שבשמים.

ויה"ר שאך שלו' ישמע בגבול ישראל ונזכה בזכות האחדות להגאל במהרה בימינו א.ס. כוח"ט. ח' תשרי תשס"ט לפ"ק. (קובץ אגרות סי' תעד)

מכתב לת"ת דרך אמת

בס"ד, לאחינו בני ישראל קהילות הקודש בכל אתר ואתר שלומכון יסגא מאד. הנה שומרי תורה ומצות היראים את השי"ת ורוצים לגדל בניהם לתורה ויראת שמים אשר זה העיקר הגדול אשר נצטוינו.

ע"כ יסדו חדר לחינוך הילדים לתורה ויראת שמים טהורה וכאשר רוב ההורים הם אברכים בני תורה אשר תורתם אומנתם ומסתפקים בלחם צר ומים לחץ, וקשה עליהם מאד לעמוד בעול הגדול של תשלום שכרם של המחנכים בת"ת, לכן כדי לעמוד לימינם של אלו אשר דחיקי להו שעתא שיש ביניהם יתומים והרבה ת"ח וכל אלה שמצבם קשה, וזה ע"י הוזלת שכר הלימוד ודבר זה יתאפשר ע"י שנדיבי עם יקבלו ע"ע החזקת חלק הילדים.

וידוע מה שאחז"ל שהעולם קיים על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן וזכות התומכים בהם גדול מאד, ובפרט שזהו סיוע גדול להורים שהם בעצמם לומדי תורה.

ע"כ, נא לחוש לעזרת ה' בגיבורים ולהיות שותף בהחזקת תורתם של תינוקות של רבן ובתורת אבותיהם, אשר עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאֻשָּר, ויתברך בברכת ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת.

אהרן יהודה לייב שטיינמן

ג' תמוז תשס"ח, בני ברק יצ"ו

דברים במעמד חנוכת הבית ת"ת דרך אמת בקרית ספר ל' סיון תשס"ט

היום יום שמחה, שמחה גדולה מאד, שמחה של מצוה, שאין דבר יותר גדול מתלמוד תורה כמו שחז"ל מונים את כל המצות הגדולות ומסיימים ותלמוד תורה כנגד כולם, ומה יש להוסיף אחרי כל מה שדברו כאן, דברים טובים מאד, בכ"ז נאמר משהו.

ידוע מה שכתוב בגמ' בשבת (דף פ"ח ע"ב) שבזמן שאמר הקב"ה את עשרת הדברות, בכל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצאה נשמתן ומתו, והוריד להם הקב"ה טל שעתיד להחיות בו מתים והחי' אותם, א"כ למה מתו? ואפשר לישב בכל מיני אופנים, ונאמר באופן זה, הלא כתוב שכל הנשמות של כלל ישראל הם מתחת לכסא הכבוד, ומתחת כסא הכבוד יש עונג כזה שא"א לתאר, ואדם בכל ימי חייו בעולם הזה אינו יכול להרגיש טעם של עונג אמיתי זה כמו שיש לנשמה בהיותה תחת כסא הכבוד, והקב"ה ברוב חסדו ראה שנשמה צריכה בנתיים לעבור דרך גוף דוקא, ובזמן שהיא בגוף מביא עליה כל מיני דברים ומצבים קשים, עד שאין אחד שיכול לומר שאף פעם לא הי' לו מצב קשה, וכמו שכתוב במסילת ישרים פ"א, ואפי' בנ"א שיש לו טוב בחיים אבל בכ"ז יש לו גם מצבים קשים, וראה הקב"ה שזה הצורך לנשמה כדי שבנ"א יוכל להנות מהעולם הבא, ע"י מה שרכש ע"י היגיעה העמל, ועכ"פ כל זמן שהוא בגוף הרי הוא אינו מרגיש שבא לידי סיפוקו, לפי שהנשמה שואפת להיות מתחת כסא הכבוד ולזכות לתענוג הזה.

ובשעה שיצא מפי הקב"ה הדיבור של אנכי ה' אלקיך, וראו את השכינה, וכמו שכתוב רואים את הקולות, עכ"כ שלא רק שמעו אלא גם "רואים" ועכ"כ הי' התגלות של הקב"ה, שעד אז לא הי' כדבר הזה שהקב"ה בעצמו ידבר אל בנ"א, ואפילו לנביא אינו מדבר אלא ע"י מלאך, וכאן הקב"ה בעצמו דיבר אל בנ"א, ועוד אל ציבור גדול כזה, וכל כלל ישראל שהיו במעמד הר סיני כששמעו מפי הקב"ה את הדברות הראשונות, אנכי ולא יהי' לך, יצאה נשמתן, ולמה? אלא לפי שהם הריחו את הטעם של הגן עדן, את הטעם של העונג האמיתי, והיות ולנשמה קשה להיות בגוף שאינה באה לידי סיפוקה, וכאן הי' להם הנאה, שהם הריחו את הריח הטוב שיצא מדיבור השכינה רצו להיות תחת כסא הכבוד.

וכתוב במדרש שהתורה באה ואמרה שבכל התורה כולה כתוב אמור לבני ישראל, צו את בני ישראל, דבר אל בני ישראל, כל התורה היא בשביל בני ישראל, והיכן הם בני ישראל, וכיון שהתורה ביקשה החי' אותם הקב"ה, א"כ כל מה שאנו חיים זה רק בזכות תורה, כיון שהתורה ביקשה רחמים איך

יתקיים התורה עם אין כלל ישראל, שבלי כלל ישראל אין תורה.

ע"כ אנו צריכים לדעת עד כמה אנו צריכים להיות שמחים אם אנחנו עושים הכל לפי התורה, ולומדים תורה ובפרט תינוקות של בית רבן שכתוב עליהם בחז"ל שהם ערבים של כלל ישראל, ממילא זה השמחה הכי גדולה שיש, ועכשיו שעי"ז יש מעין של מעין של השראת השכינה וזהו שמחה גדולה מאד.

הקב"ה יעזור שלא תמוש השמחה הזאת של השראת השכינה מעל כל הילדים, וכל הכלל ישראל יבנה עי"ז, ויתרבה תורה וכבוד שמים כרצון הקב"ה, וכלל ישראל ירגישו את העונג, ולא ממש את העונג שיש עכשיו, אלא את העונג הגדול הזה של תורה, ובזה יזכו גם להעונג האמיתי כל החיים וגם בעולם הבא.

דברי רבנו בהנחת אבן הפינה לבית הכנסת נאות השמחה

כתוב שאפי' בתי כנסיות שבחוץ לארץ עתידין להיות בארץ ישראל, ומה הענין להיות בארץ ישראל, למה חוץ לארץ לא טוב, משמע שהקדושה של ארץ ישראל לא מועילה רק על סתם דברים, אלא גם על בתי כנסיות ובתי מדרשות יש ענין גדול של ארץ ישראל.

וכאן ב"ה בונים, והרי חלק גדול מכלל ישראל לדאבונינו סטו מהדרך הנכון, יש חלק גדול שלדאבונינו סטו מן הדרך, וב"ה בזה רואים שיש רצון הקב"ה שכלל ישראל יבנה בארצינו הקדושה, כאן בונים בתי כנסיות ובתי מדרשות, מקומות תורה, וזה עכשיו מקום מיוחד, העיר הזאת אפשר לומר היא כמעט כולה תורה! כולה יראת שמים! וזה מה שמוסיפים עוד בית כנסת עוד מקום תורה, זה דבר גדול מאד.

ובודאי שיקויים בזה הפסוק יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו, ע"י שרואה שכלל ישראל משתדלים לעשות עוד מקום תורה, עוד מקום תפילה, מקום שמגדלין בו תורה ויראת שמים, זה בודאי עושה שמחה להקב"ה.

ובזה צריך מאד לשמוח שאנחנו יכולים לשמח את הקב"ה, שהוא רואה כי למרות שבגלות, אנחנו נמצאים כל השנים בגלות, בכל זאת אנחנו בונים בתי כנסיות ובתי מדרשות, כדי שיתהלל ויתקדש שמו של הקב"ה, ובודאי שאנחנו עושים בזה שמחה גדולה להקב"ה.

ונזכה באמת במהרה בימינו לשמוח יחד עם הקב"ה בזמן שיהי' הגאולה האמיתית, וכל הבריאה כולה תשיר להקב"ה שירות ותשבחות, ונזכה למצב הזה במהרה בימינו אמן סלה.

דברי רבנו בהנחת אבן הפינה בקרית פוניבז'

כתוב בגמ' שאדם הראשון כל מקום שגזר עליו שיהי' ישוב נעשה ישוב, וכל מקום שלא גזר עליו לישוב לא נתישב, והשאלה היא מה נוגע לאדם הראשון אם יהי' ישוב או לא.

אלא היות שאדם הראשון כתוב בגמ' שנברא מכל העולם, ראשו מארץ ישראל ומבואר ברמב"ם דהיינו ממקום המזבח, וגופו מכל הארצות, א"כ כל מקום שיש ישוב ע"כ יצא מזה כבוד שמים זה מה שהוא רצה, וכל המקומות לא היה מעניין אותו מקומות של גויים, רק מקום שיהיו שם יהודים ויתרבה כבוד שמים. והיות שכאן בונים מקום שמקוים שיצא כבוד שמים, שירבו תורה וכל מה שקשור לתורה, תורה וחסד וכל המצות, מקומות כאלה זה ברכה, שהקב"ה יעזור שבאמת יצליח המקום הזה, שיקום לשם ולתפארת, שיתרבה תורה שיתרבה יראת שמים, שיתרבה חסד וכל המצות.

והקב"ה יעזור שבזכותו של הרב מפוניבז' שטרח כ"כ הרבה לתורה להרבות תורה בישראל, הזכות הזה יעמוד שגם כאן יתרבה תורה, ויתרבה יראת שמים, יתקדש שם שמים, הקב"ה ישמח בכל זה, וכל ישראל יזכו עי"ז שיתרבה מצות, ונזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן.

♣

בס"ד, חנוכה התשנ"ט. שמחתי באומרים לי בית ד' נלך למקום שמגדלים בו תורה ותפילה "קהלת אהל תורה" אשר סביב לדגלו יחנו אברכים ת"ח ויראים להרבות כבוד שמים ומה נכבד היום אשר זוכים להכניס ס"ת אשר הרבה יגעו ועמלו עד אשר זכו לזה.

מי יתן והי' לבבם זה להרבות יקרא דאורייתא וכבוד שמים כל הימים וברכת ד' תשכון באהליהם.

♣

בס"ד, לכ' מנהלי התתי"ם בקרית ספר וברכפלד המתכנסים בת"ת דרכי יושר מודיעין עילית ה' עליהם יחי'.

שמחתי לשמוע כי אתם מתכנסים ע"מ לחזק איש את רעהו, והנני בזה לחזק את ידיכם ולחזור ולהביע עמדתנו כי אנו מחוייבים לשמור על החינוך התורתי כעל בבת עינינו, ועלינו לעמוד וללחום בכל הכוחות על משמר החינוך כמסורה לנו.

ובעבר כבר כתבנו בזה קריאה לכל מנהלי המוסדות אשר נתיסדו במטרה לחנך ילדי ישראל שיהיו נאמנים לתורה ולמצוות, שח"ו לא יתנו את היקר והקדוש - החלטות הנוגעות לעניני חינוך צעירי הצאן קדשים בידי אותם שאינם שומרי תורה ומצוות.

וזכות הבל פיהם של תינוקות של בית רבן הלומדים תורה בטהרתה שהם הערבים לקיום העולם, תעמוד לימינכם ותזכו לגדל עדרים עדרים לה' ותורתו.

הכו"ח לכבוד התורה

כנס יסוד לישיבת קרית ספר אור לכ"ב אדר תשנ"ח

בעצם כל אחד יודע שליסד מקום תורה זה דבר חשוב מאד. מסתמא כל אחד יודע. בכל זאת טוב שנזכיר את זה. וגודל החשיבות הוא, כי ליסד מקום תורה זה מעין "ועשו לי מקדש". דמקום תורה צריך להיות לו השפעה לא רק על יחידים, רק צריך להבנות מזה "כלל ישראל", וכמובן לא כל מקום תורה הוא כבר במדה כ"כ גדולה. אבל מבחינה מסוימת, זה מקום שצריך להבנות מזה כלל ישראל. כי כלל ישראל בנוי על תורה, דבלי תורה אין כלום. ומקומות התורה הם הבית היוצר שמהם צריך להבנות כלל ישראל, משום שאפי' אלה שאינם תלמידי חכמים מתחזקים עי"ז. כמשאחז"ל (חולין צ"ב) ליבעי רחמים איתכליא על עליא דאילמלא עליא לא מתקיימין איתכליא הי' איתכליא - אשכולות. דהיינו התלמידי חכמים, ועליא - הם העלין, עמי הארץ. ולכן מוכרח להיות שהישיבה תהיה החיות של כלל ישראל. ואם אחד זוכה ליסד ישיבה שבמשך הזמן יגדלו ממנה תלמידי חכמים, פירושו שהוא בונה "כלל ישראל".

ודבר גדול כזה, בדרך כלל בשעת מעשה אינו מחשיב את החשיבות של הדבר, כמשאחז"ל (בילקוט רות סי' תר"ד) אילו היה יודע ראובן שהכתוב מכתיב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם, בכתפו היה מטעינו ומוליכו אצל אביו, אילו היה יודע אהרן שהכתוב מכתיבו וראך ושמח בלבו, בתופים ובמחולות היה יוצא וכו'. גילו לנו חז"ל בזה שאפי' אנשים גדולים, שעושים דברים גדולים, אילו היו יודעים כמה הדברים שלהם עושים רושם בשמים, כמה שזה מועיל, היו עושים עוד יותר, ומתאמצים עוד יותר. ואם על אנשים גדולים כאלה אומרים חז"ל שאילו היו יודעים את חשיבות הדבר היו עושים עוד מאמצים. באנשים כמונו בודאי אפשר לומר את זה. שלא יודעים איזה חשיבות שיש ליסד מקום תורה. ואם אדם היה רואה את החשיבות של זה היה עושה הרבה יותר מאמצים, ממה שעושה כך.

ולכן אם יעזור הקב"ה באמת, שתהיה ישיבה שאח"כ יצמחו משם גדולי תורה, איזה אושר יש בזה. איזה נחת רוח עושים להקב"ה. כמה שישמח הקב"ה בזה, ואם אדם יעשה חשבון כזה, היה צריך להיות "מלא שמחה" שהוא זוכה לזה, שהוא יעשה נחת רוח להקב"ה. שיצא תלמידי חכמים, שיצא יראי ה', שזה התכלית של הבריאה. וזה יכול כל אחד לגרום ולהיות מסייע לזה. וכל מי שמסייע בזה צריך להיות ממש בשמחה, "בתופים ובמחולות" כמשאחז"ל.

ויעזור הקב"ה שהמקום הזה ישמש באמת מקום תורה, ויהיה בנוי על תורה "ויראה" כי בלי יראה אין תורה, צריך להיות עם יראת שמים, ויגדלו גדולים בין בתורה בין ביראה. ובזה ישמח הקב"ה. וכל הבריאה כולה, כולם יהיו שמחים, כמו שכתוב בפסוקים, הללוהו שמי השמים, הללוהו כל מלאכיו, הללוהו כל צבאיו. כל הבריאה שמחים עם זה מה שהקב"ה רוצה, במה שמתמלא רצונו יתברך וכל אחד ואחד יכול לעזור בזה. ומי שעוזר לזה צריך להיות שמח מאד.

ויעזור הקב"ה שתהיו כולכם מהזוכים לזה, שיבנה מקום כזה. "ויהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו" והקב"ה יעזור שיתקיים מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ונזכה במהרה לגאולה השלימה, במהרה בימינו אמן.

כנס הורים ת"ת "דרך-אמת" קרית ספר כ"ב אדר א' תשס"ג

אחרי הדברים ששמענו מהמרא דאתרא מה אני צריך להוסיף.

אנחנו יודעים שהמצב בארץ ישראל, בין המצב החומרי, ובעיקר המצב

הרוחני, הרי שונאי דת הרימו ראש, כל אחד מסתמא יודע שיש רח"ל גזירות נוראות, שהתחברו כל שונאי תורה, ובזמן הזה צריך מאד רחמים גדולים, ומצד שני אנחנו צריכים עוד יותר להתחזק, האיך לגדל את הילדים לתורה, כי ח"ו הרי כלל ישראל כל פעם קבלו מכות, רדיפות, ועי"ז נשארנו לדאבונינו חלק קטן מכלל ישראל, והחלק הרוב של כלל ישראל התקלקלו, עזבו את הדת.

ועד כדי כך שהיום אפי' בארץ ישראל, הרוב המינכר הוא של חלילה וחס עוזבי תורה, ולא רק שהם עוזבי תורה, אלא הם רוצים להפריע ללומדי תורה, ממילא אנחנו צריכים לעשות את כל המאמצים שחלילה וחס לא ימוש ספר התורה הזה מפינו ומפי זרעינו ומפי זרע זרעינו.

וזה מה שהחדר הזה, ומסתמא עוד חדרים בעז"ה, אבל החדר הזה במיוחד עומד תחת... לעשות שלא תישכח תורה מישראל, והזכות הזה זה זכות גדול מאד. וברוך ה' שההורים הבינו לשלוח את הילדים שלהם, כי זה התכלית של כל יהודי, אחרת מה יש לו בעולם, רק בשביל התורה, אנחנו חיים רק בשביל התורה, ואם חלילה וחס הילדים לא ילמדו תורה, מה יש לנו?! זה האושר שלנו, ואנחנו צריכים להמשיך את זה בכל הכח.

ובזכות זה הקב"ה יעזור ששונאי דת לא יוכלו לעמוד נגדינו, והקב"ה יעזור שכל הילדים יגדלו להיות גדולי תורה ויראה לתפארת בישראל, והקב"ה ישמח בנו, ויקוים הפסוק יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו.

דברי רבנו ביהכנ"ס "יוצאי-פוניבז'" קרית ספר, ג' אלול תשס"ב

היות שעכשיו מתחילים ימי אלול, וידוע בכל הספרים שהזמן של אלול מסוגל מאד לעלות ביראת שמים, "אני לדודי ודודי לי", ובספרים הרבו לדבר במעלת חודש אלול כידוע לכל אחד. ואין מה להוסיף.

וכן ידוע לכל אחד מה שקרה בשנה הקודמת. אף שגם בתחילת שנה קודמת ציפו שיהי' תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה. וכן רוצים שזה יתקיים בכל שנה ושנה. אך לדאבונינו רואים האיך שעברה השנה, כמה אנשים נעדרו, וכמה אנשים נהרגו, אם בתאונות דרכים ובפיגועים וכל מיני מחלות שונות רח"ל. וכל זה נכתב בראש השנה. וזה ידוע לכל אחד, וממילא מה צריך להרבות בדברים, הרי כל אחד יחשוב-רק רגע! מה הולך להיות, שעומד לבוא איזה דבר שצריך לחתוך את הגורל של כל אחד ואחד. לו ולמשפחתו ולקרוביו. וכל אחד יודע שזה מאד מאד רצינו. ואין צורך להרבות בדברים.

ומה שצריך להתחזק כמו שכתוב "אם אין אני לי מי לי". אם אחד לא יחזק את עצמו מה יועיל לו מה שידברו. הרי הרבה פעמים שמדברים, ומה אומרים השומעים אח"כ. הוא דיבר טוב או לא טוב. וזה הכל מה שמעניין אבל לא לוקחים לתשומת לב את הדברים כשלעצמם. ולכן צריך לדעת לא להסתפק במה שמדברים אלא העיקר הוא "אם אין אני לי מי לי".

וצריך כל אחד לדעת במה להרבות. להרבות בתורה ובחסד בין איש לרעהו, שיהי' שלום בכל המקומות. בכל המוסדות ובכל הדברים. ולדאבונינו יש הרבה מקומות שאפי' שהכל טוב. בכל זאת אין שלום, ואם אין שלום אין כלום! וצריך מאד להתחזק בזה.

וכל אחד אם רוצה קצת לחשוב שהוא לא הכל, אלא כל אחד יוותר על משהו בין בענין של ממון ובין בענין של כבוד ואז יהי' הכל שלום, וזה מועיל יותר מהכל. כי בן אדם יכול לעשות כל מיני דברים ולהתפלל ולהתפלל אבל אם בין אדם לחבירו הוא לא בסדר מדת הדין תובעת מאד!, וממילא צריך להתחזק מאד גם בחסד ובשלום בין אדם לחבירו וכן בבין אדם למקום. ואין מה להאריך כי כל אחד יודע את זה. ורק צריך ליישם את זה למעשה. שכל אחד ישתדל לראות לעשות טוב לחבירו ולא לחשוב רק על עצמו. כי דרך בני אדם לחשוב כל אחד רק על עצמו. אך באמת צריך לחשוב על חבירו לטוב! ולא לחשוב רק על עצמו טוב ועל חבירו להיפך. רק על חבירו לטוב. ואז כולם יהיו מאושרים ויהי' שמחה וששון בכל ישראל.

ונקוה שעי"ז הקב"ה יסיר חרון אף, ויתרבו זכויות לכלל ישראל, וכולם יזכו בקרוב עד ראש השנה כבר להרבות בזכויות ומעשים טובים, כדי שבראש השנה כולנו נכתב ונחתם לכתיבה וחתימה טובה לאלתר לחיים טובים ולשלום.

♣

בס"ד, לכ' קהלת מסילת יוסף בראשות הרה"ג ר' יצחק לוקסנברג שליט"א ה' עליהם יחיו. כפי ששמעתי אתם זכיתם לחנך בית כנסת אשר בו יתרכז מלבד מקום תפלה גם שיעורי תורה אשר יוסיף אור תורה בכל השכונה.

ורצוי מאד שלא ידברו דברים בטלים וכ"ש דיבורים אסורים במקום תפלה. ובודאי כל פנה שעשויה להועיל להגדיל תורה ולהאדירה אנו שמחים ומודים להשי"ת, ואשרי חלקכם שאתם זוכים ומזכים.

יהי ה' אלוקינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו ואל יעזבנו ואל יטשנו ונזכה כולנו לאור באור החיים סלה.

♣

ובבמוש"ק ויצא תשנ"ט הגיע לכינוס מיוחד בעיר למען לב לאחים. וכן במוש"ק תרומה תש"א הגיע לברכפלד לכינוס מיוחד בעיר למען לב לאחים.

נהריה

רבנו הגיע לחזק בעיר בג' אייר תשס"ח וביקר בישיבת אביר יעקב של הרה"צ ר' דוד אבוחצירא שליט"א.

ואלו דברי הרה"צ הנ"ל [אב תשע"א] לנאמן בית רבנו הרה"ג ר' יצחק רוזנגרטן שליט"א.

זכות גדולה יש לכם, מזכים את כלל ישראל במעשיכם.

בריסק זה דבר חדש מבריאת העולם, שלא הי' כמוהו, הדיקדוק במצוות, הזהירות, היראת שמים. הרב מבריסק זצ"ל שמעתי שבר"ה אמר תהילים, שאלו אותו למה לא לומד, וענה, שכשלומד הרי יצטרך ללכת להביא ספרים ויפסיק רגע, וממילא הזמן לא מנוצל כיאות. לכן אומר תהילים שכל רגע זה ניצול הזמן, ואפי' שמכשירי מצוה כו' מ"מ רואים את מחשבתו (חשיבותו)

הרה"ג ר"י רוזנגרטן: מרן סובר שתהילים זה גם תורה. רבי דוד: מי שיודע לומר את זה עם הפירוש האמיתי יכול להגיע למעלות.

הראש ישיבה מקדש עצמו, **מפטירת אבי וסבי זצ"ל לא הי' לי מישהו עד שפגשתי ברה"י ראיתי ידיו וגופו, אין לו בשר אלא רק עור ועצמות, כולו רוחניות אין לו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף,** ובזה נהי' פרוש מן העולם ואי"צ להתעסק עם גשמיות לא אכילה ושתיה אלא רק מעט בבוקר ומעט בערב ואי"צ להפנות לביה"כ, וכמו סבי אבי ואחי (להבדבחל"ח) שהיו צמים בפרישות בלי הפסקות להתקדש. ולכן אני הולך אליו. ועי"ז שמסתגף אין לו יצה"ר, כי פעם, קודם חטא אדם הראשון יצה"ר היה מחוץ לאדם עד שחטא ואז הכניסו אליו עד שלא יכול להיפטר ממנו אפי' רגע אחד, וזה מה שאנו אומרים והסר שטן מלפנינו ומאחרינו, שלפני המצוה אומר לו מה אתה תעשה מצוה הרי אתה מלא חטאים, והאדם עושה המצוה בכ"ז ואומר לעצמו לפחות לא יהי' לי עבירה מזה, אח"כ אומר לו היצה"ר ראה איזה גדול אתה ניצחתני, ומתמלא גאוה, ממש לא עוזבו לרגע. אמרו לי על איזה רב באמריקה לפני 50 שנה (כשאמריקאים מספרים אפשר להאמין איך שהם אומרים, הם מאוד תמימים) שבכה לפני פטירתו מן העולם, אמרו לו תלמידיו למה תבכה "ותשחק ליום אחרון" כתיב, תשמח שעבדת את בוראך כ"כ הרבה שנים מעל 90, בנית ישיבה הוצאת תלמידים רבים מתחת ידיך. אמר להם נכון, אבל היצה"ר ברגע זה מנסה להחטיאני, אומר לי תראה לתלמידיך איך אתה נפרד מהגוף, תעשה תנועות ויחודים, תראו מה זה הרגע האחרון ממש מסיתו.**הרה"ג ר"י רוזנגרטן והגרח"י משקובסקי: כעין הסיפור שר' אלי' לאפיאן זצ"ל הי' מספר בשם בעל השבט מוסר עם רשע א' שלפני פטירתו התחיל לקלל קללות נמרצות שאין האוזן סובלתן ואמרו לו לשתוק לפחות לפני מותו, ואמר להם איך אשתוק ולפני עומדת דמות מלאת עיניים שרוצה להעבירני על הדת שאכפור בה, ואם לא תהרגני.** והראש ישיבה שכ"כ מפריש עצמו זוכה להתקדש עד שאין יצה"ר שולט בו.

כתוב שכל מי שי"ב יראת שמים דבריו נשמעים. וק' הרי אנו רואים צדיקים שאין דבריהם נשמעים. ואמר לי אבי שמקובל בידו בשם הבעש"ט שנשמעים היינו בשמים. ורה"י ד' נשמעים בשמים והקב"ה מוריד קצת מזה לעולם וזה דבריו שנשמעים כאן בעוה"ז.

כתוב בגמ' גופא בתר רישא גרירא, וכשלמדתי בצעירותי לא הבנתי הלימוד, ופי' לי אבי זאת המימרא, ואמרתי לו אבא אני צעיר תפרש לי לפי שכלי, ופירש ואמר תזכור את זה גם כשתגדל, שכשאדם כל גופו מתבטל למה שהראש רוצה (משיג, ולא לחומריות הגוף) אז אין גוף אלא יש רק ראש! וזה מצאנו אצל רה"י. תמסור זאת בשמי לרה"י.

אמרתי לרה"י שישראל זה ראשי תיבות שמו (רבי אהרון יהודה לייב שטינמן),

וגם זה ר"ת של -- (כמדומני אמר שס"ת של שמו של מרן זה בגי' קטנה שם הוי' בגי' קטנה). כי הוא נושא משא כלל ישראל, נשמה של צדיק היא נשמה שכוללת כל נשמות עמ"י.

יש היום בלע"ה מאות ראשי ישיבות גם בני שמונים ומעלה יודעים ש"ס, את כל התורה כולה, וכולם מתבטלים לרה"ץ, תגיד לי מה היינו עושים בלי רה"י את מי הי' לשאול, שאר הצדיקים עונים בקצרה וממשיכים הלאה, רה"י שומע שואל פרטים, הכל. שלחתי לו לפני חודשיים כת"י האוה"ח מלפני 300 שנה עם תרגום מכתב ספרדי בכתב ידי בצד, רה"י הוא אדם שקולט מהר יורד לכל הפרטים מהר ואעפ"כ קרא המכתב ד' פעמים והתעמק במה שכ' בו. ביום ראשון אמר לשליח שכל השבת לא נח לרגע ולמד ממש בלי להפסיק ובלי לבטל רגע, ואמר שהבין מה שהתכוונתי לשלוח לו "שיש קטרוג מחמת עוון ביטול תורה", אולם אמר שא"א לומר לבני ישיבות ללמוד כל היום והלילה (או בלילה לומר תהילים), כי אם לא יודעים להעריך לילה יצא מהם בעלי בתים שתמיד יקראו רק תהילים, זה אפשר לומר למבוגרים שינצלו את היום והלילה, ואלו הם דברים שרק גדול הדור כמוהו יכול לומר.

כל מה ששואלים אותו צריך לעשות הוא רואה רחוק לפרטי פרטים ולא לומר "כן הוא התכוון כך או הוא לא שמע עד הסוף וכדו'". בבאר שבע הוא דבר חזק כי הוא הרגיש מה האנשים צריכים, הוא הרגיש את קהל הרבבות אע"פ שלא ראה אותם.

תזכו לקבל פני משיח יד ביד עם מרן רה"י ותזכו לשמשו עוד שנים רבות. אנחנו אוחזים ממש בסוף, הגענו ממש לקצה, המשיח כבר מגיע, ההידרדרות שיש היום לא הי' כמוה אף פעם, הרציחות, השיפלות, הזילזול בבני תורה, ההידרדרות של בני תורה עצמם, בחורים באים לבקש ברכות להימנע מראיות אסורות ומשאר דברים רעים, אני לא מברכם, הם יאמרו יש ברכה וימשיכו עם מעשיהם הרעים, לחולה אפשר לתת ברכה, הראשי ישיבות מכינים שיעורים והם לא יודעים מה הולך בחדרי חדרים רח"ל.

כשמתפללים יום יום ומזכירים את רה"י זה מחבר אותנו אליו, זה מקשר אותנו לצדיק.

כמו"כ הגיע בשבט תש"ע מרן רבנו זיע"א הגיע אל העיר נהריה לישיבתו של האדמו"ר רבי דוד אבוחצירא, שם השתתף בכנס מיוחד לתלמידי ישיבות תיכוניות שנערך בישיבת "אביר יעקב" בנהריה של האדמו"ר רבי דוד אבוחצירא.

נצרת

בשנים הראשונות להקמת המדינה פיזרו את העולים, שבהם רבים יראים ושלמים, בערי הארץ המרוחקות בצפון ובדרום, דבר שהשפיע לרעה על הצעירים שנסחפו אחרי האוירה הקלוקלת והריחוק ממקומות התורה שהתרכזו בבני ברק ובירושלים. הג"ר שרגא גרוסברד עמד באותה העת בראשות ההנהגה התורנית של הישיבות שהוקמו על ידי חבר הפעילים בערי השדה, עכו, נצרת, באר שבע, ועוד, ועשה רבות להקמת עולה של תורה. יוזמה אחת היתה להקים קריה חרדית בעיר נצרת עילית, ולשם כך אף נסע הגר"ש עם רבנו באחד מימי החנוכה, לסיור בעיר ע"מ לקדם את הרעיון, ונפגשו עם רב העיר - הרב פנחס מילר משרידי רבני הונגריה, ועם ראש העיר ועוד. על מידת הריחוק מהאידישקייט ניתן ללמוד מהעובדה שבעת שרצו לקנות דבר מאכל לילדו הקטן של הגר"ש שנלווה עמם, לא מצאו שום דבר אוכל כשר שניתן לסמוך עליו, עד שמצאו ביצה ונתנו לו לאכול.

ובשנים האחרונות הקימו את שכונת הר יונה ורבנו הרבה לעודד מקום זה.

נתיבות

רבנו הגיע כמה פעמים לחזק את התושבים והישיבה דשם. ופעם אחת הגיע ביחד מבני ברק עם יבלחט"א כ"ק האדמו"ר מנובומינסק שליט"א שגם נשא דברים במקום.

דברי רבנו בקבלת פנים י"ג חשון תשס"ו:

הגמ' בסוף סוטה אומרת האיך שכל הדורות יורדים ויורדים, ובסוף הגמ' אומרת על מה העולם קיים, אקדושה דסידרא ואיהא שמיה רבא דאגדתא.

והכל הגמ' אומרת האיך משמת זה בטל זה ומשמת זה בטל זה, זה מת וזה מת, ומה אנחנו נאמר לפי הדור שלנו? הגמ' אומרת משמת רבי בטלה ענוה, משמת זה בטלו שקדנים וכן עוד.

היום בזמנינו כל יהודי שעוזב את העולם... כתוב וזרח השמש ובא השמש, אבל סוף כל סוף הדורות יורדים, אמנם ובא השמש, אבל האם אפשר לומר שמשמת רבי בא ג"כ אחד כמו רבי? רק יש משהו, אבל יורד ויורד הדורות, רק בדור האחרון ירד כ"כ, והיום יורד בעשר שנים מה שפעם הי' במאה שנה! ואולי אפילו יותר.

והגמ' אומרת על מה זה מחזיק אקדושה דסידרא ואיהא שמיה רבא דאגדתא, רש"י אומר למה, מפני שאז באים לא רק תלמידי חכמים אלא גם אנשים פשוטים, עמי הארץ, ולכן הקדיש הזה שוקל יותר, היות ויש כל הציבור אפילו לא דוקא תלמידי חכמים.

והדין הזה כתוב באמת שגם בכל הדורות קדיש דרבנן יש לו חשיבות מיוחדת, למה מפני שפעם היה שבאו הרבה יותר אנשים, היום עשר אנשים אומרים קדיש דרבנן כמו כל קדיש, וקדיש דאגדתא זה לא אחרת, רק כיון שפעם היה זה נוסד כדי שיהיה גם אנשים פשוטים שלא יודעים הלכות רק אגדה וזה הם באים לשמוע, בשביל זה זה כ"כ חשוב שעל הקדיש הזה העולם עומד.

וזה מה שנשאר לנו שאפילו שאנחנו לא במדרגה שהיה אז, אבל כיון שאז נוסד הדבר הזה בשביל ריבוי עם, אפילו שהיום זה לא, יש כבר חשיבות, ומזה אנחנו עדיין חיים, מפני שאנחנו צריכים ללכת לפי הדור הקודם, אי אנחנו לא כמו הדור הקודם, אבל צריכים ללכת לפי הדור הקודם, וזה נותן לנו להמשיך, ועל זה העולם קיים.

ובודאי כל אחד שעוזב את העולם זה הפסד גדול מאד, כתוב וזרח השמש ובא השמש אבל לא רואים שיהיה ממש כמו הדור הקודם, בכל זאת היות שהיה ככה על זה העולם עומד. זה הנחמה היחידה שיש, אנחנו צריכים להתנחם בזה ולהמשיך בלימוד התורה במעשה המצות, עד שנגיע למצב שמלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ונזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה.

❧

וכן הגיע בג' סיון תש"ע לסיום השס ולדברי חיזוק שם.

❧

ובליל עשרה בטבת תשנ"ט הגיע לכינוס מיוחד בעיר למען לב לאחים.

❧

ובליל כ"ז אדר תשס"ו הגיע רבנו למסור דברים לפני הבחירות.

❧

בס"ד. לכ' הגאון ר' יששכר מאיר שליט"א ולכל אשר לו אך טוב וברכה כל הימים. שמענו שהדר"ג מוסיף בחינוך ילדי ישראל ביסוד בית ספר לבנות אשר עד עכשיו הי' צריכים לנסוע לתפרח וזה גורם קשיים כמובן.

ויה"ר שיזכה להמשיך לבנות וליסד עוד דברים המועילים לחינוך על טהרת הקודש עד שנזכה שיקויים בנו ההבטחה של ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים בב"א. אלול תשס"ב בני ברק יצ"ו

אודות הישיבה ראה גליון 200

נתניה

רבנו הגיע לחזק בעיר כמה פעמים, והגיע לקהילת צאנז' ועוד בעיר.

דברי חיזוק לאברכים מכולל של הגאון רבי יהושע רוזנברג בנתניה מוצש"ק שמיני תשס"א

לכאו' מי צריך חיזוק לתורה אלו שלא עוסקים בתורה אבל מי שעוסק בתורה הרי הוא מחוזק מאד?!

ומה צריך יותר מזה. הרי האושר הכי גדול שיש לבן אדם בעולם הזה זה לימוד תורה. כל המצות בודאי זה דבר גדול מאד אבל על תורה הרי כתוב ותלמוד תורה כנגד כולם. ומי צריך חיזוק מי שלא נמצא בתורה אבל מי שנמצא בתורה הרי הוא מחוזק מעצמו.

בכל זאת בן אדם לפעמים נחלש קצת, וצריך חיזוק. ולכן צריך לדעת שזה האושר הכי גדול. ומה שיוסיף יותר בלימוד התורה וכמובן עם קיום המצות, כי תורה בלי מצות זה לא.... ומה שיותר יתחזק בתורה הוא המאושר! וצריך להרגיש האיך שכל רגע ורגע שהוא עוסק בלמוד התורה הוא "בונה עולמות", אשריכם! כל רגע ורגע של לימוד התורה זה אושר בלי סוף! לנצח! חיות לנצח! חיים רוחניים בעולם הבא.

כל רגע שאדם חוסם פיו אומר הגר"א זוכה לאור הגנוז, וזה בחוסם פיו כ"ש בלימוד תורה, זה עוד יותר, והזכות שיש לו אין לתאר ואין לשעה, וא"כ מה צריך יותר מזה הרי אתם המאושרים! תמשיכו ותתחזקו בזה, וכל רגע ורגע שאתם מוסיפים בלמוד התורה אתם מאושרים.

וה' יעזור שתעלו כולכם בתורה וביראה כמו שהקב"ה רוצה.

ש. מה החיזוק שאפשר בנתניה?

העיקר הוא עצימת העינים, וזה העצה היחידה, וזה באמת דבר קשה. אבל מצד שני השכר של זה הוא מאד גדול. כל מה שיש לאדם נסיונות קשים והוא מתגבר על זה השכר אין לתאר!

והשכר זה לא כמו שנאמר למשל לבן אדם אם היום תעצום את העינים ולא תראה מה שלא צריך תקבל עשרת אלפים דולר, ואז בודאי היה נזהר מאד. וכאן זה הרבה יותר מעשרת "מליארד" דולר, הרבה הרבה יותר מעשרת מליארד דולר. וכל מה שבן אדם מתגבר על היצר הוא זוכה, אין לשער איזה זכות שיש לו! וזה צריך כל אחד לחשוב יש לפניו אפשרות או להכשל חלילה וחס ואז זה נורא ואיום! ומצד שני אם הוא מתגבר יש לו זכות. שאין לשעה. אין לשער! ובודאי אם היה יודע שיקבל מאה אלף דולר בודאי כל אחד היה נזהר. וכאן הוא מרויח מליארדי דולרים בלי סוף!

♣

בס"ד. לכ' קהל ישראל קובעי עיתים לתורה המתכנסים היום ע"י ארגון כתר תורה בנתניה

בשמחה רבה אנו זוכים לשמוע כי דבר השי"ת מתרבה בכל תפוצות ישראל ושם שמים נתקדש על ידי זה, ויה"ר שיתרבו לומדי תורה והוגיה ומקיימיה כרצונו ית"ש ומלאה הארץ דעה את ה' ית"ש כמים לים מכסים ובביאת גואל צדק בב"א. בברכת כוח"ט

א.ל. שטיינמן. ד' תשרי תש"ע לפ"ק. בני ברק יצ"ו

חנוכת הבית-לב לאחים נתניה כ"ו ניסן תשס"ג

ידוע שהענין של קירוב רחוקים להציל ילדים, הרי אין לתאר את הזכות הגדול שיש בזה, ומה יש להאריך הרי אין מה להאריך בזה, כל אחד יודע פחות או יותר, וגם אם הוא לא יודע בדיוק כל פרט ופרט מה שעושים, אבל הוא יודע שיוצא מזה דברים גדולים מאד.

תמיד מצאנו שעצם הדבר לא צריך כ"כ טירחה גדולה והוצאות כספיות גדולות, למשל תפלה, מצוה של תפלה, תפלה זה דבר גדול מאד! אבל בשביל תפלה לא צריך לא בית ולא כסף, שום דבר, אדם יכול להיות בבית שלו, ואפי' במקום מאד ירוד מאד,, ויכול להתפלל עם ה"לב שלו" והקב"ה שומע את התפלה, ומקבל אותה. ולמה צריך בתים כאלה? עושים כאלה בתי כנסיות גדולות, וזה מצריך טירחות גדולות והוצאות גדולות, מאד, עולה המון כסף, ומה צריך את זה?

אך זה לא כך, אלא אה"נ עצם התפלה לא צריך שום הוצאות, שום טירחות, אבל כדי שיוכלו לבצע את התפלה, בפרט אם צריך שיהי' ציבור, צריך לזה הוצאות גדולות מאד.

כך גם עצם הדבר להציל ילדים לכאורה לא הי' צריך בתים, מה צריך בתים? כל אחד ילך ויציל ילד, ילך לבית של ההורים שלו וידבר על לב ההורים ויציל את הילד, אבל זה לא ככה, צריך כדי שיוכל לעשות את ההיכי תימצי הזאת, צריך דוקא לעשות בית, ככה זה לפי זמנינו עכ"פ, ויכול להיות שבזמן התנאים אולי לא הי' צריך לזה, אבל היום זה מצב כזה שכדי לעשות שיצא פעילות להציל את הילדים, צריך בית, וצריך שיהי' בית יפה! ושזה יהי' עם כל התנאים מה שצריך, ומה שיש היום זה לא כמו שהי' פעם, ועל זה צריך באמת את כל הטירחה וכל ההוצאות, ובלי זה אי אפשר בזמנינו.

א"כ זה דבר גדול שזכינו, שיכול להיות שעי"ז יצא הרבה הרבה הצלה של ילדי ישראל להקב"ה.

ולא רצינו להאריך, רצינו רק להביא מאמר חז"ל שנמצא במדרש שוחר טוב (תהלים מזמור ח) מפי עוללים ויונקים יסדת עז למען צורריך וגו', אומר המדרש בני אם ערבת לרעך, בישראל הכתוב מדבר, בשעת מתן תורה שהיו ערבים זה לזה. שבשעה שביקש הקב"ה ליתן את התורה לישראל, אמר להן תנו לי ערבים שתקיימו את התורה. [הקב"ה רוצה לתת את התורה, הוא רוצה ערבים שיקיימו, אחרת למה לו להביא ואח"כ לא יקיימו?! ואפי' שמבטיחים זה לא מספיק, אלא צריך ערבים, כמו מי שמלוה כסף כיון שהוא רוצה להיות בטוח, הוא מלוה ע"י ערבים, ולכל הפחות לא יותר גרוע מכסף, אם כסף צריך ערבים אז דבר רוחני לתת כזה דבר, תורה! כזה דבר טוב! האם אפשר לתת בלי ערבים? ולכן אומר הקב"ה תנו ערבים שתקיימו את התורה].

אמרו לו, הרי אבות ערבים בנו. [האבות, יש לנו את האבות הקדושים!], אמר להן הקב"ה, חייבין הן לי, [האבות חייבים לי] והלואי שיעמדו בעצמן [והאיך הם יכולים להיות ערבים]. משל למה הדבר דומה, למי שהולך ללוות, אמר לו הבא לי ערב, הלך והביא את מי שחייב לו, [הביא אדם שכבר חייב כסף לאיש הזה], אמר לו, ולואי שיעמוד בעצמו, הבא לי מי שאינו חייב לי, [תביא לי ערב שלא חייב לי כלום, והוא יכול להיות ערב].

כך אמר הקב"ה לישראל, הבאתם לי ערבים וכמה חובות יש לי עליהם, אלא תנו לי ערבים שאינן חייבין לי כלום. וכן הוא אומר, (דברים ה, ג) לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת. אמרו לו, מי הן שאינן חייבין לך [מי זה אלה שלא חייבים? הרי כולם חייבים לך?]. אמר להן, התינוקות. מיד הביאו לו את התינוקות מדדי אמותיהן, ומעוברות שלהן, ועמדה כריסן של אמן כמראה של זכוכית והיו רואין להקב"ה מתוך כריסן ומדברין עמו. שנאמר, מפי עוללים ויונקים יסדת עוז. וכתיב, (איוב ג, טז) כעוללים לא ראו אור.

אמר להם הקב"ה, ערבים אתם על אבותיכם שאם אינן מקיימין את התורה שאתם נתפסין עליהן. אמרו לו, הן. [התינוקות אמרו בסדר], אמר להם, (שמות כ, ב) אנכי ה' אלהיך. אמרו לו, הן. אמר להם, (שם, ג) לא יהיה לך אלהים אחרים. אמרו לו, הן. וכן על כל דבור ודבור היו משיבים לו על לאו לאו ועל הן הן. אמר להן, מפיכם אני נותן את התורה להן, שנאמר, מפי עוללים ויונקים יסדת עז. ואין עז אלא תורה, שנאמר (תהלים כט, יא) ה' עוז לעמו יתן.

לכך כשיבטלו ישראל את התורה הן נתפסין עליהן, שנאמר (הושע ד, ו) נדמו עמי מבלי דעת, ואומר, (שם) ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אני. מה הוא גם אני, מצטער אני עליהם שהם מחסירים עצמם ואינם מקיימין את התורה. דבר אחר, מה הוא גם אני. אמר ר' חייא, כביכול, אף אני משתכח שיהו התינוקות מברכין אותי, שנאמר, גם אני. מהו עוללים וכו'.ע"כ.

והשאלה היא ככה, הרי יש שתי סוגי ערבות, יש ערבות שאומר כי אם לא יקיימו יעניש אותם, אבל מה יהי' לו מזה האם התורה תתקיים עי"ז? הרי התורה לא תתקיים! אצל יעקב כתוב שיהודה אמר אם לא הבאתיו אליך וחטאתי לאבי כל הימים, אז מה יהי' לו מזה, האם עי"ז כבר יהי' לו מה שהוא רוצה, הוא רוצה שיחזירו לו את בנימין, ויהודה אומר שהוא יהי' חוטא כל הימים ומה יהי' לו מזה, אלא ע"כ הכונה שזה סוג אחד של ערבות שיש בזה קצת ערבות, אבל ערבות האמתית צריך להיות שאח"כ הוא ישלם, הערב ישלם, ומה הוא ישלם, האיך הם ישלמו?

אלא הערבות האמתית היא שהתינוקות - הילדים הם ערבים שמישהו ישלם, והאיך הם משלמים? האם הילדים ישלמו? כן! עי"ז שיש אנשים שמשתדלים בכל הכח להביא שהילדים ילמדו תורה, זה ישלמו, זה התשלום, וזוהי הערבות האמתית, לא מספיק שהילדים ח"ו יחסרו, רק שהילדים הם יקיימו את התורה, ואפי' מבתים שהם רחוקים, וחלילה וחס ההורים באמת רחוקים, אבל הקב"ה יעזור שיצילו את הילדים, והם יהיו במקום אבותיהם, וילמדו ויקיימו את התורה, ועי"ז יתקיים הפסוק שהתינוקות הם ערבים, הם עדיין לא חייבים כלום, והם יקיימו את התורה, למרות שההורים שלהם לא.

וזה ב"ה עושים בזמן האחרון ע"י לב לאחים, והקב"ה יעזור שבאמת יצליחו להוסיף כהנה וכהנה, לאלפים ולרבבות, שיהיו ערבים אמיתים, שעי"ז יקויים התורה. ובזה יתקיים הפסוק מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם. והקב"ה יעזור שבזכות הזה באמת נזכה לזה, שעי"ז נזכה לעוד אלפים ורבבות, ונזכה ליגאל גאולה האמתית במהרה בימינו אמן.

♣

ובימי בין הזמנים ניסן תשס"ג הגיע רבנו למסור דברי חיזוק לבחורים שם ונדפס כבר במק"א

עכו

רבנו הגיע לחזק בעיר את לומדי התורה שבה בכ"ג סיון תשס"ט, במעמד הרה"צ ר' דוד אבוחצירא שליט"א.

עפולה

רבנו חיזק את תלמוד התורה של העיר על טהרת הקודש ובמשך הרבה שנים היה מעביר תמיכה חודשית להחזיק את הת"ת,

ובשנים האחרונות שמח מאוד על שהגיעו אברכים לעיר הזאת, וכשהתמנה תלמידו הגאון רבי נתן רוטשילד לרב הקהילה, שמח טובא והתבטא 'שיש לו הרגשה שעפולה תצליח' וכן הגיע כמה פעמים לחזק אותם. ואודות הישיבה דשם ראה כאיל תערוג שופטים תשעז.

פתח תקוה

רבנו היה גר בעיר כחצי שנה וכפי שהבאנו בכאיל תערוג – גדולי הדורות. ורבנו נשא על שכמו עניני העיר, והגיע לחזק בישיבות, ובשאר עניני העיר.

אודות ישיבת אור ישראל ראה כאיל תערוג וירא תשע"ז. ואודות שישבת נחלת דוד ראה כאיל תערוג בלק תשעז.

מכתב על בחירות

ט"ז במרחשון תשנ"ד. באתי להודיע שאין רוח חכמים נוחה מאף רשימה שהוגשה לבחירות לעיריית פתח תקוה כולל הרשימות הדתיות ויש להשתתף רק בבחירות ראש העיר מר גיורא לב. **באעה"ח. א.ל. שטיינמן**

בס"ד, לאחינו תושבי פתח תקוה. נעימות בימינם נצח

יום הבחירות לעיריה הממשמש ובא, יש לו משמעות גדולה לגבי צביונה של העיר בין ברוחניות ובין בגשמיות, וכידוע שגדולי התורה תמיד זרזו לבוא להצביע, בעד הרשימה שנציגיה ידאגו בראש וראשונה, שיהודי יוכל לחנך בניו ובנותיו בדרך המסורה, וששונאי הדת לא ידרסו ברגל גאוה, את כל המקודש לנו.

והיות שהרבה נתפסים לשאננות, כי מה יהי' אם אני לא יצביע, ואולי יש גם אנשים שמשום טענות אישיות קטנטנות אינם מוכנים להכנס בעובי הקורה לתמוך להרשימה הנ"ל.

לכן באנו בזה לעורר שכל א' אחראי על המצב בעיר, וכל מה שיוסיפו קולות לרשימה, מוסיף בזה להגדיל הטוב והישר. וישתדל כל א' להצביע, ולהשפיע, על ידידיו ומקורביו להוסיף קולות להרשימה הנ"ל שסימנה ג'. וי"ר שיתרבה כבוד שמים, על ידי העוזרים והתומכים לעושי מצוה. י' מרחשון תשנ"ט

נ"ב כן להצביע לראשות העיר עבור מר גיורא לב. (קובץ אגרות סי' תעה)

♣

בס"ד. אחינו תושבי פתח תקוה נעימות בימינם נצח.

יום הבחירות לעיריה הממשמש ובא, יש לו משמעות גדולה לגבי צביונה של העיר בין ברוחניות ובין בגשמיות, וכידוע שגדולי התורה תמיד זרזו לבוא להצביע, בעד הרשימה שנציגיה ידאגו בראש וראשונה, שיהודי יוכל לחנך בניו ובנותיו בדרך המסורה, וששונאי הדת לא ידרסו ברגל גאוה, את כל המקודש לנו. והיות שהרבה נתפסים לשאננות, כי מה יהי' אם אני לא יצביע, ואולי יש גם אנשים שמשום טענות אישיות קטנטנות אינם מוכנים להכנס בעובי הקורה לתמוך להרשימה הנ"ל. לכן באנו בזה לעורר שכל א' אחראי על המצב בעיר, וכל מה שיוסיפו קולות לרשימה, מוסיף בזה להגדיל הטוב והישר. וישתדל כל א' להצביע, ולהשפיע, על ידידיו ומקורביו להוסיף קולות להרשימה הנ"ל שסימנה ג'. וי"ר שיתרבה כבוד שמים, על ידי העוזרים והתומכים לעושי מצוה. כ"ט תשרי תשס"ט לפ"ק

דברי רבנו במדרשי"ה ללימוד עם בעלי תשובה פ"ת ליל ד' סיון תשס"ג לפ"ק

כפי ששמעתי יש כאן יהודים שמצד אחד יש לקנא בהם, הרי חז"ל אומרים, שיש שסוברים שיותר גדול מצדיקים גמורים, שהם אף פעם... אבל עכ"פ מה אני יכול להוסיף לכם, אתם כולם מסתמא כבר יודעים הכל מה שצריך לדעת, והרבנים כבר דברו, ורצינו רק להזכיר דבר שזה פשוט מצד אחד.

הנה יש הרבה פעמים שכתוב בתורה אשר אנכי מצוה אתכם היום, היום, ולמה דוקא היום? אומרים חז"ל ומובא ג"כ ברש"י על המקום, שבכל יום יהי' בעיניך כחדשים, המצות יהיו כחדשים, לימוד התורה, והכל מה שהתורה מצוה, יהיו בעיניך כחדשים.

ומה הענין של כחדשים, פשוט כי בן אדם אחרי שהדבר כבר התרגל בזה, זה כבר לא משפיע עליו כ"כ, הוא כבר יודע, כל דבר שזה כבר ישן כבר לא חושבים על זה כ"כ, לא מחשיבים את זה, ודבר חדש הטבע של האדם שזה יותר משפיע עליו, הוא יותר מרגיש, ויותר עושה רושם עליו.

והאיך עושים באמת שיהי' כחדשים, הרי סוף כל סוף זה לא כחדשים? האם בן אדם יכול להשלות את עצמו ולומר אני חושב שזה חדש, אבל הרי הוא יודע שזה לא חדש, וא"כ האיך אפשר לעשות את זה?

ומשמע ככה, [ולא באתי לומר חידושים] זה בן אדם מבין בפשיטות, שאם אחד יראה דבר בשטחיות בלי להתעמק בזה, ואח"כ כשיתעמק יראה לפניו דבר חדש, אותו הדבר מה שראה אתמול ורואה היום, רק אתמול הוא ראה את זה בשטחיות, והיום התעמק והתבונן בזה, ונהיה יותר בהיר יותר צלול, זה מקבל צורה חדשה ופנים חדשות, וזה ממש חדש! ולא רק שנקרא כאילו חדש, אלא זה באמת חדש, כי אתמול הוא לא הבין את זה, הוא הבין חלש, זה לא הבנה אמתית, וכעת הוא הבין את זה זה באמת חדש.

ובספר כתר ראש מביא בשם ר' חיים וואלוז'ינר שחידושי תורה זה לא רק אם מחדש דבר חדש, רק כל מה שהוא חוזר ונתבהר לו הדבר יותר ברור הוא מבין את זה חזק יותר, זה עיקר חידושי תורה, ולא חשוב אם הוא חידש או מישהו אחר חידש, העיקר שעכשיו הוא מבין את הדברים יותר ברור, זה נקרא חידושי תורה. וככה זה בכל הדברים, בן אדם שעושה דבר ואחרי זה התברר לו הדבר, זה דבר חדש, כי מה שהבין אתמול זה לא הבנה אמתית, ועכשיו זה הבנה חדשה.

ואומרים על אחד מהגאונים, ר' סעדיה גאון, שהיה מסגף את עצמו כל יום בכל מיני סיגופים, בשלג וכדומה, למה? הוא אומר שלמד את זה מאיזה מקום, שאחד בא לאיזה בן אדם ולא ידעו שהוא אדם חשוב, [ואומרים שזה הי' ר' סעדי' גאון] בא בהעל הבית וכיבד אתו כרגיל, כי הוא לא ידע שזה ר' סעדיה גאון, גדול הדור! ולכן לא כיבד אותו במשהו מיוחד, ואח"כ נודע לו שזה ר' סעדיה גאון, אז הוא ביקש ממנו מחילה, שאל אותו מה אתה מבקש ממנו מחילה, הרי לא עשיתי לך שום רע? ואמר היות שלא ידעתי שאתה אדם גדול, וחשבתי שאתה איש בין אנשים, ממילא לא כיבדתי אותך כמו שמגיע לך, כך הוא אומר היות שאתמול לא הכרתי את הקב"ה בהכרה כמו שאני מכיר היום, שמה שאני מכיר היום אני רואה שאתמול לא הכרתי טוב, היום התברר לי הרבה יותר בהכרה בהקב"ה, באמונה בהקב"ה, ממילא יותר יוצא שאתמול לא כיבדתי אותו כמו שצריך, כי הרי לא ידעתי מי הוא, א"כ הוא מבקש מחילה, כך הוא אמר.

א"כ יוצא גם כאן אותו הדבר, בן אדם יכול להיות שיעשה אלף פעמים דברים, אבל כל יום זה חדש, וזה מה שחז"ל אומרים יהיו בעיניך כחדשים, זה לא סתם, אלא ככה באמת אי אפשר שבן אדם יאמר על דבר לא חדש שהוא כחדש, אבל אם באמת עכשיו התעמק יותר וראה שההבנה של אתמול זה לא היתה הבנה ברורה, ועכשיו הוא כן מבין, זה באמת חדשים, ולא "כחדשים" אלא "חדשים" ממש.

וזה בכל הדברים, גם במעשה המצות, אם אדם מניח תפלין, כרגיל הוא לא מרגיש מיוחד, אנשים שרגילים... מניח תפלין שם את התפלין על היד, אבל במקרה שיתבונן ויחשוב מה זה תפלין, מה הוא צריך לחשוב בתפלין, ומה שאומר לפני שמניח תפלין, שיש בהם יחוד ה' ואחדותו יתברך שמו, כל הדברים האלה הוא אומר וכבר רגיל, אבל אם ירגיש מה שהוא אומר ויתרגש כל פעם, יראה שזה באמת חדש, אתמול הוא עדיין לא הבין את העמקות מה שהוא אומר, ועשיו הוא מבין, הוא מניח תפילין, הוא מרגיש איזה אושר שיש לו שהוא מניח תפלין, וככה זה בכל המצות, בן אדם שהתרגל, זה נעשה אצלו הרגל, והוא לא מרגיש, אבל אם הוא באמת יעמיק בזה, יראה עולם חדש! הכל יהי' חדש.

וזה רצינו לומר רק דבר אחד, שבן אדם יותר יעמיק, אז יראה שיתפתח לפניו הבנה חדשה, והבנה ברורה, וירגיש טעם בלימוד התורה, בעשיית מצות, ובכל הדברים ירגיש טעם, וזה צריך מאד לעזור לבן אדם לעלות.

ועכשיו שזה לפני חג השבועות, שזה זמן שמסוגל במיוחד כמו שכתוב בספרים שאפשר להתרומם, אבל זה הכל אם יחשוב, אבל בלי מחשבה לא יהי' כלום, לא חדשים ולא כלום, אבל אם הוא כן יחשוב ויעמיק בזה יפתח לפניו הבנה חדשה, ויגיע מצב כמו מתן תורה, לא ממש מתן תורה, כי עכשיו הוא מבין מה זה תורה, ומבין מה זה מצות, ואז הוא יתרומם.

והקב"ה יעזור שבאמת כל אחד מאתנו יעלה עי"ז שיחשוב מה שהוא עושה עם הבנה עם מחשבה ברורה, אז הוא יעלה מאד, והקב"ה יעזור שבאמת כולנו נעלה ונזכה למה שהקב"ה רוצה מאתנו במתן תורה.

כמו"כ הגיע לכינוס בפתח תקוה ל' ניסן תש"ע והבאנו דבריו שם במק"א.

הוקם בעידוד רבנו ובנשיאותו ת"ת דרך ישרים בפתח תקוה, ורבנו ליווה אותם בעצה ובתושיה, ובפ"א הגיע רבנו לבחון. וראה שעשו ראסק גדול עם דגלים ושלטים, ומיד אמר שהוא חוזר הביתה. ורק אחרי שאמרו לו שכבר התכוונו התלמידים למבחן, וזה יגרום להם צער, הסכים להישאר.

ובמוצש"ק פר' תצוה תש"ס הגיע לכינוס מיוחד בעיר למען לב לאחים.

צפת

מכתב לבחירות

בס"ד לכל החרדים אשר יראת השם ותורתו נוגע ללבם ה' עליהם יחי'.

היות שמחר ביום שלישי הבעל"ט יתקיימו בחירות לעירית צפת ועל כל א' לעשות כל מה שבאפשרותו שיבחר הנציג הדתי מר ישי מימון אשר דעתו לדאוג לצרכי הדת ושלא יעשה פירצה בחומת השבת אשר צריך מאד לעמוד על המשמר וכ"א מחוייב להשתדל שכל עניני העיר ינוהלו כפי דת תוה"ק וכל המסייע להוסיף בשמירת דת תוה"ק בעיר יבורכו הוא וכל משפחתו בבני חיי ומזוני ובביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

אור לה' כסלו תשנ"ט. הכו"ח למען הענין החשוב מאד. בני ברק יצ"ו. (קובץ אגרות סי' תעז)

מכתב רבנו לחזק את הכולל דשם ראה כאיל תערוג – היכלי הכוללים.

ורבנו הגיע לעיר צפת לשאת דברי חיזוק ולחזק את התושבים לתורה וליראה. ובימי השבעה הגיע הגאון הרב קפלן ואמר בהתרגשות שאין לתאר כמה רבנו עזר וסיעע לעיר צפת התורנית ואכמ"ל.

דברי רבנו בכולל של הרב הנ"ל בכ"א אייר תשס"ה

ב"ה כאן הרי היה תלמידי חכמים כל הדורות, ובמשך הזמן הדורות יורדים, אבל לפני הרבה מאות שנים היו כאן כאלה אנשים גדולים, ממש הכי גדולים מה ששייך בדורות האחרונים, מה שיכול להיות שגם בדורות הקודמים לא היו נחשבים כסתם בני אדם, היו אנשים גדולים מאד! האריז"ל הבית יוסף, כל אלה הגדולים היו במקום הזה.

ואף שהיום זה ירד וירד, אבל בכל זאת העיר הזאת יש לה עבר גדול, ומקומים שבמשך הזמן יתרבו תלמידי חכמים, יתרבו לומדי תורה ויראי שמים, יתרבה כבוד שמים, כבוד תלמידי חכמים, ועי"ז הקב"ה יעזור שכל אנשי העיר הזאת יתרוממו, וירויחו לא רק בעולם הזה, עולם הזה זה ג"כ דבר אבל זה לא העיקר, ובשביל יהודים העיקר שיהי' להם דברים של נצח! שיהיה תורה, שיתרבה יראת שמים, יתרבה כוללים, יתרבו ישיבות, חדרים, וכל מה שצריך ליידישקייט [ליהדות], הכל יתרבה, ותזכו גם בעולם הזה וגם לעולם הבא. והקב"ה יעזור שעי"ז נזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה.

בס"ד, לכ' קהילת בני התורה בעיר צפת ת"ו

שמחתי להוודע שאתם זוכים בחנוכת ביהמ"ד לתורה ולתפלה ובודאי המקום ישמש לדבר השי"ת ותורתו שיוכלו ללמוד שם בהרחבת הדעת ולשפוך שיח חנונים להבוית"ש בבית המקדש מעט שנקרא שם שמים עליו ולמותר יחשב להאריך ולבאר שבחה של יסוד בנין כזה.

גם זכיתם להכניס ספר תורה לבית מדרשכם, וזה מוסיף בקדושת המקום.

ואף זכיתם ליסד תלמוד תורה במקום בדרך המסורה לנו מרבותינו, ונקוה שיהי' זכות לימוד התורה וההשפעה הרוחנית של העיר בגליל אשר בימי הב"י והאר"י ז"ל וכל החבורה הקדושה שכנו ועבדו שם את אלוקינו במדרגות הכי נעלות, גבולות הקדושה תפרוצנה בכל עוז על ידכם כרצונכם וכרצון כל מבקשי השי"ת.

א.ל. שטיינמן

ט' אלול תשס"ז לפ"ק, בני ברק יצ"ו

קדימה

רבנו הגיע יחד מבני ברק עם יבלחט"א כ"ק האדמו"ר מגור וכ"ק האדמו"ר מונבמינסק [ונסעו ביחד באוטובוס מיוחד עם המלווים מבני ברק] להקמת בית הספר נתיבות משה שם. [שהוקם לעי"נ הרבנית הצ' מנובומינסק ע"ה ונקראה על שמה]

ואלו דבריו שם ב"ה זכינו בכמה שנים לכזו מהפכה. נתקיים: "והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד". בית הספר גדל, וה' יתברך יעזור, שימשיך לגדול ולפרוח."חז"ל אומרים במסכת בבא מציעא(פ"ה) 'אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל המלמד את בן עם הארץ תורה, אפילו הקרוש ברוך הוא גוזר גזירה – מבטלה בשבילו. שנאמר ואם תוציא יקר מזולל, כפי תהיה' הוה אומר, כי כאשר מצילים ילדים לתורה, מתוך בתים של הורים הרחוקים מחיי התורה, לבל הראשית מצעיר הגענו ב"ה לאחריתך ישגה. אנו תקוה כי יוסיפו ויפתחו עוד בתי ספר, להביא אלפי ילדים אל צל השכינה, אל החינוך העצמאי, להביא לקיום היעוד: 'וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך'. וכל מי שיש לו שייכות לזה, להביא את ילדיהם של האבות, שלדאבוננו הם בעצמם תינוקות שנשבו, אל התורה – הרי שמעלתו מרובה, והוא זוכה לברכת 'כפי תהיה', וכזכות מעשים אלה, נזכה לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

קרית אתא

דברי רבנו בסיום הש"ס בקרית אתא כ"ט אדר א 'תשס"ה

כפי ששמעתי יש כאן ציבור שלומדים תורה. וזה ידוע לכל אחד שאין דבר שאפשר להשוות ללימוד התורה, וזה הדבר הכי מועיל לבן אדם, גם בעולם הזה וגם בעולם הבא.

ובמשנה הראשונה של מסכת פאה כתוב כמה דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קימת לעולם הבא, ובסוף כתוב ותלמוד תורה כנגד כולם, זאת אומרת שתלמוד תורה שוקל כנגד כל המצות. ובמשנה שם כתוב בעיקר מצות שבין אדם לחבירו, וגם קצת מצות שבין אדם למקום, ובסוף מסיים התנא ותלמוד תורה כנגד כולם, מי לא יודע, את המשנה הזאת.

ומה יש להוסיף על זה, רק נוסיף כמה מלים, הנה הגמ' מביאה בכתובות (דף קי"א ע"ב) שרבי אלעזר רצה לומר שעם הארץ לא חי לתחית המתים, ורבי יוחנן התווכח אתו, למה הוא אומר שעם הארץ לא יקום לתחית המתים, ובסוף כיון שראה שרבי יוחנן כ"כ מצטער, אמר מצאתי להם תקנה מן התורה.

אבל עכ"פ רואים עד כמה שייך להגיע בלי תורה, עד כדי כך שחשב רבי אלעזר שמי שלא לומד תורה לא יקום לתלית המתים, הוא לא מדבר במי שלא מקיים מצות, אלא אפילו אם הוא מקיים מצות רק שהוא לא לומד תורה, לא יכול לקום.

רואים עד כמה חשוב לימוד התורה, וברוך ה' שלומדים כאן תורה. ובאמת בשביל לימוד התורה לא מספיק בלימוד דף היומי, שלא לומדים אפילו רש"י, ולא תוספות ולא כל הראשונים וגדולי האחרונים.

ובאמת לימוד התורה היה צריך להיות בכל עמקותה! אבל היות שלא לכל האנשים יש מצב כזה שיכול להתמסר ללמוד תורה עם כל העמקות, שצריך בשביל זה להיות ללמוד כל היום, ומי שהוא טרוד בפרנסתו, או שאר מצבים, הוא לא יכול ללמוד כ"כ בעמקות, אבל לכל הפחות את המינימום ילמד. ממילא יש לשמוח שב"ה יש כזה ענין שאפשר לזכות ע"י שלומדים דף גמרא, אפילו בלי רש"י בלי תוס' בלי ראשונים בלי רשב"א בלי רמב"ם, אבל לומדים, והזכות גדול מאד.

וכל אחד יכול לזכות, כי כל אחד דורשים לפי מצבו, אדם שיכול ללמוד כתוב בחז"ל שדורשים ממנו אפילו מעשה מרכבה, א"כ בימינו אם יבואו לאדם ויאמרו לו מה עם מעשה מרכבה, הרי הוא לא יודע בכלל מה זה מעשה מרכבה, מעשה בראשית, שכל הדברים האלה הם כ"כ סודות התורה, מי יכול לזכות לדעת את זה, הרי אנחנו רחוקים, הדור שלנו רחוק מזה, אבל כל אחד לפי מצבו, אף שהוא לא יכול ללמוד עד כדי כך, אבל שילמד לכל הפחות את החלק הנגלה, ולא את כל הנגלה עם כל העמקות, אלא שילמד לכל הפחות דף גמרא.

וצריך מאד להתחזק בזה, כי תורה תמיד צריכה חיזוק, ומקומים שכל אחד יעשה את כל המאמצים לכל הפחות ללמוד את הדף, ועי"ז יכול לזכות לכל

הפחות מה שאפשר, אם אי אפשר הרבה, אז מעט, כמו שכתוב אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים.

ממילא כל אחד שיעשה את זה הקב"ה יעזור לו שיזכה גם בזה וגם בבא, כמו שכתוב אלו דברים שאדם אוכל בעולם הזה והקרן קימת לו לעוה"ב.

קרית גת

בט"ז אלול תשס"ח הגיע רבנו לכנס חיזוק לקראת הימים הנוראים.

קרית מלאכי

אודות ישיבת קרית מלאכי ראה כאיל תערוג - ר"ה תשע"ח.

ראש העין

רבנו הגיע כמה פעמים לחזק בישיבות בין הזמנים את לומדי התורה שבעיה.

דברי רבנו בישיבת ראש העין -י"ט טבת תשנ"ט

כתוב בפסוק אדם ביקר ולא יבין, האדם לא מבין את דרגתו, ומצד אחד זה טוב כדי שבן אדם ירגיש את עצמו שפל. אך מצד שני זה לא טוב בן אדם לא יודע את הכוחות שיש לו. כל אחד ואחד חנן אותו הקב"ה בכוחות אדירים! כל אחד! כמובן שיש בזה מדרגות, אבל כל אחד יכול להגיע לדרגות גדולות מאד ביראת שמים, בלימוד בתורה, ובכלל להיות אדם, שיגיע ויתקרב קצת למה שהקב"ה רוצה, מה שזה התכלית שאז האדם הוא "מאושר", דבן אדם כשמגיע למה שהקב"ה רוצה זה האושר "הכי גדול".

אבל לא כל אחד מרגיש את זה, והיות שרואה שאחר מצליח יותר, אז הוא שבור, וחושב - אני לא כלום, וממילא הוא בא לכל מיני דברים, ירידות עד שהוא באמת יורד, שעושה כאלה דברים שהוא באמת יורד. עד שהוא באמת יורד, שעושה כאלה דברים שהוא באמת יורד, אבל צריך לדעת שכל אחד ואחד יכול להגיע לדרגות גדולות מאד! ביראת שמים, בעבודת השם. בלימוד התורה. בודאי לא כל אחד יכול להיות תנא או אמורא. אבל יכול להיות די גדול לפי כוחותיו, וזה מה שהקב"ה רוצה מכל אחד.

ולא צריך אף אחד להיות שבור, רק צריך להיות תמיד בשמחה, להרגיש שהוא עובד את ה', דבכל מצב שיהיה הוא יכול לעבוד את ה', בין בתפילה בין בלימוד התורה, ובכל הדברים, גם בהנהגה של בין אדם לחבירו, לעשות חסד עם השני, לקיים עד כמה שאפשר ואהבת לרעך כמוך, שירגיש אהבה לבן אדם, וזה דברים גדולים שבן אדם צריך לעבוד, וזה לא תלוי בגאונות, רק צריך עבודה, בפנימיות הלב, וזה כל אחד יכול להגיע.

לכן אפשר לומר את הפסוק הזה, אדם ביקר ולא יבין, לכל אחד יש לו "יקר", יש לו אפשרות גדולה לעלות, והוא לא מבין את זה, וכיון שהוא לא מבין הוא יורד ועושה מעשה טפשות. אבל בן אדם צריך לדעת שזה לא ככה אלא כל אחד ואחד. אפי' אם חושב שהוא לא יהיה גאון. אז לא יהיה גאון, אבל הוא יכול להיות עובד ה', יכול להיות עבד מה שהקב"ה שמח בו, וכל אחד צריך להיות שמח בחלקו, ולהמשיך בדרך הטוב, בין בהנהגת בין אדם לחבירו, בין בבין אדם למקום.

וכל אחד ואחד מכם אם יעשה את זה, יהיה מאושר, וירגיש את עצמו טוב, והקב"ה באמת יעזור שכולכם תצליחו ויתעלו מעלה מעלה, והקב"ה שמח בכם, ואתם תהיו מאושרים.

לבני ישיבת ראש העין ו' מנ"א תשנ"ו - ערכו של רגע יקר

כל מה שיש לאדם בעולם הזה הוא רק זמן, שהרי רואים שבן אדם שהוא חולה מסוכן מחללין עליו את השבת, ואפילו אם למעשה יחיה רק שעה או מחצית שעה מחללין עליו את השבת, והרי יש להתבונן איזה רווח יהיה לו בזה שיחיה עוד חצי שעה, שזה חשוב עד כדי כך שיהיה מותר לחלל עליו את השבת, ומה יוכל לעשות בזמן הזה?

אלא משום שבזמן הזה יוכל לרכוש עולמות, ויש "קונה עולמו בשעה אחת", ובכל רגע יכול לזכות עולמות! ואילו אחד שכל חייו לא הלך בדרך הנכונה וקודם שהולך לעולמו חוזר בתשובה, ומקבל על עצמו להיות טוב, ויש לו הרהורים טובים, הרי זה מציל את עצמו, וזוכה להיכנס לגן עדן! והוא האדם המאושר! וח"ו להיפך הרי הוא "אומלל".

אנשים לא יודעים איך להעריך את הזמן, מה ערכו של רגע יקר אחד, שא"א לתאר כמה יקר הוא, ואנשים צעירים הולכים ומבזבזים שעות, ימים, חודשים, ושנים, ואינם יודעים איך להעריך את הזמן אבל אשרי הגבר אשר מבין ערכו של זמן - שזה מציל! כי כל רגע זה עולמות של "נצח" ובכל רגע ורגע אפשר לזכות לנצח, וח"ו אם לא זוכים אוי ואבוי!

ואתם שזכיתם ונמצאים במקום שיש לכם רבנים מחנכים שמתמסרים אליכם להנחיל לכם חיי עולם אמיתי, אתם צריכים רק "לנצל את הזמן" ובזה תזכו לנצחיות. ואשריכם שתזכו לזה, שהרי בני הנוער אינם מבינים, ומבזבזים את הזמן בשטויות, ובזה שתנצלו את הזמן יהיה טוב לכם בזה ובבא. ויעזור ה' לכולכם שתעלו בתורה ויראת שמים.

ראשון לציון

רבנו נשא על שכמו את עניני העיר, והיה נותן תמיכה חודשית למוסדות של המרא דאתרא למען הקמת התורה בעיר, וטרח כמה פעמים לבוא לחזק את תושבי העיר והישיבות אשר בה. [אודות ישיבת ראשון לציון, ראה כאיל תערוג עולם הישיבות כי תבוא תשעז] ובי"ב תמוז תשס"ח ביקר ברבנו בישיבה קטנה בעיר ובעוד מקומות לחזק שם.

ובליל כ"ז אדר תשס"ו הגיע רבנו למסור דברים לפני הבחירות.

מכתב לבחירות

בס"ד. לאחינו בני ישראל תושבי ראשון לציון הי"ו

לרגל הבחירות לעיריה המתקיימות ביום ג' י"ג מרחשון ש.ז. שהרבה גופי תורה תלויים בזה לכן על כל אחד לפעול ולהפעיל ולהצביע לרשימה בה מופיע נציג דגל התורה הר' משה יהושע נ"י, ולשומעים יונעם ויתברכו ממקור הברכות בברכה והצלחה וכט"ס. **אהרן יהודה לייב שטיינמן**

אור לט' מרחשון תשס"ט

רחובות

רבנו הגיע כמה פעמים לעיר לחזק את הישיבות דשם מאור התלמוד וחכמה ודעת. [ראה כאיל תערוג שלח תשעז] **והכולל שבראשות שכנו הגאון הגדול רבי יוסף ישראלזון, וכל הדבר הקשה שהיה בעיר היה מגיע לרבנו והכריע בזה.**

וכפי שמספר הגראי"ק : פעם היה לנו ויכוחים גדולים עם ראש העיר ומרן שואל אותי הרי זה ראש העיר דתי למה אתם לא מסתדרים איתו והסברתי לו ואז אמר לי לשנות גישה ולא להלחם ומאז הכל נהפך. ועי"ז רחובות ממש ניצלה. הוא היה אחראי והכל שאלו אותו בכל עניני הקופה של העיר, פ"א היה שאלה שאמרו לנו למה אתם נותנים לכלל הציבור הדתי שומרי השבת ולמה לא נותנים רק לבני תורה, ובאמת הסיבה היא כדי שכולם יתרמו אנחנו נותנים תמיכה לדתיים, אז מרן שאל אותי מי נקרא שומר שבת? אני מקוה שאני נחשב שומר שבת עם כל הפרטים.

❧

סיפר הרה"ג ר' דוב ישראלזון: לפני שנים רבות ניגש בכולל של אבי ז"ל ברחובות אברך, ואמר כי יש לו שאלה לשאול את הרב שך אבל מפני חולשתו לא נותנים לו להכנס, ושאל את אבי כיצד לנהוג ואת מי לשאול.

אבי ענה לו: מה הבעיה, תעשה מה שאני עושה כבר המון שנים.

מה הרב עושה? שאל האברך?

ורבי יוסף השיב לו בפשטות: בכל שאלה שיש לי אני יורד לשכן שלי, מרן רה"י ז"ל ושואל אותו, ותדע לך שמעולם עוד לא נכשלתי !!

מכתב לבחירות

בס"ד, לכ' אחב"י תושבי רחובות ה' עליהם יחי'

לקראת הבחירות שיחולו ביום ג' לסדר נח תשס"ד הנני בזה לקרוא לבוא להצביע עבור הרשימה אשר מסומנת באות שס"ג ויה"ר שתזכו לכל טוב אתם וכל משפחתכם אור לכ"ז תשרי תשס"ד

❧

בס"ד, לכ' אחינו בני ישראל המכנסים בעיר רחובות לשמוח בשמחת התורה עם סיום לימוד הש"ס.בראשות הגאון ר' שמחה הכהן קוק שליט"א

ה' עליכם יחי'

הנה עיקר בריאת העולם הוא רק בשביל התורה, והעיקר הוא מה שאנשים חיים ע"פ התורה ועוסקים בה ושומרים מצוותיה, וכמו שבכל הדורות האנשים

מסרו נפשם על לימוד התורה, כך גם היום אנו מצווים על כך, ונקוה שכל בני הישיבות וכל ישראל יוכלו להמשיך ללמוד תמיד תורה בלי שום הפרעות כלל.

ושמחה גדולה לראות איך שלומדי התורה זוכים ללמוד ולסיים הש"ס, כן נזכה למלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים במהרה בימינו א.ס.

א.ל. שטיינמן י"ג אב תשע"ב לפ"ק

בס"ד, לאחינו בנ"י די בכל אתר ואתר.

ידועים דבר פעילותן של פעילי "לב לאחים" בעיר רחובות להטעים מצוף נועם תורתינו הקדושה ומצותיה לאחינו הטועים, ולמפורסמות אין צריך להביא ראי'. ובמשך השנים נתרבו אנשים אשר נתקרבו לתורה ומצותיה, והקימו בתים לתפארת על אדני התורה והמצות, ואף הקימו קהלה קדושה ובית מדרש אשר בשם "הליכות חיים" יקרא, אשר בו יוכלו להתחזק יותר ולקרב עוד אחים לאבינו שבשמים.

וכבר אתמחי גברא לעסוק בקירוב רחוקים באופן נעלה ה"ה הרב ר' צבי שורץ שליט"א, אשר עומד בראשות המפעל הגדול הזה, ועתה עומד לבנות מרכז תורני ובית מדרש אשר בתוכו יתרכז כל הפעילות וישמש כמגדל אור לכל הסביבה, אמנם כל פעולה א"א לפעול בלי תמיכת הציבור, כי זה כרוך בהוצאות כספיות גדולות, בכן באנו להמליץ ולבקש מכל מי שיש בידו לעזור ולתמוך שיוכל לבצע מחשבתו הטובה, הבה נראה כי חפץ ה' בידו יצליח לקרב הרבה לתורה ולאבינו שבשמים, וכולנו נהי' שותפים בזכות הרבים.

הכו"ח בצפי' כי יעיר ה' ברחמיו לטהר לב כולנו לעבודתו יתברך לש"ש.

א.ל. שטיינמן י"א אדר תשע"ב לפ"ק

דברי רבנו באסיפת מלמדים שע"י ת"ת רחובות

שמעתי בשם הסבא מקלם זצ"ל שהיה אומר כי אדם שיש לו חנות מכולת ומתפרנסים מזה מאה משפחות או יותר הרי באמת אין לך חסד גדול מזה אך החסרון הוא שהוא מוכר מצוה זו בעד פרוטות שעושה את המצוה בשביל להרויח ממון, והיינו שיכול אדם לעשות אותו מעשה ויהיה מעשה גדול מאד ויכול לעשות מזה דבר קטן מאד, דיכול לחשוב כשעומד בחנות לשם עשיית חסד ולעזור לבני אדם להתפרנס, ויכול לעשותו בשביל כמה פרוטות, ואינו כלום רק פרנסה.

ודבר זה הוא בכל הדברים דהפקח יכול לעשות מכל דבר שיהא דבר גדול מאד וכשאינו כן אין לו אלא דבר קטן מאד.

ואפי' בלימוד התורה אחד לומד תורה ויודע שהוא לומד תורת ה' ורוצה להקנות תורה לתלמידים שזה עיקר המשך התורה מה שמחנכים את הבנים, ובפרט תינוקות של בית רבן שזו המצוה הגדולה ביותר כמשאחז"ל על מה העולם מתקיים על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, וחוץ מזה ג"כ הם סופגים בקטנותם יראת שמים לכל החיים וכל מה שהמלמד הוא יותר ירא שמים נשאר הדבר חרות בלב התלמידים לעולם, ואם ח"ו המלמד אינו מכיר בעבודתו ולומד עם התלמידים בשביל פרנסה אף שעוסק בתורה וגם שלא לשמה יש בזה מעלה מ"מ כבר אין לו דמיון למי שמלמד כמו שצריך.

ובאמת המלמדים בדורות הקודמים כשהיו מלאים ביראת שמים והיה כל כונתם לשם שמים ולהחדיר בלב התלמידים יראת שמים וזכו באמת שצמחו תלמידים יראי שמים אך כשלא היו המלמדים כ"כ יראי שמים היה חלש. וכך הוא גם היום מה שהאדם יחשוב יותר לשם שמים אף שבודאי צריך פרנסה אך ידע כי התכלית הוא שרוצה לנטוע בלבד התלמידים יראת שמים ורוצה ללמדם תורה ה' אז ממילא זה נחקק בלב התלמידים ונשאר לו לכל החיים אך כשעושה את זה רק לשם פרנסה אף שאי"ז עולה דבודאי הוא צריך פרנסה אך כבר אינו דומה וזה מקטין את הדבר מאד מאד. ודבר זה תלוי ביד כל אחד ואחד. וצריך האדם לעבוד וללמד את עצמו ומה שיותר יעבוד על עצמו ממילא התלמידים כבר יהיו תלמידים אחרים.

והרי זהו התכלית כי הרי אין העיקר לידע את החומר הנלמד דאמנם גם זה נצרך להם אך העיקר הוא שיצאו התלמידים עם רכוש של יראת שמים, וזה תלוי מה שמתמסר המלמד יותר עם לב שרוצה ללמד את הילדים תורה כדי שישאר תורה בישראל זה כבר משהו אחר והתלמידים יהיו אחרים. ועי"ז הוא בונה את כלל ישראל וזה יהיה זכות לנצח גם למלמד וגם לתלמידים.

והנה בזמנינו מצוי לדאבונינו שיש מלמדים שאינם דרים במקום התלמוד תורה ולכן המלמד מצפה כבר שתכלה שעת הלימוד ויוכל ליסוע אל ביתו, ובאמת אי אפשר להאשים אותו דוכי צריך להשאר שם כל היום, אך מ"מ כבר חסר בהשפעה דכשאדם מרוכז ויודע שלומד תורה ה' זה משפיע אך במצב כזה אינו משפיע כ"כ דיודע שבכל רגע הוא צריך להזדרז ולילך.

ואתם מסתמא ראויים לכך לעבודה זו, לכן כל אחד יתחזק בזה ויחשוב ויתבונן שהוא עוסק במלאכת ה' לא בפרנסה ואף שצריך פרנסה מ"מ ידע שהעיקר אינו בשביל פרנסה אלא לנטוע בלב התלמידים תורה ויראת שמים כרצונו יתברך ואז בודאי יהיה שכר גם בזה וגם בבא. והעיקר הוא שיצמח דור כמו שרוצה הקב"ה.

בכ"ג אדר תשס"ו הגיע רבנו לחזק בעיר, ודיבר בכולל שם ובפני מדרשת לב לאחים, וכן בחן בישיבה קטנה שם, ומסר שיחה בישיבת מאור התלמוד.

רכסים

רבנו הגיע כמה פעמים לחזק את המקום, ואת הישיבה שבה. ובכ"ז ניסן תשס"ג מסר שיחת חינוך בעיר. ואת הכוללים שיש שם. ואודות הגה"צ ר' דוב יפה כתבנו כבר במק"א. [ראה כאיל תערוג במדבר תשעז]

בס"ד, לכ' מתפללי בית המדרש "שבת אחים" בראשות הגאון והצדיק ר' דוב יפה שליט"א כפר חסידים ה' עליהם יחי'

שמחתי באומרים לי בית ד' נלך למקום שמגדלים בו תורה ותפילה. אשר סביב לדגלו יחנו אברכים ת"ח ויראים להרבות כבוד שמים ומה נכבד היום אשר זוכים להכניס ס"ת אשר הרבה יגעו ועמלו עד אשר זכו לזה.

מי יתן והי' לבבם זה להרבות יקרא דאורייתא וכבוד שמים כל הימים וברכת ד' תשכון באהליהם. בברכה. י"ב סיון תשס"ז בני ברק יצ"ו

באחד השנים היו כמה מהתושבים החלונים שנלחמו בחרדים, וארגנו חילולי שבת ציבורים כנגד, ובאו לשאול את רבנו מה להגיב. ואמר לא להתיחס לזה כלל, ומאליו זה יתבטל. ואכן הם המשיכו כך כמה שבועות, עד שמאס להם ואז הסתדר.

בס"ד אור לכ"ג מרחשון תשס"ז לפ"ק לכ' עדת ישראל אשר ברכסים ה' עליכם תחי'.

שמעתי על האסונות שפקדו במקומכם ואתם חושבים לנכון שיש בודאי צורך להתחזק יותר ביראת שמים.

כמובן אין אתנו יודע עד מה ועלינו להתחזק בכל הענינים, אבל מה שיש יותר להניח אולי יש יותר להתחזק בענין שבת שכבר יפסיקו מלעשות דברי חול חצי שעה לפני השקיעה כי אמרו לי שיש קצת מאחרים, וכל מה שמפסיקים מלעשות דבר שאינו ראוי לעשות בשבת אז זה מאד חשוב. וידוע מאמר חז"ל בשבת קי"ח ב' כל השומר שבת כדין אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו. וכן כל עניני כיבוד בין בלבוש הכל לעשות בכונת כבוד לשבת.

והב' מאד להזהר מלדבר דברי חול בביהכנ"ס ובפרט בשבת מאד להזהר שלא ידברו דברים האסורים.

ובזכות השבת ומצות כבוד בהכנ"ס ובהמ"ד תזכו כולכם בבריאות אנשים ונשים וטף. **א.י.ל. שטינמן**

גם ראוי שהנשים יאפו חלות לכ' שבת להפריש חלה בשיעור שלישית החזון איש זה 2250 גרם חייב ברכה. וה' יגדור פירצות עמו ולא יאונה להם שום צער ויגון. הנ"ל

ובי"ט אדר א' תש"ס הגיע לכינוס מיוחד בעיר למען לב לאחים.

רמלה

רבנו היה אכפת לו מאוד מהעיר ונתן תמיכה חודשית במשך הרבה נשים לחיזוק היהדות שבעיר.

בס"ד. יום ד' סיון תשס"ג לפ"ק. לכב' קהל ישראל הגרים ברמלה. ה' עליהם יחי'

שמעתי שאתם זוכים להכניס ספר תורה לבית מדרשכם, וזה הי' תמיד

שמחה גדולה, וגם הסעודה שעושין לזה היא נקראת שמחה של מצוה.

ובימינו שהחושך מכסה ארץ ורבו שונאי תורה, עלינו להגביר ולהתחזק בתורתינו הקדושה. ונקוה בזכות הכנסת הספר תורה יהי' ישועת השי"ת להמקום ויתרבו לומדיה ושומריה ומקיימי מצותיה כמצוה עלינו. ויתן ה' וכה יוסיף להרבות יראי שמים בקהלתכם כרצונו ית"ש.

רמת גן

רבנו הגיע לבית החיזוק בג' סיון תשס"ז לחזקם לתורה ויר"ש.

דברי רבנו בניסן תשע"ג לפני בני נוער בישיבת בין הזמנים שעל ידי ארגון "יעזורו" ברמת גן

מורי ורבותי, בן אדם לומד כל מיני דברים מה שהוא צריך לדעת, נניח דברים שהוא כן צריך לדעת, אבל למה דבר אחד לא לומדים? בשביל מה נברא האדם, בשביל מה הקב"ה ברא את העולם? בשביל מה צריך את זה, ואם אחד יחשוב את זה ברצינות, יבוא לידי מסקנה שהתכלית של האדם היא לאיזה תכלית מסוימת, יש לו תכלית!

ומהי התכלית שלו, אומר המסילת ישרים "להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול שבכל העידונים", המילים האלה כותב המסילת ישרים בפרק א'. זה התכלית של האדם, הידיעה הזאת היא העיקרית לפני כל הידיעות! ולדאבונינו אי אפשר ללמוד את זה בבית ספר, [או שאפשר ולא לומדים, ואולי אי אפשר ללמוד,] אבל עכ"פ זה התכלית שבן אדם צריך לדעת, בשביל מה הוא בא לעולם, מה צריך אותו? התכלית היא דבר של מעלה.

עכ"פ אתם בחורים צעירים, תדעו לכם שאתם יכולים להיות מאושרים! בן אדם שיודע לאיזה מטרה הוא נברא, מה התכלית שלו, יכול להיות מאושר. אחרת חס ושלום הוא חי את כל החיים שלו בטעות, בלי שיידע מה התכלית שלו, הוא חושב שזה רק הידיעות האלו מה שלומדים בבית הספר, אני לא אומר שלא צריך לדעת אותם, אבל האם יש רק את זה, לא! יש דבר יותר עיקרי, וזהו לדעת מה התכלית שלו בעולם, זה צריך לדעת. ורק אם לומדים תורה ומקיימים מצוות מגיעים לתכלית האמיתי, זה מביא את האדם לתכלית – העידון הגדול שבכל העידונים, זהו התכלית האמיתי, ולזה כל אחד צריך לשאוף.

ומאושר הוא האדם שהולך בדרך זה, הוא חושב בדרך זה, הוא מתעמק למה הוא צריך לעבוד, ומבין שהעיקר ברא הקב"ה את העולם לתורה ומצוות, וזה התכלית של כל אחד.

וכל אחד שיחשוב על זה, הקב"ה יתן לו כח ומחשבה, ויזכה לכל טוב, העיקר הוא העולם הבא העולם הנצחי, זה נצח! אדם לא חי כאן לעולם, צריך לחיות נצח. אדם יכול לחיות שבעים שמונים תשעים, מאה שנה! אבל מה התכלית שלו? מה שאכל כל כך הרבה שנים לחם, הוא אכל גם כן מרק, הוא אכל גם בשר, האם זה התכלית של בן אדם? אח"כ מה יהיה לו, שום דבר! אלא צריך להיות תכלית נצחי, והתכלית הנצחי הוא ע"י תורה ומצוות, זה נצחי, זה "נצח".

הקב"ה יעזור שכל אחד יבין את זה והתעמק בזה, ואז יזכה לכל טוב, הקב"ה ינחה אותו בדרך הנכונה, הבא ליטהר מסייעין אותו, ויזכה כל אחד לכל טוב.

אשריכם שאתם אנשים צעירים כל העולם עדיין לפניכם, אתם יכולים עדיין לקחת את הדברים ברצינות, וכך כל החיים לעשות לחיים טובים.

הקב"ה יעזור לכם שתזכו לזה, עד שתבוא הגאולה האמיתית, שאז כל הבריאה יבינו, כל האנשים כולם יבואו לדעת את ה', כל אחד יבוא לתכלית. הקב"ה יעזור שנזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן סלה.

♣

הנה זה כמה שנים שזכתה העיר רמת גן לבואו של רבינו לחזק את בני הנוער היקרים הללו, שבאים ללמוד במדרשה זו מדי לילה, ובמשך הזמן נכנסים לישיבה קדושה עד דמיתעבדי לבני תורה מופלגים.

וסיפר לרבינו הרב ר' ברוך רוזנבלום שליט"א העומד בראש הארגון "יעזורו", שבכל פעם כשבא רבינו לשם באות לעזרת נשים האמהות של הנערים הנ"ל, והרבה מתוכם מאד לא מרוצים מזה שה"בן יקיר" שלהם סוטה מדרכם – הנילוזה – של הוריו והולך ללמוד תורה וכו', ומטיחים לבניהם כל הזמן קינטורים וכו', אך ראה זה פלא שכל פעם לאחר בואו של רבינו לשם, משתנה לפתע דעתם של כמה מהאמהות, ואומרים לבניהם "אם זה הרב שלכם! תלכו אחריו", ומניחים את בניהם ללמוד תורה וללכת לישיבה כאוות נפשם, ובלשונו הזהב של ר' ברוך היקר, "הקליפות הקשות הללו נמסות..." (פרי חיים רד)

♣

וכמו"כ הגיע רבנו לחזק את הכוללים יום שישי של הרה"ג הרב חודר שמחזק את התושבים בעיר.

רמת השרון

רבנו הגיע לביקור חיזוק בעיר, וראה בכאיל תערוג פר' משפטים מה שהבאנו בענין זה.

רעננה

רבנו הגיע לחזק בז' כסלו תשס"ט בכולל קדושת השרון. כמו"כ הגיע בחודש שבט תשס"ח דיבר ליוצאי צרפת ברעננה [שנערך באולמי שרון בכפר סבא]. וכן ביום ה ד' שבט תשס"ו הגיע רבנו לעיר ושם נשאו דברים גם רב העיר הגר"י פרץ, ומרן הגר"י אדלשטיין.

תל אביב

רבנו הגיע כמה פעמים לחזק בעיר במוסדות השונים, ואודות ישיבת הליכות שלמה כבר כתבנו במק"א.

ופ"א שנשאל האם להקים ישיבה במקום לבחורים, אמר שאי"ז פשוט מחמת היצה"ר שיש שם. רק באופנים מסוימים התיר לעשות שם ישיבה.

ורבנו היה נותן תמיכה חודשית לכמה כוללים בעיר שנותנים אור ותורה לכל העיר.

♣

וכבר הבאנו דברי רבנו לת"ת יסודי התורה משנת תשכ"ז שבא לחזקם ללכת לישיבות קדושות.

♣

ובכ"א כסלו תשס"ט הגיע למסור שיחה בישיבת ערכים בתל אביב.

תל מונד

רבנו הגיע בר"ח חשון תשס"ט להכנסת ס"ת במקום ונשא דברים לחזק את הלומדים שם

תפרח

רבנו הגיע לחזק את הישיבה והקהילה וכבר הבאנו דברים בגליון שמחת תורה תשעח.

הודעה

גליון הבא אי"ה יצא לקראת ימי בין הזמנים

על ארצות הגולה [כהמשך למדור רבן של כל בני הגולה שהופסק בעת שכבו המאורות פר' מקץ תשע"ח] על מסעות רבנו זיע"א לשם ועל דאגתו בכל פרט ופרט.

מי שיש בידו חומר אודות ענינים אלו נשמח אם ישלח למערכת בהקדם.

כמו"כ בס"ד בשלבי עריכה הספר כאיל תערוג הלכות והליכות בעניני או"ח, [ציצית - תפילין תפילה ברכות ושבת] נשמח לקבל הוספות וחידושים והנהגות מתורת רבנו זיע"א לכתובת

0527680034@okmail.co.il

בס"ד

אוצרות "פרי חיים"

גליון 12

ב"ד סיון תשע"ח

דברים בענינא דיומא מרשכבה"ג מרן ראש הישיבה אילת השחר זללה"ה

לוקט ונערך מתוך כתבי יבדל"ח תלמידו – החברותא הגרמי"ש שליט"א

לע"נ ידידינו היקר הרה"ח חיים בן ציון ז"ל בן הרה"ג ר' אברהם צבי טויב שיבדלחט"א

שישה זודשים בלי אבא

הלב מתקשה להאמין, "ששה חודשים" בלי אבא, שש חודשים של יתמות עברנו, תקופה קשה ונוראית עברנו בלי אבינו רועינו רבינו מרן זיע"א, היתמות קודרת, אי הלב נקרע, איכה רבינו הקדוש אשר תמיד דאגת בדבר קטן כגדול, כאב רחום דאגת בצרות בכית על כל ילד וילד יהודי מכל מקום שהוא בעולם, ובשמחות שמחת, לכולם היתה פינה מיוחדת בליבך הקדוש, רצוננו ללמוד מדרכו, מהמידות המופלאות של רבינו הקדוש, ע"כ הבאנו קצת קצת טיפה להבין לאיפה לשאוף לתת מושגים לאין להגיע.

דברים בדרכו של רבינו הקדוש מתלמידו המובהק החברותא שליט"א

וכן דברים לקראת היארצייט של הרבנית מרת תמר ע"ה אשר עמדה לימין רבינו הקדוש מרן זיע"א בכל מה שהוצרך למען שיוכל ללמוד וללמד ולמען הנהגת כלל ישראל, עד יומה האחרון ממש, וכן לקראת היארצייט של מרן רה"י הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל אשר היה בידידות עמוקה עם רבינו ובפרט בהנהגת הישיבה הקדושה פוניבז' לצעירים, נביא דברים מרבינו הקדוש לזכרו,

יהי רצון וכבר יחיש הבורא לגאלנו ואז יקיצו וירננו שוכני עפר אכי"ר

~~ ~~ ~~

דברים מתלמידו המובהק שליט"א

קשה מאוד לחשוב שאנחנו כבר מתקרבים לששה חודשים, חצי שנה של יתמות נוראה של כלל ישראל, כל כלל ישראל בכללו, וכל יחיד ויחיד בפרטות. קשה, קשה, החלל ריק, ליבנו חלל בקרבנו, הקב"ה ירחם וימהר ויחיש גאולתינו במהרה בימינו אמן.

בפרשת השבוע יש את המעשה עם מרים הנביאה. כתוב ותדבר מרים ואהרן במשה וגו', אומרת התורה ומשה הי' עניו מאוד מכל האדם, אשר על פני האדמה. אומר רש"י עניו, שפל וסבלן. מה זה נקרא עניו, שפל וסבלן! התורה משבחת את משה רבינו אבי הנביאים, מקבל התורה, מה התורה מגדירה אותו "עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה".

ידוע מה שר' חיים ואלוזין אומר - כפי שזכינו לשמוע את זה הרבה מרבינו הגדול זיע"א הכ"מ - שברמב"ם כתוב שכל אחד ואחד יכול להגיע לדרגה של משה רבינו. אומר ר' חיים וואלוזינר ודאי, אבל בתנאי אם יזכה להגיע לדרגה של "ענווה" של משה רבינו, אז יזכה להיות כמו משה רבינו. שיא הגדלות איפה מונח, ברגע שאדם הוא "עניו מאוד" עניו מאוד! פה מונח דרגה עצומה ונוראה, שהקב"ה זיכה אותנו, בדורות האחרונים, אפילו בדור שלנו שאנחנו כל כך... איפה שאנחנו נמצאים... עוד לזכות לראות מושג כזה של ניצוץ של משה רבינו, כמו שמרן שר התורה שליט"א אמר בשם הגאון שבכל דור ודור יש ניצוץ של משה רבינו שזה גדול הדור. ומה הסוד? איפה הסוד? עניו מאוד! עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה.

דבר שראו אותו אצל רבינו הגדול יום יום, שעה שעה, מכל הבחינות, אם זה דבר גדול, דבר קטן, קשה לפרט, בלי סוף, אבל אפי' במושגים היום יומיים, למשל כשנכנס ילד, איזה התיחסות לכל אחד, לחשוב על כל אחד, לא להרגיש אף פעם אני מלמעלה, מה יש לי איתו, מה הוא סך הכל ילד, סה"כ אדם פשוט, אין כזה דבר, כמו משה רבינו **,"רועה ישראל"**. וכמו שמתפרסם מפעם לפעם, ואנשים מספרים סיפורים אישיים, אַי נורא ואיום, איך שכל פרט ופרט, אם זה שימת לב, אם זה מחשבה על השני, לרדת לעומקו וליבו של זה שעומד לפניו, להרגיש אותו, ולחיות אותו, מאיפה זה מגיע? הכל "עניו מאוד" אדם מרגיש את עצמו שפל, זה דבר ראשון, מי אני ומה אני.

וכמו שהראש ישיבה חוזר הרבה את הגמ' בתמיד דף ל"ב הוי קבל וקיים, ומפרש רש"י הוי אפל וקיים "אפל" לא רואים אותך, לא שמים לב בכלל, אז יש לך זכות קיום. וכן הגמ' אומרת שם הרוצה שיחיה ימית עצמו, "ימית עצמו" כמו מת, הוא לא חשוב כלום! זה היסוד הראשון.

דבר שני "סבלן" הרי הוא ממילא פשוט סבלן. כי על מה אדם כועס, למה בן אדם לא יכול לסבול את השני, כי הוא מרגיש הוא פגע בי, מה, ככה הוא מתיחס אלי וכו', וכך כל מאורעות החיים, אך ברגע שהוא יהיה סבלן, זה משהו אחר לגמרי.

עניו מאוד מכל האדם, זכינו לפני קצת יותר מעשרים שנה שהראש ישיבה הגיע לארצות הברית פעם ראשונה, והיו שם קבלת פנים עצומות מרשימות ומרגשות, היו אסיפות גדולות, והי' נפלא לראות איך שתמיד הראש ישיבה באותו מצב, שום דבר, תמיד כמו שהוא יושב בבית ליד הגמ', לא מתפעל משום דבר, כלום! לא ניכר שמרגיש משהו, לא רואים עליו שום סימני הנאה, כלום! הנאה ודאי שלא, לא צריך להגיד את זה בכלל, אבל אפילו כזה כבוד מלכים יושב על בימה לפני עשרות אלפי אנשים לא משפיע כלום.

ופעם אחת לפני כשלוש עשרה שנה, בנסיעה השניה אני חושב, שעשו אסיפה בפלטבוש באולם ענק לילדים, אלפי ילדים באו מכל החיידרים עם בגדי שבת.. וסידרו את כולם באולם ענק, ואמרו תהילים התפללו מנחה, והראש ישיבה דיבר לפניהם, אז הושיבו את הראש ישיבה על בימה גבוהה כזאת באמצע עם כסא ושולחן כדי שכל הילדים יוכלו לראות, הרי בשביל מה הביאו אותם כדי שכולם יראו, יזכו לראות, לראות מה שצריך לראות... אהה! כמה רושם שזה עשה... אז הראש ישיבה בהזדמנות אמר לי (אני לא זוכר אם באותו יום או כמה ימים אחר כך,) שמו אותי כמו "גולם" באמצע! איזה בזיונות! שאלתי הרי זה לא פעם ראשונה שהראש ישיבה יושב במזרח, ואמר לי תמיד יושבים אתי עוד אנשים אני לא יושב לבד, מילא, אבל ככה לשבת באמצע כמו איזה גולם, הרי זה בזיונות! ככה הוא הרגיש, מי שנפשו שפלה..

הראש ישיבה חזר מאיזה כנס אחד ענק של קבלת פנים של אלפים אלפים כנס ענק מעמד מרומם ומכובד מאוד אז ידידנו הרה"ג ר' יצחק לוינשטיין ז"ל שואל את הראש ישיבה אחרי זה כשהראש ישיבה הגיע הביתה אני לא זוכר כרגע את המשפט שהוא שאל בדיוק את הנוסח איך היה או משהו דומה, אז הראש ישיבה אומר לו האם זה כבוד? הרי זה שטותים! זה כבוד? זה נקרא כבוד, זה כבוד.

והראש ישיבה התלונן תמיד מען גיט מיר עסין חזיר, - נותנים לי לאכול חזיר, כבוד זה הרי חזיר, הרי כתוב בכתר רא"ש שההנאה של כבוד זו הנאה רוחנית, וזה מנכה לאדם מעולם הבא, עד כדי כך! וגם על זה הראש ישיבה דיבר פעם... אבל מה שהרגשנו שאצל הראש ישיבה זיכוי הרבים זה הדבר הכי גדול, אז צריכים למסור את הנפש בשביל זה גם כן...

זה היסוד הגדול להרגיש שפל וסבלן, הסבלנות הסבלנות, כמה מאות פעמים, לא זוכר מספרים בכלל, שזכינו לראות את המושג הזה של סבלן. הרי הרבה פעמים אתם יודעים יש מצבים של לחץ שונים, נחפזים לנסוע לאיזה מקום או משהו אחר, דוגמאות בלי סוף ובדיוק מגיע איזה בן אדם, אני זוכר פעם אחת לפני מנחה היה איזה משהו, היה צריכים מאוד מאוד דחוף לצאת מהבית להתפלל ולצאת, ובדיוק ניגש בן אדם אחד הוא אמר שהוא רוצה ברכה, הראש ישיבה שם לב שהוא רוצה עוד משהו, התחיל לשאול אותו מה אתה צריך, ודיבר איתו כמה דקות, על אף שידע שכולם לחוצים. הראש ישיבה אמר לי יהודי צריך משהו צריכים לשמוע אותו, לכן שמע אותו ויעץ לו. אה! סבלן, סבלן, סבלן.

אף פעם, אף פעם! בהיסטוריה, לא ראינו אצל הראש ישיבה מצב של דריכות, של לחץ, רק סבלנות, סבלנות, מי שחי באמונה, כל הזמן חי עם הקב"ה, איך שייך שלא יהיה סבלן. אי.. כל זה חסרנו.

פעם היה כנס בוגרים בירושלים, ומשום מה הראש ישיבה הביא שם לפני הדרשה, הוא רצה לדבר על גמ' אחרת אבל הוא אמר תחילה שהגמ' במגילה (דף כ"ט) מדברת על תבור ועל כרמל, והגמ' מדברת על הר סיני למה זכה שהתורה ניתנה עליו, בגלל שהיה עניו נמוך מכל ההרים, מביאה שם הגמ' איזה פסוק, ואומרת שמע מינה הא מאן דיהיר בעל מום הוא, הראש ישיבה אמר את הגמ' אומרת כמות שהיא, והתפעל בעל גאווה זה בעל מום! "בעל מום" ואני חושב שהראש ישיבה אז לא הסביר רק אמר את הגמ' והדגיש כמו שכתוב בגמ', דבר נורא גאווה זה מום! עד כדי כך כמה שצריך להתרחק מזה.

ויש לצרף לזה איזה משפט שלפני שנים היה איזה יהודי אחד נעבך שלא היה לו דרך ארץ לתלמידי חכמים לא רוצה לפרט, על מרן שר התורה שליט"א כמה שדיבר ... מסכן הוא כבר לא נמצא פה בעולם. ורבינו הי' בצער נורא על כך, אני לא רוצה להיכנס לנושא בכלל, אבל פעם הראש ישיבה אמר לי איזה מין ביטוי, אמרו להראש ישיבה הוא לא נורמלי. הראש ישיבה אמר לי כך (אני לא זוכר את המילים בדיוק), בן אדם שלא נולד חסר דעה, רק בדברים מסוימים... אומרים עליו נישט נורמל, זה "המידות", הם עושים את הבן אדם נישט נורמל, כשאדם משוגע זה המידות, המידות מטמטמים את הבן אדם, מידות רעות.

בן אדם צריך לדעת שיסוד האדם זה הדעת הנקיה, הדעת! ובאמת משה רבינו זכה להיות הדרגה הכי גבוהה בבריאה, עניו שפל וסבלן, זה הדרגה של מידות טובות.

אי הלכנו לדברים שהלוואי הלוואי שנזכה בכלל לאפס אפס קצהו, הלוואי, אבל זה התפקיד של האדם בעולם. והלוואי שנזכה באמת כולנו לעבוד על עצמינו ולזכות למה שצריך לזכות, למידות טובות שזה שורש האדם, בגאון כתוב שאדם בא לעולם בשביל לשבור את המידות, וכך זוכים לתורה ולכל המעלות הטובות.

וכמו שכתוב בספר החרדים פרק סו' שהראש ישיבה היה מדבר על זה , ואמר שרצה להדפיס קונטרס מיוחד פרק ס"ו של החרדים "דברי כיבושין" ושם יש קטע אחד שאומר אם בן אדם רוצה למצוא חן בעיני הקב"ה, איך מוצאים חן - שלא לכעוס, לא לכעוס! כך מוצאים חן בעיני הקב"ה, והדברים ארוכים.
הקב"ה יזכה אותנו באמת למשהו שבמשהו הלוואי.. וכבר יהי' זה שכרנו ונזכה לגוט שבת, והקב"ה ירחם עלינו ויושיענו כל אחד ואחד בכלל ובפרט, וכל טוב.
(מדברים בעל פה שנמסרו עש"ק בהעלותך יח סיון תשע"ח בקו אילת השחר)

~ ~ ~

כל כבודה בת מלך, ואשת מלך...

כ"ה סיון יום השנה השש עשרה לפטירתה של הרבנית הצדקנית תמר ב"ר שמאי שרגא ע"ה אשת חבר ליבלחט"א רבינו הקדוש מרן זיע"א, צנועה היתה בחייה וצנועה בהסתלקותה, כאשר בהלוייתה שהתקיימה בשעה 12 בלילה, לא היה שום הספד, רק צעדו אחרי מטתה בדומיה עשרות אלפי איש. וכך היתה הנהגתה כל ימיה בהצנע ובשקט.
חכמה יתירה ניתנה בנשים, וכ"ש בהני נשי דקא זכיין להיות ברום המעלה בישראל... הרבה חכמה והנהגות טובות למדו ממנה, אך קצר המצע מהשתרע, ונזכיר מעט מארחותיה הגדולים כדי ללמוד לעצמינו.
כמה פעמים כשאיקלע הכותב לבית רבינו מרן זיע"א בשעות הערב, והיתה הרבנית ע"ה מתבטאת – טוב שבאת, אני מנסה כבר כמה שעות להתפלל מעריב ואני לא מצליחה, כי כל הזמן דופקים בדלת.. עכשיו שבאת יש מי שיפתח, ואוכל להתפלל. ולא לדבר על ארוחותיה שהיו מתעכבים הרבה זמן מחמת זריזותה לפתוח את הדלת בכל עת ובכל שעה, והכל בפשטות ובלי טרוניה כלל וכלל.
וזכורני פעם אחת שדפק מישהו בדלת ומרן היה שקוע בחדרו בלימוד, ואמרה לי "אני לא יודעת מה לעשות, אם אני מכניסה יותר מדאי, אומר לי רבינו מה את רוצה שאני אהיה עם הארץ? ואם אני לא נותנת להיכנס, הוא שואל אותי האיך אפשר לא להכניס יהודי שבור?..."
פעם אחת ביקשה לשאול את מרן איזה שאלה, באומרה זוהי שאלה דחופה ואם אחכה לשאול בעצמי עוברים לפעמים עשרים וארבע שעות! ואני לא מצליחה לדבר אתו...
אשריה שזכתה לעמוד לימין רבינו זיע"א כל השנים במסירות מופלגת, ולפני עשר שנים בחודש אדר כשנסע רבינו לצרפת להוציא מהראש את הלימודי חול, ולהעמיד ישיבות על טהרת הקודש, שכבה על ערש דוי, ובכל זאת נתנה לרבינו ליסוע, בידעה כמה זכות הרבים תלוי בזה.
יעמדו לה בגן עדן זכות התורה בטהרתה שלחם בעדה רבינו בכל עוז בארץ ובתפוצות הגולה, ושאר עניני זיכוי הרבים עד אין חקר שמסר רבינו נפשו בעדם,

~ ~ ~

לזכרון עולם יהיה צדיק

כאשר הימים הקרובים היום כ"ו סיון חל יום השנה השביעי לסילוקו של מרן רה"י הגרמ"ל צדוק"ל נביא דברים מרבינו הקדוש מרן ציע"א לזכרו

~ ~ ~

המרחק הוא לא של דור אחד אלא כמו עשר דורות...

בפטירת מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל התבטא עליו רבינו: "מתוקה שנת העובד", והביא את הירושלמי שכשנפטר רבי בון בן כ"ח שנים אמרו עליו פסוק זה, ומביא הירושלמי משל למלך שאמר לעבדיו ליטוע לו פרדס וכו' והי' אחד שהי' יותר מכולם ע"ש כל המשל. וכך בדרך כלל רוב האנשים מבזבזים את החיים, ורק יחידים יחידים מנצלים את החיים...
ומסיים רבינו: הדורות מתקטנים יותר ויותר, ומדור אחד לדור של אחריו, המרחק הוא לא של דור אחד אלא כמו עשר דורות...

~ ~ ~

חייב לו הכרת הטוב....

פעם התבטא מרן שהוא חייב לו הכרת הטוב, היות ובשנת תשכ"ה רצה הרב מפוניבז' זצ"ל שיבוא רבינו מרן זיע"א להיות ראש כולל פוניבז' ולהפסיק לומר שיעורים בישיבה קטנה, ובאו מרן הגרמי"ל זצ"ל והגאון ר' שרגא גרוסברד ז"ל שכיהן אז משגיח בישיבה קטנה, וטענו לרב מפוניבז' כי אם רבינו שליט"א יעזוב את הישיבה קטנה אינם יכולים להמשיך כך, ונתרצה להם הרב מפוניבז' והשאירו בישיבה קטנה.
אומר רבינו הרי אם הייתי הולך להיות ראש כולל מה היה יוצא ממני... ועכשיו שאמרתי שיעורים לתלמידים זכיתי ללמוד רוב מסכתות נזיקין נשים מתחילתם ועד סופן, וכל זה הודות לשניהם ששינו את דעתו של הרב מפוניבז' זצ"ל.

כמה טוב לו בעולם הבא

פעם כשהעלה רבינו את זכרו של מרן רה"י הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל, אמר רבינו: כמה טוב לו בעולם הבא בגן עדן, כאשר זכה "כל ימיו" להרביץ תורה לתלמידים, וגידל כ"כ הרבה תלמידי חכמים מופלגים מאד... וזכה לכך כמעט עד יומו האחרון.

~~ ~~ ~~

שני מלכים משמשים בכתר אחד

מחזה מרהיב היה לראות האיך שתי מלכים משמשים כאחד באהבה ונחת עד להפליא, וכל מי שזכה להיות באהלה של תורה בתקופת כהונתם יחד, זכה לראות המופת הזה, דבר נדיר מאד.

ולימים התבטא מרן זיע"א בהאי לישנא: **מיום ה' אלול תשט"ו עד זמן שהפסקתי להגיד שיעור בישיבה הק' לצעירים בפוניבז' [מנ"א תשנ"ח] לא הי' שום פעם שח"ו הי' בינינו ריב, ותמיד היינו באהבה ואחוה ונזהרנו בכבוד של ידידות** ע"כ, אשרי עין ראתה.

וכמובן ההשפעה העצומה על צעירי הצאן בראותם את זה, אין לתאר, מי יתן ונלמד מזה לזכות להבין ששייך הנהגה מופלאה כזו, וזה נוגע בכל שטחי החיים כמובן.

~~ ~~ ~~

דאגת רבינו מרן זיע"א למרן הגרמי"ל זצוק"ל

וכידוע כי בכל צרתו לו צר, שהיה מרן רבינו דואג לשלומו של מרן הגרמי"ל זצ"ל, ואם הי' שומע שהוא חלש או שרוי באיזה צער, הי' מצטער בצערו, ובתקופה שהיה חתנו הגאון ר' בנימין קורלנסקי ז"ל משתתף בלימוד זבחים בלילות אצל רבינו מרן זיע"א, הי' רבינו מתעניין אצלו בשלום מרן הגרמי"ל זצ"ל.

ובערב שביעי של פסח האחרון כאשר סיפרו למרן זיע"א על חולשתו ויסוריו הגדולים הלך מרן לבקרו ולעודדו.

~~ ~~ ~~

סיפר לי אחד ממקורבי רבינו הקדוש מרן זיע"א שנתלבט להיכן לשלוח את בנו לישיבה קטנה, ומרן רה"י הגרמי"ל זצ"ל כבר היה בשנותיו האחרונות, ואמר לו רבינו "כל זמן שרבי מיכל יהודה נמצא בישיבה, המקום הכי טוב לבנך הוא בישיבת פוניבז'".

וכידוע לתלמידי ישיבת פוניבז' האיך שהיה מקפיד במסירות גדולה להתחיל את השיעור כל יום בזמן, וסיפר לנו רבינו שזה בא עפ"י בקשת מרן הרב מפוניבז' זצ"ל שביקש ממנו כשהתחיל ללמד בישיבה קטנה, שיאמר שעתיים שיעור, והקפיד לעשות בקשתו בקפידא גדולה..

~~ ~~ ~~

דברים שאמר רבינו משמו לעילוי נשמתו

אמר רבינו שסיפר לו הנפטר זצ"ל שכשהציעו לו לומר שיעור בתפארת ציון, בא לפני החזו"א ושאל אם יתחיל לומר שיעורים, מתי יספיק ללמוד ש"ס?

אמר לו החזו"א "ש"ס! פאר דרייצען יאהר", ש"ס צריך לגמור לפני גיל שלש עשרה! זאת אומרת ולאחר מכן זה כבר אבוד.

[ובמאמר המוסגר בא לפני רבינו מרן זיע"א לפני שנים אחד מיחידי סגולה בדורינו, ובכה מה יהיה אתי שלא גמרתי ש"ס לפני בר מצוה, האם אני אבוד? נתן לו מרן זיע"א עצה: לומר שיעור דף היומי.]

* * *

עוד אמר לו החזו"א דעדיף ללמוד עם התלמידים גמ' רש"י תוס' בהספק, ולא לומר להם הרבה חידושים, כי את החידושים לא זוכרים, אבל אם יספיק עמהם גפ"ת, יצאו לכל הפחות עם הרגשה טובה שהספיקו ארבעים דף!

כשישב שבעה על בתו הקטנה ע"ה אמר לו החזו"א שמותר לו לילך למסור שיעור לתלמידים בימי השבעה, אך למעשה לא הלך כי אמר שאינו יכול למסור שיעור בלי להכין קודם.

* * *

עוד סיפר שלמד אצל רבי שלמה היימן זצ"ל בישיבת רמיילי"ס בווילנא, ולמדו מסכת חולין במשך שלש שנים, ויש לו מחברת שיעורים, ועל כל דף יש רק הערה אחת!

~~ ~~ ~~

קדוש מרחם

ונסיים במה ששמענו ממרן זיע"א כי בחתונת בתו הראשונה תחי' באו חביריו מישיבת חברון, ופתחו כולם ואמרו עליו שהוא "קדוש מרחם".

ואמר מרן כי באמת הי' כן, שהרי גדל בעיירה וולוז'ין, ורק שעה אחת ביום הי' אחד שלמד אתו, ושאר כל היום הי' יושב בהתמדה גדולה לבד ולומד, היה ילד שנולד צדיק.

* * *

לתרומות והצעות ניתן לתרום בגדרים פלוס קוד 1979 ע"ש אוצרות פרי חיים
ולהצטרפות לקבלת הגליון ניתן לפנות למייל – s31626532@gmail.com

דובב שפתיים

מתורתו של רבינו מרן רבי מיכל יהודה ב"ר משה דוד זללה"ה

לקראת יום השנה השביעי להסתלקותו של רבינו זללה"ה וי"ע לגנזי מרומים כ"ו לחודש סיון
(יום היא"צ בשנה זו ביום שבת קודש פרשת שלח תשע"ח)

גליון מס' 170

דברי מוסר והתעוררות

את תפקידו בחייו ראה רבינו בהעמדת תלמידים על יסודות ההבנה והעיון בתורה מתוך עמל ויגיעה. והפליא לעשות, שמחד גיסא עסק בהנחלת תחילת ההבנה בלימוד הגפ"ת, הראשונים, וגדולי האחרונים וסלל מסילות להעמיק ולדקדק בדבריהם בעיון ובלומדות, ומאידך, לא הסתפק בזה אלא רומם והכניס מושגים של עיון בכל חלקי התורה ובסוגיות החמורות ביותר מתוך עמל ויגיעה ללא ויתור לידיעה ברורה ועיונית בכל סוגיא.

כך היתה כל דרך לימודו עם עצמו ועם התלמידים בכל עת ובכל סוגיא מחלקי הש"ס, והדברים דלהלן שנשא בפני הרבנים אברכי 'כולל טהרות' הם בבחינת מדיליה נפח ונאים הדברים כשהם יוצאים מפי עושיהם – דבריהם הם זכרונם. זכרון זה לא ימוש מכל התלמידים שהעמיד במשך יובל ומחצה וכל המסתופפים בצילו, ובזה תתחזק דרכו ומשנתו, ונקיים את בקשתו בצוואתו "לבל ידח זכרוני מזכרונכם". שעי"ז תתעלה נשמתו הטהורה הזוכה להתענג וליהנות מזיו השכינה בגנזי מרומים.

ליסוד התורה מוכרח להיות על ידי עמל ויגיעה, ובזה התורה נבלעת בדם הלומד

אחז"ל בגמרא אומרת [שבת דל"א] אמר ריש לקיש מאי דכתיב והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו' אמונת זה סדר זרעים עתיך זה סדר מועד חוסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין חכמת זה סדר קדשים ודעת זה סדר טהרות.

והנה יש להבין מה הענין שסדר טהרות נאמר בו דעת [שהיא הדרגה העליונה יותר משאר הדרגות הרומזים לשאר סדרים]. ואפשר להבין הדבר על ידי מה שנראה להתבונן עוד, כי באמת בכל הסדרים זכינו שיש עליהם תלמוד מפורש שנתפרש ע"י האמוראים, ורק סדר טהרות לא סידרו לנו חכמינו ז"ל גמרא מסודרת, ואין עליהם אלא את התוספתא המובאת בדברי הר"ש וממנו מגיעים לסוגיות המפוזרות בש"ס זעיר פה וזעיר פה, ויש להתבונן בדבר למה חז"ל הק' סידרו כך את סדר טהרות באופן שצריך יגיעה מיוחדת להגיע לבירור עניניה.

אני חושב שאפשר לומר שחז"ל הק' השאירו לנו את סדר טהרות בדווקא באופן זה להשמיע לנו שהדרך של תורה מוכרח להיות רק על ידי עמל ויגיעה, בתורה לא קובע חריפות ותפיסה מהירה, אלא רק היגיעה והעמל, ולכך השאירו את לימוד סדר טהרות באופן זה שילמדו בחוש שללמוד תורה צריך עמל ויגיעה, כי ע"י שלומדים את הר"ש, והר"ש מביא את התוספתא, והתוספתא הם קשים להבין. וכן הר"ש מביא סוגיות הש"ס המפוזרות ומשא ומתן של התוספות, שצריך יגיעה ועמל לכל זה.

ומתוך היגיעה והעמל שהאדם מתייגע אז הדברים נכנסים ממש בדם של האדם, הדם הוא הנפש של חיות האדם, התורה נהיה חלק מחיות נפשו, זה מה שרצו ללמד אותנו איך צריך ללמוד תורה. שנראה בחוש עד כמה צריך להיות עמל ויגיעה בלימוד התורה.

דרגת לשמה להבין ולהרגיש שלומדים תורת ד'

ולא די בזה לבד אלא צריך ללמוד בידיעה בהבנה ובהרגשה שלומדים את התורה משום שהקב"ה אמר שצריך ללמוד, וזהו דרגת לשמה. כשמתייגעים לברר ולהבין מה שלומדים מתוך עמל כי זה תורת השי"ת - זהו הלשמה, כמובן כל אחד ואחד לפי דרגתו זוכה לכוון לשמה, זה יותר וזה פחות, אבל העיקר שילמוד לש"ש ולא לכוונת רווח אחר.

וכמו שכתב הרא"ש בפירושו בנדרים דס"ב א' ודבר בהם לשמן, שכל דבורך ומשאך בדברי תורה יהיה לשם התורה כגון לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול ולא לקנטר ולהתגאות. ואני חושב שכוונת הרא"ש לא שזה הסוף דרגה של לשמה אלא זה ההתחלה של לשמה.

סדר טהרות מלמד לנו את היגיעה הנצרכת בלימוד התורה, כי מעלות טהרה וקדושה לא יוכל להשיג ללא עמל

ולכך בסדר טהרות מה שהטהרה מביא לידי קדושה, וקדושה זהו יסוד המעלה של כלל ישראל, לכך סדר זה השאירו באופן כזה שחייבים עמל ויגיעה כי לא יכול להיות שישיג את המעלות האלו אלא על ידי לימוד התורה עם מדרגות של לימוד התורה לשמה, היינו לימוד תורה על ידי עמל ויגיעה.

ובזה אפשר להבין דכיון שטהרות הוא המביא לידי קדושה, וקדושה זה תלוי בדרגות, קדושת כל אחד ואחד תלוי בדרגות שזכה בהם, כמו שבדרגות לשמה של כל אחד ואחד יש חילוקי דרגות כך בהשגת דרגת הקדושה יש דרגות, ויש דרגות למעלה מדרגות, עד לדרגות עליונות, לכך הגדירו חז"ל הק' את סדר זה כסדר הדעת.

ובאמת זהו לימוד שעלינו לדעת לכל דרך לימוד התורה, שתורה צריך ללמוד ביגיעה ובעמל, ויסוד דבר זה אנחנו רואים גם כן במה שהתנא באבות אומר בארבעים ושמונה קנינים התורה נקנית, וכשאנחנו לומדים את המ"ח דברים לא מוזכר שם חריפות ולא תפיסה מהירה, אלא מוזכר שם מעלות האדם, לא המעלות מה שהקב"ה נתן לו על ידי הלידה, אלא מעלות האדם שקונה בעמל ובעבודה בין בדברים שבין אדם למקום ובין מעלות האדם בדברים שבין אדם לחבירו.

גם המעלות המוזכרות במ"ח קניני התורה הם דברים שצריכים להשיגם בעמל ועבודה

הנה אחד הדברים שמוזכר שם הוא מעלת נושא בעול עם חבירו, לדבר זה צריך לעבוד, סתם מההרגל אין לאדם את הנשיאת עול עם חבירו, מה זה נושא בעול עם חבירו?! כשזכינו לעשות חבורה אצל המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, הוא אמר שנשיאת עול עם חבירו הוא שכשיודעים במשפחה הסובלת או יחיד הסובל, צריך להתאמץ ולחשוב כמה רגעים איך אני הייתי מרגיש על עצמי את המצב הזה, כך בדיוק צריך להרגיש את המצב של חבירו, ולזה לא מגיעים ללא עבודה עצמית.

וכהנה וכהנה יש עוד דברים בארבעים ושמונה דברים שם שקשורים לכלל מעלת האדם, שבקנינים אלו צריך לקבוע את הלימוד.

[מדי דברי בזה ברצוני להזכיר עובדא שלא מזמן בא אחד לשאול על שידוך שהציעו לפניו, ומנה מעלותיו של הבחור שהוא שקדן עצום באהבת הלימוד, ושאלתיו איך הוא מתפלל, ענה לי הוא מתפלל בבית הכנסת שמתפללים במהירות, זאת אומרת שהתפילה לא קובע מקום בקרבו ואינו יודע שתפילה זה יסוד החיים.

כששמעתי דבר זה, הגדרתי לשואל, שאותו בחור הגם שלומד בישיבה בשקידה, אבל הוא עושה את הישיבה לאוניברסיטה, והוא נחשב לסטודנט באוניברסיטה והוא רחוק מעבודת התורה, זה לא תורה, אלא הוא סטודנט שלומד באוניברסיטה, הוא אינו לומד תורה הוא לומד חכמה, ושאלתי את השואל האם אתה רוצה בן ישיבה לבתך או סטודנט?!.

הנני מספר לכם את הדבר ואפשר לפרסם את זה, כי חשוב הדבר שהבחורים כיום ידעו את זה, שידעו מה זה ללמוד תורה. אצלי לימוד כזה אפילו חכמה זה לא נחשב. אינני יודע מיהו הבחור, אבל אני יודע שהישיבה בה הוא לומד, רחוקה מלהיות אוניברסיטה, הראש ישיבה שם הוא בתכלית היראה בשלימות, אך כנראה לא השכיל הוא לקנות ממנו].

יראת שמים הוא תנאי הכרחי להשיג תורה ולקיימה אצל הלומד

הגמרא ממשיכה שם, ואפילו הכי יראת ה' היא אוצרו, אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין א"ל נשאת ונתת באמונה? [השאלה הראשונה איך הלך אצלך החיים בבין אדם לחבירו, האם היה באמונה]. השאלה השניה, קבעת עתים לתורה?, [לא שואלים קבעת ללמוד תורה אלא עתים לתורה דהיינו שקובע זמן באיזה שעות ללמוד אפילו אם לומד כל היום אבל הלימוד צריך להיות בקביעות לימוד התורה, דהיינו שאם פעם לא למד בגלל אונס הוא נשאר בע"ח שצריך להשלים], עסקת בפריה ורביה?

צפית לישועה?, [היינו האני מאמין שאומרים, אני מאמין בביאת המשיח ואע"פ שיתמהמה אחכה לו בכל יום שיבוא. הציווי של אמונה בביאת המשיח הוא ואע"פ שיתמהמה אחכה לו בכל יום שיבוא. צריך להגיד את זה ולהאמין בזה, עד שיהיה ממש מצב של אחכה לו בכל יום שיבוא. על החפץ חיים זצוק"ל סיפרו שבכל יום שהלך לישון הכין בגדי שבת קודש ליד מיטתו שהרי הנה יבוא המשיח וצריך להיות מוכנים לצאת לקראתו].

פלפלת בחכמה?. ואפילו שעונה בכל השאלות בחיוב, אפ"ה אי יראת השם היא אוצרו, אין אי לא לא. כך אומרת הגמרא, אם אין יראה חסר כל המעלות. משל לאדם שאמר לשלוחו עלה לי כור חיטין לעליה משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חיטין לעלייה הלך והעלה לו אמר לו עירבת לי בהן קב חומטין אמר לו לאו אמר לו מוטב אם לא העליתה.

מזה הביא רבינו חיים מולאזין זי"ע בנפש החיים את החיוב להתבונן ביראת השם לפני הלימוד שזה העלאת קב חומטין. בצורה כזו צריך ללמוד שלא לשכוח שלומדים תורת השם.

כל דבר שמקדים ללמוד הוא בכלל מעלת גירסא דינקותא

אני רוצה להזכיר עוד את הגמרא שהזכרנו כבר כמה פעמים, בשבת דכ"א ב' לגבי הדין דכבתה אין זקוק לה, אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה כי אתא רבין אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי יוחנן וקיבלה אמר אי זכאי גמירתיה לשמעתיה מעיקרא והא גמרה נפקא מינה לגירסא דינקותא. ופירש"י דבתחילה לא קבלה, משום שלא חשבו לסמוך על דבריו. וע"ז אמר אח"כ אי זכאי אילו הייתי זוכה ללומדה הייתי גורסה כששמעתיה ראשון. והטעם שהצטער על זה הוא משום גירסא דינקותא, דשל ינקותא מתקיים יותר משל זקנה.

ולמדנו מכאן חידוש מה שלומד יותר קודם יש לזה יותר את המעלה של גירסא דינקותא.

ואם בכל התורה זה כך, כ"ש וכ"ש לגבי לימוד סדר טהרות בעיון, אשר כל זמן שלומדים בשנים הצעירות אז זה נקלט.

ותחילת הלימוד צריך להיות ביגיעה ועמל, להבין מה שלומדים, ולחזור הרבה הרבה מה שלומדים, גם החזרה צריכה להיות ביגיעה ללא שינוי.

החזרות הראשונות הם חלק מקנין הלימוד

אצלינו בשיעורים לומדים כל יום מה שלמדנו אתמול ורק אח"כ מוסיפים עוד, וכן למחר חוזרים על מה שהוספנו ומוסיפים עוד, ולמתמידים יוצא שחוזרים ארבע פעמים על השיעור, [כי בסדרי הישיבה תיקנו שלש חזרות על השיעור היומי], היום לצערינו נשתנו הדורות ובאים בהרגשת גאווה ולכך התדרדר המצב שלמעשה ממעטים בחזרה על השיעור, אך מ"מ הם יודעים שצריך הרבה לחזור על השיעור, וכך למדנו אצל הרבי רבי שלמה היימן זצ"ל.

וכ"ש בלימוד סדר טהרות שצריכים בעמל ויגיעה ללמוד ולחזור הרבה הרבה. כמו שהגמרא אומרת בחגיגה ד"ט מאי דכתיב ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו היינו צדיק היינו עובד אלהים היינו רשע היינו אשר לא עבדו אמר ליה עבדו ולא עבדו תרוייהו צדיקי גמורי נינהו ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד אמר ליה ומשום חד זימנא קרי ליה לא עבדו אמר ליה אין.

הבה נתבונן שונה פרקו מאה פעמים האם צריך את המאה פעמים בשביל לזכור?, לא!, אלא מאהבת לימוד התורה הוא שנה מאה פעמים, ומ"מ בפעם אחת יותר נקרא עובד אלוקים, וזה שלא למד את הפעם המאה ואחת נקרא אינו עובד אלוקים, ואף ששניהם צדיקים, האם יש לנו הבנה מהו יראת השם היא אוצרו?!. וכל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת אך כל שאין יראתו קודמת לחכמתו מ"מ אף שלמד אין חכמתו מתקיימת.

אמנם למדנו כאן מהו החובה של חזרה, לחזור ושוב לחזור ושוב כך, וכפי שדברנו כבר כמה פעמים שמלבד החזרה שעושים בעיון ובמתינות כדרך הלימוד הראשון, עוד צריך מפעם לפעם לחזור על המשניות במהירות, בכדי שלא ישכחו. חזרה זו אפשר לעשות במהירות גדולה ואפילו בעל פה, ובזה יוכלו להשיג לא רק סדר טהרות אלא כל ששה סדרי משנה.

ללמוד טהרות בעיון רב זהו הישג גדול מאד, ב"ה הציבור כאן הכיר מעצמו בצורך לכנוס בגירסא דינקותא.

שהקב"ה יעזור שנזכה לסיים מסכתות ולחזור עליהם ושישאר בזכרון, ויתן לכאו"א שלא יהיה לו שום צער ודאגה שכולם יהיו בריאים בביתו ויהיה לו מנוחת הנפש ושמחת החיים ויוכל למעט הטרדות הגשמיות, ולא יהיה לו צער ודאגה מחסרון של מותרות שכל דבר שהוא מותרות לא יצטרך לו, וכך יוכל ללמוד מתוך מנוחת הנפש והרבנית של כאו"א תהנה מתורתו של בעלה. ויוכלו ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

[נאמר בסיום מסכת בסניף מרשת הכוללים ללימוד סדר טהרות בעיון שנוסד על ידי רבינו זללה"ה – חורף תשס"ט]

יגיעת התורה באה מאהבת התורה, ולאהוב את התורה צריך להרחיק עצמו מתענוגי עולם הזה

הנה על תורתינו הק' אמרו ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, שכמו שהקב"ה בעצמו אין לו סוף, כל מה שאנו יודעים מהקב"ה הוא רק ממדותיו ומדרכיו, אך מקדושת הקב"ה עצמו אין סוף, כך היא התורה אין לה סוף וארוכה היא מארץ מדה, ואנו חייבים ללמוד תורה ולהתייגע בה בלי שום גבול, בכל כוחינו ויכלתנו. והעמל והיגיעה בתורה אינו אמצעי גרידא, אלא קנין התורה מחייב את זה משום שלזכות לקנין תורה חייבים ריחוק מעניני העולם הזה. כמו שאמרו חז"ל במדרש שלא תמצא תורה שבעל

פה אצל מי שמבקש עונג העולם תאווה וגדולה בעולם הזה, אלא במי שממית עצמו עליה שנאמ' זאת התורה אדם כי ימות וגו'. דהיינו שכל הקיום התורה הוא רק במי שממית עצמו עליה שהוא מבטל את כל עניני עולם הזה וכל עסקו ורצונו הוא בתורה, בלימודה, וביגיעתה, רק הוא יכול לזכות לקנין בתורה ורק חייו נחשבים חיי תורה כי חיים של תורה וחיים של עולם הזה הם שני ניגודים.

וחז"ל הק' שם במדרש המשיכו והדריכו אותנו עוד, שכל השגת התורה הוא רק על ידי אהבת הקב"ה, רק כשאדם מעורר בלבו את האהבה לקב"ה, ואיך אפשר לעורר את אהבת השי"ת על ידי שמבטל בעיניו את עניני העולם הזה ומתרחק מן העידונים ומילוי התאוות, אז יוכל בלבבו לאהוב את השי"ת באמת, ותחת אהבת העולם הזה אוהב הוא לעשות רצון הבוי"ת, והוא משכיל להבין ולהכיר שלימוד תורתו ית"ש יקר לו מכל, אז יכול לזכות לתורה.

אחר היגיעה נפתחים שערי הכמה ומרגישים שמחת גן עדן

התורה נותנת לנו חיים של שיא השמחה והאושר, התורה נותנת לנו גדולה ויקר שאין לו גבול, וזאת מתוך תחושה והרגשה פנימית של "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו".

אנו רגילים לומר זאת פעמים רבות זוהי הפתיחה של תפילת כל מועד, יש אומרים אותה בפה, יש שאף מבינים בשכל, אנו צריכים לחוש ולהרגיש זאת, הרגשה פנימית ועמוקה.

כיצד משיגים זאת? כיצד הרגשה זאת חודרת עמוק עמוק בלב פנימה?

חברותא יושבת ולומדת, מתיגעים להבין את דברי הגמרא, מתיגעים ועמלים להבין דברי רש"י ותוס' הקדושים, ולמרות היגיעה מצטערים של זכו להבין. ואחר רוב יגיעה נפתחים שערי חכמה, ומתחילים להבין את דברי התורה הקדושים, סברות הראשונים, דברי תנאים ואמוראים, או, אז מרגישים שמחת גן עדן, מרגישים טעם גן עדן העליון, אף שהגוף נמצא עדין עם הנשמה. אז מרגישים את ה"אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו" כמה אהבה ורצון זכינו מאת הבורא יתברך שנתן לנו את האושר הגדול שאנו מתייגעים ועמלים בתורתו, ואף אנו זוכים אחר היגיעה והעמל לקבל מפיו ית"ש חכמה דעת ותבונה

מיוחדת היא ה"הקדמה לתורה", לבני תורה הממיתים עצמם באהלה של תורה, תוך יגיעה ועמל להתאחד עם התורה, להתקדש ע"י התורה, ולהיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש".

[מתוך שיחת חיזוק שנשא בישיבה הק']

מעשה רב

קצת הנהגות ועובדות ממה שעולה כעת בזיכרון

האדם השלם

נכתב על ידי אחד מבני המשפחה שליט"א

רבינו הנפה"ח זי"ע (ש"א פי"ט) מלמדנו שנשמת האדם היא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והנה העולה בסולם אף אם הגיע לשליבה עשירית אם יטלו משם את חלקו התחתון של הסולם הרי הכל יפול, כן האדם אף שעולה ומתעלה לדרגות רמות צריך שישאר בו גם השלבים הנמוכים שהתחיל בהם, וגם יש לו שימוש בהם והוא בזה שיכול להתעסק עם זולתו גם ברבדים נמוכים ממש, ולא עוד אלא דככל שתגבה קומתו כן יוכל יותר ויותר לפנות לזולתו אף בדברים שהם לדידו פחות מפעוטי ערך, וכן מצינו בשלמה המע"ה שנאמר עליו "וידבר שלשת אלפים משל" וביארו שלרוב חכמתו כשבא להסביר דבר-חכמה יכל לפרט את הסוגיא עד שלשת אלפים משל כדי שגם חסר-דעה יוכל להבין.

כתיב (הושע יד) "אני כברוש רענן" וכתב רש"י "אני לו נכפף להיות אוחז ידו בי כברוש רענן הנכפף לארץ שאדם אוחז בענפיו, כלומר אהיה מצוי לו" והברוש הזה ככל שהוא גבוה יותר כן כפיפתו מגעת רחוק יותר, והיא מדתו של הקב"ה שבמקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, כן האדם השלם ההולך בדרכיו ית' עם היותו ברוש גבוה הרי הוא רענן ונכפף לכל מי שאוחז בו והוא מצוי לכל שואל ומבקש עזרתו ומגיע אף למקומות היותר רחוקים.

עוד נקודה קטנה קצת בעומק יותר, הנה ידוע שהאדם נברא בצלם אלקים והיינו שהוא כולל בתוכו כל המדות, וגם נתחייבנו ללכת במדותיו ית', ואחת ממדותיו ית' שאנו אומרים בכל יום היא "כי כל בשמים ובארץ" שאדם כולל בתוכו שמים וארץ והוא מחברם כידוע בדברי הגר"א משלי בכ"מ ואכמ"ל, ואין הפי' רק שהוא יכול לחבר שמים וארץ אלא יכול להיות בשמים מצד אחד ועל הארץ מצד שני בזמן אחד, להתנהל עם הציבור בני ביתו ותלמידיו כדרך כל הארץ ועם זה מחשבתו בשמי שמים, וקבלתי שמדה זו היא כנגד מדת הקדושה והאדם המסוגל לזה ביותר הוא המקדש עצמו במותר לו, וא"א לי להאריך בזה גודל מדת קדושתו בתוך ביתו דברים מופלגים מאד ואף היה מבחין על אחרים את מדת קדושתם, מלבד קדושת האכילה שזה בדברים הניכרים קצת שעם זה שהיה "צדיק אוכל לשובע נפשו" אבל אכל כל מה ששמו לפניו לבריאותו בלי להרגיש בטעמם כי-הוא-זה, והיה שם תערובת של דברים שאין אדם רגיל יכול לאכלם כלל ועוד כשהם מעורבים יחד... והוא ז"ל לא שם ליבו אליהם, אבל כשהיה מרגיש איזה טעם בסעודת שבת וכד' היה משבח את הדבר בפני מי שעשאו באופן מופלג, אכן מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה!

עבודת חייו היתה כידוע להיות "מלמד תורה לעמו ישראל" מראשית דרכו בישיבות הקדושות שהתגדל בהם כל ימיו, מהישיה"ק עץ חיים דולאזין דרך ישיבת ר' מילע'ס שבווילנא ישיבתו של רשכבה"ג הגרח"ע זצ"ל עד ישיבת חברון בירושת"ו מלבד הישיבות שהרביץ בהם תורה תמיד היה עונה לכל שואל בספנ"י, ופעם שאל את אחד מרבני הישיבה האם ללכת ללמוד לפחות סדר אחד בבית מדרש סמוך כדי שלא יפריעוהו, ונענה שלא יפסיד מזה שיענה לציבור, והעיד על עצמו שאכן לא הפסיד וגם נתעלה מזה, ובאמת מפורש הדבר בגמ' (תענית ז) ומתלמידי יותר מכולם, אם כי ברוב אהבתו לתורה כשדברו פעם על גיסו הגה"צ רבי ראובן יוסף זצ"ל שהיה לו ב' סדרים של שש שעות בישיבת לומז'א פ"ת, נאנח ואמר: לי לא היה את התענוג הזה תמיד הפריעו לי.

והמלמד לכל העם הרי הוא צריך לאחוז עם כל אחד במקומו ובהבנתו, ומלבד זה ספריו היו ברמה אחרת ודיבוריו בעוד רמה אחרת והמחשבות מי יודע? פעם אחת אחרי השיעור בא תלמיד אחד לשאול, והתנצל בפניו שאין לו כח כעת, וכשפנה התלמיד ללכת אמר

לו: אם זה לא בד"ת, אפשר! ובזמנו לא הבנתי אם אין כח לד"ת אז למה לדברים אחרים יש כח, ואפשר לומר בזה כמה דברים א. אולי הענין שרוצה לשאול הוא נצרך לו מאד אז יתאמץ עבור זה, ב. לדבר בלימוד צריך ריכוז מלא וזה לא היה בכוחו אחרי שיעור של שעתיים וחצי ריכוז גמור, אף שהתבטא כ"פ שכשמגיע לגמ' מגיע אל המנוחה ואל הנחלה, ג. היותר נראה שבעת דיבורו שאר דברים היה ממשיך במחשבותיו היכן שאחז ועם זה יכל לרדת לענינו של המבקש ולענות לו, כי אחז את כל גבוה קומתו בידו והיה ביכולתו להשתמש מרום גבהו ועד ענינים פשוטים של בחור צעיר.

פעם כשכתב הקדמה לאחד מספריו חיפש פסוק המדבר בזה שהאדם מתחיל בעבודתו והקב"ה משלים לו פעולתו, כן רצה לכתוב שלכל מה שהגיע הכל מידו ית' וכו', ואמרתי לו שכתוב עה"כ "אקרא לאלקים עליון לא-ל גומר עלי" שהאדם מתחיל הדבר ומתפלל על השלמתו והקב"ה עוזרו, ופתח את הספר עיין כמה רגעים וסגר וחזיתי לדעתי' שלא מצא מבוקשו, ושאלתי האם משום שלא נזכר פירוש זה במפרשי הפשט על המקום ואמר הן, ונהנה שהבנתי כוונתו, זה לכאו' עוד אופן שצריך לדעת תמיד לתפוס את הדבר בכל הקיפו, ולהתחיל מן הפשט ולבנות כל דבר על יסודות איתנים.

עוד נקודה גדולה ונוראה, שמתחילה היה נראה אצלנו שזה דבר פשוט ואחר שנים נוכחנו לדעת כמה זה דבר בלתי אפשרי ממש וכן שמעתי גם מכמה ת"ח, והוא הענין שהיה לומד עם צאצאיו גם דור רביעי ישובו הנה, והאומנות בזה היא גדולה ונוראה כידוע לכל אב ומחנך, ולא היו הצעירים מרגישים מבחן כלל אלא לימוד בצוותא, ולא עוד שהיה נותן להם את התחושה שהוא עתה לומד עמם מתחילה כאילו לא ראה את הגמ' אף פעם, והנה הקטן הזה אינו יודע שאמרו ז"ל בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, ואף אם גדל קצת ושמע מאחז"ל אינו מאמין שאפשר לקיימו בכזה הידור וחשב הלומד הצעיר שכעת לומדים את הדבר מחדש, ופעמים היה שואל איזה שאלה והצעיר בראותו שהשאלה כתובה בעוד כמה שורות בגמ' לא הבין שלחדדו שאלו, אלא היה אומר הנה הגמ' שואלת את זה, ואז היה אומר: אה! הגמ' שואלת את זה? אז בא נראה, עד כדי שהיה תימא להנער הזה הרי כבר מסתמא למד את זה הרבה פעמים וגם אמר על זה שיעורים ואיך זה שלא ידע שהגמ' שאלה, והמחזה המפעים הזה היה חוזר על עצמו בכל גמ' ועם כל גיל שהוא מתחילת כניסת התינוקות לבית תלמודם ועד בואם מבית תלמודם בישיבה ובכולל ועד בכלל. וזה היה בימי בין הזמנים על אף שהיו כל שעותיו מוקדשות לכתיבת חידושיו וסידור ספריו שכמעט לא הספיק בזה בתוך הזמן, וכן בשבתות על אף שלא היה אצלו יום מנוחה לגוף כלל והיה אף אומר שיעור בישיבה, מ"מ סידר לכל אחד איזה זמן שיבוא ללמוד, אם אחרי סעודת ליל ש"ק או אחרי מוסף, או בעת שישב לסעודת שבת היו הילדים קוראים לפניו את הגמ' שלמדו, וכן אחרי הבדלה ועוד.

אעתיק כאן מה שרשם אחי שיחי' ממוצש"ק בראשית תשנ"ז שאמר: כמה תענוג לשבת ללמוד שאף אחד לא ידע עלי ולא מפריע, בשנים האחרונות התחילו יותר לדבר סביבי, זה עושה לי עגמת נפש נוראה, וסיים, באמת צריך לחשוב לשם חסד עם השני. ודו"ק והבן. וכן ממוצש"ק מטו"מ תשנ"ו בשעה אחד וחמשה אמר תוך כדי סגירת התריס פונה אלי בקול בוכים ממש, לא נותנים לי ללמוד רציתי קצת ללמוד, לכתוב, לא נותנים לי, ממש בידים מפריעים לי, ועל מה על דברים בטלים ממש, ואף מלוה מלכה לא אכלתי עדיין, ממש רחמנות עלי, עכל"ק. הרי שאפילו שידע שיורד שלא לפי מדתו כלל לא ויתר על החסד שעושה בזה, וכנ"ל שלרוב גבהו ירד באופן פשוט כזה לצורך אחרים.

ועוד הרבה עובדות אין ספור ממש, איך שלא השגיח לא על כבודו ולא על מעמדו, ונתן מזמנו לאחרים באופנים שונים בכל מיני עצות איך להיטיב עמם, ובכל מיני דברים שלפי דעתם יהיה טוב עבורם, מעשה היה באברך אחד שנחלה ל"ע ובאו בניו הצעירים לקרוא לרבינו זללה"ה להשתתף עמהם בתפילת רבים וטרח בזה והלך כמה פעמים, וכמה אנשים היה הולך אליהם לבקרם לעודדם, וכד' מה שאין כאן מקום להאריך.

וכן במילי דביתא הכל היה באופן של שלמות, כל הנהגת הבית היה בלי להפריע את הלימוד כלל וכלל, ועם כל זה מצידו לא היה זה על חשבון אף אחד, גם בעיתות קושי או פחד מחלה או מלחמה היה הולך ללמוד בבית המדרש ושוכח כל המצב רק לפני או אחרי התפלה כשעצר מלימודו הלך לראות איך מרגישים בבית, כמו שידוע בזה כמה עובדות נוראות, ובבית העידה הרבנית ע"ה שמעולם לא הפריעתו באמצע לימודו, ואף שהיה יושב בביתו להכין את השיעור וכד' ודלת חדרו היתה פתוחה והבית של שני חדרים בלבד! לא מבעיא שלא הפריעוהו אף לא ההינו להכנס לאותו חדר כלל. וזה באמת הנחלת אהבת תורה של הרבנית ע"ה שממילא אין מציאות כזו שאפשר להפריע את הלימוד, אך זה בא אחר שראתה כמה כל רגע חשוב לו שלא להפסידו.

ומענין שלמות הבית הוא היות כל אחד חושב מה הוא יכול לעשות בשביל השני לא מה השני צריך לעשות לי, ורבינו זללה"ה בהיות שנתחנך על אסכולת סלבודקא שדגלה בשיטת גדלות האדם כידוע, הרי אחד מהסממנים של גדלות הוא היות האדם עושה כל מה שיכול בכוחות עצמו ואינו נעזר בזולתו, (לא כמו שחושבים העולם שככל שיש לו יותר משמשים הרי הוא יותר חשוב וכו', אף שאחרים חפצים לשמשו ולהיות ממשמשי האדם השלם המקודש בקדושתו ית'), ועד זקנה ושיבה שמח על כל דבר שעשה בכוחות עצמו, ואילו הרבנית בקשה לשמשו יותר, ואף בשעת חימום לפני מטתו בקשה מחילה על מה שלא עשתה והוסיפה ואמרה רציתי יותר אבל לא נתת לי, והוא מצדו חשב רק להקל על ביתו ולחיות בשותפות ממש כמו שהיה מודיע כל פעם לפני שיוצא מן הבית ופעם אמר שנוהג כך מתחילת בנין ביתם, וכך עשתה הרבנית ע"ה את הכל בשמחה וברצון לא מתוך קושי או הקרבה.

זכור אזכור איך שהרבנית ע"ה היתה פותחת את הדלת לכל דופק ומבקש ברוב רחמנותה ומדת טובה, והיתה פותחת את הדלת לרווחה כדי שירגיש רצוי בזה שבא לכאן, אך מאידך היה איכפת לה אם זה היה הפרעה באמצע הלימוד חלילה דבר שהיא עצמה לא עשתה מעולם, והיתה ממש מתחבטת בעצמה ואומרת בעדינות אולי אפשר בפעם אחרת לא בעת הלימוד, ואם הפונה לא היה מבין ולא רוצה לחכות, היתה מנסה לראות אם הבחין שדפקו אז תאמר לו להכנס, ועם זה אם האריכו את הזמן היתה אומרת בעדינות הוא עוד לא אכל וצריך להכין שיעור וכד'.

וכן כמה פעמים העיר שלא פתחו את הדלת לגמרי, רק כדי לדבר עם העומד בחוץ, ואמר שאין זה דרך ארץ לפתוח כדי סדק צר אלא להראות לדופק שהוא רצוי כעת. וכן היה רץ לפתוח בעצמו וגם עם היה זה באמצע סעודתו [ופעמים היה מוציא בלעו מפיו כדי לרוץ לפתוח שלא ימתינו, כדאיתא במכילתא פ' משפטים גבי י' הרוגי מלוכה שאמר לו רבי ישמעאל לרבי שמעון מימיך בא אדם אצלך לדין או לשאלה ועכבתו עד שתהא שותה כוסך ונוטל סנדלך או עוטף טליתך אמרה תורה אם ענה תענה] ולא נתן לאחרים להקדימו, ואף אם ניסו להסתיר ממנו כדי שיגמור לאכול היה ער לשאול האם מאן דהוא דפק בדלת, ורק אם אמרו לו שהנ"ל נכנס ומוכן להמתין מעט עד שיגמור היה מזדרז ותוך כמה דקות נפנה אליו.

אבל בני המשפחה כשרצו לדבר עמו איזה התייעצות היו באים דרך כלל בזמן האוכל כדי לא להפסיד לו זמן אחר, או שהיה שומע את הנכדים שהיו באים ללמוד עמו בשעת הסעודה כנ"ל, ועם כל זה היה מתעניין במה הצעירים עסוקים כדי לפקח על חינוכם, ואם היו קוראים משהו וכד' היה שואל: וואס? כלומר מה זה, ולפעמים היה מעיר ופעמים מבטל בתנועת ביטול כאומר א שאד די צייט, או שלא היה מגיב וכד'.

ונעתיק כאן קטע מהספד שאמר הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון במלאות שלושים לפטירת הרבנית ע"ה על **שלמות** הבית הקדוש דרבינו זללה"ה

התאספנו כאן להספד והתעוררות לזכרה של אשה גדולה, אשת גדול ואשה גדולה, וההרגשה היא שכל כלל ישראל ובפרט בני תורה יש להם כל כך הרבה ללמוד מהבית הגדול הזה, אני חושב שהבית הגדול הזה היה דוגמא חיה שאפשר לראות נגד העיניים איך יכול להיות צורה שלמה של מערכת חיים של איש ואשה יחד שמקימים בית בכלל ישראל, לראות צורה כל כך נפלאה של בית זה דבר שלא מצוי היום, אני חושב שלבוא לבית הזה היה אפשר לבוא ולראות מה זה צדיק וטוב לו, איזה מנוחת הנפש היה בבית הזה, מתי שרק נכנסו היה מלא שמחה, וראו שאפשר לחיות עם הסתפקות במועט גדולה ביותר ולא חסר שום דבר ולא צריך שום דבר ושמחים ומאושרים בכל צעד ושעל לעשות רצון אבינו שבשמים, ובני תורה צריכים לראות מושגים! מושגים של חיים של הסתפקות במועט, אחד הדברים שמכבידים ביותר בדורות שלנו וזה הגיע למצב שצריך לצעוק על זה זעקה גדולה ומרה, שהמושג של הסתפקות במועט הולך ונעלם מן העולם, רוצים יותר ומחפשים רמת חיים יותר וחושבים שכך יהיו החיים יותר טובים, וזה לא יתכן מבחי' מעשית וזה לא צורת החיים הנכונה, אבל לבני תורה לחיות בלי הסתפקות במועט זה סותר לכל החיים של תורה, כי איך אפשר לחיות חיים של תורה אם כל השאיפה היא ליותר לוקסוס ומותרות, וכתוב בגר"א באבן שלמה (פ"ג) כי ההסתפקות הוא יסוד כל החיים של תורה, ועוד לחשוב שזה נקרא חיים טובים? לזה היה צריך לבוא ולראות איך הראש ישיבה זכר צדיק לברכה עם הרבנית הקדושה והטהורה, איך הם חיו חיים של בטחון והסתפקות במועט, וכזה כבוד והערכה לתורה, וזה היה בית של שמחה ושל אושר, כל אחד צריך ללמוד מזה.

גם בנות ישראל היו צריכות ללמוד מזה ולבוא לראות דוגמא מה זה חיים של תורה מה זה הקרבה בשביל תורה, זה הרבנית הקדושה והטהורה זכרונה לברכה לחיי עולם הבא, ראו מציאות של אשה כשרה העושה רצון בעלה, ראו את כל הציורים של הרמב"ם איך אשה מכבדת את בעלה ונותנת לו את הכבוד וההערכה ומוסרת נפשה בשבילו, זה היה צורת חיים ללמוד ממנה, אומרים היום שרוצים איכות חיים כאן זה היה לבוא ולראות איכות חיים, כזה גישמאק וכזו נעימות להכנס לבית הזה ולראות מה זה חיים שעם ההסתפקות יש כזו נעימות של חיי תורה, זה יכולים ללמוד מהבית הגדול והקדוש הזה.

אני יכול להגיד על עצמי שאף שהראש ישיבה כבר כמה שנים לא נמצא, אבל דמותו אינה נשכחת מאתנו ועל כל צעד ושעל שעוברים במערכת החיים ובדרך כלל אנשים מרגיזים ובפרט בחורים צעירים וצריכים להתמודד, אז תמיד אני חושב האם הראש ישיבה היה מדבר כך? הוא היה מגיב ככה? הרי עם הסבלנות שלו והמאור פנים שלו היה לנו דוגמא איך צריך להראות, ההארת פנים בין אדם לחברו והסבלנות זה דברים שאינם מצויים והם הולכים ונעלמים היום, להבין את הערך של מאור פנים ולכבד כל אחד זה דברים שהיום אינם שכיחים ואינם מצויים, זה היה צורה של בית! הראש ישיבה נותן יסוד חיים לכל כלל ישראל, והרבנית נותנת יסוד של חיים לבנות ישראל, היו צריכים להביא את הבנות שאנחנו מחנכים עכשיו לראות את הצורה, תראו איך אשה חייה איך היא מסרה את נפשה בשביל התורה של בעלה בשביל עבודת השם של בעלה, איך היא גידלה את הילדים איך היא חיה עם הסתפקות במועט ואיך חיו חיים שמחים ומאושרים, זה מהיסודות הגדולים שהם מאור לכל כלל ישראל.

מערכת החיים שהיתה בבית הזה כלל ישראל צריך ללמוד את זה איך צריכים להראות, איך צריכים לחיות, איך מעמידים בית, איך חיים איש ואשה, כמה חז"ל מפליגים על החלק הזה של הכבוד ההדדי בין האיש ובין האשה, החיוב של הבעל לכבד את אשתו שזה כתוב כמעט בעשר מקומות, והרמב"ם אומר מכבדה יותר מגופו, והחיוב של האשה להיות עושה רצון בעלה ולכבד את בעלה, איפה יש צורת חיים כל כך מושלמת, היכן יש העמדה של בית בכזה כבוד הדדי וכזו הערכה אחד לשני, עם כזה שלמות שכל אחד משלים את השני, ראו בבית הזה דברים שאינם מצויים, גם כשלא היה בבית שום פרנסה ושום דבר, המנוחת הנפש נמצאת בבית והכבוד והערכה נמצא בבית, כך גדל הבית הגדול הזה שממנו יצא תורה והוראה לכל כלל ישראל, אנחנו צריכים ללמוד מהבית וכל כך הרבה יש מה ללמוד מהבית הזה, בבית הזה היה דאגה לכל כלל ישראל כזה אהבה לכל יהודי, אהבה לכל בן תורה, שנזכה להמשיך את המורשת הזאת של רוממות התורה מושגים של חיים של הסתפקות בתורה כמו שהגר"א אומר שהבטחון וההסתפקות הם יסוד חיים של תורה, אין צורת חיים של תורה בלי בטחון והסתפקות, נלמד מכאן מה זה בטחון והסתפקות בשביל חיי תורה, ונזכה לראות בהרמת קרן התורה, ויתקיים בנו ובלע המות לנצח ומחה ה"א דמעה ונאמר אמן.

שביבי זכרונות

מאת הרב חיים אסחייק שליט"א – משמשו של רבינו

במלאות שבע שנים להסתלקותו של רבינו הגדול ראש הישיבה זצוק"ל זעי"א לגנזי מרומים נתבקשתי על ידי ידידי היקר הרה"ג ר יוסף שלמה קורלנסקי שליט"א שזכיתי יחד איתו לשמש בקודש במשך למעלה מעשור שנים, לעלות על הכתב קצת מהזכרונות במחיצתו של רבינו, והעליתי כמה דברים קצרים ממשך השנים שיהיו בהם תועלת ויהיו לע"נ הקדושה והטהורה.

בשנותיו האחרונות החל רבינו זצ"ל להניח תפילין דרבינו תם, והיה מניחם בכל יום בצהריים אחרי שחזר מהישיבה קטנה - מהשיעור ולפני שהיה אוכל, ואני זכיתי לעמוד לימינו בזה, ובתקופה האחרונה שנחלש גם לסייע לו בעצם ההנחה מידי יום, עד יומו האחרון ביום שישי ערב שבת מברכין תמוז תשע"א בזמן ששהה בעיה"ק ירושלים.

התפילין נקנו על ידי נגיד מחו"ל שנתן לו במתנה ועל העשייה היה אחראי הרב רחמים יהודה שיחי', רבינו שמח מאוד מהמצווה הזאת, והיה תמיד מתעניין איפה זה אוחז ומתי זה יהיה מוכן, ועבר בעצמו על הפרשיות אחר כתיבתן, והכניס אותם בעצמו לבתים של התפילין, וקיבל אותם בחודש אלול תשס"ט, בדרך כלל היה לומד עם התפילין שניים מקרא ואחד תרגום וגם היה לומד ספר הזוהר הק' על פרשת השבוע, ובסיום לפני שהיה חולץ היה מעתיר בתפילה ותחנונים על הצריכים לישועה ובתוכם גם ייחד תפילה על נגידים מסויימים שהיו מהתומכים הגדולים של רשת כוללי טהרות בארץ הקודש שהקים לפני כ20 שנה. והיה מניח את הפתקאות ('קוויטלעך') של שמותיהם בתוך השקית החיצונית של התפילין.

באחד הפעמים אחרי שהניח רבינו את התפילין, הגיע כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרון שליט"א, אמרנו לו שייקח זמן עד שיסיים את השניים מקרא של אותו היום, האדמו"ר ביקש שרוצה להיכנס לשבת ולראות מקרוב, ובמשך למעלה מחצי שעה ישב סמוך לרבינו והביט בו, כמובן שרבינו לא שם לב שמישהו נכנס לחדר ויושב בסמוך אליו, ואיך שסיים רבינו ראה את האדמו"ר והתנצל בפניו שהיה צריך להכות, ודיברו על העניין של תפילין דרבינו תם ובענייני השעה.

בהזדמנות הגיעו לרבינו נערי בר מצוה תאומים לקבל ברכה לרגל היכנסם לעול המצוות. רבינו פתח את ההזמנה ועיין בה, ואחר כך דיבר איתם ואמר להם שיקבלו על עצמם לרגל הבר מצווה להיות זהירים במצות כיבוד אב ואם ולקיימה בשמחה, ובמשך דקות ארוכות פירט והסביר להם על חיוב הכרת הטוב שיש להם כלפי ההורים שלהם, כמה שדאגו להם מהיום שנולדו וטיפלו בהם ולא ישנו לילות ושעות ונושאים את דאגתם בכל פרט, ואח"כ שלחו אתכם לתלמוד תורה והשתדלו שתגדלו בתורה, ותשימו לב כמה הם אוהבים אתכם, שהם עושים לכם את סעודת הבר מצווה באולם יקר ומפואר (כתר הרימון) והכל בשביל שיהיה לכם טוב. אחר כך העריך אתם גם על זה שיקפידו להתרחק מחברים לא טובים.

בשנים האחרונות היה יוצא רבינו כל יום להליכה רגלית באויר הצח במשך כ- 20 דק' לצורך הבריאות, וזכיתי ללכת איתו כל יום בגינה בשיכון ג' בבני ברק, ומי שהציע את עצמו וזכה להמציא את עצמו עם מכונית להסיע את רבינו בהלכתו והזרתו היה הרב נתן רוטשילד שלא וויתר על הזכות אף יום, באחד הפעמים אמר לי רבינו שמגיע לו הכרת הטוב ואין לי איך להחזיר לו בממון או דבר אחר, אז אני מקפיד כל יום לספר לו מעשה – עובדה ממה שיש לי לספר שראיתי אצל רבותי ואנשי הדור הקודם וכדו'.

באחד הימים אמור היה רבינו לעלות לירושלים למטרה מסויימת, ובין הייתר היה נגיד מהקהילה החלבית בניו יורק שקנה דירה בארץ הקודש ורצה את הזכות שרבינו יקבע מזוזה בפתח הבית, רבינו נענה בחיוב לאות הכרת הטוב שעוזר לישיבה (לבני עדות המזרח) שרבינו דאג לה מיום הקמתה, וכשסיפרו לנגיד שהיום אמור לעלות רבינו לירושלים שמח שמחה גדולה ולא רצה לוותר על הזכות הגדולה שרבינו יבקרו בביתו ויקבע את המזוזה. אבל תוך כדי אמר שכמה בניינים לידו בירושלים גר עוד נגיד מהקהילה שהוא תלמיד חכם ומבוגר יותר ממנו וכיום גם ירד מנכסיו קצת, ומגיע לו יותר שרבינו יבקר אצלו ויהיה הדבר לחיזוק עבורו. ולכן הוא מסכים לוותר על ביקורו של רבינו אצלו, ושרבינו יבקר אצל ידידו המבוגר והמכובד, סיפרו לרבינו את הדברים ומאוד התפעל ממעשה אצילי זה, וחשב כמה רגעים ואמר אני אלך לשני האנשים גם למבוגר וגם לזה שאמרנו לו. ואח"כ אמר שצריך לראות שמלעשות חסד ולוותר לא מפסידים אף פעם.

כשנסתלק לישיבה של מעלה חתנו כבנו והחברותא הגאון רבי בנימין ביינוש קורלנסקי זצ"ל שנזדכך בייסורים קשים עד יומו האחרון (זכיתי ללמוד עמו אבדלחט"א במשך 3 שנים בחברותא), זה היה בשבת למחרת חג השבועות ורבינו לא הראה שום צער בשבת אחה"צ עד צאת השבת, ההלוויה התקיימה במוצאי שבת ואחרי הקבורה חזרנו הביתה לקראת השעה 2 לפנות בוקר, ורבינו מיד נכנס לחדרו והביא לי כסף על העלייה שקיבל בשבועות ועל עליה משבת קודם שאמסור לגבאי של ביהכ"נ אהבת חסד מיד בבוקר.

לאחר יומיים מהפטירה התבשרה המשפחה שנתרפאה המשפחה ונולד לר' בנימין זצ"ל נין – שהוא גם נין למרן רה"י הגרי"ג שליט"א, ובן נין לרבינו, ניגשתי לרבינו לספר לו על הבשורה ושמח שמחה גדולה והלך איתי לארון והוציא את השו"ע ולמדנו את הסוגיא של נתרפאה המשפחה שם.

רבינו היה מקפיד בצורה שאי אפשר לתאר על מידת הכרת הטוב, אני לא זוכר פעם אחת במשך כל השנים מאז שלמדתי בישיבה קטנה אצלו שעשיתי משהו בשביל רבינו ולא אמר והוקיר והעריך על מה שעשיתי למענו. (בערב שבת האחרונה לחייו בירך אותי בצהריים ואמר תודה רבה על כל העזרה למענו). ובשבת האחרונה כששהינו בדירה בירושלים, לאחר שסיימו תפילת מוסף במניין שהתקיים שם, עזרנו לו לעלות בכסא לקומה למעלה ששם נח, ובאמצע שעלינו אמר: אין לכם מושג ואתם לא יכולים לשער כמה הכרת הטוב אני מודה על העזרה שלכם שאם הייתי עולה לבד לא הייתי מצליח והיה לי ייסורים קשים מאוד. ובכל התקופה האחרונה כ3 חודשים לפני הפטירה סבל רבינו מכאבים עזים ונוראים שהיה לו קשה כל פסיעה ופסיעה, וכשגדולי ישראל הגיעו לבקר אצלו היה אומר להם שהוא מודה להקב"ה על הייסורים הנוראים שנתן לו ומקבל אותם באהבה, ומתפלל וביקש שיתפללו גם שהייסורים ייפסקו וילכו ממנו.

בערב חג סוכות לפני שנים טבע בבריכה נער בן למשפחה מסורתית, האבא של הנער היה בתפקיד בכיר (מפקד במשטרה), הוא הגיע למרן שר התורה שליט"א שיתפלל על הנער שהרופאים הגדירו אותו כצמח ל"ע, ושלח אותו לרבינו שיבקש ברכה ויתפלל, נכנס האבא בוכה על מצבו של בנו ורבינו קרא כמה פרקי תהילים בדמעות, ואז אמר שכדאי להוסיף לנער שם, מיד אירגנו שיהיה שם מניין בחדרו של רבינו, ורבינו אמר את התפילה והוסיף את השם, כמה שבועות לאחמ"כ הגיע האב לבשר לרבינו שהנער הראה סימני התעוררות וב"ה הרופאים אומרים שיש לו סיכוי לצאת מזה, רבינו שמח שמחה גדולה מהבשורה, ולאחר כמה חודשים הגיע האבא יחד עם הנער שהלך בכוחות עצמו בריא ושלם כאילו ולא עבר את המקרה הזה, הם באו להודות לרבינו על התפילות והבקשות, וזכה הנער לאחר מכן ללמוד בישיבת אהבת אהרון ולהתחזק ולגדול כבן תורה אמיתי לכל דבר, וכן זכה ב"ה להקים בית נאמן עם משפחה מכובדת.

מידי שנה בחול המועד סוכות היה רבינו הולך למעמד שמחת בית השואבה שאירגנו 'עזר מציון' עבור הילדים המוגבלים וחולים ל"ע, לשמח אותם ואת בני משפחותיהם שמחת חג, רבינו היה יושב במשך זמן ארוך מול הילדים המוגבלים שהיו עוברים להתברך, והיה מברך כל אחד ואחד בדמעות, גם היה רוקד איתם ואח"כ כשהיה חוזר הביתה היה מדבר על הנשמה בלי גוף של אותם הילדים, וכך במשך תקופה היה מדבר ואומר כמה שהם צריכים ישועה, ואנחנו חייבים להודות כל יום ויום ורגע ורגע להקב"ה שנותן לנו חיים מאושרים.

רבינו היה אומר גם בשיחות על זמנים של מצווה שהתפילה של האדם מתקבלת אז לפני הקב"ה, וזה ענין תפילת האם בזמן של הדלקת הנרות כי זה עת מצוה של הנשים, ולכן מוטל עליהם להתפלל בעת הזאת על הילדים שלהם שזה זמן מיוחד ומסוגל לתפילה. והיה אומר ששמים לב על ילד שהאמא שלו מתפללת עליו, שהתפילות ניכרות עליו. גם היה מעורר להוסיף בקשות בשמע קולנו שבתפילת שמו"ע וכן בברכת המזון לפני הסיום אחרי הרחמן שהוא עת מצוה, ומעת שנחלה האברך הרב רפאל מיכה בן רייץ רוטשילד לרפו"ש והיה מזכיר את שמו ומתפלל עליו כל יום בסיום ברכת המזון, ומפרט את הבקשה.

היה רבינו מקפיד לדבר תמיד בשיחות בפני הציבור וכן בשיחות אישיות לפני הבאים לקבל עצתו וברכתו, על מידת אמונה ובטחון בהקב"ה, והיה מעורר על הנהגת הקב"ה שרוצה לעורר אותנו, ובסדו הגדול עושה זאת על ידי מאורעות משונים בארצות רחוקות של מדינות גויים, והכל במטרה שנתבונן ונתעורר, כמו שאומר הנביא 'אמרתי אך תראי אותי תקחי מוסר', ואם ח"ו לא נתעורר אז הקב"ה יביא לנו בצורה קרובה יותר. זכורני שהיה רעידת אדמה ב"האיטי" מדינה רחוקה מאיתנו שנהרגו בה אלפי איש, שדיבר בהתרגשות שזה סימן מהקב"ה לעורר אותנו על יסוד האמונה בהשגחה. והוא נותן את זה שם כדי שאנחנו כאן נתעורר ונחזור בתשובה.

לדמותו של רבינו

לאחר הסתלקותו של רבינו שאל ידידי רח"מ הערץ שיחי' (שהיה בן ביתו של רבינו), את מרן קדוש ישראל וגאונו הגר"ח קניבסקי שליט"א, על השילוב המופלא שראו אצל רבינו שמחד גיסא היה רך כחמאה נעים המידות שהרעיף אהבה וחמלה לקטנים וגדולים לתלמידים ולמקורבים ולכל מי שבא אתו במגע באיזה פגישה אקראית, ומאידך, עמד במלחמה נגד כל פירצה וירידה רוחנית מבית ומחוץ, והוכיח בתקיפות מבלי משוא פנים גם אנשים נכבדים ונשואי פנים שלא נהגו ביושר המידות ולא ביטלו עצמם לגדולי תורה וכהנה. איך מסתדר השילוב הזה שלכאורה הוא סתירה בלתי מצויה.

וענה מרן שליט"א שזהו הנהגה של אדם גדול הנובעת מגדלותו שיכול לנהוג בשני הקצוות, והנהגה זו ראינו אצל גדולי הדורות, כי ביטלו עצמם לגמרי להיות בלתי לד' לבדו.

אצל רבינו בלט דבר זה מאוד בכל הנהגתו, ונביא בזה כמה וכמה דוגמאות לפי קוצר המשיג ועומק המושג.

הרכות והחמימות שהרעיף על כל סביביו היתה בלתי מצויה, איך שפך דמעות כמים לשמוע צער וסבל של אנשים שלא הכירם כלל, איך שמח ועלז בשמחת השני, ויש בזה עובדות לאין סוף, מאלפי תלמידיו שזכו ללמוד אצלו, ומכל האלפים הרבים שזכו להיכנס אצלו ואפילו לכמה רגעים ספורים, ובכל זאת נחרט בלבם האהבה והחמימות ששפעו מנפשו ונשמתו הטהורה וההשתתפות במצבם באופן מיוחד ביותר. ולדוגמא מה שסיפר לי בימים אלו ידידי הג"ר יצחק אוהב ציון שליט"א, שפעם נכנס עם הרה"ח רבי שמואל דוד פרידמן שליט"א והביאו לפני רבינו מכתב שיצרף התימתו בעד האירגון 'זכרון רחל' בארה"ב המסייע לחולי סרטן המתמודדים עם בעיית נשירת השערות, ונותן להם לקנות פאות מתאימות שיקל עליהם את ההתמודדות עם סבלם הגדול בגוף ובנפש, וכשהביאו את הדברים לפני רבינו פרץ בבכיה ובמשך כמה דקות געה בבכיה וממש ידיו רעדו מגודל הבכיה על צערם של בני ובנות ישראל, וממש היה נראה לעומד מן הצד כאדם הבוכה על מתו המוטל לפניו.

עוד מספר הג"ר יצחק שליט"א, שפעם הביא לרבינו קבוצת תלמידים שלימדם תורה, וזה היה בשעת צהרים כאשר רבינו חזר אחר השיעור בישיבה והיה באפיסת כוחות, ואמר רבינו שאין בכוחו לקבלם, וביקש ממני רבי יצחק שאומר לרבינו שהם נערים המתמודדים עם קשיים, מיד כששמע רבינו כך נענה בחיוב לקבלם, והיה לפלא איך שראו שאזר כוחות וקיבלם בחמימות והושיבם לפניו והרעיף עליהם מילות שבח ועידוד.

כל זה בא מטהרת ליבו ואהבת ישראל שיקדה בליבו הטהור. והיה ניתן לחשוב שלא שייך שיוציא מפיו איזה גערה או תוכחה על מישהו, ובכל אופן עם כל עדינות נפשו, הוכיח במקום שראה שזה מה שמוטל עליו לעשות, ולא רק בתלמידים שאהבם אהבת נפש, והיה מביע בפניהם את צערו וכאבו הגדול שצריך להוכיחם, אבל מה יעשה כי רוצה לקיים מלאכת ד' נאמנה ולא רמיה ח"ו, אלא גם אנשים חשובים ובמיוחד ראינו זאת כמה וכמה פעמים שהעיר בלשון מכובדת ובביטויים עדינים מרביצי תורה שלא נהגו כראוי עם תלמידים, וגם ברבים בצורה תקיפה כמה וכמה פעמים שנעשו דברים של פרהסיה של חילול ש"ש, נטל עוז והעמיד עצמו במרכז הפהרסיה – דבר שהתאמץ להתרחק ממנו מאוד, והוכיח בשער בת רבים, ולא נמנע מכך גם שידע שיספוג על כך גלי ביקורת.

דבר זה בלט מאוד גם בנקודה זו, איך שהזיר את עצמו מהנאות העולם הזה, עד לשנותיו המאוחרות לא נשען על משענת של כסא כלל, לא טעם שום מיני מזונות, לא הסכים שיחליפו את מזרון הקש עליו ישן, ונהג בכל מיני עניני פרישות וקדושה. ובדרך כלל אלו שמסגפים עצמם קשה להם לראות את הצורך בדברים אלו לאנשים הפחותים מהם ויכולים לזלזל בהם על כך. אבל אצל רבינו ראינו איך בזמנים שהוא ישב בביתו ולא הסכים שיתקינו מזגן (ואולי גם מאורר היה רק מאורר שולחני קטן), כתב מכתב לנדיב על הנחיצות להתקין מזגן בכולל אברכים, כשעל דף המכתב נוטפים אגלי זיעה מהחום הכבד ששרר בחדרו, והוא ממשיך ביגיעת התורה ללא שינוי. כן דאג שהנכד שישן בביתו יהיה לו כל ערב מזונות לאכול לפני השינה בו בזמן שהוא לא נגע בזה כלל, וכהנה דוגמאות איך שהבין והרגיש את האיש שלא זכה להגיע לדרגות שלו והבין את צרכיו בהתחשבות מלאה ברגשותיו וצרכיו.

כן באכילתו, מקפיד היה שתהא בריאה ומברה את הגוף, וזה היה השיקול היחיד לבחירת מאכליו. וכדוגמא: בשנים האחרונות היו מכינים לו לארוחת הערב, ירקות חיים חתוכים, חתיכת אבוקדו - ולזה היו מוסיפים חתיכות אתרוג מבושלים, שכן 'אתרוג יפה ללב', אך מבקש היה לבל יבשלוהו בסוכר, שכן הסוכר אינו אלא להטעים את הפרי, וזה אינו מוסיף לבריאות. כך שהפרי היה מריר, אך הוא לא חש במאום. וכן היו מוסיפים לו כף 'שקדיה' - שקד טחון שמרכיביו מזינים ומחזקים.

כשהוגשה לפניו ארוחה זו, כשהיא סדורה על גבי צלחת, היה רבינו מערבב את הכל יחד, וכך אוכלו - שכן, מה לו טעם עגבניה או מלפפון, אתרוג מריר או טחינת שקד? הכל שווה בעיניו.

ומעשה היה באחד מדורשי עצתו של רבינו, שהזדמן אל הבית בשעה שהוגשה ארוחה זו לרבינו, ובתמיהתו על ה'תפריט' המוזר המוגש, ביקש לטעום מן התערובת. משטעם על קצה הכף, הזדעזע מהטעם הדוחה, ונזף בבני הבית - איך אתם מגישים לו את זה?! הרי אי אפשר להכניס דבר כזה לפה! משך שעה ארוכה נזקקו בני הבית לשבר את אזנו, כי לדידו של רבינו אין שום הבדל בין הטעמים, וכי הוא מופקע מכל הנאה של אכילה!

ברם, התנזרות זו, לא היתה אלא לגבי עצמו, או כאשר נשאל ובאו להתייעץ עמו. לאורחיו ידע להציע ולתת תמיד מן הטוב ביותר.

מעשה בתלמיד צעיר שהתארח על שולחן השבת של רבינו. אל השולחן הוגשה שתיה ממותקת, והנה הבחינה הרבנית להפתעתה כי רבינו טעם מעט מהמשקה - דבר שלא עשה מעודו.

לאחר הסעודה כשהביעה באוזניו את תמיהתה, הסביר רבינו: "ישב כאן בחור צעיר, נבוך מעט. מזגתי לעצמי מעט מן השתיה המתוקה, כדי שיחוש בנוח גם הוא למזוג לעצמו ולשתות".

בשנתיים האחרונות, כאשר הפסיק למסור שיעורים בישיבה, היה מוסר שיעור לבני הישיבה בכל יום ראשון בביתו. בסיום השיעור היה מודיע לבחורים: "מי שרוצה, יש במקרר עוגות ופלים, ואפשר לקחת ולאכול". ובני הבית היו מוציאים ומכבדים את הבחורים.

במיוחד הפליא בתודתו ובשבחו את המאכלים המוגשים לפניו - הוא, שלא הבדיל בטעם של אוכל, ומעולם לא התעסק בטיבם של מעדנים, גילה לפתע הבנה מלאה בטיבם של המאכלים המוגשים לפניו.

בכל סעודת שבת, היה רבינו פונה לרבנית ומשבח את מאכליה: "השבת, הדגים יצאו טעימים במיוחד". וכשהיו נכדים סמוכים על שולחנם, היה משמיע באוזניהם ובנוכחות הרבנית: "דגים טובים כמו שסבתא מכינה, אין בשום מקום בעולם". וכך היה משבח את החלות שהיתה אופה, או כל מאכל אחר שהכינה או שאחת מבנותיו בישלה.

גם בלט הדבר שמעצמו דרש יגיעה עצומה בלימוד התורה בעל עת, ולא היה מושג אצלו לימוד קל, או ענינים קלים, תמיד היה שקוע ותפוס בסוגיות שעסק בהם בשיעורים, או שכתב עליהם בספריו, כשאינו מוותר על שום דיבור מרש"י ועל שום מילה בתוס' בראשונים ובמהרש"א, קשה לתאר ומפעים להיזכר ביגיעה העצומה שראו עליו תמיד, איך לא וויתר על דברי המהרש"א, איך כל פעם החל לימודו כאילו לומדו פעם ראשונה, איך לא מתעייף לעיין בכל גמרא שתוס' הביאו, איך התייגע בדברי הר"ש במסכתות על זרעים בלא שום וויתור בכל שנותיו לרבות השנים האחרונות. וכן בשיעור לפני התלמידים איך לא נלאה להסביר לתלמידים מהחל עד כלה פרט אחר פרט, סבלנות אין קץ צריך לכל זה, ובמיוחד בשנות הזקנה המופלגים שכוחות הגוף אוזלים, ולא איבד סבלנות זו ומסר שיעורים יומיים כל יום במשך שעתיים, תוך שהוא שומע את שאלות התלמידים ומעמידם על דרך האמת, זה היה חזיון שלא נמצא כמוהו. ומאידך פירגן ושיבח על כל ידיעה וסברא טובה של תלמיד, על כל השקעה של צורב צעיר בניצול הזמן, על כל קביעות עיתים של אנשי יגיע כפים, ובדרך זו של שבח וכבוד הרים ורומם תלמידים ואנשים מכל שכבות הציבור. תמיד ידע למצוא מילה טובה ואיזה דבר להתגדר בו ולציין אותו בהתפעלות לשבח.

ובכלל, שיבח אנשים על מעשים טובים שעושים בצדקה וחסד, וראה בהם את מעלותיהם, ולא חיפש לגלות מומם כדרך בנ"א כפי המובא בארחות חיים להרא"ש, רק במקום שראה שהם מזיקים בזה לאחרים, אע"פ שמעצמו תבע מעלות רמות, וכמו שכתב בצוואתו על עצמו שלא הגיע לידי מעלה קבועה שאין לזוז ממנה, אע"פ שוודאי היו במעשים חלקים טובים אבל כל מעשה מתחלק לאלף חלקים כפי המבואר בגמ' בפרק שני דשבת, עה"פ אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף.

ואע"פ שכל השנים ציינו עליו את מעלת הקביעות שהיה בכל הליכותיו כל השנים, והיה לאחד מהדמויות בדור שהיו דוגמא לזה. עם כל זה לא החשיב את המעשים, ותבע מעצמו שהמעלה היא לא בגדר קביעות אצלו.

שמעתי בשם אחד מצדיקי הדור הקודם שהתבטא ואמר, שמידה זו שאדם תובע מעצמו מעלות רמות בכל מידה טובה, ומאידך יודע להתייחס אל שאר בני אדם ולראות בערכם כפי הרמה שהם נמצאים בה, ולדאוג לצרכם שהם צריכים לפי ההשגות שלהם, הוא דבר שרק חד בדרא מסוגל לזה. ומידה זו בלטה אצל רבינו מאוד.

היה מקדים שלו' לכל אחד והיה קשה להקדימו באמירת שלו' לכל אדם, מבוגר או ילד קטן, ומצד שני נזהר על ראיית עיניו בתכלית, כמו שראו בהליכתו ובתוך ביתו איך היה יושב כשראשו מורד למטה בזמן שהיו נכנסים נשים לחדרו ולא היטה ראשו עד שהיה מוודא שיצאו מהחדר, היה פעם שצעד רבינו בדרכו לישיבה ברחוב בית שמאי - סמטה צרה ושלווה, המובילה מרחוב חזון איש הגועש אל בית הישיבה. ברחוב זה כמעט ולא היה הולך איש - מלבד תושבי הסמטה, שכולם יראים ושלמים, ההולכים בדרכי התורה ובצניעות. רבינו שקוע בשיעורו שהוא עתיד למסור עוד מעט, מסדר שוב את הדברים בראשו, מלבן את חידושיו פעם נוספת, שיהיו סדורים ומובנים עד לאחרון התלמידים.

לפתע נרתע לאחוריו. מראה אסור לפניו... תיכף ומיד, כהרף עין, כמו מאליהן נסגרו עיניו מראות ברע. מבלי להבחין בסכנה הגשמית שעמדה לפניו - גרם מדרגות שעמד בדרכו. רבינו נתקל במדרגות התגלגל ונפל ארצה. עוברים ושבים שהבחינו בנפילתו, מיהרו לתמכו ולהקימו. ותוך כדי כך שומעים הם את רבינו ממלמל לעצמו: "כדאית היתה הנפילה, ובלבד שלא לפגום בעיניים...".

[על אף זהירות מופלגת זו לא נתן בשום אופן לאברכים להתנהג בצורה של פרישות יתירה בהנהגות היצוניות בזה, אלא תבע מהם שראשם צריך להיות תפוס במחשבה של תורה שעל ידי זה לא יראו וירגישו במה שנמצא צידם בהליכתם ברחוב או בנסיעתם באוטובוס. ודבר זה שחייבים להרגיל את המחשבה בתורה היה אצלו יסוד מוכרח לכל הדרגה של בן עליה שמי שאין לו תפיסה בזה לא יוכל להתרומם ולהתגדל, ולכן לא ראה בתור מעלה את ההנהגה של עיון בספרים בדרך ובודאי לא שמיעת שיעורים במכשיר הקלטה, כי דרך זו לא נותנת להרגיל את המח לעיונה של תורה ולשלוט על המחשבה. והיה ניכר עליו איך שתמיד הוא שקוע במחשבות, ואוחז את המחשבה בידו ומנווטה].

נקודה נוספת הוא העניין שעם כל מה שהכיר בחולשת הדור, ובמשך שנים שעדיין הנושא לא היה מדובר כהיום, תבע ועורר על יחס של קירוב ועידוד בין ההורים לילדים, ובין הרבנים לתלמידים, בכל שכבות הגיל, מהגיל הרך ועד לישיבה גדולה. והיה הוא עצמו מופת הדור בזה, ובודאי נקודה זו היה מבקש שיכתבו עליו כדי שיתעוררו להנהגה זו. ועם זאת לא וויתר על הרמה של בן תורה ולא נתן שום קולות בענין, ועמד על כך לשמור מכל משמר על חומות ההתבדלות מכל מה שריח של הרחוב נודף ממנו, כי לא בקולות ויקידת רמה ישמרו על הסחף אחר הרעל הנורא, של כל המודרניזציה והטכנלוגיה, אלא אדרבה להיפך, והירבה לדבר בזה ברבים וליחידים, ורק בדרך זו יוכלו להמשיך את מסורת הישיבות ובני התורה.

יש עוד הרבה להרחיב בכל נקודה שהעלינו ובמה שעדיין לא העלינו על הכתב. ומפני קוצר הגליון אשאר בזה.

בשורה טובה

לרגל היא"צ למרן ראש הישיבה רמ"י ליפקוביץ זללה"ה, השגנו תרומה לרכישת ספריו בסבסוד מיוחד כדלהלן:

סט דרכי החיים (שני כרכים) ב -40 ₪, סט אמרי דעת (שני כרכים) 30 ₪, איגרת הגר"א 15 ₪.

וכן ספרי מנחת יהודה על מסכתות ב"מ, ב"ב, מכות שבועות, זרעים, קדשים, בהוזלה מיוחדת.

רכישת הספרים ברחוב נחמיה 10 בני ברק קומה א' דירה 2

המכירה תתקיים מט"ו סיון עד ב' תמוז, או עד גמר המלאי.

להערות והארות אפשר להתקשר לטל: 036180849 או בפלאפון 0504114770 [להשאיר הודעה בתא קולי] או דרך פקס 036186624.

גליון קס"ו, פ' שלח. כ"ו סיון ה'תשע"ח
רמת – השרון

הגליון מוקדש לרפואת:
חיים בן אסתר

גאון יעקב

משיחותיו של מו"ר הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זצוקללה"ה

מרגלים

שיחה לפ' שלח, ער"ח תמוז תשע"ב, טרם פורסם

אימה ויראת כבוד כשמדברים על ראשונים

החלק הגדול של פרשת שלח מתאר לנו את מעשה המרגלים. **נקדים לומר שאנחנו הולכים להרגיש אימה ויראת כבוד גם מול אלה שבספר התורה מציינים אותם בתור רשעים.** לפי הדרגה של עם ישראל לאחר מתן תורה, התורה נותנת להם את הכינוי רשעים או אנשים רעים אבל **הם היו אנשים גדולים**. יתכן שאם היינו רואים אותם בדור שלנו, היינו אומרים שאנחנו צריכים להכנע בפניהם בחכמתם מהאמונה באלקים שהייתה להם. אבל לתורה אין משוא פנים, מי אתם המרגלים, מי האנשים האלה, 'כֻּלָּם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה'[א].

המרגלים היו שרים זוטרים

במפקד בני ישראל ישנה רשימה אחרת לגמרי של נשיאי השבטים. וכאן נשלחו אנשים אחרים, המפרשים אומרים שהנשיאים הרגישו שבשליחות הזו של המרגלים יש משהו שגובל בחוסר אמונה, ולכן לא הסכימו לצאת. אבל מצד הסברא אני חושב לומר שלא מדובר בפרשתנו על נשיאים במובן של 'שרים' כמו שבימינו, אלא הכוונה כאן בשרים זוטרים יותר, שרי חמישים (כמו שכותב בעה"ט - **המ"ה** בגימטריא 50). וכל זאת למה? כי כל שר, דוגמא לדבר, בפרשת יתרו - שר האלף תפקידו ללמד לאלף תלמידים את חוקי האלקים, ומובן ששר חמישים תלויים בו רק חמישים תלמידים. והקב"ה רצה שיהיה כמה שפחות ביטול תורה בעם ישראל במשך מ' ימים הללו כדי לא להשאיר צאן גדול כ"כ בלי רועה.

בארץ ישראל זה סוג עבודת השם אחרת

המרגלים שהגיעו לארץ ישראל גרמו קלקול גדול מאוד והביאו אסון לעמ"י. "וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא"[ב]. ליל ט' באב הראשון שהיה ליום אבל, היה בזמנם. היה זה כשהם חזרו מהריגול. כתוב בזהר[ג], שהם היו אנשים ברמה של רוה"ק. במדבר היו נשיאים חשובים. והם ידעו שכשיכנסו לארץ ישראל יבחרו אחרים. דבר זה מצינו גם אצל מלאכי השרת כשיעקב אבינו נסע מארץ ישראל לסוריה, ע"י הגבול התחלפו המלאכים, את יעקב לוו מלאכים ומלאכי ארץ ישראל עזבו אותו ובאו במקומם מלאכי חו"ל וכשחזר מלבן הארמי שוב לארץ ישראל שוב התחלפו המלאכים. רואים שזו לא אותה דרך של עבודת השם בחו"ל ובארץ. היה כבר ידוע להם שבארץ ישראל לא יהיה להם שום תפקיד ויהפכו לאנשים פשוטים.

לראות דרך המשקפיים של הכבוד

אומר הזהר זה גרם להם שהיה להם מבט אישי, הבינו שהם אישית יפסידו אם יבואו לכבוש את ארץ ישראל. הסביר לנו הרב דסלר זצ"ל שלא לחשוב אותם שעשו זאת בזדון, בשלב א' זה לא היה בזדון, אלא שאחד שיש לו נגיעה - אינטרס פרטי, אז כל דבר שהוא רואה מיד הוא חושב, מה יצא לי מזה, מה יפסיד ומה ירוויח, הוא רואה את זה דרך המשקפיים שלו. הרב דסלר אמר משל לאדם המרכיב משקפיים בצבע כחול, כל מה שיראה יהיה כחול, שולחן כחול לחם כחול וכו', החליפו את המשקפיים לצבע ורוד אז הכל ורוד. אם הוא רואה דרך המשקפים של כבוד, והוא אוהב כבוד אז הוא רואה דרך המשקפיים מה יצא לכבוד שלי מזה.

תוך כדי המו"מ והויכוחים בין המרגלים למשה, רואים הדרדרות גדולה מאוד, כי כך טבע האנשים. כל אחד רוצה לנצח בויכוח, תוך כדי זה הוא ממציא טענות אחרות והוא מתחיל לגלות יותר מה שבעומק הלב לא רצה לגלות. ואנו כשנתבונן, נראה דבר מאוד מעניין. כתוב – "וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לָתוּר אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עֲלוּ זֶה בַּנֶּגֶב"[ד], זה בעצם הגבול של ארץ ישראל, ואמר גם "וַעֲלִיתֶם אֶת הָהָר", תראו גם מה יש בהר.

שלוחי בית הדין הגדול שבשמיים

אומר הרמב"ן שכבר היה ידוע למשה שכדי להכנס לארץ ישראל ולכבוש אותה, יהיה צורך במלחמה. אם במלחמה, אז ודאי ש'השם איש מלחמה', אבל 'השם איש מלחמה' לא כמו שהשם בעצמו ניהל את המלחמה עם המצרים, שפתח את הים לתת מילוט לבני ישראל וסגר את הים על המצרים והטביע אותם, שהקב"ה בעצמו בכחות הטבע שהוא שולט עליהם עשה מהפכות בטבע והרג את המצרים. אלא שכאן בכיבוש ארץ ישראל תהייה מלחמה בין בני אדם לבני אדם. כי הקב"ה רצה לזכות את

נתקבלה תרומה **לחלוקת סט הספרים 'גאון יעקב'**, ג' חלקים על התורה והמועדים, לבתי מדרש. מוזמנים להגיש בקשה, אך ורק מנהלי אוצר הספרים של כוללים וישיבות הקדושות בלבד.

יפנו אך ורק המוסדות דלעיל המונים למעלה מ- 200 לומדים.

הפניה דרך כתובת המייל

geonyaakov@gmail.com

[א] **במדבר** יג, ג'

[ב] **במדבר** יד, א'

[ג] **זוה"ק** במדבר קנ"ח ע"ב

[ד] **במדבר** יג, יז

בני ישראל להיות שלוחי ביה"ד הגדול של השמים. יצא פסק דין מוות על כל האומות האלה, הכנעני, החיתי, האמורי וכו', כמו שאמר הקב"ה לאברהם אבינו "כִּי לֹא שָׁלֵם עֲוֹן הָאֱמֹרִי עַד הֵנָּה"[ה]. העוונות שלהם; עבודה זרה, גילוי עריות, כישוף שחיתות וכו', הכל העלה את מידת הדין בעוצמה כזאת כמו בסדום, רק ששם השם עצמו עשה את המהפכה והרג את כולם, אבל כאן כשעם ישראל כבר קיים כעם, המצווה של הוצאה לפועל של גזר דין מוות על הכנעני נאמר שייעשה ע"י בני ישראל.

א"כ במלחמה בודקים את המעברים איפה כדאי להכנס קודם, וכך עשה משה רבנו בעצמו בעבר הירדן המזרחי, "וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת יַעְזֵר"[ו]. כשרצה משה לכבוש את החלק הזה מידי סיחון, שלח מרגל. ולא כתוב ששלח ראשי בני ישראל, הוא שלח שליחים שקטים שאפילו לא מזכירים את שמם, וכך נלחם.

חוסר האמון ההדדי גרם להם לשלוח י"ב מרגלים

כאן, אצל המרגלים, לשלוח מרגלים זה מהלך טבעי במלחמה, אבל עם ישראל ביקשו ממשה רבנו - אנו רוצים בעצמנו, כשהמפקד שולח מרגלים הוא עושה את זה לפי צורך המלחמה, אבל כשההמון שולח, מה הם בעצם מבקשים? הרי את התפקיד הצבאי נותנים למפקד הצבא, לכן כאן זה נראה כמו פיקפוק באמונה, כשהעם מבקש את זה, זה נראה כך. יוצא ששבט ראובן לא מאמין לנציג של שבט שמעון, הוא מאמין למישהו מהשבט שלנו, לפי מה שכדאי לראובן, לשמעון לישכר, לכן מכל שבט היה צריך לשלוח מרגל כדי שיהיה יותר אמון ביניהם. משה אמר להם "וּרְאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מַה הִוא וְאֶת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הֶחָזָק הוּא הַרָפֶה הַמְעַט הוּא אִם רָב". אמר לבדוק את טיב פירות הארץ, "הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים" - איזה עם יושב שם. "וְהִתְחַזַּקְתֶּם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרִי הָאָרֶץ". כדי שהעם לא יחשבו שאני משקר, הביאו דוגמא מפרי הארץ שהיא זבת חלב ודבש. אשכול ענבים אחד היה כ"כ כבד וראו בעיניים שמשה לא משקר.

שלב א' - הדיווח

התורה מספרת שכך הם עשו. הם עלו בנגב כמו שמשה אמר, פגשו שם את אחימן ששי ותלמי כי אמר להם משה תראו את התושבים, משה גם אמר להם גם לקחת מפרי הארץ, לכן - ויכרתו משם זמורה. התורה מספרת שאחרי מ' יום הם חזרו, "וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וְאֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". מרגלים רגילים שעושים תפקיד צבאי מספרים רק לגנרל, מה זה חשוב לספר לשש מאות אלף אנשים? וכי הם המפקדים והאסטרטגים. אבל כאן כל העם רצו לשמוע את הדיווח של המרגלים. משהו כבר פגום פה. ויבואו אל משה ואל... בני ישראל. מה הם סיפרו פה. כאן הרמב"ן אומר שכאן סיפרו בדיוק מה שמשה ביקש לספר. באנו אל הארץ.. נכון, זבת חלב ודבש היא... אכן, וזה פריה, הרי משה אמר תביאו את הפירות - הנה הפירות, משה אמר, נכון העם חזק, משה אמר תבדקו באיזה ערים הם יושבים? ואת העם היושב עליה החזק הוא וכו'... ערים בצורות. גם ילידי ענק ראינו שם וגם סיפרו שעמלק יושב בנגב והחיתי והיבוסי והאמורי יושבים בהר' כל מה שמשה רבנו ביקש.

הם הוסיפו פרט נוסף 'הכנעני יושב על הים' ועל יד הירדן ועוד פרטים כי גם את זה ראו... ואז – 'ויהס כלב את העם אל משה', הוא היה צריך להשקיט את העם. התורה מקצרת פה, ואומרת: 'הס...' שקט. בתורה לא כתוב מה הייתה התגובה של העם לפני ה-'ויהס כלב', אבל בזה שהתורה מספרת 'ויהס כלב' נראה שהעם התחילו מספרים ביניהם ולהיות מודאגים. שואל הרמב"ן אחרי שסיפרו כ"כ מדוייק, מה הייתה כ"כ מהומה בעם שהיה צריך להשתיק אותם. אומר הרמב"ן מילה אחת הם הוסיפו מעצמם, קודם היה חלק א' של הדיווח, על הפירות והדבש... חלק ב' היה - במבצרים, בין חלק א' לחלק ב' אמרו מילה אחרת, "**אֲפָס** כִּי עַז הָעָם" המילה הזאת לשם מה הם אמרו? וכי משה רבנו שלח אותם להיות יועצים? ספרו מה ראיתם - ספרו רק עובדות. הם היו צריכים להגיד וראינו את העם ואת הערים וכו', מה זה 'אפס'. אלא שאמרו שהכל נכון, כל מה שמשה אמר, אבל... העם חזק! ז"א אמרו שיש כאן בעיה, המילה אפס מראה, שכל מה שראינו שהיא זבת חלב ודבש ויש פירות יפים. אם העם כזה חזק ולא נוכל לכבוש אותה. ממילא הכל שווה אפס בזה הפכו את הזבת חלב ודבש למספר אפס.

שלב ב' - הוויכוח

נלמד את התגובה של כלב בכל שלב. תגובתו הייתה לסתור את דבריהם 'ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה', הם אמרו שבהר יושבים החיתי היבוסי והכנעני, ז"א שאי אפשר לטפס על ההר? הוא אמר **'נעלה'** ונירש כי יכול נוכל לה, אנחנו יכולים לנצח למרות שעכשיו כבר לא כמו שהיה במצרים שאלקים אישית נלחם לנו. בהמשך הוא יסביר, אבל בהתחלה הוא אמר אנחנו ננצח כדי לסתור את המהומה שנהייתה אחרי הדיווח שהם הדגישו שיש איזה פקפוק, אמר - לי אין פקפוק, אנו בטוחים שנוכל.

המשך שלב ב' של דברי המרגלים: "וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוּכַל לַעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ" כלב אומר יכול נוכל והם אומרים לא נוכל. יש ויכוח בין שני חלקי המשלחת. אומרת הגמרא[ז] מזה שלא כתוב חזק הוא מאיתנו. אלא חזק הוא ממנו. ממנו זה הקב"ה. דהיינו שהעמים חזקים 'ממנו'. אומר הנצי"ב מוולאז'ין שהם לא היו כ"כ אפיקורסים כמו שהיו עובדי האלילים. כמו שסנחריב אמר שהעבודה זרה שלו יותר חזק מהקב"ה. העם כאן ידעו את כח השם. אבל אמרו פשוט, השם עוזר כשיש זכויות, אבל כשאין מספיק זכויות הקב"ה לא עוזר. **הם אמרו** אם נבוא לארץ ישראל ונתנהג בדרך הטבע אנו לא מרגישים שיש לנו את הזכות הזאת שהשם יעשה לנו ניסים. אמנם אלו נסים נסתרים, כמו לנצח במלחמה שהמעט מנצחים הרבים, אבל אנחנו מרגישים שהכח הפיזי של האוייב יותר חזק מהכח של השם שעוזר לנו כי אנחנו לא בטוחים שאנו ראויים לכך. א"כ לכאורה יפה מאוד הם אומרים. אבל מי קובע אם השם עוזר או לא? וכי אתם בעלי רוח הקודש יותר ממשה רבנו, מי יודע רצון השם, משה יודע יותר, משה אומר שהשם יעזור ואנו סומכים עליו.

שלב ג' - הדיבה

בינתיים העם צופה מהצד בויכוח בין שני חלקי המשלחת: "וַיּוֹצִיאוּ דִבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא". כאן כבר סיפרו לשון הרע על ארץ ישראל. מצד אחד בהתחלה הם מודים שהפירות טובים, אבל בני אדם מתים שם. מספרת הגמרא שבכל עיר שביקרו ראו לוויה גדולה, היה מת אדם גדול מחשובי העיר, כל זאת כדי שלא ירגישו שיש מרגלים כיון שהיו טרודים בלוייה של השייך שלהם. השם רצה לשמור עליהם, ואם רואים את זה דרך משקפיים בהירות, בזכוכית שקופה - אומרים חסדי השם, איך הם לא מרגישים בנו. אך אם המשקפים צבועות בצבע של הכבוד העצמי אומרים תראו את ארץ ישראל יש בה מוות בכל מקום. כנראה שיש כאן איזו מחלה מדבקת וכל פעם מתים. זה כבר אמרו המרגלים בשלב ג', והוסיפו על מה שאמרו 'כל העם אשר ראינו.. אנשי מידות'. רואים אנשים גבוהים וענקים יותר, מה צריך היה

[ה] **בראשית** טו, טז

[ו] **במדבר** כא, לב

[ז] **סוטה** ל"ה ע"א, **מנחות** נ"ג ע"ב, **ערכין** ט"ו ע"א

לומר? זה יפה מאוד רואים שארץ ישראל מגדלת גיבורים, גם אנו נהיה כך. אומר הרמב"ן שהם אמרו מצד אחד שמתים הרבה, אבל עם זאת אמרו שכנראה שהגיבורים נשארים בחיים אבל החלשים מתים. כנראה שיש שם מים או אוויר לא טוב. מצד אחד הפירות משונים אבל האנשים אנשי מידות. כל זה כשרואים את זה דרך משקפיים של הכדאיות שלהם. הייתה סתירה בדבריהם.

שלב ד'- הבכייה

שלב ד' בהדרדרות - ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו בלילה ההוא'. כולם בכו, שמעו מהמרגלים את התיאור הזה של 'אוכלת יושביה', והנה המנהיג משה מוביל אותם להכנס לארץ הזאת, אז בכו. כתוב במדרש על חומש דברים, כל אחד בא הביתה ובוכה, נותן נשיקה אחרונה לילדים ואומר עוד מעט יהרגו אותנו, משה רבנו מוליך אותנו לאסון הוא מכריח אותנו להכנס לארץ ישראל ושם ארץ אוכלת יושביה גם מחלות וגם מכות, אז ישבו בכל אוהל ואוהל ובכו בלילה ההוא. זה היה ליל תשעה באב.

שלב ה' - המרד

"וַיָּלִינוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן כֹּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". זה כבר קרה למחרת בבוקר, לא רק המרגלים מסיתים את העם למרוד בהשם ובמשה, אלא כל בני ישראל. "וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל הָעֵדָה לוּ מַתְנוּ בְאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוּ מָתְנוּ", הם אמרו, היה טוב יותר אם היינו מתים במצרים או במדבר. הם היו בטוחים שהם הולכים להיהרג - "וְלָמָה ה' מֵבִיא אֹתָנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת **לִנְפֹּל בַּחֶרֶב**". ועוד אסון – "נָשֵׁינוּ וְטַפֵּנוּ יִהְיוּ לָבַז", אם היינו נשארים במצרים היינו מתים ואולי הילדים היו נשארים בחיים, אבל כאן האויב הורג את הגברים במלחמה ויקח את הילדים והנשים לעבדים ושפחות. 'בז', מלשון 'שלל'. "הֲלוֹא טוֹב לָנוּ שוּב מִצְרָיְמָה". בשלב הזה ישנה הדרדרות נוספת כשהעם מתלונן, והחליט שיותר טוב לחזור למצרים.

כשהם אומרים למה השם מביא, הם מאמינים בהשם. אומר הספורנו שהם עשו חשבון, מה השם רוצה מאיתנו. בספר דברים העניין כתוב יותר בפרוט, "בְּשִׂנְאַת ה' אֹתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ"[ח], השם שונא אותנו ולכן מביא אותנו להרגנו בחרב האמורי. אומר הספורנו - למה חשבו שהשם שונא אותם, ב' דברים, כנראה שעל חטא העגל השם לא סלח לנו לגמרי, וכעת הרגישו פושעים שמרדו בהשם בעבודה זרה. עוד אומר הספורנו - כשהיינו במצרים היינו עובדי עבודה זרה, ולא קיימנו ברית מילה, ואעפ"י שחזרו בתשובה כשעשו ברית מילה והקריבו קרבן פסח, אמרו שכנראה לא קיבלנו את העונש על כך, והשם ממשיך לשנוא אותנו ורוצה להמיתנו בחרב. אם כך, שימית אותנו במצרים. בינתיים לא חשבו בתחום המעשי לעשות משהו.

שלב ו' 'נתנה ראש'

"**וַיֹּאמְרוּ** אִישׁ אֶל אָחִיו **נִתְּנָה רֹאשׁ** וְנָשׁוּבָה מִצְרָיְמָה". אומר הנצי"ב בפירושו 'העמק דבר', לא כתוב ויאמרו **כל העדה** אל משה ואל אהרון, כמו שדיברו קודם **כל** בני ישראל אלא **איש אל אחיו**, בני אדם פרטיים דיברו ביניהם. כל העם אמרו שמשה הוא מנהיג לא טוב (וטוב היה לנו להשאר במצרים) ולא אמרו מה לעשות. אבל אז קמו כמה אנשים ואמרו ביניהם "**נִתְּנָה רֹאשׁ**", נמליך מלך חדש, שהרי כל עם צריך מנהיג, "**וְנָשׁוּבָה** מִצְרָיְמָה". זה שלב שבו כבר עושים תכנית לביצוע מעשי - תכנית לחזור למצרים.

אומר ההעמק-דבר, טעות דומה הייתה גם בימי יחזקאל שחשבו שבחו"ל השם לא מקפיד שישמרו את המצוות, וכן כאן אמרו - נחזור למצרים שם השם לא יעניש אותנו ולא יחייב אותנו כ"כ בקיום המצוות. רש"י מפרש 'נתנה ראש', פירוש ראשון: נשים מלך, ורבותינו פירשו: לשון עבודת כוכבים. אומר ההעמק-דבר - זה היינו הך, נשים מלך חדש ונעשה חוקים שהם לא לפי רצון השם, נברח מהשם, מהמדבר וממשה.

התגובות

התגובה הראשונה הייתה של משה ואהרן, "וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָל קְהַל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". התגובה של משה היא על דברי כל הקהל, שהתחילו לדבר שהשם מעניש אותם ורוצה להרגנו ויותר טוב לנו במצרים. משה משתטח על הארץ להראות לכולם שהוא כ"כ שבור מכך. כמה פעמים בתורה כבר כתוב שמשה נופל על פניו לעיני כל עדת ישראל, להראות להם כמה הדרדרו.

יהושע בן נון וכלב שמעו את השיחות הפרטיות איש אל אחיו, שמתארגנים למנות מנהיג ולחזור למצרים. הם שמעו וקרעו בגדיהם. זו הלכה שכשומעים שאדם מקלל ומגדף את השם קורעים קריעה. הם שמעו 'נתנה ראש' כביכול נעזוב את השם ונהיה כמו עובדי עבודה זרה. "וַיֹּאמְרוּ אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר", עכשיו דיברו יהושע וכלב אל כל העדה, תגובה על כל הדיווח ועל כל ששת השלבים.

יהושע וכלב מגיבים לטענת המרגלים ואמרו - "הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד". לגבי טענתכם שהארץ אוכלת יושביה, אין זה נכון כי "אִם חָפֵץ בָּנוּ ה' וְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת וּנְתָנָהּ לָנוּ אֶרֶץ אֲשֶׁר הִוא זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ" ולכן הארץ כן טובה היא. "אַךְ בַּה' אַל תִּמְרֹדוּ", התנאי לכך הוא שתעשו את רצון השם. ויהושע וכלב מעודדים את העם, "וְאַתֶּם אַל תִּירְאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ **כִּי לַחְמֵנוּ הֵם** וגו'".

אמרה רחב הזונה למרגלים, "וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי ה' אֱלֹקֵיכֶם הוּא אֱלֹקִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת"[ט]. מאז שמענו על קריעת ים סוף, אנו שבויים ללא מוראל. רחב הכירה את השיחות שהיו מדוברות בין הגנרלים, לכן אמרה למרגלים שאכן העם שבארץ הם גיבורים, אבל כלפי כוחו של הקב"ה, כלום הם. ולכן קל לנצחם. עוד אמרו יהושע וכלב, "סָר צֵלָם מֵעֲלֵיהֶם והשם אִתָּנוּ אַל תִּירָאֵם", אין לכם ממה לפחד שהרי השם איתנו.

התגובה השביעית

"**וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעֵדָה** לִרְגוֹם אֹתָם בָּאֲבָנִים וְכָבוֹד ה' נִרְאָה בְאֹהֶל מוֹעֵד אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" כשהפסיקו להתווכח עם יהושע וכלב וכשלא היו להם מילים כבר לענות אותם, לקחו עמדה בכח. כשכבר אין מילים לנצח בהם, משתמשים בכח.

אצל אבא זצ"ל היה פעם דין תורה, היה זה משפט בין שני בעלי דינים, קם אחד מהם והחל להכות את השני. הסביר אבא זצ"ל שמכיון שאין לו כישרון רטורי, אין לו מילים להסביר כמה שהוא צודק, לכן הוא נותן לשני מכות. כך היה גם שם, הם החלו לרגום את יהושע וכלב באבנים. אומר האור החיים הקדוש שהם חשבו שההלכה איתם בכך שצריך לרגמם באבנים, כיון שכעת יהושע וכלב הם מסיתים את כל עם ישראל ללכת לארץ ישראל, ושם ודאי ייהרגו כל העם, ולכן הבא להרגך השכם להרגו, מצד דין רודף. והרי הם שניים, ושאר המרגלים שמונה, יש כאן רוב.

ובאמת, לכאורה יש כאן רוב ולמה לא הולכים לפי הרוב, מדוע העם לא צודק במקרה זה? אלא, שהולכים על פי הרוב כשיש ספק, אבל כשרואים עין בעין שהשם אוהב אותם ומשה את כל דבריו אומר מפי הקב"ה, ונבואת משה אמת, לכן במקרה זה אין שום

[ח] **דברים** א', כז

[ט] **יהושע** ב', יא

ספק. ממילא, אלה שאומרים שלא להאמין למשה, הם מבולבלים, יש להם משקפיים שמסלפות את האמת.

מעשה עם ר' יהונתן אייבשיץ והכומר

היה כומר חכם אחד שהיה בקשרי ידידות עם רבי יהונתן אייבשיץ. שאל אותו הכומר, בתורה שלכם כתוב שהולכים אחרי הרוב, והרי הנוצרים הם הרוב ואתם המיעוט, לכן תקבלו החלטה שהדת הנוצרית היא נכונה יותר מהדת היהודית. ענה לו ר' יהונתן, אין הדבר כן, מתי אומרים שהולכים אחר הרוב, רק כשיש ספק, ואנו יודעים את האמת ויודעים מהו השקר, אין לנו ספקות. רק כשלא יודעים אז שואלים.

לאחר שהמצב הדרדר, לאור התגובה השביעית, ואחר שבאו לרגום אותם באבנים, אז התגובה היא כבר אחרת לגמרי. "וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעֵדָה לְרָגוֹם אֹתָם בָּאֲבָנִים **וּכְבוֹד ה' נִרְאָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד** אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". העם ראו בעיניהם שמתקרב ענן עם נקודות של אש בתוכו, וזהו הסימן שהשם מגיע. ברגע שכבוד השם מגיע, פסקו כל הוויכוחים. משל למה הדבר דומה, לשני ילדים המתקוטטים, כשהאבא רואה שמתקוטטים הוא נותן להם להוציא את המרץ, וכשרואה שהם מגיעים לשלב מסוכן, הוא מיד בא ואומר 'שקט!', הם רואים את אבא ונהיה שקט. ראו העם את כבוד השם ופסקו כל הוויכוחים, **"וּכְבוֹד ה' נִרְאָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד"**.

לאחר מכן אומר הקב"ה למשה, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עַד אָנָה יְנַאֲצֵנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד אָנָה לֹא יַאֲמִינוּ בִי... אַכֶּנּוּ בַדֶּבֶר וְאוֹרִשֶׁנּוּ" אתן להם מכה אחת כמו מכת דבר במצרים, "וְאֶעֱשֶׂה אֹתְךָ לְגוֹי גָדוֹל וְעָצוּם מִמֶּנּוּ". השם גזר עליהם גזירת מוות. ומה יהיה על ההבטחה שהבטיח השם לאברהם, יצחק ויעקב? אין בעיה כלל, לקב"ה יש זמן, ממשה יצאו שנים עשר שבטים ועם גדול, והקב"ה ימתין עוד כמה שנים, יש לו זמן.

משה רבנו חושש מחילול השם

משה מתפלל אל השם "וְהֵמַתָּה אֶת הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שִׁמְעֲךָ לֵאמֹר: מִבְּלִתִּי יְכֹלֶת ה' לְהָבִיא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר". אם כל אומות העולם יראו שאתה כל כך אוהב את עם ישראל ועושה להם את כל הניסים הגדולים, הרי אם תמית את העם הזה כאיש אחד, יתפרסם הדבר בכל העולם, לא יבינו הגויים שהדבר בא בגין העונש על חטאם שרצו לחזור למצרים, ויאמרו שלהשם אין כח לנצח. יאמרו שנגד המצרים היה לו כוח, אבל נגד הכנעני, החיתי והפריזי אין לו כבר כח.

מסביר הנצי"ב מוולאז'ין, אין הכוונה לכח פיזי, אין הכוונה למרכבות והטנקים של מצרים או הביצורים של האמורי והכנעני. אלא הפירוש הוא שהגויים האמינו שלכל עם יש את האלהים שלו, והם יחשבו שהאלהים של מצרים חלש ולאלקי ישראל היה כח לנצחם, והוכיח לפרעה שהוא גיבור גדול יותר ממנו. אבל אלילי כנען, הבעל והעשתרות שהכנענים משתחווים להם, זה כח חזק יותר מאלקים. כמו שאמר סנחריב מלך אשור, אלקים חזק ואני מנצח את כולם יותר ממנו. אמר משה רבנו, יהיה זה חילול השם.

משה מבקש 'להפעיל' את י"ג המידות

לכן אמר משה רבנו, "וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ אֲ'דֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר". תפעיל את כחך. ומה זה כוחו של השם, "אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד נֹשֵׂא עָוֹן וָפָשַׁע וגו'". אלה י"ג מידות הרחמים, זו כוחו של השם, כמו לגבי אדם, איזהו גיבור, הכובש את יצרו, באדם שייך יצר, להשם אין יצר אבל יש לו מידות, מידת הרחמים ומידת הדין, הפעל את מידת הרחמים לכבוש את מידת הדין. 'נושא עוון'- בדרך הטבע צריך להעניש אותם, אבל הפעל את מידת הרחמים, "**סְלַח נָא** לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה" - "וַיֹּאמֶר ה' **סָלַחְתִּי** כִּדְבָרֶךָ".

מדוע לא סיפר משה על ביטול גזירת ההשמדה

כשמשה רבנו, לסוף הארבעים שנה הקריא בפני עם ישראל את ספר 'אלה הדברים', ושחזר את ההיסטוריה של כל התקופה מאז יציאת מצרים, סיפר להם משה על עוון העגל והמרגלים, אבל הוא לא סיפר להם שהוא ביטל את הגזירה.

אומר הרמב"ן, שמשה רבנו לא רצה לומר, כי לא הצליח לבטל את הגזירה. השם אמר לו 'סלחתי כדברך', רק כדברך... וזה מוגבל לכך שלא יהיה חילול השם, מוגבל רק לדבר הזה. אבל לגבי העונש שימותו במדבר ולא יכנסו לארץ ישראל, מזה השם לא חזר בו. אך, במקום שימותו ביום אחד, מתו במשך ארבעים שנה לאט לאט, ודבר זה מנע את חילול השם. ולכן, כשמשה אמר לעם ישראל וסיפר להם על כל המקרים שבהם הוא עזר להם, לא מתאים להזכיר את עניין זה, כי בזה לא יוכל להתפאר שהציל אותם.

אומר האבן עזרא, שכל המהלך היה לפי סיפור התורה, ומכיוון שרצון השם היה, שכיבוש ארץ ישראל ייעשה בדרך של כיבוש ומלחמה, ומשפטי השם אמת, לכן כתוב בתורה 'וחמושים יצאו בני ישראל מארץ מצרים', הפירוש הפשוט הוא, שיצאו חמושים בנשק. עם ישראל שמיום שנולדו היו עבדים כנועים במצרים, אם היו באים למלחמה היו נכנעים בראותם את הצבא הכנעני והחיתי מפחד גדול. לכן, נתן השם להם להיות ארבעים שנה במדבר, והנכנסים לארץ מעולם לא היו במצרים, הם בני חורין וראויים להיות כובשי ארץ ישראל, להשמיד בשליחות השם את העממים של ארץ ישראל. ודור יוצאי מצרים היו בטבעם עבדים. וכלב מצידו רצה להדגיש להם שלא יחשבו עם ישראל שאם הם עושים פעולות טבעיות הופך הטבע להיות כמו של הגויים. לא כך הוא, אלא עם ישראל הוא מעל לטבע, והקב"ה בתוך הטבע וההשתדלויות, מפעיל את הכל.

מעשה בר' חיים והפרופסור הגוי

בהקשר זה נספר דבר ששמענו מר' חיים מבריסק. לקחו אותו לקניגסברג, שהיה אז מרכז רפואי גדול של רופאים בעלי שם עולמי. הוא שאל שם את מנהל בית החולים, האם אתה רואה הבדל בין חולים גויים ליהודים? אמר לו המנהל, כן, יש לנו ספרי רפואה ואנו מעניקים טיפול רפואי לפי הנסיון הרפואי. ועל פי נסיוננו אנו יודעים למשל שמחלה מסויימת ניתן לרפא בעשר שנים, ואת השניה אפשר לרפא לגמרי, עוד סוג של מחלה ניתן לרפא בחודש וכו'. שמתי לב, שהחולים הגויים מתרפאים בדיוק לפי איך שכתוב בספרים ומתים לפי הספר. אבל אצל החולים היהודים אין זה מתנהל כך, זה לא לפי ספרי הרפואות. רואים אצל החולים היהודים שהם קשורים בהשגחת הקב"ה, ואם ירבו בתפילה הרופא מרפא, אפילו שלפי ספרי הרפואה הוא לא יכול היה לחיות, ואם ישנן פחות זכויות אז להיפך. כיון שהיהודים השם קרוב אליהם. 'בכל קראינו אליו'.

סיפור על ר' משה חברוני

סיפר ר' משה חברוני, ראש ישיבת חברון שהיה באמריקה והרגיש לא טוב. בדקו אותו ואמרו שנשארו לו שלשה חדשים לחיות, היה לו גידול ממאיר ואמרו לו שאין מה לעשות. מיד, הוא חזר לארץ ישראל וקיבל על עצמו סדר חדש של שקידה בתורה... הגידול נעצר ולא אכל אותו. הוא חי עוד עם הגידול עשרים שנה לאחר מכן. וזה היה אדם שחי בינינו, ובפרט שישנם בעם ישראל אנשים גדולים אז השגחת השם קיימת. יהי רצון שהשם ימשיך לשמור על עם ישראל כולו, ובפרט על תושבי ארץ ישראל אמן ואמן.

דברי אמת
מאמרי חיזוק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים
מרן רבי דב יפה זצוק"ל
גיליון מס' 90 ■ שלח

הציצית כאמצעי לזכירת מצוות ה' — כיצד?

ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת... וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם... (פרק טו, פסוקים לח, לט) ישנם רבים שמקיימים את מצוות העיטוף בציצית בהידור רב עם כל דקדוקי ההלכה, אך תוהים מדוע הם אינם רואים שלבישת הציצית מביאה אותם לזכור לעשות את כל מצוות ה'.

שאלה זו כבר שאל האלשיך הקדוש וז"ל: אם תאמר ישראל, כי הלא איך תאמר אלי שבראותי הציצית אזכור כל המצוות, והלא הנני לובש ציצית יום יום ורואה אותה, ואיני זוכר כל מצות ה'?

ואומר האלשיך, שהתורה עצמה השיבה על כך באומרה "**והיה לכם לציצית** וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'", והיינו, שאם תתעטפו בציצית **כדי שתהיה לכם לסימן** שיזכיר לכם את המצוות, **אז** זה יביא ל"וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'", אבל אם תתעטפו בציצית כמצוות אנשים מלומדה, העיטוף בציצית לא יזכיר לכם. כי כדי שלבישת הציצית תזכיר לעשות את המצוות לא די בעצם העיטוף בציצית, אלא צריך **שלבישת הציצית תהיה בשביל הזכירה.**

משל למה הדבר דומה, לאחד ששם חוט על אצבעו, **כפי שנוהגים** אנשים המבקשים לעשות להם סימן לזכור דבר-מה, **אך הוא, לא עשה זאת לסימן.** ויהי היום ואותו האיש שכח דבר-מה חשוב מאד. ויתאונן הלה באוזני חבריו, מדוע לא הועיל החוט אשר קשור על אצבעו, להזכיר לו את הדבר החשוב, כפי שזה מועיל לאחרים. אמרו לו החכמים מה לך כי תתאונן, שימת החוט על האצבע, מזכירה למי ששם את החוט כדי לזכור, אך אתה שלא שמת את החוט על אצבעך על מנת לזכור, איך יכולת לצפות שזה יזכיר לך?!

כך, אומר האלשיך, הציצית מזכירה את המצוות למי שמתעטף בציצית **כדי לזכור** את מצוות ה', אך מי שמתעטף בציצית כמצוות אנשים מלומדה, אינו יכול לצפות שהעיטוף בציצית יזכיר לו.

ובאמת המפרשים מבארים, **שאין** כאן **שני** ציוויים **נפרדים**: ללבוש ציצית ולזכור את מצוות ה', אלא יש כאן **ציווי אחד,** להתעטף בציצית כשבשעת העיטוף לכוון שהעיטוף הוא כדי לזכור את מצוות ה' לעשותם.

וכך גם כותב השו"ע בהלכות ציצית (סימן ח סעיף ח), שבשעת העיטוף בציצית יכוון **"שצוונו הקב"ה להתעטף בציצית לזכור כל מצוותיו לעשותם".** והיינו שמלבד הכוונה הנצרכת בכל המצוות - ללבוש את הציצית לשם מצווה, יש צורך בכוונה נוספת שהציווי להתעטף בציצית הוא כדי שהעיטוף יביא אותנו לזכירת כל מצוות ה' לעשותם.

רבים מהדרים היום במצוות ציצית שחוטי הציצית ובגד הציצית יהיו עם כל ההידורים, וישנם שמהדרים שאפילו הניפוץ יהיה לשמה. **אך אין די בכך.** צריך לדאוג שהציצית תזכיר לנו את החיוב לעשות את כל מצוות.

הרמזים העולים מהמשמעות ומהגימטריה של 'ציצית'

והנה פעמים שאדם עושה לעצמו סימן כדי לזכור דבר-מה (כגון שהוא משנה ועונד את שעונו על יד ימין במקום על יד שמאל), אך אין שום קשר **מהותי** בין הסימן לבין הדבר שאותו בא הסימן להזכיר. לא כך הוא עניינה של הציצית, כי מה שנבחרה הציצית להיות זו שתזכיר את כל מצוות ה', משום שיש בה ובפרטי מצוותה כדי להזכיר את מצוות ה' לעשותם, וכפי שיבואר.

רש"י מבאר שתיבת **'ציצית' בגימטריה** שש מאות, ובנוסף יש בכל כנף של הציצית **חמישה** קשרים **ושמונה** חוטים — **יחד תרי"ג,** מה שמזכיר את **כל** מצוות ה'.

המהר"ל מבאר שהרמז מונח לא רק בגימטריה של המילה 'ציצית' אלא גם בעצם משמעותה, כי ציצית היא מלשון "ויצץ ציץ" (במדבר יז, כג) דהיינו פריחה ולבלוב, ובא לרמז שקיום המצוות מביא את האדם לפריחה ולבלוב ולהוצאת שלמותו מהכח אל הפועל.

[**המהר"ל** אומר במקום אחר (דרוש על התורה), שגם התואר **'אדם'** לא ניתן על שם שהאדם נוצר מהאדמה (שהרי גם שאר בעלי החיים נוצרו מן האדמה), אלא מחמת **דמיונו לתכונת האדמה,** שכשם שהאדמה זקוקה שיחרשו ויזרעו אותה כדי להוציא את הכח המצמיח שבה אל הפועל, שרק אז היא מצמיחה תבואה ואילנות, כך גם האדם צריך לקיים תורה ומצוות בכדי להוציא את שלמותו אל הפועל, ובלעדי זה הוא כשדה בור שאינה מוציאה פירות. ומשום כך, עם הארץ מכונה 'בור', כי בלא תורה הוא כשדה בור שלא הצמיחה פירות].

נמצא **שמשמעות** המילה 'ציצית' מרמזת, שקיום המצוות מביא את האדם לפריחה ולבלוב, **והגימטריה** של 'ציצית' בצירוף חמשת הקשרים ושמונת החוטים (תרי"ג) מוסיפה, שהפריחה נהיית על ידי קיום **כל** התרי"ג מצוות.

ציצית — בגד עבדות

הגמ' במס' שבת (נז:) אומרת שיש חותם שנקרא **'כבלא דעבדא'**. ומפרש רש"י שם **שהיו עושים חותם בבגדי העבד לסימן והוכחה שהוא עבד.**

אומר האור החיים, שציצית הוא בגד של עבדות, וזו כוונת התורה "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'" — שכאשר יביטו בני ישראל בבגד עבדותם, יתנו לב שאינם בני חורין לעשות כחפצם בכל מעשיהם, אלא יהיו כעבדים שאימת רבם עליהם לעשות ככל אשר יצווה אותם.

משום כך מצווים לעשות ציצית דווקא על בגד שיש בו **ד' כנפות** ולא בבגד שיש בו ג' או ה' כנפות, להורות שהעבדות היא לאדון אשר הוא מלך על **ארבע כנפות הארץ.**

הצבע של חוטי הציצית: לבן ותכלת. הלבן מורה על מידת הרחמים והטוב, **והתכלת** מורה על השליטה **בשמים,** כי התכלת דומה לרקיע. וכן הציצית **בצורת רצועה,** להזכיר שאם לא יקיים את מצוות ה', יש על כך **דין ועונש,** וכמו שכתוב בסוף הפרשה: "אני ה' אלוקיכם" - נאמן ליפרע ממי שלא מקיים המצוות. נמצא, שהציצית היא **בגד עבדות** ומזכירה שאנו עבדי ה', ומהי העבדות שלנו -- תרי"ג המצוות.

עצם זכרון כל מצוות ה' על מנת לעשותן - מקדשת את כל איברי האדם

"וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אתם... והייתם קדושים לאלוקיכם". ידוע **שתרי"ג המצוות** מכוונות כנגד **תרי"ג איבריו וגידיו** של האדם: רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח האיברים, ושס"ה מצוות לא תעשה כנגד שס"ה הגידים. והמכוון בזה, **שכל מצווה מקדשת את האבר או הגיד שכנגדו היא מכוונת.**

אומר האלשיך הקדוש, שהיות שלא לכל אדם יש האפשרות לקיים את **כל** תרי"ג המצוות ולקדש בהם את **כל** תרי"ג איבריו, וא"כ נמצאו כמה וכמה מאיבריו וגידיו של אדם זה משוללי קדושה, על כן נתן לנו הקב"ה את מצוות ציצית כדי שבכל יום תמיד תזכיר את **כל** מצוות ה' **ונקבל עלינו לעשותם,** ובהיות שידוע כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, מעלה עלינו **כאלו עשינו את כל המצוות יום יום, ועל ידי זה יתקדשו כל איברי האדם.**

ולפי"ז מפרש האלשיך: **"וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אתם** - כאשר תביטו בציצית **ותקבלו** על עצמכם לקיים את כל המצוות, תחשב לכם **עצם הקבלה כעשייה בפועל** של כל התרי"ג מצוות, **ועל כן: "והייתם קדושים לאלוקיכם"** - **כל** תרי"ג אבריכם וגידיכם יהיו קדושים, שלפי שנחשב לכם **הקבלה** לקיים את המצוות כאילו עשיתם את **כל** תרי"ג המצוות **בפועל,** על כן יהיו כל תרי"ג אבריכם קדושים.

הכתיב של "**ועשיתם אתם**" חסר ו', לרמוז שע"י קיום המצוות **עושים אתם את עצמכם.**

למי התכלת מזכירה את כסא הכבוד – הרב דסלר

הגמ' במס' מנחות (מג) אומרת: "תניא היה רבי מאיר אומר, מה נשתנה **תכלת** מכל מיני צבעונין, מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, **ורקיע דומה לכסא הכבוד".**

מוסרים ששאלו את הגאון הרב דסלר זצ"ל, מדוע כשאנו רואים תכלת, זה לא מזכיר לנו את כסא הכבוד? **השיב הרב דסלר**, שהגמ' במס' עבודה זרה אומרת, שאסור להסתכל בבגדי צבעונין של אשה **אפילו כשהם אינם עליה**, שמא יבא להרהר בה. ואומר ר' פפא שם שהאיסור להסתכל בבגדי הצבעונים הוא **רק אם מכיר** את האשה הלובשת אותם, אבל כשאינו מכירה והיא אינה בתודעתו, **ההסתכלות בבגדיה אינה מביאתו להרהר בה.**

כך גם לעניין התכלת שבציצית, כדי שהתכלת יזכיר את כסא הכבוד, צריך שהוא יכיר כביכול את כסא הכבוד... שכסא הכבוד יהיה בתודעה שלו...

"ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" – יסוד הקדושה

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם (טו, לט). התורה מצווה כאן שני דברים: לא ללכת אחרי הלב, ולא ללכת אחרי העיניים. **את הציווי שלא ללכת אחרי הלב מבאר החינוך** (מצוה שפ"ז), שלא נייחד מחשבותינו לחשוב בדעות שהם היפך הדעת שהתורה בנויה עליו, לפי שאפשר לבוא מתוך כך למינות. ואם עולים במחשבתו אותן דעות הרעות, מייעץ החינוך ש"יקצר מחשבתו ויפנה לחשוב בדרכי התורה האמתיים והטובים". **ואת הציווי שלא ללכת אחרי מראה העיניים** מבאר החינוך, שלא ירדוף האדם אחרי מראה עיניו, ובכלל זה שלא נרדוף אחרי תאוות העולם הזה, כי אחריתם רעה וכדאי בזיון וקצף.

מילוי תאווה גורר תאווה נוספת

ואומר החינוך יסוד גדול: "ודע בני ותהי מרגלא בפומך מה שאמרו חז"ל, 'עבירה גוררת עבירה ומצוה גוררת מצוה', **שאם תשית דעתך למלא תאוותך הרעה פעם אחת, תימשך אחריה כמה פעמים, ואם תזכה להיות גיבור לכבוש יצרך ולעצום עיניך מראות ברע פעם אחת. יקל בעיניך לעשות כן כמה פעמים.** "כי התאוה תמשוך הבשר, כמשוך היין אל שותיו, **כי הסובאים לא תשבע נפשם לעולם ביין, אבל יתאוו אליו תאווה גדולה**... כן הדבר הזה, **כל איש בהרגילו בתאוות ובהתמידו בהן יחזק עליו יצרו הרע יום יום, ובהמנעו מהם ישמח בחלקו תמיד כל היום..."**

אדם יכול לחשוב שאם יכנע ליצרו פעם אחת, זה ישכך את תאוותו ואחר כך יהיה לו קל יותר להתגבר על היצה"ר. אך החינוך אומר שזו טעות גמורה ואדרבה, אם ימלא תאוותו הרעה פעם אחת, זה יביא אותו להימשך אחריה כמה פעמים, בעוד שאם יזכה להתגבר ולכבוש את יצרו, זה יקל עליו להתגבר גם בפעמים הבאות.

יתכן שאפשר להטעים את דברי החינוך על פי מה שכותב **הרמח"ל בספר דעת תבונות**, שהנשמה נבראה בהארת פנים ואילו הגוף נברא בהסתר פנים. ואומר הרמח"ל שלפיכך אם אדם הולך אחרי הנשמה ושומר עליה, הרי הוא מושך על עצמו וגופו הנהגה של הארת פנים – וכאילו נכנס לחדר שכולו מואר באור יקרות. ואם האדם הולך אחרי תאוות גופו, הרי הוא מושך עליו ועל נשמתו הסתר פנים, וכאילו נכנס לתוך חדר חשוך ואפל.

ולפי"ז, אם מתגבר פעם אחת על יצרו, הרי בהתגברות זו הוא הולך אחר נשמתו ועל ידי כך הוא מושך על עצמו הארת פנים, שמסייעת לו להתגבר פעמים נוספות על יצרו, בעוד שכשנכנע לתאוותו והולך אחרי גופו, הוא מגביר בכך את ההסתר פנים כלפיו, וזה מכביד עוד יותר על היכולת להתגבר על יצרו ותאוותיו..

התנאי ל"והייתם קדושים לאלוקיכם"

החפץ חיים הקשה, שלכאורה יש כפל בפסוקים, שבתחילה כתוב "וראיתם אותו **וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם** (ולא תתורו...)", ומיד בפסוק שלאחריו כתוב שוב: **"למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלוקיכם"?** ותירץ, שבין שני הפסוקים הללו כתוב "**ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם**". והיינו, שסדר הדברים הוא שזכירת כל המצוות על ידי לבישת הציצית צריכה להביא אותו לא לתור אחרי הלב והעיניים – כדברי סוף הפסוק הראשון, **ואז** יוכל להתקיים מה שכתוב בפסוק **השני** "**והייתם קדושים לאלוקיכם", והיינו שלאחר שיסלק מעצמו את המחשבות והתאוות הרעות שהלב והעיניים זונים אחריהם, יוכל לזכות לקדושה.**

וכמשל בית שמלוכלך בטיט ורפש, הנה גם אם יכניסו לתוכו כלי כסף וכלי זהב זה לא יועיל ליפות את הבית, ורק לאחר שיוציאו את הטיט החוצה, יתנו הכלים את השפעת יופיים על הבית. **(לעבדך באמת)**

כשהיה מספר עובדה היה רגיל לדייק ולומר - 'מספרים' ש... ואמר: אם זה היה או לא אינני יודע - אך על כל פנים כך מספרים... היה רגיל לומר: 'מדבר שקר תרחק' השקר מרחיק מהקב"ה! ומאידך מי שמקפיד לדבר אמת - נדבק בקב"ה שחותמו אמת.

לעת זקנותו בדרכנו להיכל הישיבה הקדושה לתפלת שחרית, אמר את מה שהיה רגיל לומר מאות פעמים בשם הגר"י אברמסקי זצ"ל על ואני ברב חסדך וכו'- והתבטא: כמדומה שהרב אברמסקי אמר... המשגיח אמנם כבר היה בזקנותו, אך בודאי שהיה כמעט ברי לו שהרב אבמרסקי אמר זאת, מכל מקום איש האמת כשלא היה בטוח מאה אחוז, היה מוכרח לומר - כמדומני!

עד כדי כך ברח מאבק שאינו אמת, ניתן ללמוד ממה שסיפר נאמנו ואהובו הרה"ג א"י"ש דנציגר שליט"א: הרבנית הייתה מסמנת על הכובעים של שבת - אות ש' ועל של חול - אות ח', בכדי שלא יחליפם. לפני כמה שנים קנו לו כובע חדש גדול ויפה, שלא היה סיבה לטעות ולהחליפו בשל חול, ואעפ"כ ביקש המשגיח שישנו את הכובע ששימש לשבת והועבר לשמש בחול מאות ש' לאות ח'. תמה הרב דנציגר ושאל את המשגיח - הרי אי אפשר להתבלבל בכובע ולהחליפו? אמר המשגיח דבר נורא: מדבר שקר תרחק - כעת הכובע משמש לחול ראוי שיהיה מסומן חול.

משפחה שאביהם זכרונו לברכה היה בקשרי ידידות רבות בשנים עם המשגיח, ולאחר פטירתו הוציאו ספר זכרון ובקשו מהמשגיח שיכתוב מכתב על ידיד נעוריו, אולם המשגיח סירב, אחר כך גילה המשגיח את טעמו לאחד ממקורביו: אותו אדם לא היה אצלי בחזקת צדיק, ולא יכולתי לכתוב עליו זכר צדיק לברכה, ואילו הייתי כותב עליו זכרונו לברכה בוודאי המשפחה הייתה נפגעת, על כן החלטתי להימנע, ולא לכתוב מכתב.

מר להורים 'אתה מיליונר שיש לך בן כזה', (אמר לי פעם שלמד זאת מאביו שחי בעניות גדולה ואעפ"כ היה אומר שהוא מיליונר - שיש לו את דב), ואמר לי המשגיח - אני לא יאמר לאבא שהוא מיליונר, אלא אם כן באמת בנו בן עליה, ואין זאת גוזמא. אמנם תמיד אני אמצא במה לשבח בחור - אבל בלא גוזמאות... המשגיח גם לא יכל לשמוע באוזניו שמפרגנים בגוזמאות, ולדוגמא, מאן דהו התבטא שבזכות פלוני הצליח אירוע מסוים, המשגיח תמה - נכון אמנם שחלק גדול נזקף לזכותו, אבל לתלות את ההצלחה בזכותו - זה מוגזם.

מעשה רב מרבנו הגדול זצוק"ל - איש האמת

כבר בצעירותו של המשגיח התבטא עליו רבו מרן החזו"א זיע"א שהוא 'איש האמת', ובאמת זכה להתייחד מאד במידת האמת, ובנקיות פיו ומעשיו, כאשר כל דיבורו היה זך ומדוקדק. כולנו ראינו איך שלפני שהוציא כל הגה מפיו חשב והתבונן, ורק אחרי שעבר את מבחן הביקורת - הוציא מפיו מילות מדודות ושקולות, נקיות וזכות.

הרבה לחנך שדיבור מחייב, וגם אם לא היתה התחייבות מפורשת - דיבור מחייב! והיה רגיל לצטט מהחזו"א זיע"א שהאומר אעשה כך וכך בלא נדר - זה אמנם לא נדר, אבל זה מחייב! המשגיח היה מאד נזהר שלא לומר אני יבוא - שבכך הוא מתחייב לבוא, והיה אומר - אני מקווה בעזרת ה' לבוא. וכך גם חינך אותנו שראוי תמיד לומר אני מקווה לעשות, ולא לומר אני אעשה – שזו אמירה מחייבת!

ואמר: שהרבה פעמים אדם מתחייב לחברו, ובשעת ההתחייבות הוא באמת מעונין ומתכון לקיים את דברו, אלא שאחר כך הוא שוכח לקיים, על כן צריך לחשוב כבר בשעת ההתחייבות - כיצד לדאוג שאחר כך הוא לא ישכח, שהרי זה שכעת הוא רוצה לקיים את דברו זה לא מבטיח שגם אחר כך הוא יזכור, ועל כן כבר עכשיו מוטלת עליו החובה לדאוג - שאחר כך הוא לא ישכח!

כמדומה שניתן לומר על רבנו המשגיח כעין מה שהעיד ר' יוסי (שבת קי"ח:) 'מימי לא אמרתי דבר וחזרתי מאחורי', כל דבורו היה אמת, ועל פי ההלכה הצרופה, גם אם נכנסו לפתע לחדרו אנשים שונים בשעה שדיבר בכל נושא ועניין, איני זוכר מעולם שהיה פעם שינוי בדבריו. { הרבה פעמים נשאל המשגיח אם אפשר להקליט את דבריו (לא רק בשיחות...), ולא הייתה לו בזה כל בעיה, מכיון שתמיד דיבר בצנעה מה שאפשר לומר ברבים. הכל היה זך ונקי.

את דעותיו אמר בריש גלי ללא פחד ומורא, כשהאמת נר לרגליו, וספרו כמה מבוגרי הישיבה שהגיעו כתיכוניסטים לישיבה והיו להם דעות ציוניות, המשגיח לא חשש לומר את דעותיו על ראשי המדינה בצורה נחרצת וברורה, אך דווקא הדברים שנאמרו בנחת ללא התלהמות, באמת ובטהרה, הם אלו שהשפיעו עליהם והתקבלו על ליבם.

גם לאחר עשרות שנים היה חוזר על מה שקיבל מרבותיו באותם לשונות ממש, וכשלא זכר במדויק לא רצה לאמרם. זכורני שהתחיל לספר דבר מה בשם ר' אהרן קוטלר ולפתע הפסיק, מכיון שלא היה בטוח שזה מדויק ממש (והאמת שזה כן היה מדויק).

נפשו גחלים תלהט

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

גליון 188 שלח תשע"ח

לתרומות והנצחות, הוספת מנוים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון:0527697944 ולמייל 1nafsho@gmail.com

ונהי בעינינו כחגבים [ליקוטים מתוך עיני ישראל]

סכנת לחץ שלטון הבורות על עיוות תפיסת הבני תורה את עצמם

בחזרת המרגלים מלרגל את הארץ הגדירו את יחסם לאנשי הארץ, ואמרו (במדבר י"ג ל"ג) "ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם". זאת אומרת שהגם שהמרגלים היו הבני עליה המובחרים מכל הדור דעה עדיין יתכן שירגישו מושפלים בעיני עצמם ע"י התפעלותם ממה שאחרים מחזיקים אותם. ממילא יתכן שתצוץ הרגשה זו גם אצלנו. בהיות שאנו חיים במקום, ובדור, אשר מביטים על ת"ח אמיתי בצורה של הפחות ביותר בציבור, הרי בודאי שישנה אפשרות שהת"ח ירגיש מושפל בעיני עצמו ע"י שחושב על עצמו **כפי מה שאחרים מסתכלים עליו.** והגם שהבני תורה הם המעולים שבכל האומה, תתכן אצלם השפלת ערכם בעיני עצמם. והאמת הוא, שעפ"י מה שנתבאר [א.ה בארוכה בספר התקופה בסערת אליהו] שהונח כל סבל הגלות של תורה דוקא על הת"ח שבדור, מובן מאליו עוצם הלחץ שלוחץ על חייו של הת"ח בלי הרף כלל. כאשר מטרת לחץ זה הוא להגיע לזה שיושפל בעיני עצמו ועי"ז יגרע ערך תורתו בעיני עצמו. ואם ח"ו יגיע לזה אז בודאי נצח שטנא עליו.

התמסרות לנוחות חמרית עקירת אהבת התורה מליבו

ובהתחזקות מעמד שלטון הבורות כאן [א.ה. שלטון הערב רב בארץ הקודש שהיטיב רבינו להגדירו כשלטון בורות – היינו מרוקן מכל תוכן מלבד ריקנות כי בכל מקום שמתרוקן מתורה ממילא מתמלא נחשים ועקרבים זהו הבור ריק ואכמ"ל] התנוצצה גם התגברות התאווה לחיי עולם זה בהפרזה גדולה. כי פשוט הוא שמי שירדה שאיפת חייו לעולם החומרי תהיה צורה של הפרזה בשאיפתו. כי הרי כל תאות העולם הוא, כמי "ששותה מים מלוחים אשר כל מה שישתה יצמא יותר, ואין אדם מת וחצי תאותו בידו" (אגרת הגר"א ז"ל) ואם רואים אנו שהמונים מוכנים להשקיע עצמם בחובות גדולות כדי לבצר את מצב עולמם החומרי, בע"כ יש לומר כי כבר נקבעה צורה של "אכול ושתה כי למחר נמות" בחייהם. כי חזקה היא שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה כמו שהעידו חז"ל. והרי אין לך עדות יותר מבוררת מזה על התרחבות הפירצה במהות חיי התורה. כי אם היו נימי נפשו קשורים באהבתה של תורה, למה היא נמשכת בכלל אחר כל הנוחיות בחיי הגשם שמדמה לעצמו שישיגנו גם באפשרות רחוקה. הרי אין אלו מחלקי אהבת נפשו לתורה כלל, ואדרבא, נובעים מהרצון לעקור עצמו מאהבה נקיה לתורה ולפסוח על שני הסעיפים בין ב' צרות הללו שצוררות זו לזו. כי אור תורה לא יקלט, ויתאחד רק בנפש עדינה השואפת להתיחד עמה לגמרי. לא בנפש שהתפשרה עם צרתה המעיק לה. ובהסתכלות חודרת לתוך חיי דור זה תראה שכמעט רוב מנין ובנין כרעו ברך לה, במדה ידועה, כל חד כפי חלישות דעתו. ורק מי שמסוגל להעמיד מעשים כחומה הוא ילך בדרכו לבטח בלי לכרוע קומתו בפני לחץ הבורות הנ"ל.

דבר המערכת

רבינו היה מרבה להביא הלקח הנורא מהמרגלים שתפסו את עצמם כפי מה שהתיחסו אליהם ענקי הארץ. והוא בנין אב להרבה מחליי הזמן. ריכזנו אמרותיו בנושא זה כאן בהיות תועלתו מרובה לקנות מבט נכון על החיים ובעיקר כיצד להתיחס למבט האחרים עלינו.

הבהרה: **מחמת סגנונו היחודי שאינו שוה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך.**

נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

תולדת נהירה זו אחרי עולם הגשמי היא שלאט לאט הולכת ונכבית שלהבת אהבת התורה, ועמה גם טהרת היראה המוציאה כל חיי המעשה שלה לפועל, כי גמרא גמירא היא דתורה מביאה לידי זהירות (עבו"ז י"ט) ולמען תשמור לעשות כתיב. כי מן ההנחות הפשוטות היא כי רק מי שמכיר גדלה של תורה, ורואה גם קצה המטה של יקרתה, מסוגל הוא להמסר לה בכל נימי נפשו. והאות על מסירותו זו הוא מה שמעמידה בציור אין עוד מלבדה בכל שאיפת חייו. והוא שואף לגדלות על ידה. דהרי ככל מה שנכנס בחדריה עדיין לא תשבע עינו מרוב הודה והדרה. והוא משתוקק לראות עוד ועוד ביקרת תפארתה, ולהאחד עמה בכל נימי נפשו. וה"ז הגיע לאמיתת צורת לימודה, דהרי לומדה לשמה, בשביל עצמותה לבד, משום שהיא תורתו ית'. והרי אינו צריך לרעות בשדות נכריות למלאות תשוקת החיים שלו. כ"ז נמצא אצל מי שמעמיד מעשים כחומה בדורינו זה.

אבל אם ח"ו נימי נפשו משתוקקים גם לחיים בצורה יותר שפלה, הרי פגישתו עם התורה היא רק לפרקים לבד. גם כי ישב אצל הספר הרי זה רק בגדר פגישה מקרית, כי אין קשר נפשי ביניהם. וממילא יתכן בלומד זה טשטוש בציור חייו גם בענינים שהיו היותר פשוטים וברורים בדורות שקדמו לנו, והיה ירושה אצלם במסורת אבות.

תולדת תופעה זו גם בקרב עובדי ה'

יש מחלה נוספת לציבור, שהאדם לא יודע למדוד את הצלחת החיים שלו, ומודד עצמו לפי קטנות שכלו, לפי הרקע של הסביבה "שהם" מצליחים יותר, מבינים יותר את הסוגיא, היה לו יום קשה, הוא התהלך בביהמ"ד בלא להבין מה שקורה בסוגיא כלל ... והם פלפלו... וכו'.

כל זה לפי שנוטה מקו האמת, מן המבט האמיתי, של לפיכך נברא האדם יחידי וכו', אך לו יצוייר שהיה מודד עצמו בביהמ"ד לבד, מקום שאין רבים כלל, הרי בסוף היום היה צריך להיות מאושר, "טוב אחד בצער ממאה שלא בצער", וכי דבר קטן הוא להתייגע על סוגיא. בפרשת שלח יש על זה בטוי חריף שהמרגלים רצו לשבור את רוח הציבור, מה אמרו, "שהם היו כענקים", "ונהי בעינינו

כחגבים". וכי כך צריכה להיות המדידה של חגב מול ענק גשמי, הרי לתורה יש מדידה אחרת משלה. פעם אחת של כבישת כעס שוה הרבה יותר, "טוב ארך אפיים מגיבור ומושל ברוחו מלוכד עיר" (משלי ט"ז ל"ב), המדידה הנכונה היא רק אם עשיתי רצון השי"ת ביום זה. ואם הגיע בקושי וצער אדרבה השכר גדול פי כמה ! ואם בקלות אולי פחות, וידוע מה שהאריז"ל אמר לר' חיים ויטאל שבדורות הללו שהדור כ"כ שפל כל מעשה קטן והתגברות על היצר שקול לאין ערוך פי כמה מדורות קודמים, כי הגדלות נמדדת לפי ערך הדור [כמש"כ חז"ל אצל נח – א.ה נראה כוונתו למש"כ רש"י ריש פרשת נח עפ"י מה שביאר בזה החזו"א הובא בטעמא דקרא שם] וצריך לדעת אם בדור של האריז"ל שהיה דור של גן עדן, קראו לעצמם דור שפל, אצלנו ברור כשמש שהוא דור שפל ממש, ויש הרבה דברים המוניים שנכנסים לנפשנו, ולכל מעשה ומעשה המבט בשמים אחרת. א"כ כשהאדם משנה ההשקפה שלו, אם עובד על נקודה ומתייגע ע"ז ומתרגל בזה וקונה אותה, זה ממש נקרא שיצא מאפילה לאורה.

מהחיצים היותר קטלנים של הרע בדורנו הוא להפחית ערכם של בני תורה ולמעט ערך יגיעתם בתורה ובעבודה באמור להם הרי תראו הפירות החושיות של עבודתכם. ונראה לעינים הרבה פעמים שכאילו לא השיג דבר. ומזה בא כל הרפיון בכל דבר שבקדושה עד שכמעט יתקיים בו ונהי בעינינו כחגבים. עלינו להשריש שזהו לקיחת כל הכלי זיין מעולם התורה הלוחם ביותר עם כל מצב הרע שנשקע בו דורנו, במלחמה כבדה וחזקה. והרי הבני תורה הם אותם שהאור החיים כתב עליהם שעל המיעוט צדיקים נשען אז כל הציבור. הם הם המקיימים כל הציבור ומצילים אותם מאותה גזרת המן במהדורא תנינא.

צריכים אנו להחדיר למחשבתנו כי אין מעשנו נמדדים כלל לפי מדת ראות עינינו, ולהגביה לבנו בדרכי ה' להתקרב יותר ויותר להצור לבבי וחלקי אלקים ולהשען על אבינו שבשמים.

כל דור והנסיון שלו - נסיון דורנו

הגם כי אנו עומדים בסוף ובעקב של קומת בנין הכללי דכנס"י, ודל מאד כשרון וכח עקבו של אדם לעומת שאר חלקי קומתו, וא"כ יתמה האדם מה כחו של דור עני לעשות לשנות ולהציל בעת כזאת? אמנם להוי ידוע, כי כל דור יש לו נסיון כללי המיוחד לו, ועל נסיון זה הגיע לעולם בשעתו. והעמידה בזה היא הצלחתו הכללית. הנסיון של דורנו הוא שלא להיות נגרר אחר אוירת השרירות והפינוק שהקיף עולמנו מסופו עד סופו. מסופר שפעם בעידן רעוא דפורים, היה הגאון ר' נפתלי אמסטרדם זצ"ל אצל רבו הגרי"ס זצ"ל, ואמר הר"נ זצ"ל "אילו היה לי הראש של הבית יוסף, והיר"ש של הראשית חכמה, והמדות של הרבי, אז הייתי יכול להוציא פירות". ענה לו הגרי"ס ז"ל "ניין נפתלי מיט דיין הארץ, מיט דיין קאפ, און מיט דיין מדות דוקא" (לא נפתלי, עם הלב שלך, ועם הראש שלך, ועם המדות שלך דוקא). האדם צריך לעשות מה שביכלתו עם הכלים שלו דוקא וזהו הצלחתו ושלימותו, ורק זה מבוקש ממנו בשמים. כן הוא במצב דידן ממש דזהו נקרא עמידה בנסיון, הגם כי והיינו בעינינו כחגבים.

לא להיות חגבים [אגרות דעת ר"ג]

חובת בן תורה – בדורנו במיוחד – הוא לרומם דעתו ויגבה לבו בעבודת ה' וברוממות תורתו. להכיר שטובת ועדינות החיים לא ניתן למצא בריקנות וחלל הנמצא בחוץ לכל גווניו, ואך ורק הריסתו פנימה נמצאת שם. השכבה העליונה של הציבור היום הוא בני התורה שבדור, ועליהם מוטל האחריות להעמיד מושגי גדלות אמיתי בציבור ולהזרים עדינות החיים לכל אברי הציבור. אבל להשפיל ערכו בעיני עצמו אז יתקים בנו מ"ש (במדבר יג, לג) "ונהיה בעינינו כחגבים (אז) וכן היינו בעיניהם". כאן הוא הריסת כל פנימיות ותוכן הבן תורה המוכן להפשיט ממנו כל עדיו שקיבל מהר סיני. וכולא גופא בתר רישא גריר. כשנזכה להסיר המחריביך ומהרסיך מתוך מחננו אז נזכה באמת להרמת ראש ואתנו גם הרמת שאר הציבור לטוב להם בזה ובבא.

[א.ה ראיתי להעתיק כאן מתוך דברי מו"ר ז"ל בכינוס שנערך בביתו בהשתתפות מרן שר התורה הגר"ח שליט"א בנוגע לביעור נגע השבועונים.] הנגע היותר חמור בדורנו הוא מה שהחוץ הירוד והנהירה בפנים אחריו דגל אחד להם. והוא טשטוש הצורת בן תורה עד כדי שלא יהיה ניכר צורתו האמיתית והטהורה שניתן לאמר עליו כזה ראה וקדש. **הנה קו אחד יש בכל השבועונים והוא להוריד את ערכו של הבן תורה אשר לא יתבלט יחודיותו כאלו ערכ שוה עם העולם החוץ ורשעתם עושה פירות והרבה הרבה קלקלו כידוע...** מצב העולם התורני בין המבול של דעות כוזבות בחוץ שבלעו הכל לתוכם הוא כתיבת נח השטה במי המבול. ההצלה היחידה היא להכנס לתוך התיבה ולהמתין עד שיגמר הכעס לכלות הרשע ולצפות לישועת ה' שבאה כהרף עין ומי שיפיסק להתעניין בזה יראה את הפירות במשך הזמן הקרוב גם אם לא מיד.

[א.ה נעתיק עוד קטע מקונטרס "רשפי אש" שהו"ל רבינו זצ"ל] עוד זאת לקינו כי נעשה לנו כהיתר גמור לבלות שעות שלימות במציאות החדשה הנקראת שמיעת חדשות אשר למתבונן קצת במצות תמים תהיה ברמב"ן היראה איך שלקינו בסנוורים ממש. האם אין אנו בונים עתידות המציאות עפ"י הנחות הללו ? והרי מה לי חוזה בכוכבים ומה לי חוזה בידיעות העיתונים. ולא לבד שנעשית כהיתר אלא גם למצוה גדולה תחשב להיות ממחשבי קיצים. והרי עיקר הכל הוא רק בהשגחה ויסודה הוא רק במשפט ולא בטבע כלל. והמשפט הוא כפי מעשינו ורק הם המה הסיבות האמיתיות והשאר הם רק חזיונות שקר. אם אנחנו נתחזק תתפשט בעז"ה גחלת התוה"ק לכל העם כי גופא בתר רישא גריר. [א.ה הדברים נכתבו בימים בהם התחיל לפעול בארץ הרדיו ורבים נהרו להתעדכן בחדשות. ק"ו בזמננו שרשות היחיד והרבים מוצפת כמעט 24 שעות ביממה במקורות מידע שכל עסוקם לטשטש הדעות ולהחדיר לשה"ר מחלוקת ודברים בטלים לתוككי התיבת נח של הד' אמות של התורה. וכפי שכתב באותו קונט' **שהטוב והרע לעולם לא נחים מלהתגושש וכ ל שגובר הטוב מנסה הרע להלחם בו ואין שום נקודה במציאות שאינה משמשת למאבק זה.** ופשוט שכנגד התרבות העצומה של ציבור לומדי התורה קמו אמצעים חדשים שמטרתם אחת בלבד לבקוע בקעים בתיבת נח הצפה מעל מי מבול הכפירה והריקנות המציפים את עולמנו. וביותר נגע הוצאפים בהם ניתנת אפשרות לאדם ליטול חלק במבול הריקנות. ומקיים בזה האדם באופן מבהיל את ההו"א של הגמ' סנהדין צ"ט ע"ב שאולי נברא אדם לעמל שיחה של דברים בטלים. ממש בשבתך בבתך ובלכתך בדרך לנייעס, לנהל מערכות, פרשנויות חובקות תבל שאין בהם ממש מעבר לצלילת האדם ודעתו לתהומות ההבל וריק]

פנינים
משולחן רבינו
הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלל"ה"ה
- פרשת שלח תשע"ח -

פר אחד עם נסכים

וְיַיִן לַנֶּסֶךְ רְבִיעִית הַהִין תַּעֲשֶׂה עַל הָעֹלָה וגו' (ט"ו ה')

אמרינן במשנה במנחות (מ"ד ב') ר' שמעון אומר, אם היו להם פרים מרובים ולא היו להם נסכים, יביא פר אחד עם נסכים ולא יקריבו כולם בלא נסכים.

שמעינן דאם לא היה מספיק מעות אלא כדי לקנות או שני פרים בלי נסכים או פר אחד עם נסכים, יקנה פר אחד עם נסכים. ומבואר בתוספות (שם מ"ה א' ד"ה ומנין) דחכמים פליגי, וסברי דיקנה שני פרים בלי נסכים.

ולכאורה יש לשאול לר' שמעון, הא אמרינן בסוגיא בקידושין (כ"ט ב') דאם אין לו מעות אלא או לפדיון הבן או לעליה לרגל, מסברא עליה לרגל קודמת כיון דהוה מצוה עוברת, דאי אפשר לקיימה לאחר זמן. והא דקיימא לן דפדיון הבן קדים הוא מגזירת הכתוב.

מעתה תיקשי לר' שמעון, הא הפרים הוה מצוה עוברת, דהרי בקרבנות דחובת היום אם עבר זמנו בטל קרבנו, משא"כ בנסכים שאפשר להקריב גם לאחר זמן, כמבואר בגמרא מנחות (ט"ו ב') דאדם מביא זבחו היום ונסכיו עד י' ימים.

ויש לומר דטעמא דר' שמעון מגזירת הכתוב, דילפינן התם (שם מ"ה א') מקרא דיחזקאל, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא, וכדאמרינן (יומא ע"א ב') לענין ערל.

וחכמים דפליגי על ר' שמעון, יש לומר דאיירי אף בגוונא דלא יוכלו להקריב נסכים אחר כך, [אם משכחת לן כהאי גוונא], דמכל מקום שני פרים עדיפי.

✷ ✷ ✷

ציצית - ביטול ברוב

וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם וגו' (ט"ו ל"ח)

הנה יש לעיין במי שיש לו ג' בגדים, שנים מהם חייבים בציצית, ואחד מהם פטור מציצית, ונתערבו כולם, ואי אפשר להכיר איזה מהם חייבים בציצית, האם שרי ליה לילך עם שלשתם בכלאים.

ובפשוטו ודאי נימא דשרי, דהרי אמרינן דהבגד דאינו חייב בציצית בטל ברוב, ואם כן יוכל להטיל תכלת בכולם, אע"פ שהבגד שפטור לא מתהפך לחיובא, מכל מקום לענין איסור כלאים שפיר בטל ברוב.

והנה כתב בעונג יום טוב (סי' ד') דאין הבטל משיג מעלת המבטל, והקשה אמאי אמרינן בסוגיא בזבחים (ע"ג א') דאם נתערב שור הנסקל בקרבנות אחרים, מדינא השור הנסקל בטל ברוב ויכולים להקריב כולן, ורק מחמת הא דבעלי חיים אינם בטלים אין מקריבין, והרי לא נתהפך השור הנסקל להיות קרבן.

אבל לפי האמור אתי שפיר, דאנן דיינינן על איסור הקרבה של חולין בעזרה, ולענין איסורים ודאי בטל ברוב.

ולאור האמור, יש לדון באדם שמסופק אם סמך על קרבנו מה יעשה.

א. בפשוטו אין לו תקנה

הנה בפשוטו אין לו תקנה לסמוך, כיון דדילמא כבר סמך, ואם כן כשסומך שנית קא עביד עבודה בקדשים.

ולמכור לחבירו על תנאי שאם סמך מוכר חציו, ואם לא סמך מוכר כולו, ואז יסמוך השני, ויהא מותר להשני לסמוך ממה נפשך, או מחמת שקנה חציו או מחמת שקנה כולו.

אך הא אי אפשר למכור דהרי לדידן גם קדשי קלים ממון גבוה.

ב. ישאל ואחר כך יקדיש

אך יש לומר דישאל ואחר כך יקדיש שנית ויסמוך.

אמנם הרי כתבו תוספות (חגיגה ד' א' ד"ה אלא) דאין תקנה לטומטום להביא עולת ראיה, מכיון דאינו יכול לסמוך מספק, דאע"ג דסמיכה לא מיעכבא מכל מקום לכתחילה אין לנו לתקן קרבן כדי לבטלו מסמיכה, [ואם כן אף אם יתנה דאם הוא אשה יהא נדבה, מכל מקום הרי מבטל מסמיכה, דהרי אם הוא אשה, הרי אשה אינה יכולה לסמוך].

והקשה הגרע"א (חגיגה ד' א' ד"ה הקשו התוס') דעדיין יש עצה שטומטום יוכל להביא קרבן ראייה, דהרי יכול להתנות דאם הוא זכר יהיה עולת ראיה ואם הוא נקבה יהיה חולין, והשתא מותר לסמוך דממה נפשך או דהוי זכר או דהוי בהמת חולין, ורק אחרי שסומך יאמר דאם הוא נקבה מקדישו עתה לנדבה ומקריבו.

ומיישב הגרע"א דאולי יש בזה איסור דחולין בעזרה, דהרי סמיכה הוי כעין הקרבה, וכמו שכתבו תוספות (בבא בתרא פ"א ב' ד"ה ודלמא) דאיסור חולין בעזרה הוה גם לענין תנופה, ואם כן יש לומר דהוא הדין לענין סמיכה.

ואם כן בנידון דידן אם ישאל אשתכח להצד שסמך הרי סמך על בהמת חולין בעזרה.

ג. קיום מצוה שגורם למפרע איסור

העירוני דקנגעא בספיקא דהגרע"א (חולין פ"א א' ד"ה מסופק) שמסתפק אם בקיום מצוה דלהבא חיישינן להא דיהא איסור למפרע, כגון באופן דשחט קרבן שלמים ולא זרק הדם, ואחר כך שחט את בן הקרבן דהיה חולין, מי אמרינן שלא יקיים המצוה דזריקת הדם שלמים, כדי שלא יעבור על הלא תעשה דאותו ואת בנו, [דבשחיטה פסולה אינו עובר באיסור אותו ואת בנו], או דלמא אמרינן דהשתא איכא עליו המצווה דזריקת הדם, ומה שעל ידי מצוותו יעבור על איסור למפרע, אין זה סיבה לפוטרו השתא ממצוותו.

והכא נמי הספק בנידון דידן, האם מותר לישאל כדי לקיים המצוה דסמיכה, אע"פ דמתברר למפרע דלהצד שסמך היה סמיכה על בהמת חולין בעזרה. ויש לעיין היטב אם שייכא להכא.

ד. ישאל על חציו

אך עדיין יש לומר, דיאמר שאם סמך נשאל על חציו ויתן לחבירו החולין, ואם לא סמך נשאל על כולו ויתן כולו לשני, ואחר כך חבירו יסמוך. [וכי תימא דפשטה קדושה בכולה, ישאל חוץ מדבר שאין הנשמה תלויה בו].

נמצא דאע"פ שנשאל והשני יכול לסמוך, מכל מקום אכתי לא נתברר דהיה למפרע חולין, דהרי אם סמך נשאל רק על חציו.

אך גם זה ליתא, מפאת דנדר שהותר מקצתו הותר כולו, ואם כן אע"פ שנשאל רק על חציו מכל מקום בטל כל הנדר, ונמצא דלמפרע סמך על חולין בעזרה. ונמצא דלית ליה תקנתא.

ה. יבטלו בקרבנות אחרים

אך להמבואר לעיל יש תקנתא, דהרי יכול לבטל בהמה זו שספק סמך עליה בב' קרבנות אחרים שודאי טעונים סמיכה ולא סמך, ונמצא דאיסר עבודה בקדשים אזדא מכאן.

אך אין מבטלין איסור לכתחילה. אמנם בט"ז בהל' סוכה (סי' תרכ"ו ס"ק ב') כתב דלדבר מצוה שרינן.

אמנם גם זו ליתא, דהרי מדרבנן בעלי חיים אינם בטלים.

✷ ✷ ✷

כלאים בציצית

הנה אמרינן דשרי ציצית בכלאים, דעשה דציצית דוחה איסור כלאים. ואם כן בבגד של פשתן מותר אף צמר לבן, כאשר אין לו חוטי פשתן שהיא מינו. ובבגד של צמר מותר חוטי פשתן אם אין לו חוטי צמר.

[כן הוא לדעת הרשב"א (יבמות ד' ב'), ולגדולי המפרשים שהביא הרשב"א (שם), אף כשאין לו מינו לא שרינן לריש לקיש, מפאת דאילו היה לו לא הוה אמרינן עשה דוחה לא תעשה. והיתירא דציצית בכלאים רק בטלית של פשתן משום תכלת, אלא דסברי דלא קיימא לן כריש לקיש, ולפ"ז שרי לכאורה אף ביש לו].

ויש לדון בכמה נידונים בהאי דינא:

א. אשתני דינא באמצע הלבישה

הנה להרשב"א בבגד של צמר, אם לא היה לו ציצית מתכלת שהיא מינו, ולקח מאינו מינו דהיינו מפשתן, ועכשיו לבוש בו, ואחר כך מצא ציצית מצמר.

הנה משתנה הדין באמצע הלבישה, ועכשיו חייב לפושטו משום כלאים וללבוש הציצית מצמר.

ב. מסופק אם יש לו מינו

השתא יש לעיין במסופק אם הגיע לביתו ממינו, האם חייב לילך לביתו ולראות אם הגיע. והדין נותן דחייב מספיקא דאורייתא.

אך עד שיגיע לביתו אינו חייב לפשוט. ואם אינו רוצה לילך לביתו אז חייב לפשוט. אך יכול לחכות עד הזמן שאם היה הולך היה מגיע לביתו.

ג. בלאו הכי חייב להטיל ציצית

הנה בבגד של צמר, אם החוטי צמר שווים יותר מחומש ממונו, שרינן ליה בחוטי פשתן, וטעמא דאם לא כן הרי לא יקנה החוטי צמר ויתבטל מהמצוה.

אבל אם ידעינן שבכל אופן חייב ללכת עם חוטי ציצית, כגון שבלא זה יסתכן סכנת נפשות, ויכול להטיל בטלית צמר, או חוטי פשתן שהם פחות מחומש, או חוטי צמר שהם יותר מחומש, בזה יש לומר דיתחייב בצמר, דעל לאו חייב ליתן כל ממונו.

✷ ✷ ✷

פשתן ודאי או צמר ספק

הנה יש לעיין בבגד של צמר, כאשר יש לו ב' אפשרויות, או חוטים של פשתן ודאי לשמה, או חוטים של צמר ספק לשמה, האם רשאי ליקח הפשתן. ויש לדון בזה בכמה אנפי:

א. צדדי הספק

צדדי הספק, דלחד גיסא יש לומר דיכול לקחת החוטי פשתן שהם ודאי כשרים, דהא דיכול בחוטים של צמר, לא מקרי אפשר לקיים שניהם, דהרי החוטי צמר הם רק ספק כשרים.

אמנם לאידך גיסא יש לומר דלא שרינן הודאי פשתן, דהרי בספק אם חייב בציצית, כגון טומטום או טלית שהיא ספק, לא שרינן כלאים, וכמו כן אם החוטים של ספק צמר היו כבר מוטלים על הטלית, לא הוה שרינן שיתן חוטי פשתן, ואם כן הכי נמי כשיש לו לפניו חוטים של צמר ספק פסולים לא שרינן בחוטי פשתן.

ב. הוכחה אפשר בגומרתא

הנה ראיה כהצד השני, דגם בספק מקרי "יכול לקיים שניהם", דהנה חזינן בסוגיא בזבחים (צ"ז ב') דמקשינן לענין לאו דשבירת עצם, אימא עשה דוחה לא תעשה, דעשה דאכילת פסח ידחה ללאו דשבירת עצם, ומשני דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש.

והקשו תוספות (שם ד"ה ואחד) הא לא שייך למימר עשה דוחה לא תעשה דהא אפשר לקיים שניהם על ידי גומרתא. [והיינו שישרוף העצם על ידי גחלת וכך לא יעבור על איסור דשבירת עצם ומכל מקום יאכל הבשר].

ותירצו תוספות דהא גומרתא אסירא משום שריפת קדשים, דאי אפשר שלא ישרוף.

משמע שאם עכ"פ היה רק ספק אם ישרוף הבשר, חשיב אפשר לקיים שניהם, אע"פ דהוה רק ספק יכול לקיים שניהם, דשמא ישרוף הבשר ולא יקיים מצות אכילת פסח.

[וכך כתבו בתוספות הרשב"א בפסחים (פ"ד א') ומתבאר מלשונם דהוה ודאי שריפה, אך יש לומר דכונתם דאי אפשר שיהא ודאות שלא ישרוף, והלכך לא חשיבא אפשר לקיים שניהם, אבל לשון תוספות הרשב"א קשה לפרשו כן].

ג. יקח הספק צמר

מעתה, מכיון דאסור לקחת החוטים של פשתן, אם כן יהא דינא שיקח החוטים של צמר אע"פ דהם ספק פסולים.

וכי תימא היאך שרי ליה ללכת עם ד' כנפות כשמוטל על הבגד רק ספק ציצית, הא זה שרינן דהרי לדברי המרדכי (מנחות הלכות קטנות אות תתקמ"ד) מן התורה שרי ללכת בבגד בלא ציצית כשאין לו ציצית, ואם כן הוא הדין הכא יהא מותר ללכת עם הספק חוטים.

[וזה לשון המרדכי, לכן נראה לר"י דמצות עשה דציצית אינו אלא להטיל בו ציצית כשילבשנו, ולא אמר הכתוב בלשון לא תלבש בגד שיש לו ד' כנפים בלא ציצית דאז ודאי היה הדין עמו, אלא מצות עשה גרידא להטיל בו ציצית ומכל מקום אין הטלית אסור ללבוש וגם אין עובר כיון שאין עתה יכול להטיל בו שהוא שבת].

ד. עכ"פ אסור מדרבנן

אבל באמת לדינא צריך תלמוד, דהרי כתב במגן אברהם (סי' י"ג סק"ח) דאע"פ דלמרדכי מותר ללכת בד' כנפות בלי ציצית, אבל עכ"פ מדרבנן אסור. [כשאין היתר דכבוד הבריות].

מעתה אכתי אין לו היתר לקחת החוטים של ספק צמר, ואם כן עדיין הוה אינו יכול לקיים שניהם, ויהא מותר לו לקחת החוטי פשתן הודאי כשרים.

ה. גם בספק אסור מדרבנן

אמנם יש לחלק, דהא דאסרו רבנן היינו דוקא באופן שודאי מבטל המצוה, אמנם באופן שרק ספק מבטל, נשאר כעיקר הדין דאין איסור לבטל המצוה כשאינו יכול לקיים המצוה. ואם כן יהא מותר להטיל הספק חוטי פשתן.

אך משמע לא כך, אלא אפילו כשיש לו ספק חוטים נמי אסירא, ולא אמרינן בזה ספיקא דרבנן לקולא.

וראיה לזה, דהנה איתא במשנה בריש ביצה (ב' א') אין שוחטין ביום טוב כשלא הכין עפר מבעוד יום, דהרי לא יוכל לקיים מצוות כסוי הדם משום איסור מלאכה ביום טוב.

והקשה הגר"ש איגר (גליון מהרש"א יו"ד סי' כ"ח סע' כ"א) אמאי לא אמרינן דתחילה ישחוט, ואחר כך יהא אנוס מלקיים מצוות כסוי הדם, והרי לדעת המרדכי (שם) לא יחשב שביטל מצוה. [וכך הקשה בעמק יהושע (סי' ב'), ובאמרי בינה (או"ח סי' א')].

ומיישב הגר"ש איגר, דלמגן אברהם (שם) אתי שפיר, דהרי כמו דכתב בציצית דאע"פ דלמרדכי מותר ללכת בלי ציצית אבל אסור מדרבנן [כשאין היתר דכבוד הבריות], הכי נמי הכא אסור לשחוט מדרבנן.

[ולפי זה יתחדש, דאם יהא כבוד הבריות כשלא ישחטנו לאוכלו, [אם משכחת לן כהאי גוונא], אם כן יהא מותר לשחוט ביום טוב אף כשאין לו עפר. וראה זה מילתא חדתא. וצריך עיון].

מעתה, הרי חזינן (ביצה ח' א') דגם כוי אין שוחטין ביום טוב כשאין לו עפר. שמעינן דהאי איסור דרבנן שאסור לבטל המצוה אע"פ שאנוס, הוה גם בספק ביטול מצוה.

[והא דסמכינן על ר"י לענין גרדומין כשאין אחרים (עיין שולחן ערוך סי' י"ב סע' ג') שאני התם דאיכא דעת ר"י].

ו. הבדל בין ביישן ואמיץ

נמצא דאסרינן ליה החוטים דצמר שהם ספק לשמה, ואם כן אי אפשר לקיים שניהם, ואם כן יקח החוטי פשתן הודאי כשרים אע"פ שיהא כלאים.

אבל במקום כבוד הבריות דעקפינן האי איסור דרבנן, [א"ה, כגון שנמצא במקום שאם יוריד הבגד יהא חסרון בכבוד הבריות], נמצא דבכהאי גוונא שרינן האיסור דרבנן דביטול עשה דציצית, ואם כן יקח הספק צמר ולא הפשתן הודאי.

מעתה נמצא דהביישן [שאיכא ביה משום כבוד הבריות] יקח הספק חוטים דצמר, אמנם האמיץ בלבו [שאינו חושש משום כבוד הבריות] יקח הודאי חוטין דפשתן.

ז. יותר מחומש

הנה אם החוטי צמר שווים יותר מחומש ממונו, שרינן ליה בחוטי פשתן, וטעמא דאם לא כן יבטל מהמצוה.

מעתה, גם באופן שאם יקח חוטי צמר ולא חוטי פשתן יהא לו צער, שהיה משלם עבורו יותר מחומש ממונו, נמי פטור מהצמר ויקח הפשתן.

[דהנה חזינן דפטור דיותר מחומש ממונו, נאמר לא רק בהוצאת ממון, אלא אף בשאר דברים השווים ממון, כמו בעובדא דתינוק שנולד ברגל עקומה, והיו צריכים ליישרה על ידי גבס, וזה היה אפשר רק כאשר העצמות רכות, דהוא רק סמוך ללידה, ואם יעשו הגבס לא יוכלו למול בזמנו, ופסק האבני נזר (יו"ד סי' שכ"א) דיש לעשות הגבס, דכיון דעל מצות עשה אין לבזבז הון רב, קל וחומר לרגל עקומה, ואם כן הכי נמי בנידון דידן].

והשתא נימא שבאופן שאם יקח חוטים ספק צמר יהא לו צער מהא שאולי מבטל מצוה, והיה משלם למנוע הצער יותר מחומש, נימא נמי דחשיב כיותר מחומש, ואינו חייב בהספק צמר, ואם כן חשיב דאינו יכול לקיים שניהם, ואם כן מן התורה יקח החוטי פשתן הודאי כשרים אע"פ שיהא כלאים.

אבל זה אינו, דהתם פטרינן ליה מהחוטי צמר מחמת הצער או הכסף, וממילא יקח החוטי פשתן. אבל הכא אין כאן סיבה לפטור מהספק צמר, ואם כן הדר דינא כדכתבנו דיקח החוטי צמר.

אבל לאחר דינא דרבנן דלא עבדינן למעשה כדינא דהמרדכי, אם כן אשתני דינא וילך עם החוטי פשתן וכדכתבנו לעיל.

ח. יקנה לחבירו על תנאי

לכאורה אף לאחר דינא דרבנן, הא יכול להקנות לחבירו על תנאי אם החוטים פסולים, ואז פטור מציצית, ואם כן שוב יהא שרי לו לקחת הספק צמר, דהרי אין לומר דמספק אסור ללבוש בגד בלא ציצית, דהרי ממה נפשך הבגד פטור מציצית, או מחמת שהחוטי צמר כשרים או מחמת שאינם שלו כיון שהקנהו להשני, ואם כן ייאסר בפשתן.

[ואע"פ שנשאר שלו מכיון דלא מהני תפיסה, מכל מקום שפיר דמי כדחזינן בגוונא דהוי ספק שליח להולכה ספק שליח לקבלה, אמרינן דמגורשת כשמגיע הגט לידה, והנה כשהשליח קיבל הגט, מסתפקינן אי הוה שליח לקבלה, והאשה זכתה כבר בהנייר, ואם כן חייל דינא דיחלוקו, [כמו בספק תן כזכי], ואם כן אחר כך כשיגיע הגט לידה לא תתגרש, דהא קיבלה מהשליח רק מחצית הגט. אלא על כרחך אמרינן ממה נפשך, דלא יתכן לומר שאינה מגורשת משום דכבר זכתה במחצית הגט, דהוי תרתי דסתרי, דהא להצד דכבר זכתה בהגט, הוי מגורשת בקבלת השליח].

אך האי סברא דאיתא בתקנתא בספק חוטים בכהאי גוונא ולכן נאסרנו בפשתן, נראה זר.

✷ ✷ ✷

לעשות מלאכה משום איבה

וַיִּהְיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקֹשֵׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת (טו ל"ב)

הנה בגמרא שבת (צ"ו ב') פליגי תנאי איזה מלאכה עשה, האם מעביר ד' אמות ברשות הרבים או תולש או מעמר.

והנה איתא בתרגום יונתן (שם) דכונתו היה לשם שמים להראות לכלל ישראל היאך דנים מחללי שבת במיתה.

והקשה במהרש"א (חידושי אגדות בבא בתרא קי"ט א') יש ששאלו היאך חטא באיסור שבת כדי לידע באיזה מיתה דנין המחלל שבת.

ומתרץ במהרש"א, דבאמת לא היה מלאכה, דהרי לא היה צריך למלאכה זו אלא לידע באיזו מיתה הורגין, אם כן הוה מלאכה שאינה צריכה לגופה, כמו חופר גומא ואין צריך אלא לעפרה שהוא פטור לר' שמעון.

[מיהו הוא ודאי דהיה חייב מיתה בדיני אדם שלא ידעו העדים שהתרו בו שהוא עשה על דעת זו, ואינן אלא דברים שבלב ודנין היו אותו למיתה על פי העדות].

חזינן מדברי המהרש"א דהעושה מלאכה לצורך גופה, אך הצורך לעשותה לצורך גופה אינו משום שרוצה בגוף המלאכה אלא משום צורך אחר, חשיב אינה צריכה לגופה.

והנה לענין רופא לעשות מלאכה בשבת לצורך חולה נכרי, קיימא לן דשרינן משום איבה, אבל רק שבות ולא איסור דאורייתא, כדביאר בתשובות דברי חיים (ח"ב או"ח סי' כ"ה).

ויש לדון אמאי לא התירו גם מלאכה דאורייתא, דנימא דהוה מלאכה שאינה צריכה לגופה:

א. דעת מהרי"ק

הנה כתב בתשובות מהרי"ק (שורש קל"ז) דנכרי האומר לישראל בשל לי, ואם לא יהרגנו, יש כאן רק איסור דרבנן, מכיון דהוה ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה, כיון שהישראל לא היה צריך לאותו בישול כי אם להנצל ממיתה. והרי זה כהריגת מזיקים כדי שלא ימיתוהו דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור, דהרי אינו רוצה בעצם ההריגה אלא רק כדי שלא יזיקנו.

ב. גם איבה דמי להא דמהרי"ק

לפי זה יש לדון כאשר עושה רק משום איבה, האם נימא דהוה מלאכה שאינה צריכה לגופה.

והנה לחד גיסא יש לדון דלדברי מהרי"ק גם הכא הוה מלאכה שאינה צריכה לגופה, דהרי אינו עושה המלאכה אלא כדי לינצל מאיבת הנכרי.

וכי תימא דיש לחלק בין עושה מפחד ממיתה לפחד מהיזק, אך הרי דעת מהרי"ק דאף כשאין הנכרי אומר שיהרגנו אלא רק שיזיקנו, נמי אמרינן דהוה ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה, שהרי הא דבהורג המזיקין הוה אינה צריכה לגופה, הוא גם כשהמזיק רק יזיקנו, ומכל מקום אמרינן דאין רצונו אלא לסלק המזיק מעליו, ואם כן הכי נמי הכא אף שעושה רק משום איבה.

ג. חשיב צריכה לגופה

אמנם לאידך גיסא יש לדון דחשיב מלאכה הצריכה לגופה, דאיבה שאני, דעל סילוק האיבה גם תהא לו תועלת, דהנכרי יעשה לו טובות.

או דנימא עוד, דסילוק איבה כיון דאינו מניעת היזק ממשי, חשיבא טפי צריכה לגופה. וצריך תלמוד.

ד. רופא שעושה כל יום

הנה בהא דכתבנו דדינא דאיבה אם שרי לרופא לא פיקוח נפש, וכתבנו דיש לומר דלמהרי"ק יהא רק איסור דרבנן, העירוני דהרי ברופא שעושה מה שעושה כל יום, אם כן יש לאסור, דנהי דהכא מפאת שבת לא היה עושה, ונמצא שעושה רק מחמת איבה ונתיר, אך היכא דהאיסור גורם שיהא מותר, יש לומר דלא אמרינן דמותר, דהרי אם מותר שוב עושה כמו שעושה בכל יום.

[וכדדן באגלי טל לדמות לתוספות בפרה אדומה. (א"ה, עיין אגלי טל אופה ס"ק מ"ה בהגהות ס"ק ס"ד, אמנם שם אינו מביא התוספות בבא מציעא)].

אך לפי זה באמר הנכרי לישראל לבשל באופן שבימות החול גם היה שומע לקולו, מחמת שמשלם לו גם בלא שמאיים, אם כן לא יהא דינא דמהרי"ק. וצריך תלמוד.

ה. חתם סופר

שוב ראיתי בתשובות חתם סופר (חו"מ סי' קצ"ד) שכתב דמשום איבה יש להתיר משום מלאכה שאינה צריכה לגופה, והנה זה כמהרי"ק.

וצריך עיון דהא בבית יצחק (לקמן) הוכיח דתוספות פליגי, וגם צריך עיון דזה רק לתוספות (שבת ק"ו א') ולא להחולקים, וכדלקמן.

✷ ✷ ✷

דינא דמהרי"ק

הנה יש לדון בכמה נידונים בדברי מהרי"ק הנ"ל דנכרי האומר לישראל בשל לי, ואם לא יהרגנו, הוה מלאכה שאינה צריכה לגופה, כיון שהישראל לא היה צריך לאותו בישול כי אם להנצל ממיתה:

א. תוספות בשבת כמהרי"ק

הנה כתב בתשובות בית יצחק (או"ח סי' ל"ד) דדברי מהרי"ק אזלי כדעת תוספות בשבת (ק"ו א' ד"ה מה לי) שכתבו דאע"פ דבישול פתילה הוי בעצם תיקון, מכל מקום כיון שאין צריך להאי בישול רק משום הבערת בת כהן דהוה קלקול, אינו חייב גם על בישול הפתילה.

חזינן מדברי התוספות דאע"פ דגוף המלאכה הוי תיקון, אפילו הכי אזלינן בתר תכלית המלאכה דהוי קלקול, וכגון לגרש מזיקין שרינן לא רק הריגתם, אלא אף להוציא מרשות לרשות דברים על מנת לגרשם, וכן לבשל מאכלים על מנת שילכו מכאן. וכן בכגון להביא מעדר לחפור קבר

לקבור מת.

ולפי זה כתב מהרי"ק דהבישול עבור הנכרי הוה מלאכה שאינה צריכה לגופה, דהרי אע"פ דגוף המלאכה הוה צריכה לגופה, מכל מקום אזלינן בתר תכליתה דהוי אינה צריכה לגופה, דהבישול הוה מכשירין להציל חיין.

ב. תוספות בשבת דלא כמהרי"ק

אמנם אסיק בבית יצחק (שם) דדברי התוספות הנ"ל אינם מוסכמים, דאיכא דסברי דמכשירין של מלאכה שאינה צריכה לגופה יהיו חייבים, ראשית כל, מדברי תוספות בשבת במקום אחר (שבת ע"ב ב' ד"ה הניחא) מתבאר כך, דהרי כתבו דהמחלל שבת מיראה, והיינו שמפחד שהעכו"ם יענישו, חייב. [אם אינו פיקוח נפש]. ויליף מינה בבית יצחק דפליגי על מהרי"ק, דהרי חזינן דאע"פ שצריך המלאכה רק משום שמפחד שהעכו"ם יענישו, והוה רק מכשיר לסילוק הנכרי, אפילו הכי חייב, דאמרינן דעצם המלאכה הוי צריכה לגופה. [ובפני יהושע (שם) כתב דחזינן מהכא דלא כמהרש"א].

תו אייתי בבית יצחק, דכך מבואר בתוספות בסנהדרין (ל"ה א' ד"ה אין) דמכשירין דמקלקל חייב, ובאמת בספר האשכול הביא בזה פלוגתת קמאי, וכן איכא למילף מרמב"ן בשבת (צ"ד ב') דמכשירין חייבים.

ג. ליישב סתירת התוספות

השתא תיקשי סתירת דברי התוספות, האם במכשירין של מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב או פטור.

ולכאורה יש ליישב, דשאני באופן דעושה מיראת הנכרי, דכשהנכרי מצווהו לבשל, עושה המלאכה על דעתו והוה כפועל העושה על דעת בעל הבית, ומשום הכי לא מתחשבים בדעתו אלא בדעת הנכרי, והרי אצל הנכרי הוי המלאכה צריכה לגופה.

ולפי זה אם הנכרי מצווה לבשל יהא איסור דאורייתא, ואם מבשלים עבור הנכרי על מנת שיעזוב המקום וילך למקום האוכל, חשיב אינה צריכה לגופה.

ד. לינצל מהאונסים לעבודה זרה

הנה כתבו בחוות יאיר (סי' קפ"ג) ובפרי מגדים (סי' שכ"ח במשב"ז ס"ק ד') דיש לומר דהמחלל שבת על מנת לינצל מהא דאונסים אותו לעבוד עבודה זרה, חשיב מלאכה שאינה צריכה לגופה.

ויש לדון דבהא מודים גם החולקים על המהרי"ק, דהרי אינו עושה לדעת העכו"ם, אלא חשיב כהריגת המזיקים (וכהתוספות בדף ק"ו), וצריך עיון.

ה. לצורך כיבוד אב

בבית יצחק (שם) מעיר דאמאי ילפינן בגמרא יבמות (ו' א') דאם אביו אומר לבנו לעשות מלאכה בשבת, דאסור לשמוע לאביו, הרי מכיון שעושה רק לשם מצוה כדי לשמוע לאביו, חשיב אינה צריכה לגופה, ומוכיח דעל כרחך דלא כהנ"ל, אלא מכיון שרוצה לעשות לשם מצוה חשיב צריכה לגופה.

אך יש לדחות דבכיבוד אב חשיב דצריכה לגופה מטעמא אחרינא, דהרי קעביד לדעת אביו, וכהסברא לעיל בעושה לדעת עכו"ם.

ו. יחשבו שמבשל

הנה יש לעיין במי שמבשל שלא על מנת לאכול, אלא על מנת שיחשבו שמבשל, כגון הא דאיתא בגמרא תענית (סוף כ"ד ב') בדביתהו דר' חנינא בן דוסא, דהניחה אקטרתא (ופירש"י דבר שמעלה עשן) בתנור דיסברו שאופה.

מי אמרינן דהאי בישול חשיבא מלאכה הצריכה לגופה, דהא רוצה לבשל, או דלמא אמרינן דאין רצונו בגוף הבישול אלא כדי שיחשבו שמבשל, ולכאורה להחולקים על המהרי"ק ומהרש"א הוי צריכה לגופה, אך בדעת מהרי"ק ומהרש"א יש לעיין.

ז. כלאחר יד שאני

הנה אף להצד דמכשירין דמלאכה שאינה צריכה לגופה ודמקלקל פטור, מכל מקום במכשירין דמלאכה שנעשה שלא כדרך, בפשוטו יהיו חייבים.

ואע"פ שבמלאכה שאינה צריכה לגופה ושלא כדרך, טעם הפטור בתרוייהו מחמת דלא הוה דומיא דמשכן. מכל מקום יש לחלק, דבמלאכה שאינה צריכה לגופה חשבינן ליה כלא נעשה דבר, וכן לענין מקלקל, משא"כ לענין שלא כדרך, דאע"פ דאינה מלאכה מכל מקום אי אפשר לומר בזה דלא נעשה דבר.

תדע, דהרי בדבר שאינה מלאכה כלל, כגון לבשל דבר שכבר מבושל, מכל מקום אם המכשירין הוה מלאכה יהיו חייבין, אך אם האי בישול תניינא הוה אינה צריכה לגופה, יהא פטור על המכשירין. חזינן דבמלאכה שאינה צריכה לגופה איכא סברא מיוחדת דחשבינן ליה שלא נעשה דבר.

עניני שבת

מלאכת גוזז

שיטת תוספות (שבת צ"ד ב' ד"ה אבל) דמלאכת גוזז הוה דוקא כשצריך להשערות, אמנם כשאין צריך להשערות, חייב רק לר' יהודה דסבירא ליה דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, אבל לר' שמעון פטור.

אמנם שיטת הרמב"ן (עיין ביאור הלכה סי' ש"מ סע' א' ד"ה וחייב) והריב"ש (סי' שצ"ד) דאע"פ דאין צריך להשערות מכל מקום חייב אף לר' שמעון, דהמלאכה הוה ביפוי הראש.

א. האם בעינן ששניהם יהיו בעולם

הנה לשיטת תוספות, לר' שמעון יהא חייב באופן שצריך להשערות. ולפי זה אף בגוזז מב' אנשים יהא חייב, ובעינן שתהא השערה הראשונה בעולם בעת שגזז השניה.

[והעירוני דבצריך לשערות יהא השיעור כמלא הסיט דכתב הרמב"ם בגוזז צמר ושער, אך הא בשולחן ערוך (סי' ש"מ סע' א') איתא דהגוזז ב' שערות חייב וכתב המגן אברהם (שם) דלדידן דקיימא לן כר' שמעון אייריי בצריך לשערות].

וכמו כן לר' יהודה דחייב אף באינו צריך לשערות, והשיעור ב' שערות, לענ"ד מכל מקום בעינן שיהיו שניהם בעולם, דאם לא כן ליכא שיעורא. וכן המבשל לר' יהודה גרוגרת ואינו צריך לדבר המתבשל, בעינן שכל הגרוגרת תהא בעולם.

אמנם להרמב"ן וריב"ש דחייב גם לר' שמעון באין צריך לשערות, מפאת מלאכת היפוי, ומכל מקום השיעור בב' שערות, בזה בפשוטו לא בעינן שיהא השערה הראשונה בעולם בעת גזיזת השניה.

ב. תלש מב' אנשים

הנה בגוזז מב' אנשים מכל אחד שערה ואין צריך לשערות, לשיטת התוספות יהא חייב לר' יהודה, אמנם לשיטת הריב"ש אליבא דר' שמעון יש לעיין כיון דהמלאכה ביפוי. [אך לר' יהודה יהא חייב].

[והמקיף ב' שערות דחייב משום מקיף והקיף לב' אנשים, לענ"ד יהא חייב אע"ג דאינהו [המוקפים] פטורים, ונחלקו עלי מפאת דכד ליכא ניקף ליכא מקיף].

ג. מלקט לבנות מתוך שחורות

קיימא לן (שבת צ"ד ב') דבמלקט לבנות מתוך שחורות אפילו שערה אחת חייב משום גוזז. ולתוספות הנ"ל איירי רק אליבא דר' יהודה.

ותיקשי, כיון דהמלאכה היא בשערות הא בציר לה שיעורא. [וכך הקשה בביאור הלכה סי' ש"מ סע' א' ד"ה וחייב].

וצריך לומר דכיון שיש תועלת שוב חייב על שיעור קטן. [אע"פ דהתועלת אינו בשערות אלא בראשו].

ואשכחן כעין זה לענין יפוי פני הקרקע דחייב בכל שהוא משום קוצר, וכמו שכתב ברמב"ן (א"ה, לא מצאתי), וכן הוא בנודע ביהודה (תניינא או"ח סי' ל"ד). חזינן דאע"פ דבתולש כל שהוא, אין תועלת בגוף הקצירה, מכל מקום מכיון שיש תועלת בקרקע חייב משום קוצר. והכי נמי הכא. וכל זה חידושי רבתא.

אך הא חזינן דבשערה אחת פטור אף שכונתו ליפוי. וצריך לומר דבעלמא [כשאינו לבנה מתוך שחורות] בשערה אחת לא חשיב יפוי.

ד. מעתה אמאי בעינן שיהא הראשונה קיימת

אך לפי זה יש לשדות נרגא בהא דכתבנו דלר' יהודה בעינן שתהא הראשונה קיים בעולם בעת גזיזת השניה. [א"ה. דהרי חזינן דבאיכא תועלת חייב אף בליכא ב' שערות, והכי נמי בגוזז ב' שערות איכא תועלת, ואם כן יתחייב גם כשהראשונה אינה בעולם].

אך יש לחלק דבלבנה מתוך שחורות חשיבא שיעור יפוי, משא"כ בשתי שערות בכל אחת אין שיעור, ובעינן שיעור ב' שערות, והלכך בעינן שיהיו קיימות. אך הסברא קשה ואינה מחוורת.

<u>זאת למודעי</u> הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

המערכת סוקולוב 17 א' דירה 7 ב"ב
טל' 035703949
L5703949@gmail.com

גליון
163
שנה ד'
תשע"ח

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו הגאון הגדול רבי שלו בן ציון פלמן זצוק"ל

פרשת שלח

ציצית שעשאה גוי - גוי שנתגייר אם נאמן להעיד על ציצית שעשה בגויותו

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם וגו'". (פרק ט"ו פסוק ל"ח).

בגמרא במנחות (דף מ"ב א') דורשים מפסוק זה, שגוי פסול לעשיית ציצית, שהפסוק מדגיש "דבר אל בני ישראל, ועשו להם ציצית", לומר שעשיית הציצית כשרה אך ורק על ידי ישראל ולא על ידי גוי. ואיתא בגמרא, "והא אמר רב יהודה אמר רב, מנין לציצית בעובד כוכבים שהיא פסולה, שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית, בני ישראל יעשו ולא העובדי כוכבים יעשו".

עכו"ם לדעתיה דנפשיה קעביד

וברמב"ם (הלכות ציצית, פרק א' הלכה י"ב) מביא את הדין הזה להלכה, ולומד מזה עוד הלכה, וכתב "ציצית שעשה אותו כותי פסול, שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית. אבל אם עשה אותה ישראל בלא כוונה, כשרה וכו'". הרמב"ם כותב באותה הלכה שציצית שעשאה גוי פסול עוד הלכה שישראל שעשה ציצית בלא כוונה כשרה. ולכאורה שתי ההלכות הללו הם שני דינים נפרדים ומדוע הרמב"ם כתבם יחד באותה הלכה.

ומבאר בכסף משנה שהרמב"ם לומד את ההלכה הזו שישראל שעשה ציצית בלא כוונה הציצית כשרה, מתוך ההלכה שציצית שעשאה גוי פסולה. דהנה כתוב בגמרא בכמה הלכות שבמקום שצריך עשייה מתוך כוונה לשמה, גוי אינו יכול לעשות, שאפילו אם ישראל עומד על גביו ורואה שעשה את כל מה שצריך לעשות כדינו, והישראל גם עומד על גביו מזכיר לו כל הזמן לעשות לשמה, גם כן אין זה מועיל. משום שהגוי עושה לדעת עצמו, ואינו חושב בזה לשמה. ומשום כן כתוב בגמרא בגיטין (דף כ"ג א') לגבי כתיבת גט שצריך לכתוב לשמה, וגוי שכתב את הגט פסול משום "דעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה עבד", שהגוי לא חושב לשמה. אבל בחרש, שוטה וקטן אם הם יכתבו את הגט, וגדול יעמוד על גבם להזכיר להם כל הזמן שיכתבו לשמה, הגט כשר, אבל בגוי אפילו שעומד ישראל על גביו להזכיר לו לכתוב לשמה, למעשה אינו כותב לשמה אלא לדעת עצמו, ועל כן הגט פסול. וכיוצא בזה יש עוד כמה הלכות שכתוב בהם את הדין הזה שעובד כוכבים לדעתיה דנפשיה עבד, ולא מועיל בו ישראל עומד על גביו.

פסול גוי מצד חסרון כוונה לשמה

ולכאורה היה מקום לדון בציצית, דהנה בציצית יש הלכה שצריך לשמה שחוטי הציצית צריכים להיות טווים לשמה, אלא שיש לדון האם דין לשמה נאמר גם על הכנסת חוטי הציצית לתוך הבגד או לא, האם הכנסת חוטי הציצית לתוך הבגד מוגדרת כעשיית ציצית וצריך לשמה, או שהציצית כבר עשויה והכנסת החוטים היא פעולה להכשיר את הבגד ללבישה, ואין זה בגדר עשיית ציצית וממילא אין צריך בזה כוונה לשמה. וסובר הרמב"ם שאם צריך כוונה לשמה בהכנסת חוטי הציצית לתוך הבגד, אם כן גוי פסול לעשיית הציצית מצד חסרון דין לשמה, שהרי גוי אינו מכוון לשמה ואפילו אם גדול עומד על גביו הוא עושה לדעת עצמו ואינו מכוון לשמה. ומעתה קשה מדוע צריך פסוק מיוחד לפסול את גוי מעשיית הציצית, שנאמר "דבר אל בני ישראל ועשו" בני ישראל כשרים לעשיית ציצית ולא גוי, הלא גם בלא הפסוק היינו פוסלים את הגוי מעשיית הציצית מצד חסרון דין לשמה.

אלא מוכח מזה שבאמת אין דין כוונה לשמה בעשיית הציצית, וכל דין לשמה בציצית נאמר רק כלפי טווית החוטים, אבל כלפי עשיית הציצית בבגד, אין בזה דין כוונה לשמה. ומשום כן מצד הסברא צריך לומר שגוי שעשה ציצית, הציצית כשרה, שאם אין בזה דין לשמה אם כן אין שום סיבה לפסול גוי מעשיית ציצית. ומשום כן צריך פסוק מיוחד לפסול את הגוי מעשיית הציצית, ועל זה נאמר הפסוק "בני ישראל ועשו, בני ישראל ולא גויים".

ולמעשה מהפסוק שכותב שגוי פסול לעשיית ציצית יש ללמוד שאין דין לשמה בעשיית ציצית, וישראל שעשה ציצית שלא לשמה הציצית כשרה, ועל כן מביא הרמב"ם בהלכה הזו שגוי פסול לעשיית ציצית, את ההלכה שישראל שעשה ציצית שלא לשמה הציצית כשרה, שמתוך הפסוק שמלמד שגוי פסול יש ללמוד שהפסול הוא רק מצד הפסוק של "בני ישראל ועשו", ולא מצד דין לשמה.

וז"ל הכסף משנה, "ומה שכתב אבל אם עשה אותה ישראל בלא כוונה כשרה, לא בטוויית החוטין קאמר, דהא בעינן שתהא לשמה כדבסמוך. אלא בנתינת החוטין בכנף ועשיית הקשרים והחוליות דווקא קאמר, שאם עשה ישראל שלא בכוונה כשר, מדלא מצרכינן לשמה אלא בטוייה. ועוד דאמר בפרק התכלת אמר רב יהודה אמר רב ציצית שעשאה כותי פסולה, ואם איתא מאי איריא כותי, אפילו עשאה ישראל שלא לשמה נמי, אלא ודאי לא ממעיט אלא כותי, אבל עשאה ישראל שלא בכוונה כשר".

גוי שנתגייר

וברעק"א (שו"ת, קמא, סימן ד') הקשה, מה הראיה שאין דין לשמה בעשיית ציצית, ממה שצריך פסול למעט גוי מעשיית ציצית ולא פוסלים את הגוי מצד דין לשמה, הרי יש נפקא מיניה בין הדינים, שאם כל הפסול של גוי בעשיית ציצית הוא רק מצד דין לשמה ולא מצד הפסוק "בני ישראל ועשו, ולא גויים", הרי ישנם אופנים שהיינו יכולים להכשיר ציצית שעשאה גוי. והציור לזה הוא בגוי שעשה ציצית ונתגייר ולאחר שנתגייר אומר שאותה ציצית שעשה בגויותו כיוון בזה לשמה. שאם כל החיסרון של גוי בעשיית ציצית הוא רק מצד דין לשמה, אם החיסרון הזה יסודו הוא שאנו לא מאמינים לגוי שעשה את הציצית מתוך כוונה לשמה, ואומרים שהוא עשה לדעת עצמו ולא כיוון בזה לשמה. (ואפילו אם ישראל עומד על גביו ואומר לו לעשות לשמה, גם כן אי אפשר להאמין לגוי שעושה מתוך כוונה לשמה, משום שיתכן שבפנימיות שלו הוא לא חושב לשמה, אלא עושה לדעת עצמו). ומעתה כל זה שייך בגוי שעשה ציצית ונשאר גוי, שאז אי אפשר להאמין לו שעשה לשמה, אבל אם הגוי נתגייר, ועשה כשהוא יהודי אומר שהציצית הזו שעשה בגויותו באמת כיוון בזה כוונה אמיתית לשמה, הרי צריכים להאמין לו שעשה את הציצית לשמה, שהרי עתה הוא יהודי ודינו כעד אחד שנאמן באיסורים. וממילא אם כל הפסול של גוי בציצית הוא אך ורק מצד חיסרון לשמה, הרי באופן זה שנתגייר ומעיד שעשה לשמה, כיון שאנו מאמינים לו שבאמת עשה לשמה, הציצית צריכה להיות כשרה. והרעק"א מוסיף שאפילו אם אנחנו לא נאמין לגוי הזה שנתגייר שעשה את הציצית לשמה, בכל זאת הוא כלפי עצמו שיודע את האמת שעשה את הציצית לשמה, בוודאי שאין שום סיבה לפסול לו את הציצית, שהוא הרי יודע שכיוון בזה לשמה.

וממילא מקשה הרעק"א, שמשום כן צריך את הפסוק "בני ישראל ועשו", ללמד שגוי מצד עצמו פסול לעשיית ציצית, ואפילו אם הוא באמת מכוון לשמה, הציצית פסולה. ואין מהפסוק הזה שום ראיה על דין לשמה בציצית, שאין דין לשמה בעשיית הציצית, שאפילו אם יש דין לשמה בכל זאת עדיין אנו צריכים פסוק לפסול את גוי מעשיית הציצית.

וז"ל, "דהא כל עיקר ראיית הרמב"ם והתוספות דלא בעי כוונה בתלייה או דסתמא לשמה קאי, היינו מדאצטריך קרא לפסול בתלאן נכרי מדכתיב בני ישראל ועשו ולא נכרי, ותיפוק ליה דנכרי לא בעי כוונה, וזהו רק לשיטתייהו דס"ל דעיבוד דנכרי וישראל עומד על גביו לא מהני, דנכרי אדעתא דנפשיה קעביד. ובאמת קשה לי דמכל מקום איצטריך בתלאן נכרי והנכרי נתגייר אח"כ, ואומר דתלאן אז בכוונה, והוא נאמן באיסורין,

ועכ"פ אם רוצה הוא להתעטף בזה הטלית כיון דיודע בעצמו שתלאן בכוונה, לזה אצטרך קרא דתליית הנכרי בצד עצמותו פסול".

גוי שנתגייר אם נאמן לגבי אחרים

הנה בדברי הרעק"א מדוקדק שהוא מסופק אם גוי שנתגייר נאמן לומר על הציצית שעשה בגויותו שעשה זאת בכוונה לשמה, שבתחילה כתב בפשיטות שהוא נאמן לומר שעשה כן לשמה, שכיון שהוא עתה יהודי והוא נאמן באיסורין יש לו נאמנות לומר שעשה כן לשמה. ומיד לאחר מכן כתב "ועל כל פנים אם רוצה הוא להתעטף בזה הטלית, כיון דיודע בעצמו שתלאן בכוונה", ובזה נוקט שיתכן שגוי שנתגייר אינו נאמן לומר על ציצית שעשה בגויותו שעשה כן לשמה, שכיון שבאותו זמן היה גוי ממילא אין לו נאמנות להעיד על הזמן ההוא, ועל זה כתב הרעק"א שעדיין אפילו שאין לו נאמנות להעיד כן, כל זה שייך לגבי אחרים שבהם צריך להגיע לדין נאמנות, ואין נאמנות לעד שמעיד על זמן שהיה גוי, אבל לגבי עצמו שהוא בעצמו יודע שעשה כן לשמה, אינו צריך לדין עדות, אלא כיון שהוא בעצמו יודע את האמת שעשה את הציצית לשמה, צריך להיות שיהיה מותר לו להתעטף בטלית הזו, מאחר שיודע שעשה כן לשמה.

ויש לעיין מהו ספקו של הרעק"א, מהו הצד שפשוט לו בתחילה שיש נאמנות לגוי להעיד על מעשה שנעשה בגויותו על כל פנים כלפי עדות של איסורין, ומה הצד השני שהוא מסופק בזה ונוקט שכלפי אחרים אין לו נאמנות והנאמנות שלו היא רק כלפי עצמו.

גוי שנתגייר אינו נאמן להעיד על מה שראה בגויותו

הנה בצמח צדק הקשה על דברי הרעק"א איך כתב בתחילת דבריו שגר שנתגייר יכול להעיד על ציצית שעשה בזמן שהיה גוי שעשה לשמה, הרי במשנה בכתובות (דף כ"ח א') מובא כל הדברים שאדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו, והגמרא מעמידה את כל הדינים הללו שנאמן להעיד עליהם שהנאמנות היא רק כלפי איסורי דרבנן ולא כלפי איסורי תורה, ובהמשך הגמרא אומרת שכל הנאמנויות הללו נאמרו דווקא על קטן שהגדיל שנאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו, אבל אם היה עובד כוכבים ונתגייר או עבד ונשתחרר אינו נאמן. ומפורש בזה שאפילו כלפי דינים שהם מדרבנן שיש לאדם גדול נאמנות להעיד על מה שראה בקטנותו, בכל זאת בגוי שנתגייר אינו נאמן להעיד על מה שראה בגויותו. ומעתה תמוה מאוד איך הרעק"א נוקט לומר שגוי שנתגייר ועשה ציצית בגויותו נאמן להעיד שעשה את הציצית לשמה (אם כל החיסרון בציצית שעשה גוי הוא רק מצד חסרון כוונה לשמה), ומכח העדות הזו נכשיר את הציצית לכל העולם, הרי בגמרא מפורש שגוי שנתגייר אינו נאמן להעיד על מה שראה בגויותו, והוא הדין כאן בציצית צריך להיות שלא יהיה לו נאמנות לומר שעשה את הציצית לשמה.

וז"ל הצמח צדק, "והנה עיין מה שכתב הרעק"א, דאף לגבי אחרים יהיה נאמן לאחר גירותו שבשעה שהיה עכו"ם תלאן לשמה. לענ"ד יש לעיין טובא, דהא אמרינן בכתובות דלהעיד בגודלו מה שראה בקטנו נאמן רק במילתא דרבנן כגון תחומין ובית הפרס, אבל באיסור דאורייתא אינו נאמן. וכל שכן דאינו נאמן בגירותו מה שראה בהיותו עכו"ם, דהא אמרינן שם דאף לדברים דנאמן להעיד בגדלו מה שראה בקטנו, אם היה עכו"ם ונתגייר אינו נאמן ע"ש, ומוכח דעכו"ם ונתגייר גרע טפי מקטן והגדיל, ואם כן כל שכן באיסור דאורייתא דאינו נאמן עכו"ם ונתגייר".

אם מדאורייתא אדם נאמן להעיד על מה שראה בקטנותו

ונראה לומר דהנה יש לדון בעיקר הדין שהגמרא בכתובות אומרת שכל הדין שאדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו מדובר רק על דינים דרבנן, אבל על דינים דאורייתא אפילו במקום שעד אחד נאמן בכל זאת צריך שגם בשעת ראיית העדות יהיה גדול ואינו נאמן להעיד על מה שראה בקטנותו, ויש לדון האם הוא דין דרבנן או דין דאורייתא.

והנידון הוא האם מן התורה בעדות שעד אחד נאמן עליה יש נאמנות לאדם להעיד על מה שראה בקטנותו, שהרי בעד אחד שנאמן באיסורין אפילו אשה וקרוב כשרים להעיד בזה, ומבואר בזה שמה שבאיסורין עד אחד נאמן, נאמר בזה שבעדות הזו הנאמנות היא שלא כפי גדרי עדות, ועל כן העדות היא עדות אפילו על ידי עדות של אשה וקרוב. ומעתה הוא י"ל לגבי שאר דיני עדות שהעד צריך להיות ראוי לעדות בשעת הראיה, ולא די במה שהוא ראוי לעדות רק בשעת ההגדה, יתכן לומר שאין דינים אלו נוהגים בעדות של עד אחד. אלא מן התורה עד אחד יהיה נאמן להעיד אפילו על מה שראה בקטנותו, ואפילו שבאותה השעה הוא לא היה ראוי לעדות, בכל זאת כיון שעתה הוא גדול וראוי לעדות יש לו נאמנות אפילו שבזמן הראיה הוא היה קטן. וכל זה הוא מדין תורה, אבל רבנן גזרו ואמרו שאין אדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו, ואמרו שגם בעד אחד שנאמן באיסורין אפילו שאשה וקרוב נאמנים בה, בכל זאת גדרי העדות צריך להיות כפי דיני עדות וגם הראיה צריכה להיות בשעה שהוא ראוי להעיד, וממילא אין אדם נאמן להעיד בגדלותו על מה שראה בשעת קטנותו שהוא שעה שאינו כשר לעדות. ורבנן אמרו שכל זה כלפי דין תורה, אבל כלפי דינים דרבנן רבנן השאירו את זה כפי דין התורה, שאדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו.

או דלמא שעיקר הדין שאין אדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו הוא דין תורה, שמן התורה צריך העד להיות כשר כבר משעת ראיית העדות. ואפילו שעד אחד שנאמן באיסורין הנאמנות היא אפילו לאשה וקרוב, בכל זאת בעצם העדות גדרי העדות הם כפי כל דיני עדות, וכמו שבכל עדות העד צריך להיות כשר כבר משעת הראיה, ואין אדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו, כך בעדות של עד אחד אין אדם נאמן להעיד על מה שראה בקטנותו. אלא שבדינים דרבנן, רבנן הקילו ואמרו שאדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו.

עד אחד נאמן באיסורין נאמן להעיד גם על מה שראה בקטנותו

ולפי זה יש לבאר את דברי הרעק"א, וי"ל שמה שנקט בתחילה בגוי שנתגייר שנאמן להעיד על ציצית שעשה בגויותו לומר שעשה כן לשמה, (ולולי הפסוק שפוסל גוי מעשיית ציצית, אם הפסול של גוי בעשיית ציצית הוא רק מצד חיסרון כוונה לשמה, הרי באופן כזה שנתגייר ומעיד על מה שעשה בגויותו יהיה נאמן לומר שעשה לשמה והציצית כשרה), זה משום שסובר כצד הראשון שמן התורה עד אחד שנאמן באיסורין, יש לו נאמנות להעיד גם על מה שראה בקטנותו, וכל דברי הגמרא שאין אדם נאמן להעיד על מה שראה בקטנותו (מלבד לגבי איסורי דרבנן) זה רק מדרבנן שהם גזרו שלא להאמין לעדות של גדול שראה בקטנותו. ומדין תורה כשם שגדול נאמן להעיד על מה שראה בקטנותו, כן גוי שנתגייר נאמן להעיד על מה שראה (או עשה) בגויותו. וכל דברי הגמרא ששגוי שנתגייר אינו יכול להעיד על מה שראה בגויותו, זה רק מדרבנן, אבל בדין תורה באמת העדות היא עדות ונאמן להעיד עליה.

ומעתה מובן מאוד דברי הרעק"א, שהרעק"א מדבר בדין תורה, שהרמב"ם מקשה מדוע צריך פסוק מן התורה לפסול גוי מעשיית ציצית, תיפוק ליה שציצית שעשאה גוי פסולה מצד חסרון כוונה לשמה, ואפילו אם הגוי אומר שעשאה לשמה או ישראל עומד על גביו ומזכיר לו שיעשה לשמה, גם כן אינו נאמן לומר שעשה לשמה, שעכו"ם לדעתיה דנפשיה קעביד. ובזה טוען הרעק"א מה הקושיא, הלא כיון שבדין תורה יש נאמנות לגוי שנתגייר להעיד על מה עשה בגויותו, אם כן מן התורה צריך פסוק מיוחד לפסול את הגוי מעשיית ציצית, שאם הפסול הוא רק מצד חסרון כוונה לשמה, אם כן הוא מעיד לאחר שהתגייר שעשה את הציצית לשמה, צריך להאמין לו ולהכשיר את הציצית, אבל אם הפסול הוא מצד הפסוק "בני ישראל ועשו", אם כן הפסול הוא פסול גמור אפילו באופן שידוע בוודאות שעשה לשמה בכל זאת גוי פסול לעשיית ציצית.

לגבי עצמו בוודאי נאמן

ומעתה יש לבאר את המשך דברי הרעק"א שנראה בדבריו שהוא מסתפק שאולי גוי שנתגייר לא יהיה נאמן להעיד על הציצית שעשה בגויותו שעשה כן לשמה, ובזה כתב שעל כל פנים אפילו אם אינו נאמן להעיד בכל זאת הנפקא היא כלפי עצמו, שאם הוא בעצמו רוצה להתעטף בציצית הזו יהיה מותר לו להתעטף בה ולקיים מצוות ציצית כיון שהוא יודע בעצמו שתלאן בכוונה לשמה. (ולולי הפסוק שגוי פסול מעשיית ציצית, היה יכול להתעטף בציצית הזו ולקיים בה מצוות ציצית). וי"ל שבצד הזה הרעק"א מסתפק לומר שאולי הפסול שאין אדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו הוא פסול דאורייתא ולא רק דרבנן, ומדין תורה אפילו עדות של עד אחד, העדות כשרה דווקא אם מעיד על מה שראה בזמן שהיה כשר להעיד, אבל אם מעיד על ראיה או מעשה שעשה בזמן שאינו כשר להעיד העדות פסולה. ולפי זה הוא הדין לגבי ציצית גוי שנתגייר לא יהיה נאמן להעיד על ציצית שעשאה לשמה, וממילא מובן מאוד מה שמקשה הרמב"ם למה צריך פסוק לפסול את הגוי מעשיית ציצית, תיפוק ליה שהוא פסול מצד חיסרון כוונה לשמה, ואפילו אם נתגייר לא יהיה נאמן להעיד על הזמן ההוא שעשה לשמה.

ובזה טוען הרעק"א שאפילו אם אין לו נאמנות מצד עדות, מכל מקום הנפקא כלפי עצמו, שכיון שהוא בעצמו יודע שעשה את הציצית לשמה, יהיה מותר לו להתעטף בציצית, ואם אין לנו פסוק שפוסל את הגוי מעשיית ציצית, הרי באופן זה שנתגייר ויודע שעשה בגויותו את הציצית לשמה, יוכל בעצמו לקיים בזה מצוות ציצית. (ועל כן צריך פסוק מיוחד לפסול גוי מעשיית ציצית, ובזה מקשה על דברי הרמב"ם איך טוען שהפסוק הזה מיותר ומוכיח מזה דינים חדשים, הלא הפסוק אינו מיותר שהוא נצרך לפסול ציצית שעשאה גוי ונתגייר ויודע בעצמו שעשאה לשמה, שהפסוק אומר שהוא פסול ואינו יוצא בה ידי חובת ציצית).

*

דעת הריטב"א בפסול עדות שראה בקטנותו

הנה בעיקר הנידון אם הפסול שאין אדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה

בקטנותו (חוץ מהדברים המנויים במשנה, שהם דינים דרבנן), האם הפסול הוא רק מדרבנן, או שהוא פסול מן התורה. נראה דבריטב"א בכתובות מפורש שהוא פסול דאורייתא, אלא שכלפי איסורים דרבנן חכמים הקילו לקבל את העדות של הגדול על מה שראה בקטנותו. שכתב על דברי המשנה, "אלו נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקטנן, פירוש דאע"ג דלעדות גדול בעינן כדכתיב ועמדו שני האנשים ובעדים הכתוב מדבר, ובעינן נמי שתהא תחלתו וסופו בכשרות כדאיתא בפרק מי שמת ובמסכת גיטין, בדברים אלו שבמשנתינו הקילו אף על פי שתחלתן היה בפסלות מטעמא דמפרש בגמרא". מבואר בדבריו שההלכה שנאמרה בעדות שצריך שתחילתו וסופו יהיה בכשרות, נאמרה אפילו בעדות של עד אחד נאמן באיסורים, ועל כן מקשה מדוע אדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו הרי יש בזה את החיסרון של תחילתו וסופו בכשרות. ומיישב שבאמת מעיקר הדין העדות צריכה להיות פסולה, אלא שבמשנה מדובר בדינים דרבנן והם הקלו לקבל את העדות הזו. ומפורש שלפי דין תורה העדות הזו צריכה להיות פסולה, שהפסול שאין אדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו הוא לא רק פסול דרבנן אלא בעיקרו הוא פסול מן התורה.

*

אם כלפי עצמו הקטן שהגדיל נאמן

והנה בעיקר דברי הרעק"א שנוקט בוודאות, שגוי שנתגייר ויודע שהציצית שעשה בגויותו עשאה בכוונה לשמה, אם כל החיסרון של גוי בעשיית ציצית הוא רק מצד שאינו מכוון בה לשמה, הרי באופן זה שיודע בעצמו שעשה את הציצית לשמה הציצית תהא כשרה. ואפילו שכלפי אחרים לא יהיה נאמן שעשה כן לשמה (וכמו שנתבאר שמדין תורה אין גר נאמן להעיד על מה שעשה בעודו גוי), בכל זאת כלפי עצמו שיודע שהציצית היא לשמה, נאמן ויכול להתעטף בטלית הזו. בצמח צדק הקשה בזה עוד, שבאמת גם דין אינו מוסכם (שכלפי עצמו הוא יהיה נאמן) אלא מצינו בדין זה מחלוקת תנאים, וז"ל "והנה ממה שכתב הרעק"א ועל כל פנים אם הוא רוצה להתעטף בזה הטלית וכו', נראה דהרעק"א ז"ל בעצמו היה חוכך בזה אם נאמן לגבי אחרים, אך אם נאמן לעצמו גם כן אינו ברור, דאמרינן בתוספתא הביאו הר"ש בטהרות (פרק ח' משנה א') וכן עכו"ם שנתגייר והיה לו יין ואמר ברי לי שלא נטמא, בזמן שעושה על גבי אחרים אסור לו ואסור לכל אדם, רבי עקיבא אומר אם מותר לו מותר לכל אדם, ואם אסור לכל אדם אסור לו".

מבואר בתוספתא מחלוקת תנאים לגבי גוי שהתגייר ויש לו יין שעשאו בעודו גוי, והוא אומר שהיין הזה לא יין נסך, והנידון האם אפשר להאמין לו או לא. חכמים אומרים שכלפי אחרים אינו נאמן (כפי ההלכה שגוי שנתגייר אינו יכול להעיד על מה שראה או עשה בעודו גוי), אבל לגבי עצמו הוא נאמן. אבל רבי עקיבא חולק ואומר שאין לחלק ולומר שנאמן לגבי עצמו ולא לגבי אחרים, אלא אם כלפי עצמו אנו נוקטים שהוא נאמן לומר שהיין לא יין נסך אז מוכרח שגם לגבי אחרים הוא יהיה נאמן, ואם לגבי אחרים נוקטים שאינו נאמן אז מוכרח שגם לגבי עצמו אינו נאמן. ואם כן לדעת רבנן אפשר לחלק בנאמנות ולומר שגם אם אדם לא נאמן להעיד לגבי אחרים אבל לגבי עצמו הוא נאמן לומר שכך היה, ואילו לרבי עקיבא אין לחלק ובמקום שאדם לא נאמן בעדותו לגבי אחרים אז גם כלפי עצמו אין לו נאמנות לומר שכך היה.

ולפי זה, לענייננו, גוי שעשה ציצית (אם אין לנו פסוק לפסול את גוי מעשיית ציצית, וכל הפסול הוא רק מחשש שלא עשאם לשמה, ולגוי אין נאמנות לומר שעשה לשמה), ועתה הוא נתגייר ואומר שעשאם לשמה, אם נוקטים שאינו נאמן להעיד על כך (מן התורה, שההלכה שאין אדם נאמן להעיד בגירותו על מה שראה או עשה בגויותו הוא מן התורה) לגבי אחרים, שאין לו נאמנות לומר שעשה את הציצית לשמה, הרי לגבי עצמו אם יש לו נאמנות לומר שהציצית כשרה ועשאה לשמה הדבר תלוי, לדעת רבנן נאמן לגבי עצמו (שכלפי עצמו אין צריך להגיע לדין עדות, וכיון שהוא יודע את המציאות שעשה לשמה הרי הציצית כשרה), ואילו לדעת רבי עקיבא אינו נאמן אפילו לגבי עצמו שמאחר שאינו נאמן לגבי אחרים אז גם אינו נאמן לגבי עצמו.

וממילא טוען הצמח צדק על דברי הרעק"א, שדבר זה שנקט הרעק"א בפשיטות שגוי שנתגייר ואומר שהציצית שעשה בעודו גוי עשאה לשמה, אפילו אם אין לו נאמנות לגבי אחרים, בכל זאת כלפי עצמו יש לו נאמנות על כך ויכול הוא להתעטף בציצית (אם לא היה פסול שציצית שעשאה גוי הוא פסול). האמת היא שדבר זה אינו מוסכם שהוא תלוי במחלוקת תנאים, ודווקא לחכמים נאמן כלפי עצמו, ואילו לרבי עקיבא אינו נאמן לגבי עצמו.

דברי רבי עקיבא הם מדרבנן

אמנם באמת נראה אפילו שבעצם הדבר רבי עקיבא חולק ואומר בגוי שנתגייר שבמקום שאינו נאמן להעיד על מה שעשה בגויותו לגבי אחרים אז אינו נאמן גם לגבי עצמו, בכל זאת לגבי הקושיא שהרעק"א מקשה אין לזה שייכות למחלוקת של חכמים ורבי עקיבא, שבוודאי שעל פי דין תורה, גוי שנתגייר ומעיד על מה שעשה בגויותו, אפילו שכלפי אחרים אין לו נאמנות בכל זאת לגבי עצמו בוודאי שיש לו נאמנות, שהרי כלפי עצמו אין צריך לדין עדות, אלא כיון שהוא יודע את האמת שכך היתה המציאות אם כן אין בכלל ספקות ובוודאי שיכול לנהוג על פי מה שהוא יודע. וממילא אם יודע על יין שעשה שאינו יין נסך בוודאי שהיין לא יין נסך, (וכן אם יודע שעשה את הציצית לשמה, בוודאי שהציצית כשרה). וכל מה שרבי עקיבא אומר שאינו נאמן אפילו כלפי עצמו, זהו רק מדרבנן שרבנן גזרו ואמרו שאין לחלק בין אחרים לאדם עצמו, ואם אינו נאמן לגבי אחרים אז גם אינו נאמן כלפי עצמו, אבל לפי דין תורה בוודאי שגם רבי עקיבא מודה שהוא נאמן לגבי עצמו. ומעתה רעק"א מקשה לפי דין תורה שאדם נאמן כלפי עצמו, בוודאי צריך פסוק לומר שגוי פסול לעשיית ציצית, שאם לא היה פסוק וכל הפסול היה רק מחמת חסרון לשמה (וגוי לא נאמן לומר שעשה לשמה), אם כן גוי שנתגייר ואומר שהציצית שעשה בגויותו עשאה לשמה, היה צריך להיות שלפי דין תורה הוא נאמן לגבי עצמו, ויוכל להתעטף בטלית הזו. ואפילו לרבי עקיבא שסובר שכיון שאינו נאמן לגבי אחרים אינו נאמן גם לגבי עצמו, בכל זאת מדין תורה הוא כן נאמן לגבי עצמו, ולכן מן התורה צריך פסוק מיוחד לפסול גוי מעשיית ציצית שאם לא היה את הפסוק הזה היינו אומרים שגוי שנתגייר יהיה נאמן כלפי עצמו לומר שעשה את הציצית לשמה. ובזה מקשה הרעק"א על דברי הרמב"ם שכותב שהפסוק שפוסל גוי מעשיית ציצית הוא מיותר, שציצית שעשאה גוי פסולה מחמת שאין בה כוונה לשמה, שהגוי עושה לדעת עצמו ואינו חושב לשמה, דלכאורה קשה שהפסוק לא מיותר שיש נפקא בגוי שנתגייר וידע שעשה את הציצית לשמה שמצד דין לשמה על פי דין תורה הציצית כשרה ומותר לו עצמו להתעטף בזה, ומשום כן צריך את הפסוק "בני ישראל ועשו", לומר שגוי פסול מעשיית ציצית, ואפילו כלפי עצמו שיודע שהציצית נעשתה לשמה אעפ"כ הציצית פסולה.

נאמנות קטן שהגדיל על ציצית שעשה בקטנותו

במשנה ברורה (סימן י"ד סק"ד) מביא דעות לגבי קטן אם הוא כשר להטיל ציצית בבגד, וכתב "וכן ראוי ונכון שלא לעשות לכתחילה הטלת הציצית בבגד של גדול על יד קטן פחות מי"ג שנים, אבל אם הוא בן י"ג שנים ויום אחד אף שלא הביא שתי שערות אפילו לכתחילה אין להחמיר. והארצות החיים מיקל אפילו לכתחילה על ידי קטן, וכל זה דווקא בגדול עומד על גבו המלמדהו לעשות לשמה, אבל בלאו הכי אפילו אם כבר הטילם הקטן בבגד צריך להתירם ולחזור וליתנם". ובביאור הלכה (ד"ה להצריך) כתב, "ופשוט דהקטן לעצמו מותר להטיל ציצית לכולי עלמא, אם רק הגיע לחינוך שהוא מחוייב מדרבנן במצות ציצית, ומיקרי בר לבישה להוציא את עצמו בציציותיו. ויותר נראה לי דאפילו אם כבר נעשה גדול בן י"ג שנה אין צריך להתיר ציציותיו, דהרי כדיעבד דמיא ובדיעבד אין לחוש להא דרבנו תם, וכל זה אם יודע בעצמו שהטילם אז לשמה". מבואר בביאור הלכה שכל הנידון אם קטן כשר לעשיית ציצית בבגד, זהו דווקא כאשר הקטן עושה ציצית בשביל אדם גדול, אבל לעצמו בוודאי הוא כשר לעשיית ציצית. וקטן שעשה ציצית בקטנותו, אם הוא יודע שהטיל את הציצית בבגד בכוונה לשמה, הרי הציצית כשרה לעצמו אפילו לאחר שהגדיל, ואין צריך להתיר ציציותיו.

אין אדם נאמן להעיד

ולכאורה יש להבין, דהנה בגמרא בכתובות (דף כ"ח א' ב') אמרו שכל מה שכתוב במשנה שאדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו, הרי זה נאמר כלפי דינים דרבנן שבזה רבנן הקילו להאמין לקטן. אבל בדינים דאורייתא, אין לאדם נאמנות להעיד מכח ראיה שראה בקטנותו.

ודינים אלו נאמרו לא רק לגבי עדות על ראיה, אלא הוא הדין גם לגבי מעשה שהקטן עשה בעצמו, וכגון מעשה שצריך להעשות לשמה, הרי אדם שעשה את המעשה הזה בקטנותו, אין לו נאמנות (כלפי דינים דאורייתא) לומר בגדלותו שעשה כן לשמה. ומעתה הוא הדין לגבי ציצית שעשאה קטן, וכשהגדיל הוא אומר שעשאה לשמה, אין לו נאמנות, שהרי מצוות ציצית היא דאורייתא, ובגד שיש בו ארבע כנפות חייב בציצית מדאורייתא, וכאשר הנידון אם הציצית עשויה בו כדין הנידון הוא בדין דאורייתא האם הציצית היא כשרה או לא, ואם קטן שהגדיל אינו נאמן להעיד על מעשה שעשה בקטנותו איך עשאה, צריך להיות שגם בציצית לא יהיה נאמן לומר שעשה את הציצית הזה בכוונה לשמה.

ומעתה יש להבין, מדוע קטן שעשה ציצית בקטנותו ובגדלותו הוא מעיד שעשאם לשמה, מותר לו להמשיך וללובשם, הלא כיון שהוא מעיד על דבר שעשה בקטנותו צריך להיות שאין לו נאמנות על כך, ואנו נוקטים שלא כיוון בהם לשמה.

כלפי עצמו נאמן

ונראה לומר על פי דברי הרעק"א שכותב שכל ההלכה הזו שנאמרה במשנה שאדם לא נאמן להעיד בגדלותו על מה שעשה או ראה בקטנותו, זה דווקא במקום שהוא בא להעיד לאחרים, שבזה אין לו נאמנות להעיד ולברר את המעשה שנעשה בקטנותו. אבל כשהנידון הוא כלפי הקטן שהגדיל בעצמו, מאחר שהוא יודע שכך היה המעשה, הרי הדבר מוכרע אצלו שכך היא המציאות, וכיון שכך בוודאי שהוא יכול להתנהג על פי מה שידוע לו. שכל מה שנאמר דיני עדות שאין אדם נאמן להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו, זה דווקא במקום שהמציאות אינה מבוררת ונצרך להגיע לעדות ולבירור של הקטן שהגדיל שיאמר מה היה, ועל זה ההלכה היא שכיון שראה את המעשה או עשה את המעשה בקטנותו ממילא אין לו נאמנות לעמוד ולברר מה היה המעשה. אבל כאשר הנידון כלפי הקטן שהגדיל בעצמו, כיון שיודע שכך היה המעשה, אין נצרך לו להגיע לדיני עדות, אלא המציאות מבורר אצלו מצד עצמה בלא צורך לדיני עדות, ועל כן לא חל בזה הדינים שאינו נאמן להעיד על מה שעשה בקטנותו. ומשום כן אם הקטן עשה ציצית, והוא יודע שעשה כן לשמה, מותר לו להמשיך וללובשו אפילו לאחר שהגדיל, מאחר שאצלו המציאות מבוררת שעשאם לשמה.

קטן ששחט שחיטתו פסולה

וכיוצא בדבר יש להסתפק בדיני שחיטה, דהנה בשו"ע בהלכות שחיטה (יו"ד, סימן א' סעיף ה') כותב, "חרש וכו' ושוטה וכו' וקטן שאינו יודע לאמן ידיו לשחוט, אין מוסרין להם לשחוט לכתחילה, אפילו אחרים עומדים על גביהם. ואם שחטו, שחיטתן כשרה אם אחרים עומדים על גביהם וכו'. ואם הקטן יודע לאמן ידיו, אם אחרים עומדים על גביו, שוחט לכתחילה ומותר לאכול משחיטתו". וכתב הרמ"א, "אבל אם שחט בינו לבין עצמו, שחיטתו פסולה, אף על פי שיודע הלכות שחיטה". ובטעם הדבר שקטן שיודע הלכות שחיטה ושחט בינו לבין עצמו ששחיטתו פסולה, כותב בש"ך (סקכ"ז) שהוא משום שאין לקטן נאמנות לומר ששחט כדין. וז"ל, "שחיטתו פסולה, אע"פ שיודע הלכות שחיטה, ויודע לאמן ידיו וכו', והטעם כתבו הרא"ה בבדק הבית והג"א ומהרש"ל שם משום דאין נאמנות לקטן וכו'".

ובביאור הגר"א ציין בזה גם את דברי הגמרא בכתובות, שמבואר בזה שבדינים דאורייתא לא מאמינים לקטן.

קטן ששחט והגדיל אם נאמן לגבי עצמו

ויש להסתפק מה הדין בקטן ששחט סמוך לזמן גדלותו, האם לאחר שהגדיל יהיה נאמן לומר ששחט כדין, ויוכל לאכול משחיטתו. ולגבי אחרים וודאי שלא יהיה נאמן, שעל זה נאמר בגמרא בכתובות שקטן שהגדיל אינו נאמן להעיד על מה שראה או עשה בקטנותו, (ורק לגבי דינים דרבנן הקלו לומר שיהיה נאמן, אבל כלפי דיני תורה אינו נאמן, ושחיטה הוא דין מן התורה, על כן אין לו נאמנות). אלא שהספק הוא אם כלפי עצמו יהיה נאמן לומר ששחט את הבהמה כדין, ויהיה מותר לו לאכול את הבהמה.

ולכאורה לפי מה שנתבאר שכלפי עצמו שאין צריך לדין עדות קטן שהגדיל יכול להתנהג על פי מה שידוע שעשה בקטנותו, אם כן גם בזה כיון שהוא יודע ששחט את הבהמה בקטנותו כדין, צריך להיות שיהיה מותר לו לאכול משחיטתו. וכל מה שהרמ"א כותב ששחיטתו פסולה, כל זה רק ביחס לאחרים, שכיון שביחס לאחרים אין לו נאמנות לומר ששחטה כדין על כן שחיטתו פסולה, אבל באמת כלפי עצמו השחיטה תהא כשרה, וצ"ע.

"ויוציאו דיבת הארץ אשר תרו אותה אל בני ישראל לאמור, הארץ אשר עברנו בה לתור אותה ארץ אוכלת יושביה היא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות". (פרק י"ג פסוק ל"ב). ופרש"י, "אוכלת יושביה, בכל מקום שעברנו מצאנום קוברי מתים, והקב"ה עשה לטובה כדי לטרדם באבלם ולא יתנו לב לאלו". מבואר בזה שכל מה שאמרו "דיבת הארץ", היה מכח זה שפירשו בצורה לא נכונה את מה שהם ראו בארץ, וכשהם ראו שבכל מקום הם קוברי מתים אמרו שהסיבה לכך היא משום שהארץ היא "ארץ אוכלת יושביה". אבל אילו היו מתבוננים יותר, היו מבינים שהארץ היא טובה מאוד, וכמו שאמרו יהושע וכלב "הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאוד מאוד", ומה שראו אותם קוברי מתים היה חסד ה' שעשה להם כדי שיהיו אנשי הארץ טרודים באבלם ולא יתנו לב אליהם להורגם. ובספר "חפץ חיים" האריך הרבה ביסוד הזה, שהרבה פעמים אדם מדבר לשון הרע על חברו, משום שנדמה לו ממעשיו של חברו שמתכוון בזה לעשות דברים כנגדו, ומשום כן מפרש את כל מעשיו בצורה רעה. אבל אילו היה מתבונן בעין טובה והיה דן לכף זכות, היה רואה ברוב המקרים שחברו לא מתכוון לעשות נגדו כלום, והרבה פעמים להפך שחברו רק דורש טובתו ושלומו ואין לו שום דבר רע כנגדו.

חתונת הזהב

הגרב"צ זצ"ל היה רגיל לספר על כך כמה עובדות, שהצד השווה שבהם שעושה המעשה לא כיוון לעשות שום דבר רע, ואילו השני פירש את מעשיו בצורה לא נכונה ומתוך כך בא לידי איסורי לשון הרע ועוד כמה עוונות חמורות. ונביא את אחד מהעובדות שסיפר –

מעשה היה באברך תלמיד חכם מבני ברק, שמצבו הכספי היה דחוק מאוד, והמועט שקיבל לא היה יכול להחזיק את המרובה, וממש היה נצרך לבריות. חבריו לכולל שידעו ממצבו הקשה, התארגנו לעוזרו ולסייעו במצבו, וכל חודש היו מעבירים את כספי המעשרות שלהם לאותו אברך.

ויהי היום ובשעטו"מ האברך הזה אירס את בתו, וכמובן אם מידי חודש בחודשו הוא היה נצרך לבריות, הרי בשעה זו ההוצאות גברו פי כמה וכמה. חבריו התקבצו בינם לבין עצמם, וכל אחד השתדל לסייעו בשעה הזו יותר מכפי יכולתו, ובנוסף לזה ארגנו גם מגבית גדולה בעבורו, וב"ה הצליחו לקבץ סכום נאה לסייעו בשעת שמחה כזאת.

עברו הימים והחתונה התקרבה, והתברר לכולם שהאברך הזה עושה את החתונה באחד האולמות היוקרתיים שבעיר, האברכים קצת התפלאו הרי אברך זה הוא נצרך לבריות וכל הוצאות החתונה הוא עושה ממה שקיבל מהבריות, אם כן היה מן הראוי שיחסוך כמה שאפשר בהוצאות ויעשה את החתונה באחד מהאולמות הפשוטים יותר, הרי ההבדל בין האולם הזה לבין שאר האולמות הוא בכמה אלפי שקל, ואיך הוא מרשה לעצמו להוציא את הכסף בעבור חתונה באולם יוקרה שכזה.

אבל תירצו לעצמם ואמרו, שבאולם זה יש כמה אולמות, ואחד מהאולמות הוא קטן והפאר שבו הוא הרבה פחות משאר האולמות, ושם המחיר זול בהרבה משאר האולמות, ובוודאי שם הוא עושה את החתונה.

אלא שכאשר הגיעו לחתונה ראו שהתירוצים שתירצו לעצמם היו תירוצי סרק והבל, החתונה התקיימה באולם היקר ביותר מבין כל האולמות, ולא די בזה אלא גם כל האולם היה מעוצב בפאר שבפאר, והתפריט של האוכל היה ברמה גבוהה ובשפע רב. וכשראו כך נסתתמו להם כל התירוצים, הם לא יכלו להסביר לעצמם בשום אופן איך הוא מעז לעשות את החתונה בכזה פאר, בו בזמן שהוא בעצמו בחיי היום יום נצרך לבריות.

האברכים לא הבינו מה קרה לו, אבל נמנו וגמרו, שבוודאי יש לו די והותר לכל צורכו, ואינו נצרך לבריות כפי שחשבו עליו עד עתה, וממילא אין צורך להמשיך ולתמוך בו מידי חודש בחודשו. ובאמת בסוף החודש הבא, האברכים לא העבירו את התמיכה הקבועה שהיו נותנים לו בסוף כל חודש.

כשהאברך ראה שהתמיכה מתמהמהת, הוא ניגש אל מי שהיה אחראי בכל חודש להעביר לו את הכסף, ושאל אותו מה קרה החודש? והוא השיב לו דברים כהוויתם שאחרי שכולם ראו את חתונת הפאר שעשה, הבינו כי כבר אינו נצרך לתמיכתם החודשית, ומשום כן פסקו מלהביא.

האברך הנצרך השיב, שאינו יכול לומר את הסיבה שעשה כזו חתונה, אבל אילו הם היו יודעים זאת, לא היו מפסיקים את התמיכה שתמכו בו עד עתה.

עברו כמה ימים, והאברך הגיע לכולל וסיפר לכולם את **"סיפור החתונה"**, באמת בתחילה כשהתחיל לחפש אולם לחתונה הוא לא העלה על דעתו לעשות זאת באולם היוקרתי הזה, אלא מלכתחילה הלך לקבוע את החתונה באולמות הזולים יותר, אלא שבכל האולמות התאריכים הקרובים היו תפוסים, וככל שחיפש עוד ועוד לא מצא בהם תאריך פנוי. ומשום כן החליט ללכת לאולם היקר הזה, ולשאול את המנהל אם יש אפשרות לעשות חתונה באולם הקטן והזול שיש לו מבין כל האולמות, וכשהוא מפרט למנהל את הסכום שביכולתו להשקיע, ומתוך בקשה לעשות את הכל בתכלית הפשטות, באיכות ובכמות, ובאמת המנהל בא לקראתו והציע לו באולם הזה מחיר זול וטוב, ועל כן החליט לסגור עימו על החתונה באולם הזול הזה. המנהל הוציא את היומן של ההזמנות, כדי לרשום את שמו של בעל השמחה, ואת כל שאר פרטי ההזמנה. וכאשר שאלו לשמו, הפסיק המנהל לרגע ושאלו האם הוא מכיר יהודי בשם פלוני אשר שם משפחתו היא כשם משפחתו של האברך הזה. האברך השיב מיד בחיוב, ואמר "בוודאי, הלא זה שמו של אבי זכרונו לברכה". המנהל בירר עוד כמה פרטים על האדם ששאל, וכשהוברר לו שזה באמת אביו, נבהל מאוד וכמעט התעלף. ולאחר שהתאושש קמעה, אמר לאברך "**תדע לך, את כל חיי אני חייב לאביך!** הוא הציל אותי ממוות לחיים בשואה, וכל חיי אני מחפש אחריו או אחרי בני משפחתו כדי להשיב להם טובה על הטובה שגמלני, אבל לא הצלחתי למצוא מהם אף אחד".

המשיך המנהל ואמר, "אך עתה שזכיתי לפגוש אותך, אני רוצה להשיב לך טובה, וכפי שהבנתי ממך מצבך דחוק מאוד, ועל כן אני נותן לך את כל החתונה במתנה, **אני מבטל את כל ההזמנה** שדיברנו עליה עד עתה, אני דואג לאולם ולתפריט ולכל שאר הדברים הנצרכים לחתונה. **ואתה לך לשלום לביתך**, וקח את מה שברשותך לשאר הוצאות החתונה".

"אבל – הוסיף המנהל ואמר – תנאי אחד אני מבקש ממך, שהדבר אשר דיברנו עתה ישאר כמוס ביני לבינך, **לא יידע ממנו איש**".

ואכן המנהל שמר את דברו, והאברך שמר את דברו, המנהל דאג לחתונה כאילו ומדובר בחתונה שלו בעצמו, האולם היה האולם המפואר מבין כל האולמות שברשותו, ודאג לאגן את האולם בפאר רב, ולתפריט עשיר ומגוון כיד ה' הטובה עליו. ומצד שני האברך שמר על הדבר בסוד, ולא גילה את סוד החתונה לאיש.

האברך לא היה טיפש, וכבר בחתונה ראה את הפלא בעיני האנשים, כאומרם מה פשר חתונת הפאר הזאת? אבל הוא לא יכול היה לומר מילה, וכמצווה עליו נצר את לשונו. וכאשר הגיע לאחר החתונה לכולל, גם לא יכל להסביר את עצמו. אבל עתה שראה מה נגרם לו מהחתונה, שהפסיקו לתת לו את התמיכה הזקוקה לו, הלך שוב לבעל האולם וביקש ממנו רשות לספר את סודו, כדי שלא יגרם לו נזק, וכשהוא אישר לו לספרו חזר לכולל וסיפר לכולם את "סיפור החתונה".

הוסיף הגרב"צ ואמר, "אילו היה מישהו חושב בשעת החתונה אולי בעל האולם תרם לו את כל החתונה מחמת חוב של הכרת הטוב, והאברך לא הוציא על כל אפילו שקל אחד, כולם היו מבטלים את זה כלאחר יד, הרי אין לאברך הזה שום קשר עם בעל האולם והוא לא מכיר אותו משום צד ולמה שיתן לו חתונה חינם אין כסף. ואפילו אם משום מה תרם לו את החתונה, אבל בכזה פאר וודאי שלא היה נותן. ומחמת ביטול המחשבה הזו בא מי שבא לידי רכילות ולשון הרע על האברך הזה שמבזבז כספי צדקה, או שהוא רמאי במה שטוען על דחקות במצבו. אבל האמת שכך היה...".

ללמדך, שכדי לדון לכף זכות צריכים לחשוב אפילו מחשבות עקומות ולא הגיוניות, ובדרך כלל זוהי האמת!!!

עלון פרשת שלח
כ"ו בסיון תשע"ח

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן"
מאוצרותיו של הגאון הצדיק **רבי ראובן קרלנשטיין** זצ"ל

להקיש הליכתן לביאתן

וַיְשַׁלַּח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּארָן עַל פִּי ה' כֻּלָּם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה (יג, ג)

כיצד החל הקלקול

פרשת המרגלים היא סוגיה לא פשוטה, נושא עמוק שקשה לנו לעמוד על סודו ללא עמל ועל רגל אחת. ננסה להתבונן בה מעט.

נשאלת השאלה: מה מתרחש כאן? כשפותחים את החומש רואים כי "כולם אנשים" - לשון חשיבות, אנשים חשובים. על כל אחד מעיד הקב"ה שהוא הגון. מי לנו גדול מ**הרמב"ן** האומה, כי הסדר שנמנו המרגלים בפסוקים, באמת אינו לפי מסעם ולא לפי סדר השבטים, **אלא לפי חשיבותם**. נו רבותי, היכן יהושע בן נון, מדוע לא הוא הראשון? ומדוע כלב בן יפונה איננו הראשון או השני? משמע שהאחרים הללו שמוזכרים לפניהם היו חשובים יותר מיהושע ומכלב.

אם כן, כולם, בלי יוצא מן הכלל, היו חשובים - כולם אנשים! אז מה קרה שם? איך התהפך הכל?

עוד צריך להבין, רבותי: הם התקלקלו. מתי התקלקלו? בפשטות, הקלקול התרחש בסוף, כי בתחילה הם היו "אנשים" ו"ראשי בני ישראל המה"

אבל יש לנו את דברי חז"ל (הובאו ברש"י יג, כו): "וילכו ויבואו - מהו וילכו, להקיש הליכתן לביאתן, מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה". כמו שחזרו ברשעות, כך הליכתם היתה ברשעות. הלכו כדי לדבר לשון הרע על ארץ ישראל... נו, אם היו כשרים וצדיקים, מתי התרחש המהפך?

בכאלו פסוקים, ובכלל בכל התורה, אין אפשרות לומר דיבורים בעלמא, מצד הסברא ומצד המחשבה, אבל ב"ה שרבותינו הקדושים - ב"ברכת פרץ", ב"לב אליהו" וכן רבינו **השל"ה הקדוש** - האירו לנו את העיניים וסללו דרך להבין מה התנהל ומה היה.

הסטייפלר זצ"ל בספרו, ובדרכו הולך גם **רבי אליהו לאפיאן** זצ"ל, מבארים כך: איך שקיבלו המרגלים את תפקיד ומינו אותם - קיבלו גאוה. אמרו לעצמם - מדוע ממנים אותנו? אה... אם ממנים אותי משמעות הדבר שאני - או אה! קיבלתי תפקיד!

קיבלו גאוה.

האמת, שהשליחות לא היתה במטרה להביע דעה, אלא שיראו, יבואו ויאמרו מה ראו, ותו לא, אבל להביע את דעתם, האם כדאי לעלות או לא - דבר זה לא היה כלול בשליחותם.

אבל כיון שקיבלו גאוה - חשבו שבוחרים בהם כדי להכריע ולהביע דעה. מלבד הצגת העובדות והמציאות, עליהם לחוות את דעתם הטובה היא אם רעה, השמנה אם רזה.

ואחרי שטעמו מהגאוה, טעמו מתאוות הכבוד. מהבעיה של הכבוד אפשר להיווכח באלו דרגות הם היו, כמו שאומר **הזהר הקדוש** שהם ראו [אולי ברוח הקודש] שלא הם יהיו ה'נשיאים' בארץ ישראל, אלא רק במדבר.

נו, אז מה עושים כדי להישאר נשיאים? יוצרים מצב שלא נכנסים לארץ ישראל - מסיתים את העם ומתארים באוזניו כמה גרוע יהיה אם ניכנס לארץ ישראל.

נמצינו למדים, שמגאווה הגיעו לתאווה של כבוד, ומשם לכשלון הגדול.

רבינו יונה ב"שערי תשובה" כתב, שבעל גאוה מופקר לכל העבירות. מדוע? כי "אין אני והוא יכולים לדור יחד" - הקב"ה עוזבו ומניחו במרחק. אין לו סיעתא דשמיא. וכאשר אין סיעתא דשמיא - אפשר ליפול בתאוות הכבוד ובכשלונות נוספים שיש בהם סכנת אבדון.

עד כאן נכנסנו רק לתוך הפתח להבין מעט מתי קרה מה שקרה והם נהפכו, כיצד החל הקלקול.

פעמיים דיברו על ארץ ישראל

אדוננו **הרמב"ן** מאיר את העיניים באומרו, כי המרגלים דיברו את דבריהם בשני מקומות: פעם אחת לפני משה רבינו ע"ה, וכמו שמדויק בפסוקים, שראשית הם באו אל משה, ואמרו אצלו מה שיש להם להגיד. אחר כך אמרו את דרשותיהם לעם ישראל, ללא משה ע"ה.

זהו שנאמר (יג, כה-כו): "וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום וילכו ויבואו אל משה ואהרן ואל כל עדת ישראל אל מדבר פארן קדשה וישיבו אותם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ".

הם הראו את פרי הארץ למה ולאהרן, כי משה רבנו אמר להם "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ".

"ויספרו לו ויאמרו, באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריו".

זו אמירה **אמיתית**, אמת ויציב.

"וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריו". אמת? הכל אמת!

"אפס כי עז העם היושב בארץ וערים בצורות גדולות מאוד וגם ילידי ענק ראינו שם". אמת? כן, הכל אמת!

"עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבוסי יושב בהר והכנעני ישב ליד הירדן" - גם דברים אלו אמת לאמתה.

אז מה, אם כן, לא היה בסדר במילים אלו? - לכאורה בסך הכל אמרו דברים כהווייתם באוזני משה רבינו. מה העוול של המרגלים? מה דיברו שלא כהוגן?

ואם תשאלו אותי מהיכן אני יודע שכבר עתה דיברו דברי עוול? - כי מיד נאמר: "ויהס כלב את העם אל משה". היינו שהיה משמע משהו לא טוב מדבריהם.

מסביר הרמב"ן: כל הסוגיה טמונה במילה אחת, מילה אחת! הם אמרו הכל אמת, חוץ ממילה אחת. ומה היא? '**אפס**'. אפס משמעותו - שהדבר בלתי אפשרי. ההרס היה במילה האחת הזו!

אבל מה? כאשר עמדו כעת לפני משה רבינו ע"ה, דיברו ברמז, לא במפורש. הוסיפו רק מילה אחת - "אפס", ועל כך "ויהס כלב את העם אל משה ויאמר", אתם אומרים 'אפס' ואני אומר "עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה".

כיון ש"ויהס כלב", הרי שעתה אמרו המרגלים כבר יותר מפורש את מה שרמזו קודם לכן: "והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא **ממנו**".

אמוירדיקע מעישה.

רש"י על "ממנו" אומר דברים נוראים: "חזק הוא ממנו - כביכול כלפי מעלה אמרו". ובמדרש הנוסח: "אמרו: אין בעל הכלים יכול להוציא כליו משם".

וזה פלא עצום, ומאוד תמוה שאנשים כאלו בדור דעה יאמרו כך כלפי מעלה - "חזק הוא ממנו"? איך אפשר להגיד כאלה מלים?

מורי ורבותי! עוד מעט נבאה.

עד כאן התרחשו הדברים בעומדם בפני משה. הם אמרו אמת, רק שהוסיפו: "אפס", ואחר כך הוסיפו מעט ואמרו שאין אפשרות לכבוש את הארץ, והאמת שהדבר אפשרי.

אבל אחרי כן, לא לפני משה, "ויוציאו את דיבת הארץ אשר תרו אותה אל בני ישראל **לאמר**". זה כבר משהו אחר. כאן הם אמרו: "הארץ אשר באנו לתור אותה ארץ אוכלת יושביה היא".

ומה המשמעות של דברים אלו? הוצאת דיבה. "**ארץ אוכלת יושביה**" הוא שקר ודיבה. "**וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות**" - גם זה שקר! כי "אנשי מדות" מפרש רש"י: "גדולים וגבוהים, צריך לתת להם מדות כמו גולית" גם את זה הם לא פירשו נכון - מודיע הרמב"ן - "ועל זה נענשו למות". לא נענשו במוות על כל הדרשה הקודמת, אלא על הנאומים כעת. ה'אפס' היה חיסרון באמונה, ולא על כך נענשו. התורה אומרת: "וימותו האנשים מוציאי דיבת הארץ רעה", היינו הוצאת הדיבה שהיתה אחר כך.

הרמב"ן ממשיך זייער גישמעק, מאוד מתוק, אודות הנאמר בתורה בפרשת דברים (א, כב): "ותתיצבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים ויטב בעיני הדבר". נו מה כתוב? "ויקחו מפרי הארץ ויורידו אלינו". תשמעו מה שמשה רבינו אומר בתורה: "וישיבו אותנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר ה' אלוקינו נותן לנו, **ולא אביתם לעלות**". ישנה תביעה על בני ישראל ששמעו מכלב ויהושע שהארץ טובה ולא רצו לעלות.

רש"י הקדוש מפרש: "ויאמרו - אלו יהושע וכלב שאמרו טובתה".

הרמב"ן שואל: איזו טענה היא זו, נכון שיהושע וכלב אמרו, אבל היו שאמרו להיפך, מדוע הם צריכים לשמוע דווקא לדיווח של יהושע וכלב? כיון שהיה ויכוח כזה מנוגד, הם לא היו יכולים לשמוע לשניהם, אלא או להם או להם!

לכן, אומר הרמב"ן: "ויאמרו" - הכוונה למרגלים שאמרו כך, כי באמת אלו היו דבריהם בפני משה: "באנו אל הארץ וגם זבת חלב ודבש וזה פריה". רק מה? הם הוסיפו שלדעתם "אפס" - הדבר בלתי אפשרי! ועל זה הטענה עליהם: וכי אינכם יודעים שהקב"ה כל יכול ואין אצלו בעיות כאלו?! וכי תאמרו, הרי המרגלים גם אמרו לנו "ארץ אוכלת יושביה" - התשובה, אומר הרמב"ן, משה רבינו מוכיח אותם: הלא נוכחתם לראות שהם לא אמרו את הדברים הללו בפני, רק לכם. ומדוע? כי ידעו שדבריהם שקר ופחדו שאכחיש אותם! כיון שלא אמרו בפני, היה עליכם להבין כי אלו דברי הסתה ושקר, ורק מה שאמרו בפני הוא אמת.

כך מפרש הרמב"ן כמין חומר את כל הענין.

יצר הרע לשם שמים

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ (יג, טז)

פירש רש"י: "התפלל עליו: י-ה יושיעך מעצת מרגלים".

מדוע משה רבנו התפלל רק על יהושע?

אחד הביאורים שמבארים הוא, כי כלפי יהושע היה לו באמת חשש גדול שידבר לשון הרע על ארץ ישראל, כי לגביו היה חשש של יצר הרע לשם שמים, ועל יצר הרע מהסוג הזה יש צורך ברחמי שמים מרובים.

מדוע ליהושע יכול להיות יצר הרע לשם שמים? כי יהושע ידע שאיך שנכנסים ובאים לארץ ישראל משה רבינו ע"ה לא יכנס, וכדי שרבן של ישראל יישאר לחיות ועם ישראל יזכה להיות עם הרבי הגדול - שמא כדאי לדבר לשון הרע. וכי יש לך לשם שמים גדול מזה? - שמשה רבינו יחיה ארבעים שנה נוספות? היכן אפשר למצוא כזה "לשם שמים"?...

תבינו, יצר הרע של לשם שמים - כנגדו אנו זקוקים לרחמי שמים מרובים, מולו צריך תפילה מיוחדת, ולכן עמד משה רבינו ע"ה בתפילה על יהושע. אבל יצר הרע גלוי כמו שהיה למרגלים הוא פחות קשה, ולא נדרשה עבורו תפילה מיוחדת של משה רבינו.

רצוני לומר לכם חידוש נוסף.

התרגום יונתן מביא: "כד חזי משה ענותנותיה דיהושע, התפלל: י-ה יושיעך מעצת מרגלים".

שואלים: איזו ענווה הוא ראה בו?

ומבארים על פי מה שהזכרנו. הרי במדבר היה מאורע מיוחד שאלדד ומידד התנבאו במחנה. ומה היתה נבואתם? - "משה מת ויהושע מכניס לארץ". את הנבואה הזו שמע יהושע, והדברים כאבו לו מאד. הוא רץ למשה רבינו וביקש: "אדוני משה כלאם".

כאן ראה בו משה רבינו ענוה מיוחדת: במקום שישמח מעט, שהנה הוא יזכה להיות הממשיך של משה רבינו ע"ה - שבכך הוא מקבל סגולות אדירות וכלים אדירים עצומים של סיעתא דשמיא - להיות המנהיג של עם ישראל בכניסתם לארץ ישראל [והוא באמת העמיד את השמש בכוחו הגדול], שום דבר לא נע ולא זע בפנימיותו. הוא קם בכאב רב ומקנא לכבוד משה רבינו: "אדוני משה כלאם", ואם אתם יודעים, - המילים הללו עלו לו ביוקר! ה"אדוני משה כלאם" הזה, מחירו היה שיהושע מת בלא וולד. מדוע? כיון שהורה הלכה בפני רבו.

בקיצור, הוא היה כל כך כאוב לכבודו של משה רבינו ובא עם הוראה שצריכים לכלוא אותם.

עם כזו ענוה, יש חשש שהוא ידבר על ארץ ישראל, כדי שמשה יחיה.

מורי ורבותי, יצר הרע של לשם שמים צריך לפחד ממנו מאד, פחד גדול. אתם יודעים מה זה יצר הרע של לשם שמים?

לכל אחד יש את החבילה שלו ב'לשם שמים'. אדם אומר לעצמו: במקרה הזה ובנושא המסוים הזה אני צריך להיות ה'מאן דאמר' ולהסביר ולהחליט ולהורות, ודוקא אני, כי השני אינו ראוי ולא תהיה ממנו תועלת, ורק אם אני אטפל בענין יהיה כבוד ה'. לשם שמים.

ישנן דוגמאות רבות, אין ספור: לפעמים מתגלעים חילוקי דעות בין גדולי ישראל, מעט חילוקי דעות או הרבה. אותו פלוני הוא חסיד של אחד מגדולי ישראל. הוא אוסף את היצר הרע של לשם שמים ומדבר על הצד השני דברים אסורים, רחמנא ליצלן. נכשל ונופל בבאר שחת.

"אבל זה לשם שמים! זה כבוד התורה! איך אני יכול לשתוק וכי מותר לי לשתוק?!..." הוא בטוח שאסור לו לשתוק, ואדרבה חובה גמורה היא לדבר בגנות הצד השני, גם אם הוא תלמיד חכם. הנה לו יצר הרע לשם שמים.

שמעתי בשם אחד הבנים של הריז'ינער, כמדומה **רבי שמואל מרוז'ין**, שאמר, אנו מבקשים: "וכוף את יצרנו להשתעבד לך". "יצרנו"? יצר הרע?! מי שנופל ביצר הרע הוא כמעט שוטה, לא על כך מתפללים אנו. תפילתנו היא אודות היצר טוב - עליו יש להתפלל "וכוף את יצרנו להשתעבד לך", במקרה שחלילה נשתמש עם היצר טוב לשם שמים, איי איי...

מורי ורבותי. מה העצה עם היצר הרע הזה, הקשה מאוד מאוד?

לכאורה העצה להכיר: אני לא פוסק בשום נושא בהלכה ובהתנהגות, ברוחניות וגשמיות, אז גם לא אפסוק בנושא הזה, ומחובתי לשאול את מי שיודע לפסוק, ואם ה'מורה הוראה' אומר שכן, כן. אם הוא יורה שלא, לא. ו'כל הנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל'. ואם ישאל את הזקנים הוא יכול להיות בטוח בעזר ה'. אבל לפסוק לבד בעניינים כאלו שאני עושה באמת לשם שמים. קשה מאוד.

כאשר תם הדור ההוא - חזר וקראו הושע

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ (יג, טז)

משה שינה את שמו של הושע בן נון ליהושע, כי התפלל עליו: "י- ה יושיעך מעצת מרגלים" (רש"י).

נשאלת השאלה, אם שמו של הושע בן נון נהפך ליהושע, מדוע בפרשת האזינו (דברים ל"ב, מ"ד) נאמר: "ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן נון"? מדוע אין הוא נקרא כאן בשמו החדש "יהושע"?

ה"כלי יקר" מתייחס לשאלה זו. הוא עונה תשובה שלמען האמת אני לא מבין אותה. התורה עמוקה מאד, אדרבה, אולי אתם תגידו פשט בדבריו:

"לפי שלא קראו יהושע כי אם על שם 'י-ה יושיעך מעצת מרגלים', וכל זמן שאחד מן אותו דור היה קיים - היה נקרא בשם יהושע, וכאשר תם כל הדור ההוא - לא היה מקום לתפילה זו וחזר וקראו הושע".

כאמור, אני רק מוסר את דבריו בפניכם, בלי להגיד בהם פשט.

מהות האדם - כח התפילה שלו

וַיַּעֲלוּ בַנֶּגֶב וַיָּבֹא עַד חֶבְרוֹן (יג, כב)

וברש"י: "ויבא עד חברון - כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות, שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם".

על יהושע בן נון התפלל משה רבינו, לאחר ששינה את שמו - כמו שעושים לחולה מסוכן - 'י-ה יושיעך מעצת מרגלים'.

כלב בן יפונה, שלא זכה לברכה ממשה רבינו, סיכן את חייו כאשר הלך לחברון להתפלל על קברי אבות, וניצל בכח התפילה. בוודאי לא היתה זו תפילה פשוטה, אלא השתפכות הנפש לפני אבינו שבשמים, ועל כן זכה להינצל אף הוא מעצת מרגלים.

כוחו של האדם ומהותו היא התפילה שהוא מתפלל לפני בוראו. המשנה הראשונה במסכת בבא קמא מונה בין ארבע אבות נזיקין את 'המבעה', ונחלקו בגמרא מה הכוונה 'מבעה'. לדעת רב (שם ג ע"ב) מבעה זה אדם וראייתו מהפסוק בישעיהו (כא, יב): "אמר שומר אתא בוקר וגם לילה אם תבעיון בעיו". ומפרש רש"י (שם בב"ק): "שובו בתשובה ותבקשו מחילה בעיו, אלמא באדם כתיב בעיו". כלומר, הגדרת אדם כ'מבעה' פירושה שהאדם מתפלל ומבקש מחילה, וכיון שמופיע לשון 'בעיו' - בקשה - לגבי אדם, לכן הוא נקרא 'מבעה'.

למדנו מכאן כי מהות האדם היא כח התפילה שלו, ולכן הוא מוגדר כ'מבעה', על שם התפילה שהוא מתפלל.

שמעתי רעיון שהוא יהלום של ממש:

המלה 'אדם' עם המילוי שלה נכתבת כך:

א - א.**ל.פ.**

ד - ד.**ל.ת.**

מ - מ.**מ.**

אם נקח את האותיות הנסתרות, היינו - ל.פ.ל.ת.מ, נקבל את המלה - '**מתפלל**'!

מעשי ראובן

מה נהדר היה מראה עבודתו שבלב של רבי ראובן זצ"ל. כשכל כולו כניעה ותחנונים היה משיח אל קונו, כשהוא מונה תיבה אחר תיבה ב'ביטוי שפתיים', במתינות, בנחת ובריכוז המחשבה.

היה קורא קריאת שמע בכוונה עצומה, כשפניו בוערות וכולו אימה ויראה, רתת וזיע, ומדקדק לבטא כראוי כל הברה ואות ולהשמיען לאוזניו שכבדו משמוע, כשהוא נמנע מלהשתמש לצורך כך במכשיר השמיעה.

בהזכרת שם שמים היה נזהר ונשמר לאומרה בכוונה עצומה, ומרגלא בפומיה דברי רבינו יונה בשערי תשובה שער ג' שכתב כי מאמר הפסוק "ולא תחללו את שם קדשי" נסוב על המזכירים שם שמים לבטלה ומבלי מורא. בעניית 'אמן יהא שמיה רבה' היה מקיים באחת את שני פירושי הראשונים, ולפיכך היה קורא בכל כוונתו ובכל כוחו, עד שקולו היה נשמע בכל ההיכל מקצה אל קצה.

מסמרות נטועים

שלח – תשע"ח – גליון לב

מתורת רבינו המשגיח הגה"צ ר' **אליעזר גינזבורג** זצוק"ל

מצות ציצית

הקיום מרובה והמלומדה שולט

כתב הרמב"ן בס"פ בא **כוונת כל המצוות שנאמין באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו,** צריך לקיים את המצוות מתוך הכרה בבו"ע ומתוך עבדות, ולא מעשים בעלמא. יש הרבה מצוות שמקיימים אותם בלי שימת לב שהם מעשה מצוה, וצריך תחילה להכיר שזה מצוה ואח"כ כמה שמוסיפים יותר מחשבה יש יותר תועלת. **אחת מהמצוות שמקיימים אותה הרבה מאד אבל המלומדה שולט בה ואין מרגישים כלל בקיום המצוה – היא מצות ציצית, הולכים כל היום עם ציצית ומקיימים אותה יותר מכל המצוות, וכן אומרים פרשת ציצית בבוקר ובערב, ובכל זאת המלומדה שולט ולא חשים בקיום המצוה.** לכן ראוי לעורר וללמוד מה שנאמר על מצוה זו.

זכרון כל המצוות וחותם עבדות

והנה במצות ציצית יש ענין יותר לדעת שמקיימים מצוה, כיון שהיא באה להזכיר את כל המצוות. וכתוב במדרש שהמקושש חטא בשבת כיון שלא היה לו אות של תפילין, ולכן נתנה מצות ציצית כדי לזכור את כל המצוות בכל הימים גם בשבת.

יסוד הדבר שציצית מזכירה את כל המצוות מבואר בדרך ד' שיהא לאדם סימן ניכר שהוא עבד לאדוניו, **היות האדם נסמן לאלקיו כעבד לאדונו והרי זה מכלל קבלת עולו ית'.** וכיון שהציצית באה להראות חותם של עבדות ראוי לחשוב בזה שעושה פעולה להראות שהוא עבד. וברש"י מבואר שציצית רומזת לתרי"ג מצוות, ציצית גי' ת"ר, ועם ח' חוטים וה' קשרים גי' תרי"ג. דהיינו שמה שמצוה זו נקראת ציצית אי"ז שם בעלמא, אלא שם בעצם שמורה על מהות הבגד, שהוא בא להכריז על תרי"ג מצוות יחד עם צורת החוטים והקשרים. **ממילא ראוי בשעת הלבישה וכן במשך היום לזכור שציצית מזכירה את כל המצוות, וזה גם סיבה שלא יחטא** כמו שנזכר מהמקושש.

שעבוד הגוף והנשמה

כתב החינוך (מצוה שפ"ו) **שורש המצוה נגלה בכתוב שהוא למען תזכור כל מצוות ד' תמיד, ואין דבר בעולם יותר טוב לזכרון כמו נושא חותם אדוניו קבוע בכסותו אשר יכסה בה תמיד, ועיניו וליבו עליו כל היום.** ומוסיף עוד **ועוד אומר לי ליבי שיש בו רמז וזכרון שגופו של האדם ונפשו הכל לד' ברוך הוא, כי הלבן רומז לגוף... והתכלת אשר עינו כעין הרקיע ירמז לנפש שהוא מן העליונים...** הבגד הזה מכריז שהגוף והנשמה עבדים לד', וכמו חותם שכתוב עליו שהוא עבד ד', ואי"ז רק דבר סמלי להזכיר את העבדות, אלא זה צורת האדם ומכריזים בזה שכולו עבד ד'. **נמצא שכל היום יש לאדם דבר המזכיר לו שהוא עבד לבו"ע וצריך להתשעבד אליו עם כל רצונות הגוף, וכמ"ש בסוף הפרשה ולא תתורו וכו'.**

כל הבריאה מכח הבו"ע ומשועבדת אליו

המלבי"ם מוסיף שיש בזה רמז לכל הבריאה (ואי"ז פרטים שונים אלא כל אחד משלים את השני. ובשעת מעשה לא צריך לחשוב על הכל, אבל הכל מצטרף לענין אחד). הטלית רומז לאור העליון שמקיף את כל הבריאה, כמו שכתוב בחז"ל שבעת הבריאה הקב"ה כביכול התעטף באור כשמלה והבהיק אורו בכל העולם. וד' כנפות הם כנגד ד' שרשי הבריאה שהם ד' אותיות השם, וכנגדם אח"כ ד' חיות המרכבה. יש ד' חלקים של השפעה בבריאה והם נרמזים בד' כנפות הציצית. **נמצא שבציצית אדם מכיר שהקב"ה ברא את כל הבריאה ומחיה אותה, וחובתו לשעבד את עצמו ואת כל החשתמשות בעולם לעבודת ד'.** חותם העבדות של ציצית מורה שגם האדם וגם הבריאה כולה משועבדים לבו"ע.

עבודת האדם להשלים את הבריאה

במשך חכמה יש עוד תוספת וזה משלים את הכל, הקב"ה ברא את הבריאה כדי להטיב לאדם, ולכן הניח את השלמת הבריאה ביד האדם והכל תלוי במעשיו. וכפי מעשי האדם כך ימשך השפע לבריאה, וכידוע מהנפה"ח שת"ת מקיים את כל הבריאה, וכן התפילה היא מזון לבריאה. וכתוב בחז"ל שר"ע אמר על שאלת אותו גוי על המילה מה משובח יותר מעשה הקב"ה או מעשה בנ"א. והוכיח לו מחיטים שאינם ראויות וע"י מעשה האדם מוציא גלוסקאות נאות, **דהיינו שהקב"ה ברא את הבריאה שלא בשלימות כדי להשאיר לאדם להשלים את הבריאה. וזה נרמז בחוטי הציצית, כי כל הבריאה נמשלה לבגד ולבוש, והחוטים מראים שלא נגמרה אריגת הבגד וצריך להשלמת האדם.** נמצא שחותם העבדות של ציצית מורה ג"כ שהבריאה לא בשלימות וע"י קיום המצוות ישלים את הבריאה. וכ"כ בדרך ד' על ציצית שתיקון הבריאה נמסר ביד האדם.

מצות ציצית באה לחזק אצל האדם את הידיעה שגופו ונפשו משועבדים לבו"ע, וכל הבריאה שייכת ומשועבדת לבו"ע, ועבודת האדם לתקן ולהשלים את הבריאה. ובלי מחשבה יתכן שיעברו ימים שלימים שלא שם לב כלל שמקיים מצוה זו. לכן ראוי להוסיף מחשבה בעת הלבישה או בפ' ציצית שמצוה זו

באה להזכיר את העבדות לבו"ע ותרי"ג מצוות, **ויש לפרט היכן מתקיים העבדות, שילמד בהתמדה ולא ידבר דברים בטילים, ולא תתורו וכו'. וע"י מחשבות אלו יגדל ערך המצוה.**

שקולה ציצית כנגד כל המצוות

עוד כתוב שציצית שקולה כנגד כל המצוות, וביארו בזה האלשיך והמלבי"ם **שע"י מצוות ציצית נחשב לו כאילו קיים כל המצוות.** ומבואר באלשיך במק"א שהקב"ה ידע שיגיע זמן הגלות שלו יוכלו לקיים מצוות רבות, ולכך נתנה מצוה שהיא שקולה כנגד כולם. שהרי האדם נמצא בעולם המעשה, ושלימות השכר נגמר ע"י מעשה, אבל מחשבה וכוונה לבד אין בכוחם לפעול. והמעשה אינו רק פעולה לעורר את האדם, אלא המעשה יוצר את השכר, ואם חסר פרט קטן במצוה כמו אות קטנה בתפילין לא יצא יד"ח למרות כל הכוונות שכוון. ולכן בזמן שלא שייך לקיים חלק מהמצוות אמנם יש את לימוד המצוות אבל זה בחינה אחת, וצריך גם את מעשה המצוה. **ולזה נתנה מצות ציצית שיחשב גם כאילו עשה את כל המצוות. וזה עוד תוספת שע"י מצות ציצית בכוונה אפשר לזכות הרבה מאד.**

י"ג עיקרים

עיקרים י' י"א

ובדבר האמונה **שהבוית"ש יודע כל מעשה בני אדם, וגומל טוב לשומרי מצוותיו, ומעניש לעוברי מצוותיו,** הנה עיקרים אלו הם שורש אמונת ההשגחה אשר הוא מהעיקרים שהם שרש כל חיי האדם.

ובאמת ענין זה יש לבאר בהרחבה רבה, ועתה כאשר אנו עוסקים בחזרה ובשינון י"ג עקרי האמונה ראוי להזכיר שלחיזוק ההשגחה הרי יש לחזור על דברי הרמב"ן סוף פרשת בא **שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, אלא אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו עונו.**

דברים נוקבים אלו יש לחזור ולשנן, שאין חלק בתורת משה רבינו לאינו מאמין בדברים אלו, ו"להאמין" אין הכוונה ידיעה מילדות, שהוא ידיעה קלושה וזעירא, אמונה היא הכרה חזקה שיש ביכולתה לשעבד את הרגשי הלב.

ובחזרת דברי הרמב"ן עדיין לא יתפעל לב האדם ויש להרבות בדברי חכמה ותבונה, ותחלה יש להוסיף את דברי החובה"ל (שער הבטחון פ"ג) **והשביעי שיתברר אצלו כי יש לכל ההויות שבעולם הזה מעצם ומקרה גבול ידוע ולא יוסיף ולא יגרע על מה שגזר הבורא יתברך בכמותו ואיכותו וזמנו ומקומו אין מרבה למה שגזר במעוטו ולא ממעט ממה שגזר ברבותו ולא מאחר למה שגזר להקדימו ולא מקדים למה שגזר לאחרו... וטרדת הנפש להקדים מה שאיחר הבורא יתעלה ולאחר מה שהקדים ולהרבות מה שהמעיט ולהמעיט מה שהרבה מקנני העולם מבלי סבב אל קיום מצות עבודתו וקבול תורתו חלישות ההכרה באמיתת ידיעתו וסכלות מהבין טובות הנהגתו.**

דברים אלה יש לשפוך על לבנו יומם ולילה ולא להרפות, א"א להרבות מה שנגזר במעוטו, ולא למעט מה שנגזר ברבותו, **וטרדת הנפש להקדים או לאחר מבלי סבב קיום מצוותיו הוא חלישות ההכרה באמתת ידיעתו וסכלות מהבין טובות הנהגתו.** כל מעשה האדם הוא קיום חובת ההשתדלות, וכל פעולה שאינו קיום חובת ההשתדלות אינו מוסיף כלל והוא מיותר להלוטין.

ובמבט רחב יותר ראוי לשנן את חשבון השלושים שבחובה"ל שער חשבון הנפש, ונזכיר מעט מדבריו שם **ואילו היית מעלה על לבך כי העולם כולו לך לבדך נשאר מאין יושב לא היה זה מוסיף בטרפך המגיע אותך אל אחריתך כשיעור חרדל וכן אילו היו נוספים אנשי העולם כפלים לא היה חסר לך מטרפך הנגזר לך כחרדל ולא פחות ממנו ולא יותר. וכן לא יוכל אחר מן הברואים להועיל לך ולא להזיקך ולא לאחד מהם יכולת להוסיף בימי חייך ולא לפחות מהם וכן לכל מדותיך וטבעך ומעלליך הטובים והרעים.** ועיי"ש בהמשך כל דבריו. (אמנם עיקר דבריו שם למטרה אחרת אך יש ללמד בדבריו לענין הרחבת תורת ההשגחה.)

תורת ההשגחה מרוממת את האדם שיראה בעין שכלו שכל הנעשה איתו הוא הנהגת הבוית"ש, וכל הסובבים אינם אלא שליחים להוציא לפועל גזירת הבוית"ש, וכל הסובבים אינם אלא שליחים להוציא לפועל גזירת הבוית"ש, אשר גוזר עליהם להיטיב איתו כפי האמת אשר מגיע לו בחסד ברחמים ובהטבה אין קץ.

ויש צורך להרבות במחשבות אלו, שהרי העין רואה עולם טבעי אשר מתנהג כמנהגו ע"י סיבות חיצוניות, ורק ע"י ריבוי המחשבה וההתבוננות יהיה בכח ליבו של האדם לבטל את מראה העינים ולהכיר שכל הסובב הוא דמיון ואין הסיבות אמיתיות, והסיבה האמיתית לכל הנעשה עם האדם הוא רצון הבוית"ש וממנו יש לבקש ואליו יש להתחנן ובכל מצב ומצב פונים אליו. והאדם יום יום שלוש פעמים מתפלל ועוד עשרות פעמים מברך, וכאשר יהיה התפילה והברכות עם מחשבה – ישתרש אמונת ההשגחה בלב האדם אשר יניב פירות של הרגש התקרבות לבורא ית"ש.

חובת האדם בעולמו

מסילת ישרים פרק א' ג'

וכשתסתכל בדבר תראה כי השלימות האמיתי הוא רק הדביקות בו יתברך, והוא מה שהיה דוד המלך אומר ואני קרבת אלקים לי טוב. ואומר אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו', כי רק זה הוא הטוב. וכל זולת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב, אינו אלא הבל ושוא נתעה. אמנם לכשיזכה האדם לטובה הזאת, ראוי שיעמול ראשונה וישתדל ביגיעו לקנותה, והיינו שישתדל לידבק בו יתברך בכח מעשים שתולדתם זה העניין והם הם המצות.

השלימות האמיתי הוא רק הדביקות בו ית', המעשים הם לא תכלית בפני עצמה שמקבלים עליהם שכר, אלא מעשי המצוות צריכים להביא לדביקות והשכר ניתן על זה שנדבק בבו"ע. וזהו שכתב הרמב"ן **שכוונת כל המצוות שנאמין באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו**, המצוות הם לא רק מעשים שנצטוינו לעשות אלא להכיר בבו"ע ולהדבק בו ית'.

וראוי לו שישתדל ביגיעו לקנותה... בכח מעשים... והם המצוות. התכלית היא להתייגע כל הזמן להשיג דביקות בו ית' ע"י המעשים. ובאבן עזרא עה"פ בפיך ובלבבך לעשותו כתב **שכל המעות עיקרם הלב ויש מהם זכר בפה לחזוק הלב ויש מעשה כדי שיזכור בפה.** אך שלא יהיה טעות, כאן אנחנו בעולם המעשה וצריך מעשים, ודביקות בלי מעשים אין בכוחה לפעול. אבל מעשים גרידא בלי פנימיות גם אינם פועלים כראוי, וכמשנ"ת שהמצוות אינם לצורך הבו"ע אלא כדי שהאדם יתקרב לד' ובזה יוצר את שכרו.

ידיעה זו מחייבת מבט חדש על מעשה המצוות שערכם הוא כפי מה שיוצר דביקות, וכמה שמתייגע יותר כך יוצר יותר דביקות, וכמה שמתאמץ לעשות יותר כראוי הוא נדבק יותר בבו"ע.

החובה"ל (בסוף שער הבטחון) אומר שהמעשה נחלק לשניים, המעשה הנגלה לאיברים, והמעשה הנסתר. **והבורא ית' גומל על המעשה הנראה בגמול הנראה, ועל המעשה הצפון בגמול הצפון בעוה"ב.** וקשה וכי רק על עבודת הלב יש שכר עוה"ב, ועל מעשה המצוות שכרן בעוה"ז, הרי העוה"ב הוא בלי גבול ביחס לעוה"ז. ומבארים שהמעשה הנסתר הוא עד כמה היה מונח בכל מעשה הרגש הלב, בכל מעשה יש גם פנימיות, וכפי הפנימיות כך יזכה לשכר עוה"ב, וכפי החיצוניות כך יהיה שכרו בעוה"ז. **השכר נוצר ע"י המעשים, וחיצוניות המעשה יש בכוחו ליצור רק שכר עוה"ז, אבל פנימיות המעשים היא יש בכוחה ליצור שכר נצחי בעוה"ב.** וגם שכר עוה"ז אי"ז סתם תענוגים, אלא זה הנאות עוה"ז שיסיעוהו לקיים עוד מצוות. וכיון שהמעשה לא היה בשלימות לכן הוא לא יוצר שכר נצחי אלא הוא יוצר עוד אפשרויות לקיום מצוות שעל ידם יוכל לקבל שכר עוה"ב.

והנה שמו הקדוש ברוך הוא לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם הם התאוות החמריות אשר אם ימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי, ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה, כי כל עניני העולם בין לטוב בין למוטב הנה הם נסיונות לאדם, העוני מצד אחד והעושר מצד אחד... השלוה מצד אחד והיסורין מצד אחד, עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור. ואם יהיה לבן חיל וינצח המלחמה מכל הצדדין, הוא יהיה האדם השלם אשר יזכה לידבק בבוראו ויצא מן הפרוזדור הזה ויכנס בטרקלין לאור באור החיים. וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב ונשתדל לדבק בו, כן ישיגהו וישמח בו.

אחרי הידיעה שהאדם פועל כפי הדביקות המונח במעשים, הנה הוא מושם במקום שיש מרחיקים כדי שיהיו כל הזמן נסיונות ויצטרך לעמוד להכנים פנימיות. **בכל מצב בין של שלוה ובין של יסורים תמיד יש נטיה לריחוק**, בזמן שלוה הוא נוטה ליהנות מעוה"ז, ובזמן סבל הוא טרוד איך למנוע את הצער, אך תמיד הנטיה אינה לקיום מצוות.

והנה דבר זה נראה לנו כחידוש הרי אנו עוסקים רוב היום בתורה ומצוות והיכן הנטיה תמיד לעוה"ז. **אלא שמה שאדם נוטה לטוב זה מכח מה שכבר כבש וזה נזקף להתגברות הקודמת, ומ"מ יש כל הזמן נסיון חדש.** למשל אדם שקם ומתפלל שחרית, על עצם התפילה אין לו מלחמה כי הורגל בזה, אבל על הכוונה יש נסיון, בין בזמן שלוה שיחשוב על הדברים הטובים ובן בזמן צער שיחשוב על הקשיים שיש לו.

וכפי השיעור אשר כבש את יצרו... ונשתדל לידבק בו כן ישיגהו וישמח בו, כמה שאדם התאמץ להתקרב לבו"ע כך יזכה להתענג על ד', וכל תוספת כל דהוא מזכה הרבה מאד. כיון שעולם הנצח אינו כפי המעשים גרידא אלא לפי הדביקות, **ודביקות אי"ז רק בדרגות הגבוהות אלא זה מתחיל מהמחשבה הפשוטה על הבו"ע, ואח"כ יש הרבה דרגות.** והראיה לזה שהרמב"ן והאבן עזרא מפרשים שבן סורר נידון על שעבר על מצוה של דביקות בד' בזה שנטה לעוה"ז בצורה מוגזמת. כל מחשבה לעשות מצוה זה התחלה של דביקות, וכפי שיעור המחשבה וההתגברות על הנטיה לריחוק כך יזכה לדביקות בבו"ע.

הכונה בתפילה כראוי – כיצד ?

ידידי

לתועלת הענין אעלה הדברים על הכתב, כדי שתוכל לקרוא ולשנן ולהתרגל ולהתחנך לתפילה כראוי.

הנה התפילה היא 'שיחה' כדכתיב ויצא יצחק 'לשוח' בשדה, שיחה היא כדבר איש אל רעהו, לדבר הוא לומר מילים שהשומע קולט ומבין – מבינים את הנאמר, כאשר אומרים 'גיבור' משמעותו גיבור המנצח את כולם ולא צריך לצייר את החלשים שהם נופלים תחת הגיבור אלא גיבור הוא החזק ביותר.

כאשר אומרים שם הוי"ה שומעים אדון הכל, משמעותו – שהוא כאדון שולט ועושה הכל כרצונו, ולא צריך יותר.

אלוקינו הוא מנהיג, היינו שהוא נותן לאדם כח ללכת, לדבר, לראות, ולשמוע, ומגדל הצמחים והרוח ושמש, ובמלה אחת נותן כח לכל הנעשה בבריאה.

מלך, הוא השולט עם ממשלה וחוקים וכולם עובדים אותו ועושים רצונו, וכאשר לא עושים רצונו יש עונש חמור ביותר – וכאשר אומרים מלך עובר במחשבה שלטון חזק מאוד, וזה עובר מהר במחשבה.

התפילה היא כדבר איש אל רעהו – כך לשון המס"י, וכאשר אדם אומר לחבירו הלוה לי מאה שקל אינו אומר שמאה שקל זה עשר פעמים עשר ושאפשר לקנות מאה דברים שכל אחד עולה שקל, ועל כן כאשר אומרים עושה שמים וארץ לא צריך לחשוב את כל החיקף של השמים והארץ.

בודאי יהיה תועלת אם לא בזמן התפילה יעלה האדם במחשבתו את החיקף הגדול של שמים וארץ, אבל בזמן התפילה צריך להעביר במחשבה רק את הפירוש הפשוט של המילה ולא את היקף המשמעות.

התפילה היא **אמירת בקשה, שבח, והודאה לפני הבורא**, אבל התפילה אינה 'לימוד' עניני האמונה ונפלאות הבורא, התפילה היא אחר לימוד הענין אומרים הדברים בשפה ברורה ונעימה, אחר שלמדו את הדברים עומדים ומרצים בפני הבורא את הידיעות שאנחנו יודעים.

כאשר אנו חוזרים יום יום על 'אז ישיר' ו'עזרת', לא לומדים אנו מחדש את פרשיות נפלאות אלו, אלא אחר שאנו למדנו פרשיות אלו אנו אומרים לפניו יתברך את הנפלאות הללו, שהים נעשה לחומות והאויב אמר ארדוף אשיג אחלק שלל, ואין צורך לחשוב בגנות האויב אלא לומר את שבח הבורא ונקמתו במצרים וכדומה.

הנה יש חובה שהתפילה תהיה בדקדוק האותיות, כלומר רווח בין הדבקים להפריד בעל לבבך בין שני אותיות ל', ומבואר בזה שהתפילה היא פעולה חיצונית קיימת, כי מבחינת הכוונה אין ריעותא כאשר אין את הדקדוק הראוי, ועל כן יש לדון שתפילה הנאמרת לאט שבין מילה למילה יש הפסק רב גם זה מוריד מהצורה החיצונית של התפילה, יהיה הכלל לנגד עינינו – המדבר בפני חבירו אינו מדבר בהרחקת מילים בין מילה לסמוכה לה.

הכלל העולה, ראוי לגשת לתפילה עם הכנה נפשית שהולכים לדרוש דרשה המורכבת מענינים שונים.

בשחרית פותחים בברכות השחר שהם חמש עשרה ברכות שכל אחת כוללת 'שם ומלכות' והכרה בנתינת הבורא כח ליום זה, ועל כן ראוי שיאמר בעורה נעימה וראויה לא בכבידות אלא בנעימות ושמחה להכרה בנתינת הבורא הנפלאה, ואח"כ פסוקי דזמרה, ואח"כ קבלת עול מלכות שמים, עם ברכות על הבריאה ועל התורה ועל הגאולה, והכל יאמר ברהיטות לא בכבידות ועיון מעמיק אלא בשפה ברורה ונעימה, ואח"כ תפילת לחש שהוא דיבור ביחידות עם הבורא, וכל זה חייב להיות עם שימת לב ושמיעת האוזן אבל בלי כבדות ומאמץ נפשי על ההקשבה והמחשבה.

ראוי לשנות את המבט על התפילה, ולאט לאט יהיה התפילה בשפה נעימה וללא הרחבה והתבוננות מיותרת, שאינו תועלתי בתפילה והוא ראוי לזמן אחר ולא בזמן התפילה.

בתקוה שתצליח להתחזק ולהתעלות בתפילה כראוי
ידידך הדורש שלומך וטובתך
אליעזר גינזבורג

בס"ד לקראת יום השנה הראשון לפטירתו של מורינו המשגיח זצ"ל עומדים להוציא לאור קובץ מאמרי זכרון ובהם פנינים עובדות והדרכות – שנכתבו ע"י תלמידיו שליט"א. ניתן לשלוח מאמרים מוקלדים ע"ג דיסק עד לתאריך ט"ו תמוז ולמוסרם אצל משפחת משולמי רחוב הרב מימון 44 ב"ב טל– 035783281
או בכתובת אימייל – TAVIT@NETNAKI.NET.IL
לבירורים במס' – 0527621855.

הוצאות ההפצה נתרמו להצלחת

התורם וב"ב שיחיו

יבורכו מן השמים בברכה והצלחה וכל מילי דמיטב

לע"נ מו"ר הגה"צ ר' אליעזר בהגה"צ ר' ראובן יהושע זצוק"ל

ניצוצות לדמותו של מרן ראש הישיבה
רבי **מיכל יהודה ליפקוביץ** זצוק"ל
ליום השנה השביעי להסתלקותו- כ"ו סיון

אביהם של בני הישיבות

"רחמנא ליבא בעי", - את הלב שהקב"ה חפץ בו - מצאו אנשי הדור האחרון בדמות דיוקנו של רבינו ראש הישיבה - גאון הלבב - רבי מיכל יהודה. רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו היו לב.

מהות ליבו לא היה לב של רחמים, לב של חמלה, לב של ידידות ואהבה, היה לו - לב של יגיעת התורה בסילודין מתוך קדושה ובטהרה. והיה ליבו - חד בדרא.

זו תורה וזו שכרה.

הלב של "ליבן של ישראל" שלח עורקי חיים - למרחקים, עורקי הלב של רבנו חדרו למעמקים, ועד לתהומות.

הוא זצ"ל היה מזוכך כל כך עד שכל גופו הפך לחפצא של לב: כשדיבר - שמעו את הלב, כשהביט בעיניו - הלב הביט, כאשר שמע באוזניו - שני מפתחי הלב היו מאזינים - כאשר נאמרו לו דברי תורה על ידי צורבא מרבנן, וכך בשעה שהוצגו לפניו עניני שמחה או צער, עם כל הלב.

ה"לב של רבי מיכל יהודה" הפך למושג היסטורי, פלא שהקב"ה מעניק לעולמו, פעם בכמה דורות.

וזכינו כי רבינו נתן את ליבו במתנה, לדור כולו.

יהודים פשוטים ולצידם אנשים בעלי השכלה, מנהלי מוסדות ומנהיגי ציבור, חכמי תורה ותלמידיהם, הכל נקשו על פתח חדרו ונעמדו ביראת הכבוד, כדי לזכות לקבל במתנה חתיכת לב של תורה ולהתחמם ליד "ליבן של ישראל". והוא זצ"ל לא הסתפק בנתח קטן מליבו, כי הם קיבלו ממנו את כל ליבו!

לא האמינו מלכי ארץ, עד היכן מגיע כוחו של לב בודד, מה היא כמות החיים והרחמים שיכול להכיל לב אחד. לא הצליחו לרדת אל סודו ואל עוצם חכמת ליבו. היו בני הדור עומדים ומשתוממים, על נהרות של חכמה, תבונה וחמלה, ששטפו והגיחו מליבן של ישראל.

ויהי לפלא.

מכח זה זכה כל מי שנכנס לד' אמותיו לחוש באותה אבהיות, ובלט הדבר ביותר כלפי בני הישיבות בני תשחורת שמצאו אצל רבינו לב גדול ורחום שנושא בעולן ובקשיים המשתרגים עליהם, ומבין לליבם.

הדמעות המחממות את הלב

שניים נכנסו לבית רבינו. האחד, משגיח בישיבה ועמו תלמידו - בעל כשרון ובן עליה שעדיו לגדולות. המשגיח פתח בשבחו של הבחור, ואחר החל לתנות בפני רבינו את צרתו של תלמידו היקר: הוא סובל מבעיה רפואית קשה, ולאחרונה התברר כי בעייתו מתפתחת והולכת ונעשית גרועה יותר מיום ליום ורפואה אין. הבחור שבור, עד שקשה עליו להמשיך וללמוד.

תפס רבינו בידו של הבחור ואמר לו: "אני שומע עליך שאתה לומד טוב... אתה מתמיד גדול...".

וכך כשהוא אוחז בידו החמימה ביד הבחור האומלל, השתתק רבינו. ולפתע חש הבחור בלחלוחית כלשהי בידיו... הוא הרים את עיניו ורואה את עיני רבינו זולגות דמעות, הנוטפות להן טיף טיף על ידו.

נרעד הבחור, והחל אף הוא בוכה... והיו השנים, הרב הישיש ובן הישיבה הצעיר, יושבים ובוכים על צרתו של הבחור.

לאחר דקות ארוכות, אמר לו רבינו: "אתה תמשיך ללמוד, ובזכות התורה הקב"ה ישמור אותך".

יצא הבחור מהחדר, שונה לגמרי מאשר נכנס - הוא שאב חיזוק ועידוד ללא גבול. לאחר זמן עבר ללמוד לישיבה בחוץ לארץ, בה הוא עולה ומתעלה במעלות התורה והיראה. לאחר פטירת רבינו, הגיע לביקור בארץ

הקודש ופגש במשגיח שלו ואמר: "הדמעות של רבינו עד עתה מחממות את לבי".

גם לי היו קשיים

"אין לנו הרבה בני תורה בבאר שבע" - פנה אחד מרבני באר שבע לחתנו, מגיד שיעור באחת הישיבות בבני ברק - "אני שולח לך בחור יקר, אנא שמור עליו, שים את עינך עליו לטובה, שחלילה לא יפול".

כפי שהתברר במשך הזמן, לחשש היה מקום. עולמו של הבחור לא היה יציב, הסביבה ממנה בא הקשתה עליו את הכניסה לעולם התורה, והוא נגרר מפעם לפעם למעשי נערות, עד שהנהלת הישיבה החליטה לשלחו.

מגיד השיעור, שלקח אל לבו את עניינו של הבחור, הפציר בהנהלת הישיבה להמשיך להחזיקו ולחזקו, והציע כמוצא אחרון, לערב את רבינו בענין, אולי יצליח להשפיע עליו לטובה.

הבחור הגיע אל בית רבינו מלווה במגיד השיעור, שהמתין בחוץ. לאחר עשרים דקות בהן ישב רבינו ביחידות עם הבחור, יצא הבחור כשפניו שטופות בדמעות.

המגיד שיעור נבהל, ונכנס אל החדר לברר מה קרה - והנה הוא רואה גם את רבינו יושב במקומו כשפניו גם הן רטובות בדמעות טהורות.

התברר שבכל אותה פגישה, ישב רבינו וליטף את ידו של הבחור, וסיפר לו על חייו שלו עצמו: "לא רק לך יש קשיים, גם לי היו קשיים כשהייתי בגילך...", ותיאר לו את ימי ילדותו רבי הנסיונות.

ארבע פגישות התקיימו בין הבחור הצעיר לרבינו. הזדהותו של רבינו עם קשייו של הבחור, והידיעה כי רבינו עצמו גם הוא עבר קשיים ונסיונות ואף על פי כן פרח וגדל עד שהיה לאחד מגדולי הדור, השפיעה עליו עמוקות ונסכה בו את הכוחות לעמוד מול סערת הימים, ונטעה אותו עמוק בעולמה של תורה.

אכסניה לבן ישיבה

נבוך, נכנס ראש ישיבה קטנה לבית רבינו: בחור לנו בישיבתנו, מבית קשה יום, האוירה בבית קשה וסבוכה, וההשפעה שלהם עליו גדולה וניכרת בהתנהגותו ובסגנון דיבורו גם בזמן שהותו בישיבה. ולא זו בלבד, הוא גם גורר אחריו את חבריו לישיבה.

"מה לעשות?" - פרך ראש הישיבה את ידיו ביאוש - "מן ההכרח להוציאו מביתו, אבל לאן? אין לנו בישיבה פנימיה, אולי להעבירו לישיבה אחרת עם פנימיה?" - שטח את ספיקותיו.

רבינו משיב בבטחה: "ודאי שיש להוציאו מביתו! אין ספק, שהן לתועלת הבחור והן לתועלת חבריו, יש להוציאו מביתו".

"אבל היכן להעבירו אותו? היכן יתאכסן?"

ורבינו משיב בפשטות: "אפשר שהוא יהיה אצלי".

ראש הישיבה התבלבל: "כלומר?... מה?...".

ורבינו חוזר על דבריו באותה נימה פשוטה: "הוא יכול לישון כאן... יש כאן מקום ומיטה, ובעזרת השם יהיה בסדר".

לתשובה כזו לא פילל ראש הישיבה - אם אותו בחור יישן בבית רבינו, הרי עצם שהותו בבית קדוש זה, תחת השגחתו של רבינו, כבר תשפיע עליו ללא שיעור.

במשך תקופה שהה הבחור - שרבינו כלל לא הכירו עד אז - בבית רבינו. בכל ערב היה חוזר מהישיבה שלו לבית רבינו, מתוך הרגשה של רוממות, שהשפיעה על התנהגותו וייצבה את דרכו בטח בנתיבות עולמה של תורה.

הרגשת מצבו

במכתב שכתב רבינו אל אחד מגדולי ראשי הישיבות שליט"א, בו המליץ וביקש להותיר בחור בישיבה שדנו אם להוציאו מן הישיבה, עולה ומבצבצת נשיאתו בעולו של בן ישיבה:

לאחר שמקדים רבינו ומדגיש כי "חס וחלילה, איני בא כמצווה, וגם לא להכביד על כבוד תורתו", אלא -

"אחרי ששמעתי את כל הרקע של הבחור, והרקע של המשפחה, והרגשת מצבו של צעיר זה, לא הייתי יכול למנוע עצמי מלכתוב מילים אלו" - ואין רבינו כופה את דעתו, אלא נותן את ההכרעה הסופית ביד אותו ראש ישיבה, בכותבו כי כל דבריו אינם אלא בבחינת **"ותשועה ברוב יועץ"**.

מבין שיטי המכתב עולה ומזדקרת בחן יפעתה ההתבטאות: "**הרגשת מצבו של צעיר זה"**.

רבינו לא רק שומע, מקשיב, מאזין - אלא "מרגיש"!

דאגה לבן ישיבה אלמוני

"אין לי חברותות, קשה לי, אין לי סיפוק בלימוד" - שפך הבחור את לבו בפני רבינו. בהשתתפות כנה שומע רבינו את הדברים, ומתעניין בחביבות: היכן הנך לומד? "בישיבת 'באר יעקב' אצל רבי משה שמואל שפירא", עונה הבחור. הבחור ממשיך לשפוך את לבו, וכבדרך אגב, גם שואלו רבינו לשמו, מעודדו בדברים ונוסך בו תקוה לעתיד טוב יותר - כשהבחור יוצא זקוף יותר, הוא חש שרבינו נושא עמו בעול המכביד על כתפיו.

הימים היו ימי 'בין הזמנים', ולאחר ימים אחדים פוגש הבחור את חבירו שסח לו לפי תומו: "השתתפתי אמש בחתונה וראיתי שם את ראש הישיבה שלנו רבי משה שמואל, משוחח עם רבי מיכל יהודה".

הלב החסיר פעימה: "שמא דיברו עלי..." - אך מיד הוא מסיט מחשבה אוילית זו: "שני גדולי עולם משוחחים, וכי אין להם אלא נושא לשוחח עליו אלא עלי הקטן?"

הסתיימו להם ימי בין הזמנים, והבחור שב אל הישיבה בתחושה של התחדשות, העידוד שנסך בו רבינו המריץ אותו, וברוך השם אף הצליח למצוא חברותות כלבבו.

והנה, לפתע ניגש אליו ראש הישיבה רבי משה שמואל: "שמעתי שיש לך בעיה עם חברותות" - הבחור השיב כי ברוך השם הכל הסתדר על הצד הטוב.

ושעה ארוכה עמד נדהם. מתברר כי אכן נושא השיחה של אותם שני ענקי רוח היה עליו - הוא, בחור אלמוני, שאינו מוכר לרבינו כלל, והוא אחד מתוך מאות ואלפים המתדפקים על דלתו ושופכים את לבם לפניו - אך רבינו זכר אותו, ובהזדמנות הראשונה שוחח על כך עם ראש הישיבה שלו.

לסול מסילות

המבוכות סחררו את הבחור, תלמיד ישיבה קטנה בבני ברק. אין לו בפני מי לשוח את לבו - הוא הגיע מבית שאינו שומר תורה ומצוות, ואך לא מכבר זכה להתקרב לתורה ולקיום מצוותיה. ההורים ודאי לא יבינוהו ועל אחת כמה וכמה שלא יוכלו לסייע בידו.

והנה שמע שמועה - ברחוב וילקומירר יש אב זקן, סב רחום לכל בן ישיבה תוהה ונבוך. הוא נכנס לרבינו, שקידמו בפנים מאירות, הושיבו לידו והחל מלטף את ידו. שמע את קשייו החל מראשית דרכו בהכרת בוראו, ועד היום שזכה לחבוש את ספסל בית המדרש - אך הקשיים מאיימים לבלע את דעתו, את הגמרא מכיר הוא רק תקופה קצרה, קשה עליו הלימוד ושיעורי הרמי"ם אינם מובנים לו.

רבינו הרעיף עליו דברי חיזוק ועידוד, התעניין בקשייו, במקום לימודו, ומי הרב שלו. מחוזק ומעודד, מתוך תקוה לעתיד טוב יותר, יצא הבחור את בית רבינו.

למחרת, מגיע הבחור לשיעור, כשהוא מהרהר נוגות על השעתיים המייסרות שנכונו לו - לשמוע שיעור מבלי להבין מילה... והנה נכנס הר"מ אל חדר השיעורים ופונה אליו בנימה של הערכה: "מה הקשר שלך להרב ליפקוביץ?"

התברר כי אך יצוא יצא הבחור מהבית, מיהר רבינו והזמין אליו את הר"מ של אותו בחור, ומתוך שיחתו של רבינו עם הבחור, ירד לשורש בעייתו, ועל פיה ייעץ לר"מ כיצד להסביר לו את הגמרא, ואיך להכניסו אט אט לעולם הלמדנות הישיבתית - "עוד נכון לו עתיד מזהיר" - העריך רבינו.

הלב נשפך מרחמנות

אחד מנכדי רבינו נכנס אל הבית, והנה הוא מבחין בשיירי כיבוד על השולחן שבמבוא הבית. הנכד התעניין מי הוא האורח שהיה כאן וכובד בארוחה, וכך סח לו רבינו: "הגיע לכאן בחור הלומד בישיבה בירושלים וביכה

את מצבו - הוא שבור ורצוץ, אין לו סיפוק וכולי וכולי... כיבדתי אותו בדבר מאכל, מכמה טעמים, ראשית, כדי לעודדו ולרומם מעט את רוחו. ועוד, כדי לקיים 'הכנסת אורחים' כפשוטה! הלא הוא מגיע מירושלים, וכאן בארץ ישראל כמעט ולא מזדמן לקיים מצוה זו כפשוטה".

והוסיף רבינו לספר: "גם לפני כשבוע, הגיע לכאן בשעות הבוקר בחור מירושלים, וכשבררתי האם הספיק לאכול ארוחת בוקר, ענה בשלילה, והרבנית טיגנה לו ביצה והוא סעד את לבו בארוחה משביעה".

רבינו השתהה רגע קט, והמשיך בהתרגשות ובקול כאוב: "הנה יש בישיבות בלי סוף בחורים שבורים שאף אחד אינו נותן את דעתו עליהם. אף אחד לא שם לב כמה הם זקוקים לעידוד ותמיכה".

בתוך כך ציין רבינו: "הנה בשנה זו יש לי בשיעור בחור פשוט חלש... **אני מרגיש שנשפך מהלב רחמנות עליו!** אני מסביר לו, וחוזר ומסביר לו לאט לאט בנחת ובסבלנות, כדי לשמחו ולעודדו".

עצת נפש

בחור כשרוני בעל שאיפות רוממות, החל את דרכו בטח באחת הישיבות הגדולות החשובות, התעלה והיה פאר לרבותיו ולחבריו. דא עקא, לאחר כשנתיים של לימוד בשקידה, החלו לצוץ אצלו תופעות של טרדנות כפייתית, שנבעו מתביעה פנימית להשגים והספקים שתבע מעצמו. הדבר התבטא בשעות שינה מעוטות ובלתי מספיקות, זהירות כפייתית מביטול תורה ושאר תופעות לוואי כיוצא בהנה.

מתוך דאגה, הפנה אותו ראש הישיבה שלו לאבחנה מקצועית, והמטפל המליץ על טיפול תרופתי, שיקל על מצבו. הבחור ובני משפחתו התנגדו וחששו מהשימוש בתרופות, ועל כן הוחלט לשאול את פי רבינו, ואשר יורה כך ייעשה.

שמע רבינו את הענין לפרטיו, וביקש להביא בפניו את הבחור.

בקול רך ומתוק פנה רבינו אל הבחור וביקש ממנו: "ספר לי על סדר יומך בישיבה".

הבחור תיאר את גודל התמדתו, את מיעוט השינה, מרוב חרדתו מכל רגע של ביטול תורה, הוא משכים בבוקר ומאז עד אישון ליל הוא יושב על מקומו עמל בתורה, כמעט ללא הפסק כלל.

אחז רבינו בידו, ליטפה בחום, כשהוא מדריכו בדרך הישרה שיילך בה:

"לאחר תפילת שחרית וסדר הלכה קצר, עליך לאכול ארוחת בוקר משביעה ולשתות כוס חמין. לאחר שעתיים של לימוד בסדר הבוקר, תעשה הפסקה - לא 'רפיון', אלא 'הפסקה'. תאכל איזה פרי, תפוח עץ וכדומה ותרבה בשתיית מים, תטייל מעט סביב הישיבה, ורק לאחר מכן תשוב ללימודך. לאחר מנחה, תקפיד על ארוחת צהרים ותלך לנוח במשך כשעה".

הבחור טען שאינו מצליח להרדם בשעות היום. אך רבינו מייעצו: "אינך חייב להרדם, העיקר לשכב במנוחה. תהרהר בי"ג עקרים, ובזה גם תרוויח קיום מצוה תמידית להאמין שיש א-ל אחד בעולם, זה בעזרת השם יביא אותך להרפיה, ותוכל גם להרדם". וכן הדריכו בהקפדה על מספר שעות שינה סביר בלילה.

"ולענין הטיפול התרופתי" - אמר רבינו - "אפשר להמתין, ונראה איך יתפתחו הענינים בתקופה הקרובה".

הבחור הקפיד לקיים את הוראות רבינו, ובתוך זמן קצר השתחרר לחלוטין מכל התופעות הלא רצויות, כשהוא ממשיך בהתמדתו ושקיעותו בתורה - והפעם בצורה הגיונית וסבירה. לימים זכה לבנות ביתו עם בת תלמיד חכם מופלג, וכיום הוא משמש כמורה הוראה באחת הקהילות החשובות בארץ הקודש.

לבלתי ידח ממנו נדח

רבני ישיבה קטנה בראשית דרכה, נאלצו להתמודד עם בחור קשה בכל המובנים: הוא הגיע מבית קשה, יתום מאב, ראשו היה ריק מתורה, ואף יראת שמים וקיום המצוות היו רופפים אצלו. לפי מצבו, ספק גדול היה אם יצא ממנו משהו.

למרות הקשיים, דחף והמריץ רבינו את ראש הישיבה שיטפל בבחור ככל שרק ניתן - שיתן לו חום, ירעיף עליו אהבה ויפיח בו רוח חיים. כשרבינו מבהיר לו: "אל תצפה ממנו שיהיה בן תורה... אבל אם כתוצאה מההשקעה בו, הוא ישלח את בניו לחינוך העצמאי ויחזיק בביתו מטבח כשר - הכל כבר כדאי".

ולאידך גיסא:

בפתחה של אחת הישיבות הקטנות בבני ברק נראה נכד רבינו. הוא פנה אל ראש הישיבה בשם סבו: "רבינו קורא לך בדחיפות".

מיהר ראש הישיבה אל רבינו, אשר שאלו: "האם לומד אצלכם בישיבה תלמיד בשם...?" ראש הישיבה אישר את הדבר, ורבינו אומר לו: "הוא היה אצלי היום, ובדעתו לעזוב את עולם התורה. תשוחח עמו, תצמיד לו אברך שיתמוך בו, יעודדו וילמד עמו, ובעזרת השם הכל יבוא על מקומו בשלום, ועוד עתיד תלמיד זה להיות תלמיד חכם גדול".

ראש הישיבה תמה להערכת רבינו את העתיד הנכון לתלמיד זה: "הלא אותו בחור ראשו וכולו נמצא במחוזות אחרים... רחוק מאוד מעולמה של תורה..." - אך רבינו בשלו: "כדאי לנסות".

החל ראש הישיבה להשקיע בתלמיד - שיחות אישיות לרוב, העמיד אברך שלמד עמו בסדר שלישי, הרבה לעודדו, לתמוך בו ולהחמיא לו בכל הזדמנות.

להפתעת הכל, החל הבחור מתקדם ומתעלה. הוא סיים את הישיבה הקטנה בהצלחה גדולה, הלך לישיבה גדולה טובה, בה המשיך להתעלות. בהגיעו לפרקו, כבר סיים אותו בחור חצי ש"ס. ואותו ראש ישיבה שליווה את דרכו של הבחור, בא עמו יחד להזמין את רבינו לשמחת נישואיו.

רבינו שמח מאוד לקראתו, והביע את שביעות רצונו בפני ראש הישיבה שבא לבשרו על הצלחת דרכו של הבחור: "כל הזמן באים להודיע רק על צרות, ולא על הצלחות. ברוך השם, ברוך השם...".

הוסיף אותו ראש ישיבה לספר לרבינו, כי הוא פיתח לבחור תמונה גדולה בה הוא נראה עם רבינו, ומסגר אותה במסגרת מהודרת, כמתנה לנישואיו. ורבינו - שבדרך כלל לא היה שבע רצון מצילום תמונותיו, ועל אחת כמה וכמה מתלייתן לראווה - שמח ואמר: "כאשר אשתו תראה שהיה לו קשר עם ראש ישיבה, זה ודאי יעלה את ערכו בעיניה".

אותו בחור שהכל צפו לו רק כשלון, רבינו, צפה לעומק נפשו ולמרחק הימים, וחזה את גדילתו לאברך הלומד תורה בשקידה והתמדה גדולה.

חודר כליות ולב

חודרת היתה עין רבינו לפני ולפנים נפש הבחורים הצעירים, התועים והנבוכים בדרכם. משגיח בישיבה התייעץ עם רבינו על אודות בחור בישיבה שאינו רואה ברכה בלימודו, ומתוך כך התדרדר ברוחניות וכפסע בינו לבין עזיבת הישיבה ועולם התורה בכלל. כמוצא אחרון, הוצעה הצעה, לאפשר לו לכתוב מזוזות בחדרו בישיבה בשעות הערב, ובכך יחוש סיפוק ב'עבודת הקודש', ולמצער להחזיקו במסגרת הישיבה ככל האפשר.

רבינו שמע את ההצעה, בירר את מצבו של הבחור לאשורו, ולאחר שיקול דעת הסכים - "אבל בתנאי שהבחור יכתוב רק מגילת אסתר, שאין בה שמות קודש".

המשגיח לא ירד לעומק תשובתו של רבינו, אלא כיון שאמר, כך עשה.

העצה אכן הועילה. הבחור התחזק, ואט אט שב להיות כאחד הבחורים הלומדים בשקידה, ואותו משבר חלף ועבר כלא היה.

לפני נישואיו, ובטרם עוזבו את הישיבה, שוחח הבחור שיחת נפש עם המשגיח, כשהוא מעלה את זכר התקופה הקשה שעברה עליו, ובגילוי לב סיפר על מצבו הרוחני הקשה אז, ובתוך כך גילה כי באותם הימים שכתב מגילות אסתר, לא פעם המשיך את כתיבתן גם במקומות האסורים בהרהור של קודש...

או אז הבין המשגיח את הוראתו של רבינו, אשר מתוך שאלותיו והתעניינותו על מצבו של הבחור, הבין את מצבו לאשורו - אף שלא הכירו ולא ראהו כלל - מה שלא חזו מחנכיו בישיבה שטיפלו בו מקרוב.

דמעות חמות על בני ישיבה נושרים

ישב לפני רבינו ר"מ בישיבה לישיבה לבחורים הזקוקים לתמיכה רוחנית ונפשית - המכונים 'נושרים' - וסח על עבודת הקודש שלו בישיבה זו, ובתוך דבריו התבטא במליצה: "בישיבות אחרות יש לעמול קשה לשכנע את ההורים לשלוח את בניהם לישיבה, ואילו בישיבתנו, בכל שבוע מגיעים הורים המתחננים שנקבל את בנם

ונצילהו מרדת שחת...".

והנה עיני רבינו זולגות דמעה ובקול נשנק שואל: "האמנם?! בכל שבוע מגיעים כמה הורים לבקש על הצלת ילדיהם? האכן זהו המצב כיום?!...".

העיון בתורה יביא את השמחה

מעשה בבחור צעיר, יתום מאביו, שהיה היגון נסוך על פניו דרך קבע. רבני הישיבה ניסו בכל דרך לשמחו ולהוציאו ממסגר עצבותו, אך ללא הועיל. אותו בחור היה ניגש מפעם לפעם לרבינו לשוחח עמו על דרך הלימוד - ואגב להתחמם ולשאוב עידוד ונוחם.

ברגישותו הגדולה, בהבנתו החודרת ובהבחנתו החדה, אמר רבינו לר"מ שלו: "חסרה לו שמחה, כי חסר לו בעיונה של תורה. יש לחזק אצלו את העיון בלימוד הגמרא, ולמשוך את לבו אל עומק הסוגיות, ואז בעיית עיצבונו תבוא על פתרונה".

כך נעשה, וראו עמו פלאות.

מסירות ושמירת המסגרת

ראשי הישיבות היושבים ראשונה במלכות נכנסו רבות לקיטונו להתייעץ ישירות על מקרים מפותלים עם תלמידים, הוראות רבות נשארו מוצפנות, ורק הוראות מועטות - מהמובא לעיל ועוד מאשר יובאו להלן, יכולים להעלות עלי גיליון דפוס.

על הוראותיו המופלאות של רבינו - המשולבות במסירות לתלמיד מתוך התחשבות מסגרת הישיבה, מביא ראש ישיבת יד אהרן רבי יהושע איכנשטיין , דוגמא אחת מני רבות:

היה בחור בישיבתנו שלפי מצבו היינו צריכים להוציאו מן הישיבה. באנו יחד עם ההורים והצענו לפני רבינו את כל הצדדים. רבינו הסכים שיש להוציא את הבחור מן הישיבה - אך בד בבד הציע, שגם לאחר שיעזוב את הישיבה, שאלמד עמו באופן קבוע.

ואכן, קביעות זו הצילה אותו, ועד היום יש לנו קשר טוב.

ראש ישיבת חברון רבי דוד כהן סיפר עוד, מאשר שמע:

היה בחור עם מגבלה מסוימת שביקש להתקבל לאחת הישיבות, אולם ההנהלה שם סירבה לקבלו. והנה הזדמן באותם הימים שהגיעו רבני הישיבה להתייעץ עימו על ענין מסוים. עם כניסתם אמר להם: "טוב שבאתם, כי חיפשתי דרך ליצור עמכם קשר" - וביקש מהם לקבל את אותו בחור. רבני הישיבה ענו, כי בעיקרון הם מוכנים לקבלו, אך חוששים שציבור התלמידים לא יידעו להתייחס נכון אל אותו תלמיד.

רבינו לא דחה את טענתם ולא התווכח - אדרבה: "אני מקבל את טענתכם" - אמר מתוך הבנה מלאה לטענתם, כשבד בבד מציע פתרון לבעיה: "כדי שלא תיווצר בעיה עם חבריו בני השיעור, תביאו אותם אלי, ואסביר להם איך צריכה להיות ההנהגה עם כזה חבר".

להצעה כזו לא ציפו רבני הישיבה. הם חשו שרבינו בהחלט מבין אותם ומתחשב בדעתם - כשמראה רבינו הדואג במסירות ללא גבול לאותו בחור, המיסה כל התנגדות.

ואכן יום לאחר תחילת הזמן (כשאותו תלמיד טרם הגיע אל הישיבה), נכנסו תלמידי אותו שיעור לבית רבינו, שמסר בפניהם שיחת חיזוק במשך כארבעים דקות, ובסוף השיחה הרעיף עליהם מילות שבח - "אין ספק כי הנכם בוגרים בדעתכם, ומידת החסד טבועה בהנהגותיכם, ותראו לקבל את אותו תלמיד ולהתייחס אליו כראוי... וכמובן שלא תספרו לו שדיברתי עמכם אודותיו..." - והוסיף לציין את מעלותיו ובשבחו של אותו בחור.

לאחר שיחה זו, נסללה הדרך לאותו תלמיד שהצטרף אל הישיבה כשהכל מתייחסים אליו כתלמיד מן השורה מתוך כבוד ועידוד.

כוחה של חברותא

בשעת ערב מאוחרת, עת סיים רבינו את לימודו הקבוע עם חתנו רבי בנימין קורלנסקי בחדרו שבישיבה, הגיע להתייעץ עמו ר"מ בישיבה לצעירים, על ענין שהתעורר בישיבתו.

הר"מ שאל את שאלתו ורבינו כדרכנו, ענה בסבלנות ומאור פנים והורה לו את הדרך בה ילך.

ביקש הר"מ להפרד בתודה מרבינו, אך הוא שאלו: "הנך ממהר?" וענה הר"מ שאינו ממהר כלל וכל זמנו בידו. "אם כן" - ביקשו רבינו - "התלווה אלי בהליכתי לביתי, ואספר לך משהו, כיון שהנך מתעסק עם תלמידים, כדאי שתשמע".

ירדו השניים במדרגות ויצאו אל הרחוב, ורבינו מספר:

היה אצלנו פעם בישיבה תלמיד שלא למד כלל, ולא רק שלא למד, אלא הוא עצמו היה ריק ומנוער מתורה ומיראה, ועד כמה שהפכתי והפכתי למצוא בו איזו מעלה או מידה טובה אחת - לא מצאתי!

הנהלת הישיבה דנה במצבו, ואמרו שאין שום סיבה להמשיך ולהחזיקו בישיבה, אין בכך כל תועלת, לא לישיבה ואף לו לבחור עצמו, וביקשו להוציאו מן הישיבה. אך אני ביקשתי שיתנו לי אורכה לנסות שוב.

ניגשתי אליו ואמרתי לו: "אני מחפש מישהו ללמוד עמו, האם תסכים להיות לי לחברותא?"

הבחור נדהם, אך הביע את רצונו ושמחתו לכך, וקבענו ללמוד פעם בשבועיים בחברותא משנה ברורה.

מיד כשראיתי שהוא שמח בקביעות זו, אמרתי לעצמי - הנה מצאתי בו איזו מעלה! אילו היה ריק לגמרי, לא היה שמח מההצעה ללמוד עמי. אילו היה מופקע לגמרי מכל זיק של רוחניות, היה שמח מללכת למשחק וכדומה, ולא מחברותא ללמוד ועוד איתי... - הרי שיש בו כן משהו...

ואכן למדנו פעם בשבועיים חצי שעה משנה ברורה, ומאותו זמן הבחור השתנה לחלוטין, ולאט לאט החל לעלות בתורה, ללמוד כראוי, להתפלל כדבעי, וכך נשאר בישיבה וגמר את לימודו בהצלחה ברוך השם!

הוא הלך ללמוד בישיבה גדולה, אבל אחרי שלושה חדשים - עזב את הישיבה והלך לצבא!

כששמעתי על כך, כאב לי מאוד, אך האמת - לא הופתעתי. הכרתי אותו היטב, וידעתי שזה עלול להיות...

חלפו כמה חודשים מאותה שמועה מצערת, ויום אחד בהיותי בביתי, דופקים בדלת. קמתי ופתחתי את הדלת, והנה מולי עומד הבחור - ובלא כל בושה, הוא הגיע לבוש בבגדי הצבא... ברגע הראשון הייתי המום ולא ידעתי איך להגיב. אך מיניה וביה התעשתתי ומיד אמרתי: "הא, הנה החברותא הגיע, טוב שבאת, איך אני שמח שהחברותא הגיע..." - תוך כדי כך אני מכניס אותו לחדר, ואומר לו: "בודאי באת להמשיך את החברותא, הנה אני כבר מוציא מהארון שני משנה ברורה..." - והתיישבנו ללמוד כדרכינו מאז.

סיימנו ללמוד, וראיתי על פניו שהוא נהנה. ושוב חזרתי לציין בפניו את השמחה שיש לי שהוא טרח ובא להמשיך את החברותא, וכמה זה יפה מצידו, ונפרדנו לשלום כשאני מלווה אותו לדרכו בחום.

מאז, בכל פעם שרק נתנו לו להשתחרר מהצבא, דבר ראשון - עוד לפני שהיה נוסע לבית הוריו - היה מגיע לבני ברק ללמוד עמי חצי שעה משנה ברורה.

הוא סיים את שירותו בצבא ומיד הלך לישיבה של בעלי תשובה ללמוד שם. לא היה לו קל, אך הוא עמד בזה בעוז, עלה והתעלה עד לנישואיו עם בת ישראל כשרה. והיום יש לו בית ומשפחה של בני תורה ממש.

סיים רבינו את סיפורו המפעים, ואמר לבן שיחו:

"את זה רציתי לספר לך, כיון שאתה עוסק עם תלמידים".

הקולמוס והלב

שעת חצות לילה בבית הקטן שברחוב וילקומירר. רבינו לאחר יום עמוס בשיעורים, ולאחר שעות קבלת קהל מייגעות גוף ונפש - יושב ליד השולחן, לפניו גליון ניר וקולמוסו בידו. קמטים במצחו הגבוה ועיניו מרוכזות בדף שלפניו. דמעה מבצבצת מפעם לפעם בזווית עינו, והוא כותב, כותב וכותב.

מה כותב רבינו?

שמא את חידושי תורתו שכל כך התמסר והקדיש משעותיו הקצובות לחקקם עלי ספר, אולי רשימת 'קבלות' נוספת, כאשר קבע לעצמו מזמן לזמן, או שמא מכתב ציבורי על דברים העומדים ברומו של עולם?

לא ולא. בחור ישיבה תוהה דרך, אברך שואף עליה, או אב עם בן בעל קשיי למידה, פרסו את בעייתם במכתב לפניו, ורבינו מפנה מזמנו העמוס, המדוד טפחים טפחים, יושב וקורא את המכתב, בוחן את הכתוב בו וקוראו שוב בעיינו במה שלא-כתוב שבין השיטין, דן בינו לבין עצמו מהי הדרך הישרה בעבור השואל, בורר בזהירות את מילותיו, כיצד ישפיעו על השואל ואיך יתיישבו על לבו. וכל זה למען בני ישיבה שמעולם לא הכירם.

לא אחת, כאשר ראה לנחוץ, היה רבינו מיזמתו פונה לרבו של אותו בן ישיבה, ומפנה את תשומת לבו לעידוד ולקירוב שזקוק אותו תלמיד.

"מכתבך היקר לי מאוד - קיבלתי" - כותב רבינו לבן ישיבה, ומציין כי אף אמנם שהוא מוקף בחבילי טרידין, בכל זאת הוא טורח ומשיב בהקדם האפשרי - **"ומפנה אני את עצמי ולבי רק אל מכתבך ודבריך".** או לבן ישיבה הנבוך בדרכי לימודו: **"דבריך היוצאים מקירות לבך קראתי ושילשתי...".**

מי יוכל לתאר את הרגשתו של אותו בן ישיבה הקורא שורות אלו? אולם רבינו לא מסתפק בכך: **"משיחת לבך ראיתי שעדיין לא הגעת למצב של מנוחת הנפש וסדור יסודי לעליה ופריחה** - מסכם רבינו במילים ספורות את מכתבו הכאוב של אותו תלמיד, ומציין: **"צער גדול יש לי מזה...".**

כבר בפתיחת אגרות תשובותיו, היה פונה בפניה מרוממת ומחייה רוח שפלים, במכתב לאחד שרבינו כלל לא הכירו - **"אך מכתיבת מכתבך אני רואה שאתה בפנימיותך מבקש ד', ובכוחך הגדול לגדול בתורה ויראת שמים...".** לבן ישיבה אחר, פותח רבינו את מכתבו: **"דבריך נכתב בדעת ותבונה וביראת שמים".**

ולא זו בלבד שטרח לקרוא ולענות בעצמו לכל אותם מכתבים לאין ספור - גם בגיל הגבורות - עוד עודד את הפונים אליו לשוב ולכתוב לו, כשהוא נוסך בהם את ההרגשה שהם בעצם המטיבים עמו, כך פותח רבינו את אחד מאגרותיו: **"מאוד אני מכיר לך תודה על שהקצבת בשבילי זמן לכתוב לי את המילים המרוגשים...",** ולסיום שב רבינו, כותב ומבקש: **"אבקש ממך, שתכבדני מפעם לפעם להודיע ממך...".**

למסור את הזמן היקר למען בן ישיבה

הובא לרבינו בחור שהיה צריך לחזקו, הבחור לא היה תלמיד לרבינו, והעצה לחזקו היתה שרבינו יקבע אותו קביעות של לימוד באופן אישי. חישב רבינו איזה זמן יוכל להקדיש עבורו ולא מצא זמן פנוי, עד שאמר: "יש לי חצי שעה ביום לכתיבת ספרי 'מנחת יהודה', את הזמן הזה אתן עבור הלימוד עם הבחור".

על משמעותה של מסירות נפש זו - להקדיש את זמן כתיבת ספרו למען בחור - שלא היה תלמידו ולא הכירו עד אז - ניתן ללמוד מן המעשה הבא:

בערוב ימיו תינה את צערו, על כך שהוא מלא טרדות מכל המתדפקים על דלתו השכם והערב ללא הרף, וחסר לו זמן לעצמו ללימוד התורה. ופעם הזכיר בתוך הדברים: "לפני עשרות שנים היה לי זמן קבוע במשך כמה וכמה שנים, שבכל בוקר הקדשתי זמן של שעתיים לכתיבה, וזמן זה היה ללא הפרעות. פעם אחת הגיע אלי באותו הזמן לבקרני גאון אחד, ושוחח עמי בדברי תורה..." - וכדרכו, ציין את הנושא ואת התוכן עליו נסבה שיחתם.

ומנימת רבינו בשעת ספרו מאורע זה, ניכר היה צערו על אותן שעות שהלכו לאבדון מבלי שוב.

צא ולמד כמה היו שעותיו ורגעיו של רבינו מחושבות, עד ששינוי חד-פעמי הֵצר לו. למרות שלא התבטל אז מלימוד התורה, שהרי כל אותו זמן מלא היה בשיחה של תורה, אבל אינה דומה שיחת רעים בתורה, לעמלות ויגיעה שבכתיבת חידושי התורה.

גם עשרות השנים שחלפו מאותו מאורע, לא הקהו את תחושת הצער.

ואת הזמן הזה, היקר כל כך ללבו, מסר למען חיזוק בן ישיבה!

כי כך אמר פעם רבינו לבנו: "הייתי יכול לכתוב ולהוציא עוד כרכים 'מנחת יהודה', אבל נראה לי שלקרב ולעודד בחור - שווה יותר".

וביאר: "נכון, על ידי הספר יוכל עוד לומד תורה להבין יותר טוב את התוספות או את הגמרא, אבל לעזור לבחור, לבנות אותו ולעשותו ליותר בן תורה, בזה בונים דורות שלמים של תלמידי חכמים".

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

אופקים
052-7635246 (סמיד)
בבתי הכנסת:
קיויתי
שיויתי
נחלת שמשון
אצל הבחור חיים טיטלבוים

אלעד
אצל הנציגים בישיבות:
בני ראובן
כנסת יחזקאל
תורה בתפארתה
תורת חסד
בבתי הכנסת:
דרך החיים
זכור לאברהם (הר"ן)
מאור שרגא
אחיעזר
דגל התורה

אלדד
רובע ג' - קרית חרדים
054-8454846 (וינגרטן)
רובע ז'
052-7668323 (מונק)
רובע ט'
077-7656779 (בלומנטל)

אשקלון
050-4181543 (לוי)

באר יעקב
בישיבות
באר יעקב
גרודנא (ב"י)
שארית יוסף
ובכולל ריח השדה

באר שבע
052-7628911 (היקלי)

בית שמש
קריה
02-9910398 (פינקלשטיין)
בביהכנ"ס
שערי תורה
ישיבת אור לישרים
רמה ג'
ביהכנ"ס אהבת תורה
02-9920797
יפה נוף
054-8488951 (וקסלר)
רמה א'
בבתי הכנסת:
כולל עטרת שלמה
ביהכנ"ס לב אליהו

ביתר
גבעה A
זכור לאברהם
ישיבת הר"ן
גבעה B
בבתי הכנסת:
בני הישיבות
דרכי תורה
מנין אברכים

בית דגן
אצל ידידינו ר' יוסף מוצרי הי"ו

בית חלקיה
050-4156578 (מן)
ישיבת שערי שמועות

בני ברק
שכון ג'/יהודה הנשיא
053-3145900 (גולדשטוף)
בבתי הכנסת:
אוהל משה ורחל- רח' פרל
אוהל תמר
אשכנז רח' יעל
בית אריה רח' גרוסברד פינת בעל התניא
בית הכנסת הגדול
דברי שיר
היכל צבי רח' סירקין
הליגמן
המרכזי - רמת אלחנן
חניכי הישיבות רח' רמב"ם
יד אהרון
לדרמן
משכנות יעקב
נאות יוסף
שבת אחים
שיח תפילה רח' קה"י
שם אבותי
תפארת נחמן
בכוללים:
בית הלל
ברסלב
חזון איש
ישכר באוהליך רח' סורוצקין
נחלת משה
עטרת שלמה (צעירים)
פוניבז' (אוהל קדושים)
רשב"י
אצל הנציגים בישיבות:
אורחות תורה
אהבת אהרון
בית מדרש עליון
גאון יעקב
משך חכמה
סלבודקא
פונוביז'
קהילות יעקב
קרית מלך
קרלין
שערי תורה
תפארת ציון
מרכז
חנות גל פז- ר"ע 88
חנות שאבעס חזו"א 49
פרדס כץ
052-7168580 (אבוחצירא 30)
במקוה
בבתי הכנסת:
מנין אברכים (אבוחצירא 9)
קרית הרצוג
בביהכנ"ס זיו יהודה
כרם גפן ישראל
מנין אברכים
שכון ה'
ביהכנ"ס המרכזי

בת ים
052-7119064
כולל בית יעקב
כולל היכל התורה
בביהכנ"ס היכל הקודש

הרצליה
שכונת נווה עמל
בבית הכנסת חפץ חיים רח' כצנלסון

זכרון יעקב
בבתי הכנסת:
חזון איש
מסילת ישרים

חולון
כולל בית דוד 052-7691549

חיפה
נוה שאנן
054-8454992 (גינויער)
ישיבת נחלת הלויים
בביהכנ"ס מקלט רח' פרל
פינת מנדלה
הדר
ישיבת תפארת ישראל
04-8699455 (חסידים)
בביהכנ"ס צא"י

טבעון
בביהכנ"ס קדושי השואה
כולל איילת השחר

יבנה
קרית שמואל
שטיבלך (רח' ורנר)

טלז סטון
02-5335545 (כל בו אלן)

יבניאל
ביהכנ"ס מעין גנים

יוקנעם
יחד שבטי ישראל
מדרשה לב לאחים

יסודות
ביהכנ"ס המרכזי

ירוחם
ביהכנ"ס המרכזי
052-7627788 (מיכאל)

ירושלים
בית וגן
02-6449498 (שעיו)
הפיסגה 46
בבתי הכנסת:
אמשינוב
מנין אברכים
בית ישראל
ישיבת מיר
052-7677676 (לוי)
בר אילן/נוה צבי
054-8474651
גאולה
053-3172626 (אלה)
חנות גל פז (מלכי ישראל)
גבעת זאב
חנות גיט שאבעס (העופר 2)
גבעת שאול
בבתי הכנסת:
יחי ראובן
אוהל יונתן בכולל ישכר באוהליך
גוש 80
ביהכנ"ס בראשות הגאון ר' דן סגל שליט"א
גילה
ביהכנ"ס חזון נחום
052-7653820
הר נוף
בבתי הכנסת:
אמרי שפר
קהילת בני תורה
כנסת
054-8429113 (גרוס)
מאה שערים
ביהכנ"ס תפארת בחורים (הישן)
מטרסדורף
ישיבת בית שמואל
בביהכנ"ס היכל שמואל
מרכז העיר
כולל עטרת שלמה (רח' דוד ילין)
נוה יעקב
052-7677676 (לוי)
בבתי הכנסת:
חניכי הישיבות מרכז תורה ותפילה
סורוצקין
בבתי הכנסת:
אהבת תורה
באר שמואל
היכל שמואל
סנהדריה
ביהכנ"ס פאג"י
עזרת תורה
בית הכנסת בית ישראל
קטמון
ישיבת יד אהרון
קרית יובל
052-7639488
רובע היהודי
ישיבת אש התורה
רוממה
בית כנסת חניכי הישיבות
רמות א'
054-8408719 (גולדשטוף)
בבתי הכנסת:
משכן שרגא
שערי תבונה
רמות ג'
בבתי הכנסת:
חניכי הישיבות צא"י
053-3120780 (גליקסברג)
רמות פולין
ביהכנ"ס אוהל יוסף
053-3180324 (דורוני)
רמת שלמה
ביהכנ"ס המרכזי
שערי חסד
054-8498969 (קירט)

כפר סבא
בביהכנ"ס ע"ש הצדיקים

כרמיאל
הקהילה הדרומית
בביהכנ"ס כרם מיכאל
שכונת המייסדים
ישיבת רנה של תורה

מודיעין עילית
בכוללים:
עטרת שלמה,
ישכר באוהליך, הר"ן
כתר תורה הרב אברמוב
פוניבז'
בית אבא
מגדל עוז
חפציבה
ישיבת כנסת יצחק
בביהכנ"ס המרכזי
נאות הפסגה
בביהכנ"ס המרכזי
קרית ספר
בית הכנסת קהילת משך חכמה 053-3127555
בביהכנ"ס קהילת קצות החושן
ברכפלד
ישיבת מיר
בביהכנ"ס קהילת ר' עקיבא
בבתי הכנסת
אוהל תורה
חניכי הישיבות רשב"י
גרין פארק
ביהכנ"ס בני הישיבות
גבעה הדרומית
בית תפילה

מצפה רמון
אצל ידידינו ר' איבגני בוגוסלבסקי הי"ד

נצרת עלית
הר יונה
בביהכנ"ס המרכזי

נתיבות
054-8454356 (טרבלסי)
ישיבת שכר שכיר

נתניה
רמת אפרים
052-7664668
ביהכנ"ס מנין אברכים רח' גבע 25 054-8452828 (וייס)
ישיבת עטרת מתתיהו
054-8479928 (סעידוב)

נוצם
ישיבת נר זרח

עמנולה
גבעת המורה

פתח תקוה
ישיבת אור ישראל
גני הדר
בבתי הכנסת:
אוהל אברהם
מקוה בעש"ט
מרכז העיר
אבי עזרי
ישיבת לומז'ה
כפר אברהם
כולל אוהל רחל 050-4187771

קרית אתא
ישיבת מאקאווא
052-7626243

קרית גת
ביהמ"ד קרעטשניף

קרית מלאכי
בכולל שעל יד הישיבה

קרית שמונה
052-7136824

ראשון לציון
שדה חמד
ישיבת עטרת שלמה

רחובות
050-4101805
ישיבת מאור התלמוד
כולל בר שאול
לב לאחים

רכסים
גבעה א'
052-7606491
ישיבת כפר חסידים
053-3136168
גבעה ב'
כולל נר ישראל בית יצחק
052-7183722
בביהכנ"ס שבת אחים
גבעה ג'
052-7171992 (פרקש)
בנה ביתך
בביהכנ"ס היכל משה

תל אביב
מלון דבורה
שפירא
מכולת רח' ר' ישראל סלנט

תל ציון
052-7626880 (משפ' יהושע)

חרש
08-9924520
ישיבת תפרח-תושיה

ניתן להשיג בבתי החולים:
- בלינסון-שניידר
- מעייני הישועה
- תל השומר

DYNAMICS 052-7660854

המעונינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900